

Mustafa GAZÎ

FERHENG

Kurdî-Tirkî

Enstîtuya Kurdî ya Amedê

Mustafa GAZÎ

FERHENG

Kurdî - Tirkî

Enstîtuya Kurdî ya Amedê

Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Amedê: 5
Ferheng: 1

FERHENG
Mustafa GAZÎ

Sererastkirin:
Semra Ozbey
Serwet Denîz

Berg & Rûpelsazî:
Azad ZAL

Çapxane:
Berçem

Çapa Yekemîn:
Gelawêj 2006

ISBN: 975-98532-4-8

Edubba Sosyal Bilim Bilgi İletişim Merkezi Basın Yayın Reklamcılık
Eğitim Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi

Huzurevleri Kalem Sokak No: 32
Kayapınar / DİYARBAKIR

PÊŞEK

Ev berhema di destê we de encama keda salan e. Berhevkar serê xwe pê re êşandiyê û xwestiyê ku keda xwe tevli karên ku li ser zimanê kurdî hatine kirin bike. Bê guman karekî bi rûmet e. Mirov dikare bibêje karekî taybet û yekane ye.

Her çiqas wek FERHENG hatibe binavkirin jî, wek ferhengên heyî nîn e. Ev ferhengê herêmî ye. Gotinên ku di nav hozekî de û li herêmeke teng pê tîn axaftin hatine tomarkirin. Ji ber vê yekê jî divê bi çavê ferhengê geştî lê neyê nihêrtin. Ev xebateke sînorkirî ye. Hin peyv û bilêvkirina wan dişibin herêmên din lê hinek jî xweser in.

Me çima pêdivî bi çapkirina berhemeke bi vî rengî dît? Heta niha li ser zimanê kurdî gelek xebatên cihê hatine kirin lê bi bawerîya me kêmasiyên berbiçav hene. Yek ji van kêmasiyan jî xebatên herêmî ne. Lewre her herêmeke me xwedî hinek taybetî û cihêrengîyan e. Ji bo ku em zimanê xwe baş binasin û ji hev veçirînin divê em her hoz û herêma xwe têr û sertêr vekolin. Li gor encamên ku derkevin holê jî pirs-girêkên zimanê xwe çareser bikin. Bi gotineke din di vê pêvajoyê de pêdivî bi xebatên hûr û kûr heye. Ji bervê pêdiviyê jî em vê berhemê çap dikin û digihînin ber destê we kurdîhezan.

Di ferhengê de gelek mijarên nîqaşê hene. Amadekar bixwe jî hinek mijar destnîşan kirin e û di dawîya ferhengê de bicih kirine. Ev mijar û wekî dinê jî divê baş bîn vekolin da ku em bigihîjin encamên baş.

Em ê karên xwe yên bi vî rengî bidomînin.

Enstîtuya Kurdî ya Amedê

Du gotin:

Ev xebata min xebateke herêmi û taybetî ye. Min vê xebatê tenê di nav hin mensûbên eşîra Keja de çêkir.

Li gor fikra min ev ferheng ji bo zimanzanan, akademîsyenan, Enstîtuyên Kurdî, hwd. divê nimûneyeke balkêş be.

Ku piçek be jî feydeya min bigihîje zimanê Kurdî ez ê gelekî şad û bextewar bim...

Mustafa GAZÎ

KISALTMALAR:

- bkz.** bakınız
- çd.** çocuklar dilinde
- d.** dişil
- e.** eril

A

a 1) Hayret sözcüğü. **a ji te ra ha:**

Hoppala! Buyur bakalım!

2) -im, -in malikiyet sıfatı. **a bi xêr hebû:** Sevindirici bir durum, güzel bir rastlantı olarak; "iyi ki."

abûqat Avukat.

aciz Bezgin, bezen, bıkkın.

aciz bûn Bıkmak, sıkılmak.

aciz kirin Bıktırmak, bezdirmek.

acizi *d.* Bıkkınlık.

ad d. Ahit, yemin. **bi ad û wehd**
be: "Yemin olsun, ahdolsun"
anlamında yemin biçimi. **li min**
bi ad be gi ez idî qahwê
vexum: Bana ahdolsun ki artık
kahve içmeyeceğim.

adar d. Mart.

ad kirin Ahdetmek, yemin etmek.

afatî d. Musibet, felaket, bela.

afir e. Hayvan yemliği, yem teknesi, yemlik.

afsûn Eileme.

afsûn kirin Bilemek.

ajne Yüzme, suda yüzme.

ajneber Yüzücü.

ajneberî d. Yüzücülük.

ajne kirin Yüzmek, suda yüzmek.

ajo Sürücü.

ajotin Sürmek. (**dajo, bajo**)

ajotî Sürülmüş olan tarla vb.

akincî Yerleşik, göçebe olmayan.

alastin Yalamak. (**dalêse, balêse**)

alemûn *bkz.* "bafûn"

alemyon *bkz.* "bafûn"

alif e. Yem, hayvan yemi.

alif kirin Hayvanları yemlemek.

aliqîn Birine veya bir yere takılmak. **ez çûm qehwê, aliqîn wir:** Kahveye gittim, oraya takıldım.

alî e. Taraf, yön.

alî Yardım, yardım etme. **alî hev kirin:** Yardımlaşmak. **alîk:** Bir taraf.

alî kirin Yardım etmek.

alme Laçka, laçka olma.

alme bûn Laçka olmak. **nigê sendelyê alme bûye:**

Sandalyenin ayağı laçkalaşmış.

alûc d. Erik.

alvêr d. Alışveriş, alım-satım.

amojn d. Amca karısı.

anê/anik *çd.* Anne.

angorî -a göre.

anha Şimdi.

anîn Getirmek. **anîn cî:** Yapmak, gerçekleştirmek; yerine getirmek (bir şeyi.) **anîn dunyê:** Dünyaya getirmek, doğurmak. **anîn serê wî:** Başına beklenmedik, şaşırtıcı bir olay vb. getirmek. **bi anîn dan:** Getirtmek.

anka Şimdi.

ap e. Amca.

apardûman d. Apartman.

apo Amcaya hitap şekli.

apo *çd.* Baba.

aqil avêtin Aklımı yitirmek. **Hemo**

aqil avêtiye: Hemo aklını yitirmiş.

aqit *bkz.* "dims"

aqûbet *d.* Akıbet. **aqûbetî li serê te be:** darısı başına.

ar *e.* Ateş. **ar ji laşê** (bedena/canê) wî çûn: Çok ateşi çıkmak, vücut harareti normalden çok olmak. **arê wî ketin:** (Hasta için) Vücut ısısı azalmak, ateşi düşmek. **arê Xwedê:** "Allah'ın ateşi" anlamına gelen bu söz haşarı, yaramaz çocuklar için söylenir.

araqî *d.* İçki.

araqxur Ayyaş.

arav *d.* Çamaşır yıkandıktan sonra geriye kalan artık su, çamaşır suyu.

aravî *d.* *bkz.* Arav.

ard *e.* Un.

ardû *e.* Yakacak.

arema İskambilde, elliiki oyununda son el, son oyun.

argûn *e.* Ocak, ateş ocağı, şömine.

arî *d.* Kül, ateş külü.

ar kirin Arlanmak, uslanmak.

arkolk *e.* Ateş karıştırırmada kullanılan sopa.

arode Uyuşuk kimse.

arsim *d.* Nezle. **bi arsimê ketin:** Nezleye yakalanmak.

arsimî Nezleli.

arsimî bûn Nezle olmak.

arvan *e.* Un, genel olarak un.

arwane *d.* Dişi deve, maya.

aryan (Özellikle baş) Şiddetle

ağrımak. **serî li min arya:** Başım çatlıyor, başım çok ağrıyor. (**diare, biare**)

asas Aslında, aslına bakılırsa.

asê Sarp, asi, yalçın.

asilîn Mahsur kalmak. **Elo û Silo di çiyê da asilîn:** Elo ve Silo dağda mahsur kaldılar. (diasile, biasile)

asrax *e.* Tavan.

aş *e.* Degirmen.

aşêf Toprağı çapalama işi.

aşêf kirin Toprağı çapalamak ve yabancı bitkileri ayıklayıp temizlemek.

aşiq Çingene.

aşiqî *d.* Çingenelik.

aşit *d.* Çiğ.

aşortmen *e.* Eşofman.

aştî *d.* Barış.

aşt kirin Barışmak, barış yapmak. **me aşt kir:** Biz barıştık.

aşûjin *d.* İçi doldurulmuş çuvaların ağzını dikmekte kullanılan ve bu iş için yapılan ip.

aşxane *d.* Lokanta.

atare Yalan, aslı astarı olmayan şey. **atare tune:** Yalandır, asılsızdır; aslı astarı yok.

atle nekirin Ara vermemek, hiç duraksamamak.

av *d.* Su. **av ji devê wî çûn:** Ağzının suyu akmak, ağzı sulanmak. **ava ruyê wî rijyan:** Utanma duygusunu yitirmek, hayasızlaşmak. **av û av** Tümden, hiç geri gelmemece-

sine.
ava bayındır, şen.
ava bûn 1) Bayındır olmak, şenelmek. **2)** Güneş, ay ve yıldızların batması.
ava firngiya Domates salçası.
ava îsota Biber salçası.
ava kirin Bayındır hale getirmek, şeneltmek.
ava lamo bkz. "qazaxî"
ava reş Glokom, kara su.
ava şamika bkz. "ava firngiya"
avdan Sulamak, su vermek.
avdest *d.* Abdest.
avdestxane *d.* Abdesthane, hela.
avdew *d.* Ayran, su katılmış ayran.
avêtin Atmak. (**avêje**, **bavêje**)
avis Gebe.
avis bûn Gebe olmak.
avisî *d.* Gebelik.
avis kirin Gebe bırakmak.
avî *d.* **1)** Sulak toprak **2)** Çiy, şebnem.
avîtin atmak. (**avîje**, **bavîje**)
avlik *d.* Sperm, meni.
avnisêl *d.* Süzgeç.
avrênc bkz. "meşk"
avrî *d.* Yiyecek içecek artığı.
avsinîk *d.* Arsenik.
avsîrk *d.* Sarımsaklı papara.
avşî *d.* Ark vb. yerlerin kenarlarında yeşeren ot, çimen vb. şeyler.
avşo *d.* İçecek artığı.
avşolik Küflü.
avzê *d.* Su kaynağı.
avzûm *d.* Toka.
awiqandin Geciktirmek, aksat-

mak. (**diawiqîne**, **biawiqîne**)
awiqîn Gecikmek, aksamak. **mîz**
lê awiqîye: idrar Zorluğu çekiyor. (**diawiqe**, **biawiqe**)
awir *d.* Dik bakış.
ax *d.* Toprak.
ax Hayıflanma sözcüğü, ah!
axa Ağa, yörenin başı, aşiret reisi.
axatî *d.* Ağalık.
axbandir *d.* İlkbaharda tarlalarda biten yapraksız, çiçeksiz olup pişirilerek yemeği yapılan bir bitki.
axbanî *d.* Bir çeşit kadın başörtüsü.
axifin (Yara) İrin bağlamak. (**diaxife**, **biaxife**)
axirê Nihayet, sonunda. **axirê çû:** Nihayet gitti. **axirê em jê pa bûn:** Nihayet ondan kurtulduk.
axîn *d.* Ah çekme, hayıflanma.
axîn kirin Ah çekmek, hayıflanmak.
axret *d.* Ahiret.
axretî Ahretlik.
axur *e.* Ahır.
ax û wax Ah vah.
ay ay, Ah, of.
ayid Ait.
ayîn *d.* Ah, beddua.
az *d.* Başsağlığı ziyareti.
azeb Bekâr.
azebî *d.* Bekârlık.
azirîn (Yara) Azmak, yarann azması. (**diazire**, **biazire**)

B

ba e. Rüzgar, yel. **bayê bezê:**
Çabucak, acele olarak, hızlı bir
şekilde. **bayê bezê here bîne:**
Acele olarak, koşa koşa git
getir. **bayê kur:** Şimal rüzgarı,
lodos. **bayê pîrê:** Kocakarı
fırtınası. **ber bê ketin:**
Rüzgara kapılmak. **li ber bê**
çûn: Rüzgara kapılmak.
babaggîd Babayiğit.
babed d. Çeşit, tür.
babelûk d. Siğil.
badan Bükme, burmak.
badok d. Büküm.
bafûn e. Alüminyum.
bagirtî Şişik, şişmiş olan.
bahol d. Bavul.
bahoz d. Fırtına, bora.
bahr-bahr d. Meleme.
bahrryan Melemek. (**dibahre,**
bibahre)
bajar e. Şehir.
bajarî Şehirli.

bajarîko Şehirlivari, şehirli
usulü.
bajarvan Kırdan şehre gidip
gelenlere denir.
bakevn d. Koyun ve sığırlarda
romatizma.
ba kirin Yellendirmek, rüzgara
savurmak, sallamak.
bakur e. Kuzey.
bakurî Kuzeyli.
bal d. Dikkat, dikkat etme. **bala**
xu dayin: dikkat etmek,
gözlemlemek.
balcan e. Patlıcan.
Balcîqa d. Belçika ve Belçika
malı bir çeşit tabanca.
balgî e. Yastık.
balgîyê mara Yıllanyastığı otu.
balîf bkz. "balgî"
balo Hiç olmazsa, bari.
banandin Alıştırmak. (**dibanîne,**
bibanîne)
bane d. Koyunların ilkbahar

otlağı.
ban kirin Çağırmaq.
banyan Alışmak. (**dibane**,
bibane)
bapêş *d.* Nezle.
bapîr *e.* Dede.
baq *d.* Demet.
baq-baq *d.* Gıdıklama, tavuğun
"git git gıdak" diye ses çıkar-
ması.
baqil Uslu, akıllı.
baqil bûn Uslanmak, akıllan-
mak.
baqilî *d.* Usluluk, akıllılık.
baqîn *d.* Tepki.
bar *e.* Yük. **bi bara**: Sürüyle,
pek çok.
baran *d.* Yağmur. **baran sekinî**
ga cil kir: İş işten geçtikten
sonra davrananlar için
söylenir. **ji ber baranê revya**
ber çironekê: Güç bir durum-
dan kurtulayım derken daha
kötüsüyle karşılaşmayı anlatır.
barandin Yağdırmak.
barçêmk *e.* Yarasa.
barîn Yağmak.
bar kirin Yükleme, taşınmak.
bask *e.* Kanat.
bastiq *e.* Pestil.
baş İyi.
baş bûn İyi olmak, iyileşmek.
başî *d.* İyilik.
baş kirin İyi etmek,
iyileştirmek.
başqe Başka.
baştir Daha iyi.

başwala Donsuz, kilotsuz.
batî *e.* Testis.
batofk *d.* Diyarbakır
Türkçesinde "**batof**" şeklinde
telaffuz edilen, ilaç olarak da
kullanılan bir bitki. Bitkinin
toprak üstünde kalan kısmı
kurutulup kurt düşürmede,
yarayı iyileştirmede, sarılık
hastalığını gidermede kul-
lanılır. (Lat. **Herba Hyperici**)
bav *e.* Baba.
bavmarî *e.* Üvey baba.
bavo Babaya hitap şekli.
bavtî *d.* Babalık, baba olma
durumu.
bav û kal Ecdat, ata, cet.
bawer İnanan, inanmış olan.
bawer bûn İnanmak, güvenmek.
bawerî *d.* İnanç, iman, güven.
bawer kirin İnanmak.
bawî Romatizmalı.
bawîşk Esneme.
baxçe *e.* Bahçe.
baxdenos *d.* Maydanos.
baz *e.* Şahin.
bazar *d.* 1) Pazar (günü). 2)
Pazarlık.
bazar kirin Pazarlık etmek.
bazdan 1) Koşmak. 2) Halay
çekmek.
bazin *e.* Bilezik.
bazinê hustu Köprücük kemiği.
bec Yabani, susuz toprak parçası.
beden *d.* 1) Sur. 2) Vücut.
bedew Şuh, alımlı, çekici.
befş Kaval kemiği.

beg Bey.

begfi *d.* Beylik.

behc *d.* Kızgınlık, öfke.

behecandin Kızdırmak, öfkelen-
lendirmek.

behecîn Kızmak, öfkelenmek.

behr *d.* Deniz.

behs *d.* Bahsetme.

behs kirin Bahsetmek.

behzî Bembeyaz, apak kimse.

bejn *d.* Boy. **bejn revandin:**

Boy atmak, boyu uzamak.

bejn û bal: Endam, boy pos.

bel Kulakları dik olan hayvan.

bela *d.* Bela. **bela xu dîyin:**

Yaptığı kötülüklerin karşılığını
bulmak; belasını bulmak. **bela**

xu tê dan: (Biri) Başına bela
olmak, (ona) belasını sürmek.

li bela xu geryan: Belasını
aramak. **li belê geryan**

Bela aramak.

bela Dağınık.

bela bûn Dağılmak.

bela kirin dağıtmak.

belakir Belalı kimse.

belaş Bedava. **mift î belâş:** Çok
ucuz, sudan ucuz.

belâşî Bir şeyin bedava olması
durumu.

belatewş Boşuna, beyhude.

belek Alaca.

belek bûn Alacalaşmak.

belek kirin Alacalaştırmak.

belekî *d.* Alacalık.

belengaz Yoksul, perişan.

belengazî *d.* Yoksulluk, perişanlık.

belhazirî Hali hazırda.

beli-reş Siyah renkli ve dik
kulaklı hayvan.

belk *d.* Yaprak.

belka guh Kulak tozu.

bel kirin Ayakta işlemek.

belovacî Tersyüz.

beloxwarî Eğri büğrü.

belqitandin Gebertmek.

(**dibelqîfine, bibelqîfine**)

belqîtin Gebermek. **belqîtyê:**

Geberesice! (kadın için).

belqîtyo: Geberesice! (erkek
için).

belût Domalma.

belût bûn Domalmak.

belût kirin Domaltmak.

belxem *d.* Balgam.

ben *e.* ip. **benê sola:** Ayakkabı
bağı.

bencik *d.* Yabani haşhaş.

bend *d.* Sınır taşları.

bendazik İri göbekli kimse.

bende Birini veya bir şeyi bek-
leme.

bendik *d.* Peynire katılan bir
bitki.

bendike *d.* Çuldan oluşturulan
büyük torba, büyük çuval.

bend kirin Taş dizmek, taşlar-
dan set yapmak.

bengulî *d.* Saç bağı.

benîşt *e.* Sakız.

benkulabe Sabanın, öküzün
boynuna takılan halka kısmı.

beq *e.* Kurbağa.

beqa nekirin Anında, sesini bile

çıkaramadan ölmek.
beqê becî Kara kurbağası.
ber d. 1) Kilim. 2) Aşiretin kolu.
ber e. Astar.
ber Ürün anlamında yalnızca "sêberî" (üç defa doğum yapmış, üç defa ürün vermiş koyun), "çarberî" (dört defa doğum yapmış, dört defa ürün vermiş koyun) gibi kelimelerde kullanılır.
ber Ön, ön taraf. **ber xu nedîyin:** Rahat yüzü görmemek. **berê xu bi wî da kirin:** Ona yüzünü dönmek. **berê xu guherandin:** Yüzünü (birinden) çevirmek.
beredayî Serseri, başıboş kimse.
beradayîti d. Serserilik, başıboşluk.
beran e. Koç.
berate e. Leş.
berayî d. En.
beraz e. Domuz.
berbangî d. Sabah vakti koyun otlatması.
berbar İş yapabilme gücü. **ji berbarê xu da ketin:** Elden ayaktan düşmek. **diya min ji berbarê xu da ketîye:** Annem elden ayaktan düşmüş.
berbat Berbat.
berbat bûn Berbat olmak.
berbatî d. Berbat olma durumu, berbatlık.
berbat kirin Berbatlaştırmak.

berbazin e. Bileziğin önüne takılan süs boncuğu.
berbejn d. Boy muskası.
berber Takas etme, değiş tokuş.
berberoşk bkz. "geneg"
berbijêr Aşağıya doğru.
berbijor Yukarıya doğru.
berbû e. Gelin alayı.
berçem Paytak, paytak bacaklı.
berçok d. Çoban kepeneğinde çobanın sopasını koyduğu bölüm.
berdan Bırakmak, salıvermek.
bera hev dan: Birbirine düşürmek, birbirine bırakmak.
berde binê te erd e!: (Biri aşırı yalan söylediğinde) "Ha söyle ha söyle kimsenin inandığı yok zaten." **berdê berdê:** Kim kime dum duma.
berdayî Bırakılmış, salıverilmiş olan.
berdelav kirin Koyunları su kıyısına götürüp su içmelerini sağlamak.
berdest Düşkün, aciz.
berdevk e. Kapı önü.
berdêl Karşılıklı kız alıp verme, takas etme.
berdêlî d. Karşılıklı kız alıp verme biçimindeki evliliklerde evlenen kızlardan her biri.
berdêlî kirin Karşılıklı kız alıp vermek, takas etmek.
berdilk d. Göğüslük.
berdîr bkz. "berindîr"
beref kirin Toplamak, bir araya

getirmek, derlemek.
berembîlo *d.* Parabellum marka tabanca.
berê Önce, eskiden. **ji berê da:** Uzun zamandan beri, eskiden beri, öteden beri.
berêberê İlk önce.
berê kemerê İlaç olarak da kullanılan bir ot.
berêvarê Akşamüstü.
berf *d.* Kar.
berferatî Fırat nehri kıyısında oturanlara denir.
berga 1 Yaşını geçmiş, döllenme çağına gelmiş olan dişi sığır.
bergend Karşılık, değer. **ez ê li bergendî solên te sê cot gore bidim te:** Ayakkabılarına karşılık üç çift çorap verdim sana. **Asê bergendî deh keçika ye:** Asê on kıza bedeldir.
berger *d.* Yalvarma, yalvarış. bergeryan Yalvarmak. **ez pir li ber bavê xu geryam, dîsa jî nenermijî:** Babama çok yalvardım, yine de yumuşamadı.
bergiro bkz. "geneg"
bergirtin Hayvanların gebe kalması.
bergîr *d.* 1) Beygir 2) İnatçı kadın.
berguherk *d.* Şafak öncesi koyun otlatması.
beridîn (İnsan, hayvan ve bitki için) Olgunlaşmak, gövmek. (diberide, biberide)

berindîr *d.* 3 Yaşındaki dişi koyun.
berî -den önce. **berî nîvro:** Öğleden önce
berjêr Aşağı doğru.
berjor Yukarı doğru.
berket *d.* Bereket.
berketin Üzülmek.
berketî Meftun. **ez ne berketiya te me:** Sana meftun değilim.
bermal *d.* Kilim.
bermalî *d.* Ev hanımı.
bermirad Evlenme çağına gelmiş olan.
bermîl Yiyilebilen bir bitki.
bernîr Çift öküzlerinde boyunduruk ipi.
bero *e.* Meşe palamudu. **bero ji ceftê da ket, go dev î çere ye!:** Soyunu hor görenler için söylenir.
beroš *d.* Kazan.
berošk *d.* Güneşlik yer, güneş bakan yer.
berpal Yokuşlu.
berri *d.* Çöl.
berriî Çöllük.
berserî Başucu.
bersîf *d.* Yanıt.
bersîf dan Yanıtlamak.
berşoşk Mide ekşimesi.
berşoşkî bûn Midesi ekşimek.
bertir Daha önceki.
bertîl *d.* Rüşvet.
ber vî -e doğru. **ber vî min bine:** Bana doğru getir.
bervînek *d.* Kadınların, yün

eğirirken yanlarına takıp iği üzerinde kaydıldıkları kösele parçası.
berwar *e.* Yamaç.
berx Kuzu.
berxudan Direnmek.
berxudar Berhudar. berxudar be: "Hoş geldin" sözüne karşılık olarak söylenir; "hoş bulduk", "safâ bulduk."
berxudarî *d.* Selamet, esenlik.
berxur *d.* Koyunların etek kısmında oluşan bir tür kaşıntı hastalığı.
berzendk *d.* Kol yakası.
berzewac Evlenme çağına gelmiş olan.
berzik *d.* Etek kılları.
bes Yeter.
bes bûn Yeter olmak.
best *d.* Derin olmayan vadi.
beşt *e.* Kalın direk, kiriş.
bet *d.* Toy kuşu.
beta fiso Bir tür toy kuşu.
betal İşsiz güçsüz, işi olmayan, boşta olan.
betalî *d.* İşsiz güçsüz olma, boşta olma durumu.
betal kirin Paydos etmek.
betan *e.* Elbise astarı.
betanî *d.* Battaniye.
betilandin Yormak, yorgun düşürmek.
betifîn Yorulmak.
betin *e.* Ana rahmi.
betr *d.* Şakak.
Bexda *d.* Bağdat.

bexdadî *d.* Bir kefiye çeşidi.
bexşîş *d.* Bahşiş.
bext *e.* 1) Güvenirlik. 2) Baht, talih.
bextreş Bahtı kara, kötü talihtir.
bextreşî *d.* Bahtı kara olma durumu, kötü talihlilik.
beyar *d.* Ekilmemiş arazi.
beyîk *d.* Döven veya benzeri araçların, hayvana bağlanan iki uzun ağacı.
beytar Veteriner.
bez *e.* İyâğı.
bez *d.* Koşu.
beza Koşucu.
bezyan Koşmak.
bê Gayrî, -den başka, -siz. **bê lome** be: "Allah saklasın" anlamındaki söz.
bêar Arsız.
bêav Susuz, suyu olmayan.
bêbav Babasız.
bêber Ensiz.
bêbext 1) Bahtsız. 2) Kalleş, hain.
bêbextî *d.* Kalleşlik, hainlik.
bêcî Yersiz, yeri olmayan.
bêçar Çaresiz, zavallı.
bêçare Çaresiz.
bêçarî *d.* Çaresizlik.
bêçik *d.* Ellik, ekin biçenlerin kullandığı ellik aleti.
bêçî *d.* Parmak. **bêçiya şehdê:** İşaret parmağı. **bêçiya xu dî** her **qulî (qulikê) ra kirin:** Burnunu her işe sokmak.
bêdawî Sonsuz, sonu olmayan.

bêdeng Sessiz, sakin.
bêdengî *d.* Sessizlik.
bêderd Dertsiz, tatasız.
bêdest Eلسiz.
bêdê Anasız.
bêdil Gönüلسüz.
bêdîn Dinsiz.
bêesl Soysuz, asıلسız.
bêguman Şüphesiz.
bêgune Suçsuz, günahsız.
bêhal Halsiz.
bêhawe Biçimsiz.
bêhemd Gayri ihtiyari,
 bilmeyerek, istemeden.
bêhemdî İstek dışı olan,
 bilmeyerek olan, doğal
 olmayan gelişme.
bêheş Sersem, akıلسız.
bêheş bûn Herhangi bir neden
 yüzünden zihni karışmak veya
 zekâsı uyuşmak, ne yaptığının
 farkında olmamak, sersem-
 leşmek.
bêheşî *d.* Sersemlik.
bêheş kirin Sersem etmek.
bêhêl Yansız, tarafsız.
bêjin Karısız.
bêjing *d.* Kalbur, elek.
bêjing kirin Elemek, kalburdan
 geçirmek.
bêkar İşsiz.
bêkes Kimsesiz.
bêkesî *d.* Kimsesizlik.
bêkêf Keyifsiz, neşesiz, moral-
 siz.
bêkêr Yararsız, faydasız.
bêlûg *d.* Bölük, askeri bölük.

bêmal Evsiz.
bêmehd Keyifsiz, moralsiz.
bênamûs Namussuz.
bênay Adsız.
bênder *d.* Harman.
bêpar Paysız, mahrum.
bêpî Kolsuz.
bêpîr Soysuz.
bêpîrtî *d.* Soysuzluk.
bêr *d.* Kürek.
bêrç *d.* Keileri sağıma sürme işi.
bêrç kirin Keçileri sağıma
 sürmek.
bêrê Yolsuz, yolu olmayan.
bêrik *d.* 1) Küçük kürek. 2) bkz.
 "pîl"
bêrim *d.* Küçücük göl.
bêrî *d.* Cep. **bêriya kefen tune:**
 "Para, ölrken götürülmez"
 anlamında cimriler için
 söylenir.
bêrî *d.* Koyun sağımı ve koyun
 sağımının yapıldığı yer.
bêrî kirin Koyunları sağmak.
bêrivan Koyun sağan kız.
bêr kirin 1) Küremek. 2)
 Koyunları sağıma sürmek.
bêruh Ruhsuz, cansız, beti benzi
 kalmamış olan. **bêruh mayin:**
 Yüzü sararıp solmak, cansız ve
 güçsüz kalmak.
bêrû Yüzsüz, yüzü olmayan.
Bêrût *d.* Beyrut.
bêsemt Terbiyesiz, görgüsüz
 kimse.
bêsilme Beslemelik (kimse).
bêsiûd Talihsiz.

bêsi Karların çukur yerleri
 doldurması.
bêş d. Salma, salma parası.
bêşewq İşiksiz.
bêşîr Sütsüz.
bêtam Tatsız.
bêtar 1) Ashı astarı olmayan
 yalan, büyük yalan. **2)** Çok iri,
 azman.
bêtilî Parmaksız.
bêtir Daha çok.
bêtirs Korkusuz, korkusuzca.
bêfîn Isısız.
bêwec Yüzsüz, uğursuz.
bêwext Vakitsiz.
bêxatir Hatırsız, kıymetsiz.
bêxew Uykusuz.
bêxwedê Allahsız.
bêxwedî Sahipsiz.
bêxwedîfî d. Sahipsizlik.
bêxwê Tuzsuz.
bêxwîn Kansız.
bêyom Uğursuz.
bêzar 1) Dilsiz. **2)** Bezgin,
 bıkkın.
bêzar bûn Bezmek.
bêzar kirin Bezdirmek.
bêzaro Çocuksuz.
bi ile, Göre, vasıtasıyla.
bi ber xistin (Olumsuz yönde
 birine) Yol göstermek.
bi cî Yerli, yeri olan.
biçûk Küçük.
biçûk bûn Küçülmek.
biçûk kirin Küçültmek.
biçûktî d. Küçüklük.
biheş Akıllı, zeki.

bi heve bûn İki şeyin birbirine
 yapışması, birbirine tutturul-
 ması. ("**bi heve ve bûn**" dan)
bi heve kirin İki şeyi birbirine
 yapıştırmak, birbirine tuttur-
 mak. ("**bi heve ve kirin**" den)
bi heve ketin Aralarında anlaş-
 mazlık çıkmak, birbirine
 düşmek.
bi heve xistin İliklelemek, birbirine
 tutturmak. **quñçikê xu bi heve**
xe: Düğmelerini ilikle.
bihîstin duymak. **bihîstina gi**
min bihîst...: Duyduğum odur
 ki...
biñiv d. Badem.
biñ kirin "Höt" demek, yıldır-
 mak.
bihost d. Karış.
bihost kirin Karışlamak.
bijang e. Kirpik.
bijare Seçkin.
bijartin Ayıklamak.
bijê/bijo çd. Çiş.
bijmar e. Kırkayak.
bijok İmrenen.
bijyan İmrenmek. (**dibije, bibi-**
je)
bikir Bakire.
bilbil e. Bülbül.
bilbizîq d. Yabani lale.
bilik çd. Pipi.
bilind Yüksek.
bilind bûn Yükselmek, yüksek
 olmak.
bilindî d. Yükseklik.
bilind kirin Yükseltmek, yüksek

etmek.
bilî bûn Oyalanmak, meşgul olmak.
bilô *çd.* Pipi.
bilq-bilq *d.* Fokurdama, fokurtu.
bilqîk *d.* Su kabarcığı.
bilqyan Fokurdamak. (**dibilqe**, **bibilqe**)
bilûr *d.* Kaval.
bilûrvan Kavalcı.
bilxur *d.* Bulgur.
bilxurhêr Bulgur öğütme makinesiyle bulgur öğüten kimse, bulgur öğütücüsü.
biyan Oyalanmak, meşgul olmak. **Hêlin bi bûka paçîn dibile:** Hêlin bez bebekle oyalanıyor.
bimbarek Mübarek.
bi min Bence, bana sorarsan, fikrime göre.
bin Alt. **binê xu şil kirin:** Altını ıslatmak. **ji bin:** Alttan, dipten.
ji bin da: (Mecazi) Kökten, temelden.
binav *d.* Dişbudak ağacı.
binçeng *d.* Koltukaltı. **dan** **binçenga:** Yaltaklanmak, yağ çekmek; koltuğuna vermek.
bindarî *d.* Kadınların toplu bir şekilde ağaç gölgesinde iğ eğirmeleri.
bindest el Altında olan.
binerdik *d.* Yer elması.
binevş *d.* Menekşe.
binê xetê Sınırın öte tarafı.
binge *d.* Temel, esas.

binî alt, Dip. **binî girtin:** (Yemek) Dibi tutmak.
binketin Mağlup olmak. **ew bi ser ketin, em jî bin ketin:** Onlar galip geldiler biz ise yenildik.
binkoz *d.* Yeni doğmuş kuzuların altına serilen kurumuş ot, sap vb. şeyler.
binrax *d.* Yere serilen yaygı.
bir *d.* Kısım, grup, sürü.
bira *e.* Erkek kardeş.
bira -sun (emir sözcüğü)
bira bi Olsun! Tamam!
birabir Kardeş götürən, kardeşi kardeşten ayıran, kardeşi baba evinden götürən. (Kadınlar için söylenir.)
birak *e.* Ahabap, dost.
birakose Yüzde dost kalpte hain olan kimse.
bira qe Olsun!
birastî Gerçekten.
birastîn İzgara yapmak, kızartmak. (**dibirêje**, **bibirêje**)
biratî *d.* Kardeşlik.
birazê Erkek kardeş çocuğu.
birç *d.* Burç.
birçî Aç. bi zikê birçî: Boş mideyle, aç karnına.
birçî bûn Acıkmak.
birçî kirin Acıktırmak.
birçiftî *d.* Açlık.
birek *d.* Testere.
birin Götürmek.
birinc *d.* Pirinç.
biriqandin Parlatmak.

biriqîn Parlamak.
birîn *d.* Yara.
birîndar Yaralı.
birîndar bûn Yaralanmak.
birîndarî *d.* Yaralılık.
birîndar kirin Yaralamak.
birk *d.* Karasaban tutağı.
birnotî *d.* Burunotu.
birq *d.* Katran.
birqonek Parlak.
birrîn Kesmek, biçmek.
birû *e.* Kaş.
birûsîn Işıldamak. (**dibirûse**, **bibirûse**)
birûsk *d.* 1) Yıldırım. 2) Alnın ortası, iki kaş arası. **li birûska eniya wî xistin:** Alnının ortasına (çatına) vurmak.
bi ser ketin Yenmek, mağlup etmek. **ez bi ser wî ketim:** Onu yendim.
bi ser xistin Yenmek, mağlup etmek, başarmak. **min bi ser wî xist:** Onu mağlup ettim. **min bi ser xist:** Başardım.
bisilman Müslüman.
bisilmantî *d.* Müslümanlık.
bisk *e.* Zülûf.
bismîla Bismillah.
bist Sağ, esen, zinde.
bişkaftin (Dikiş) Sökmek. (**dibişkive**, **bibişkive**, **bişkaft**)
bişkivandin (Dikiş) Sökmek. (**dibişkivîne**, **bibişkivîne**)
bişkivîn (Dikiş) Sökülmek.
bişkofk *d.* Dügme. (bkz. "qunçik")

bişkul *d.* Keçi, koyun ve deve dışkısı.
bi te Sence, sana göre, fikrince.
bitir 1) Olgun (daha çok yetişmiş olan bitki, hayvan) **2)** Saygısız, terbiyesiz kimse.
bitir bûn Olgunlaşmak, yetişmek.
biv/bive/bivîtê Küçük çocukları ateş vb. tehlikeli şeylerden uzak tutmak için kullanılan sözcük.
bivir *d.* Balta.
bixaltî *e.* Teyze oğlu.
bixawî *d.* El ve ayak bileği.
bizaştîr *d.* Meleş.
bizdandin Ödünü koparmak.
bizdyan Ödünü kopmak.
bizin *d.* Keçi.
bizir Bezir.
bizmar *e.* Çivi.
bizmik *e.* Koyun ve keçi yavrularının süt emmesini önlemek için ağızlarına takılan tahta çubuk, bir çeşit burunsalık.
bizmikê kon Çadırın parçalarını birbirine tutturmakta kullanılan ve bir çeşit düğme görevi yapan tahta çubuklar.
bizorê Zorla, güçbela, zar zor, zoraki.
bî *d.* Söğüt ağacı.
bî Dul.
bîh *d.* Kaparo, peşinat.
bîlle Billahi.
bîlleheq Haksız yere.
bîlesebeb Sebepsiz yere.

bîn d. 1) Koku. bîn ketin: İçine koku düşmek, kokuşmak. **bîna fisa bi ser xistin:** Yenmek, fena mağlup etmek; "duman etmek". **bîn û buxar:** (Hamam, banyo mutfak vb. yerlerde) Buharla karışık bunaltıcı kokular. **2)** Soluk, nefes. **bîna wî çikandin:** Nefes alıp veremez duruma getirmek, nefesini kesmek. **bîna wî çikyan:** Nefes alıp veremez duruma gelmek, nefessiz kalmak, nefesi kesilmek. **bîna wî fire bûn:** Sıkıntısı, tasası dağılmak; içi rahat etmek, içi ferahlamak. **bîna wî nehatin ber wî:** Nefes alamamak. **bîna xu fire girtin:** Gönünü ferah tutmak. bîna xu girtin: Dinlenmek. **bîna xu teng kirin:** Kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek.

bînfire Gönül ferah, rahat, tahammüllü.

bînfireyî d. Gönül ferahlığı, tahammüllülük.

bîn kirin Koklamak.

bînteng Asabi.

bîntengî d. Asabilik.

bînvedan Hızlı hızlı soluk alıp vermek.

bîr d. 1) Kuyu. **2)** Şuur, bilinç, us. **bi bîra wî ketin/ketin bîra wî:** Aklına düşmek, aklına gelmek. **gava welat bi bîra min dikeve hêsir bi çavê min**

dikeve: Vatan aklıma geldiğinde gözlerim yaşıyor.

bi bîra wî xistin: (Ona) Anımsatmak. **ji bîra wî çûn:** Unutmak, hatırlamamak, aklımdan çıkmak. **tê bîra min nayê bîra min ...:** Bildim bileli, kendimi bildim bileli.

bîra bûn Unutulmak. **em ji bîra bûn:** Unutulduk.

bîra kirin Unutmak.

bîr anîn Akla getirmek, anmak, hatırlamak.

bîrawir Reşit.

bîr birin Akıl etmek, hatırlamak.

te sol anî? na, min qet bîra wira nebir: Ayakkabı getirdin mi? hayır, onu hiç akıl edemedim.

bîr bûn Akılı ermek, çevresinde olup bitenleri, doğruyu yanlış anlamaya başlamak. **ez îdî bîra her tiştî dibim:** Benim herşeye aklım eriyor artık.

bîrik d. Küçük kuyu.

bîrî d. Özleme, hasret.

bîrî kirin Özlemek.

bîrov d. Sedef hastalığı.

bîst d. Süre, zaman, kısa zaman parçası.

bîst e. Yirmi.

bîstan e. Bostan.

bîstik Bir süre, kısa bir süre.

bîvil d. Burun. **bîvila xu hilkirin:** Beğenmemek, küçümsemek, "burun kıvrımak."

bo İçin.
boçik *d.* Kuyruk ve kuyruk sokumu.
boçikî Bel kayması olan kimse.
bolvir Savurgan.
bolvirî *d.* Savurganlık.
bona İçin.
boncî Süs köpeği, fino.
boraq *d.* Kurban bayramında kesilen kurban.
borê qer Kürt mitolojik masallarında adı geçen bir at.
borî *d.* Boru
bor kirin Dürmek. **libûnkar kulava bor dike:** Keçeci keçeleri dürtüyor.
boş Bol.
boş bûn Bol olmak.
Bota Botan aşireti, Botanlılar.
botî: Ufak yapılı keçi.
Botî Botan aşiretine mensup olan kimse, Botanlı.
boxe e. Kısırlaştırılmamış öküz.
boyax *d.* Boya.
boyax kirin Boyamak.
boz Açık sarıya çalan renk.
bozik Sarışın erkek.
bozo Sarışın erkek.
buha e. Fiat, eder.
buha Pahalı.
buha bûn Pahalılaşmak.
buha kirin Pahalılaştırmak.
buhar *d.* Bahar.
buhartin *bkz.* "buhurandin"
buhayî *d.* Pahalılık.

buho *çd.* Böcek.
buħuk *d.* Böcek.
buhur *d.* Akarsu geçidi.
buhurandin Geçirmek.
 (dibuhurîne, bibuhurîne)
buhurîn Geçmek.
buji *d.* Yele.
burxî *d.* Vida.
buxçe *d.* Bohça.
buxt *d.* İftira.
buxtan *d.* İftira.
bûk *d.* Gelin. **bûka paçîn** Bezden yapılmış oyuncak bebek.
bûkik *d.* Gözde oluşan arpacık.
bûktî *d.* Gelinlik, gelin olma durumu.
bûm Baykuşun bir çeşidi
bûn Olmak. **bû birq û birûsk:** Kaybedilen (veya kaybolan) birşey bir türlü bulunamamak; "sanki yer yarıldı da içine girdi." **bûn kenê xelkê:** El aleme alay konusu olmak. **bûn merî:** Bir kimse, kendini yetiştirip topluma yararlı duruma gelmek; adam olmak. **bûn mina barûtê:** Aşırı kızmak.
bûr-bûr *d.* Feryat.
bûrîn *d.* Feryat, feryat etme.
bûryan (İnek ve öküz) Böğürmek. (dibûre, bibûre)
bûtbût *bkz.* "dîksilêman"
bûyin Olmak.

C

cab *d.* Yanıt, cevap.

cab dan Yanıtlamak.

cabhazir Hazırcevap kimse.

camêr Centilmen, alicenap.

camêrî *d.* Centilmenlik.

can *e.* 1) Can, ruh. 2) Vücut.

bira canê te sax be: Çeşitli kayıplar karşısında "sen sağsın ya, önemli olan bu" anlamında teselli sözü; "canın sağ olsun!"

çik û can: Capcanlı, taze,

zinde. **ji canê xu aciz bûn:**

Canından bezmek. ölümü göze

alacak kadar sıkıntı içinde

olmak, canından bezmek,

canından usanmak. **min canê**

xu li erdê nedîye: Bu sıkıntıya

katlanmaya, bu tehlikeye atıl-

maya hiç niyetim yok; canımı

sokakta bulmadım.

can Genç, taze, zinde.

canbaz Hayvan tüccarı.

canbazî *d.* Hayvan tüccarlığı.

can dan Can vermek.

canfeda Canımı feda eden.

cange *e.* Dana.

cangiran Ağır canlı, üşengen.

cangiranî *d.* Ağır canlılık, üşen-
genlik.

canik Hanımefendi, terbiyeli ve
münasip bayan.

canî *d.* Gençlik.

cankos Zangoç, çan.

canzerik *d.* "zerik" denen
böceğin insan ve özellikle
koyunlara bulaştırdığı sarılık
hastalığı.

canzerkî Sarılık olmuş koyun.

car *d.* Defa, kez, sefer.

carê/carkê: Bir sefer

("carekê"den). **cara berê:**

Geçen sefer. **cara di:** Geçen

sefer. **pir cara:** Çoğu kez.

cara Hiçbir zaman, asla. **min**

cara jê ra tiştik xirab nego:

Asla ona kötü birşey demedim.

car car Bazı bazı.

carcim *d.* İşlemeli kilim.

cardi Yine, bir daha.

caris Haşın, arsız.

carna Bazen.

carût *d.* Soba vb. için kullanılan
küçük kürek.

caw *e.* Bez.

cawîn Bezden yapılmış olan.
cax *d.* Parmaklık, çağ.
cax kirin Parmaklıklı hale getirmek.
caxkirî Parmaklıklı, çağlı.
ce *e.* Arpa.
cebar Kırık çıkık hekimi.
cebilxane *d.* Cephane.
cebirandin Kırık çıkık organları onarmak, kaynaştırmak.
cebirîn Kırık çıkık organların onarılması, kaynaşması.
ceft *d.* Deri boyamada kullanılan bir ağaç kökü.
cehcek *d.* Çöreğe katılan bir bitki.
cehde *d.* Cadde.
cehdû *d.* Cadı.
cehemand/in *bkz.* "cehni-
 mandin"
cehemîn *bkz.* "cehnimîn"
cehnimandin Gebertmek.
cehnime *d.* Cehennem. **cehnima wî kirin:** "Defolup gitmek, cehenneme gitmek, cehenneme kadar yolu olmak" anlamında öfke sözü. **cehnima wî kiriye:** (Onun) Cehenneme kadar yolu var.
cehnimî Cehennemlik.
cehnimîn 1) Cehennem olmak, defolup gitmek. 2) Gebermek.
cehnî Tay.
cehtirî *d.* Kekik otu.
celb *d.* Çamur.
celewî *d.* Atlarda oluşan ölümcül ruam (sakağı) hastalığı.

cem Nezd, yan.
cem Yükün bir tarafı, denk.
ceded *d.* Buz.
cemidandin Dondurmak.
cemidîn Donmak.
cem kirin Yükü denk hale getirmek.
ceml *d.* Cemre.
cenan Yarıcı, ortakçı.
cenanî *d.* Yarıcılık, ortakçılık.
cendirme Jandarma.
ceng *d.* Savaş, cenk.
cengawer Cengaver.
ceng kirin Savaşmak.
ceribandin Denemek, sınamak.
cewahîr Değerli taşlar.
cewr *bkz.* "cewrîk"
cewrîk Köpek ve tazı gibi hayvanların yavrusu.
ceyran *d.* Elektrik, cereyan.
cezer Arpaların sararma zamanı.
cêbkêsan Yankesici.
cênîg *d.* Favori.
cêwî İkiiz.
cibe *d.* Cüppe.
cihdan *e.* 3 Yaşındaki erkek deve.
cihê Ayrı.
cihê bûn Ayrılmak.
cihê kirin Ayırmak.
cihîz *e.* Çeyiz.
cihûd Yahudi.
cil *d.* Yaygı, çul vb. şeyler.
cil *e.* Giysi.
cilêt *d.* Jilet.
cilik *d.* Yaygıcık, küçük çul vb. şeyler.

cilik *e.* Giysicik.
cilq Cıvık (kimse).
cilqî *d.* (İnsan için) Cıvıklık.
cilqîn Tokat vururken çıkan ses.
cil û caw *e.* Manifatura.
cilûq *e.* Erkek hindi.
cimbûş *d.* Cümbüş.
cimêlî *bkz.* "devşewitî"
cin *e.* Cin. **bi cina ketin:** Cin çarpmak. **cin taviî digê zara:** Cinler çocukları çok çabuk çarpar. **cin pê girtin:** Cin çarpmak.
cinawir *e.* Canavar.
cinaze *e.* Cenaze.
cindar Cinli, cin çarpmış olan.
cinet *d.* Cennet.
cinetî Cennetlik.
cinh *e.* Ucu kalın (dövüş için kullanılan) sopa.
cino *e.* Cinli, cin çarpmış olan erkek.
cir (Birin) Öfkesini yatıştırma, öfkesini dindirme.
cir *e.* Su testisi.
cirbûh İri sığan.
cirdîxezal Kuş yavruları ve küçük fareleri yiyerek beslenen iri bir tür sığan.
cirdon *e.* Sığan.
cirîng Tokat sesi. **cirîngî jê anîn:** Tokat şaplatmak, (şamar) vurmak (sesli bir şekilde.)
cirm *d.* Cereme, suç bedeli, ceza.
cisn *e.* Cins, tür.
civandin Yığılmak, bir araya

getirmek.
civyan Yığılmak, bir araya gelmek.
cixare *d.* Sigara.
cixcixe *d.* Jelatin.
cixilandin Öfkelenmek, kızdırmak. (**dicixilîne**, **bicixilîne**)
cixilîn Öfkelenmek, kızmak. (**dicixile**, **bicixile**)
cixîz *d.* Çizgi.
cixîz kirin Çizmek, çizistirmek.
Cizîr *d.* Şırnak'ın Cizre ilçesi.
cizlawît Eskiden giyilen bir tür lastik ayakkabı
cî *e.* Yer. **bi cî bûn:** Yeri bulunmak, yeri tespit olmak. **bi cî kirin:** Yerini bulmak, yerini tespit etmek. **ciyê ar lê tune be dû jê ranabe:** "Ateş olmayan yerden duman çıkmaz". **cî cî:** Yer yer. **cî dan:** Yer vermek. **cî girtin:** Yer almak. **cî bi cî:** Yer yer. **dî cî da:** Anında, yerinde. **dî cî xistin:** Yerine koymak, yerine oturtmak. **ez ê derî dî cî xim:** Kapıyı yerine oturtacağım. **li ciyê rehetî:** Boş yere, gereksiz yere, durduk yerde.
ciger *d.* Ciğer.
cimêr Ergenlik çağına girmekte olan erkek çocuk.
cînciq *d.* İncik boncuk.
cîq Çocukla oynarken gözler bir süre kapatılıp aniden açılarak söylenen sözcük.

cîq *d.* Karkuşu.
cîran Komşu.
cîranbehecî Komşu çatlatan,
 komşu kıskandıran (giysi vb.
 şeyler için söylenir.)
cîrantî *d.* Komşuluk.
co *d.* Kanal, ark.
col Koyun sürüsünden bir grup.
comerd Cömert.
comerdî *d.* Cömertlik.
cot Çift, "tek" in karşıtı.
cot *e.* Ekim işi, toprağı işleme.
cotarî Çiftçi.
cotik İkiz.
cot kirin Çift sürmek.
cuhar *e.* Atın yem torbası.
culhet *d.* Cesaret.

curn *e.* Kurna (soku.)
cuzbe *d.* Zikir. **bi cuzbê ketin:**
 Tanrı'nın adını art arda tekrar-
 layıp kendinden geçmek,
 zikretmek.
cuzdan *e.* Cüzdan.
cû Tavuklara yem vermeye
 çağırırken söylenen sözcük;
 "bili bili."
cûcî/cûcû *çd.* Tavuk.
cûm *d.* Sakız kalıbı.
cûn Haki renk.
cûnik *bkz.* "cûn"
cûre Bodur, kısa.
cûyin (Ağızda) Çiğnemek.
cünî *e.* Dibek taşı.

Ç

ça Ne kadar, ne kadar da, ne de

ça rind e!: Ne kadar da güzeldir! ("**çuqa**"dan "**ça**"ya dönüşmüş.)

çahm Bence, galiba, bana sorarsan.

çakêt *e.* Ceket.

çakil Ucu eğri sopa.

çakûç *e.* Çekiç.

çakût *bkz.* "**çakûç**"

çal *d.* Çukur.

çalik *d.* Çukurcuk.

çalim *d.* Afi, caka. **çalim firotin:**

Caka satmak.

çalmış Sakar.

çandin Ekmek, ekin ekmek.

çandır *d.* Çadır.

çanqal *d.* Çengel.

çanqal kirin Çengellemek.

çapik *d.* Ağaçtan yapılmış kap

çaqmaq Tüfek horozu.

çaqo *bkz.* "**kêr**"

çar *e.* Dört. **bi çar çava giryan:**

"İki gözü iki çeşme" ağlamak.

çaralî Dört taraf.

çardax *d.* Çardak.

çarde *e.* On dört.

çare *d.* Çare, çözüm.

çargoşe Dörtköşe, dörtgen.

çarik *d.* Kadın başörtüsü.

çarîk *d.* Dörtte bir, çeyrek.

("çaryek"ten)

çarmêrkî Bağdaş oturma şekli.

çarnig Dört ayaklı.

çarox *d.* Çarık.

çarparsû Azıdışi.

çarpî Emekleme, dört ayak

üzerinde yürüme. **bi çarpiya**

dimeşe: Emekleyerek yürüyor,

dört ayak üzerinde yürüyor.

çarsibe Öbür gün değil daha öbür gün.

çarsid *e.* Dört yüz.

çarşef *d.* Çarşaf.

çarşemî *d.* Çarşamba.

çarşî *d.* Çarşı. **Çarşya Şewitî:**

Diyarbakır'ın Balıkcılarbaşı

seminde bulunan ünlü bir

çarşı.

çav *e.* Göz. **çav berdan:** Göz

koymak, göz dikmek. **çav**

kirin: Gözle işaret etmek; göz

etmek. **min çav kir wî:** Ona

göz ettim. **çav Qurç kirin:**

Göz kırmak. **çav lê**

gerandin: (Bir şeye)

Üstünkörü bakmak, şöyle bir

bakmak; göz gezdirmek. **çavê**

te ronî!: "Seni sevindiren olay

kutlu olsun; gözün aydın!"

anlamında. **çavê wî bar**

nebûn: Gözü doymamak. **çavê**

wî birrîn: Gözü kesmek. **çavê wî lêketin**: Bir şeyi rastgele görmek, "gözüne ilişmek". **çavê wî li rê mayin**: Sevilen bir kimseyi özlemle beklemek; gözü yolda kalmak. **çavê wî rijyan**: Gözü yaralanıp kör olmak; gözü akmak. **çavê wî tirsandin**: Yıldırımak, gözünü korkutmak. **çavê xu jê neku-tan**: Gözlerini üzerinden ayırmamak, (ona) gözlerini dahi kırpmadan devamlı bakmak. **di bin çava ra**: Göz altından. **ji çava da ketin**: Gözden düşmek. **min çavê te xwaro/ê**: Okşamalık olarak kullanılır. **çavbeloq d.** Dikenli bir bitki. **çavbeloq** Patlak gözlü. **çavbirçî** Açgözlü. **çavbirçîtî d.** Açgözlülük. **çavçirtonek d.** Saklanbaç oyunu. **çavhişin** Mavi gözlü. **çavik d.** Gözlük. **çavî d.** Gözenek. **çavînok** Nazar sahibi, nazar değdiren kimse. **çavînokî** Nazar değmiş olan. **çavînokî kirin** Nazar değdirmek, nazara uğratmak. **çavnezerî** Nazar sahibi. **çavnûtik** Kenegöz. **çavpeqle** Bakla gözlü kimse. **çavqûnde** Fasik. **çavreş** Kara gözlü. **çavsor** Gözünü kan bürümüş olan, belalı kimse.

çavtêr Tokgözlü. **çavtêrî d.** Tokgözlülük. **çavtirsayî** Gözü korkmuş olan. **çawa** Nasıl. **çawîş** Çavuş. **çax d.** Zaman, çağ. **çaxa dik birçî dibe erse bi bîrê dikeve**: İnsanlar yoksunluğunu çektikleri şeyler için olmayacak kuruntulara kapılır. **di çaxa (...)** ra: -nin yaşlarında. **Eyşik di çaxa Miho ra ye**: Eyşik Miho'nun yaşlarındadır. **çaxa bkz.** "çaxka" **çaxka** -diği zaman. **çaxka tu çû**: Sen gittiğinde. **çaydan e.** Demlik. **çayxane d.** Çayhane. **Çebaxçûr d.** Bingöl ili. **çeç çd.** El. **çefî d.** Kefiye. **çehço çd.** Göz. **çek e.** Giysi. **çekem d.** Bir cins çam. **çekur e.** Eskimiş ve işe yaramaz hale gelmiş olan tulum. **çek û çol** Giysi, pılı pırtı vb. şeyler. **çel d.** Bir bebek hastalığı. **çel e.** Kırk. **çelê wê/wî qedyan**: (Lohusa, bebek, ölü için) Doğum ya da ölümünün üzerinden kırk gün geçmek. **çele d.** Ocak ayı. **çeleng** Hoş, zarif, çevik. **çelepaş d.** Kasım ayı. **çelepêş d.** Ekim ayı.

çelîn Lohusa.

çelînî *d.* Lohusalık.

çelpandin (Köpek yemek yerken) Şapırdatmak.

çelp-çelp *d.* Şapırtı.

çelqandin Çalkalamak.

çelqyan Çalkalanmak.

çeltûg *d.* Çeltik.

çelziman Dilli, konuşkan.

çem *e.* Nehir. **çem û çem:**

Tümden, hiç geri gelmemece-sine.

çemçik *d.* Derin kepçe.

çeml *e.* Kap vb. şeylerin kulpu.

çend Kaç, birkaç. **çend ro di wê**

da: Birkaç gün sonra. **Çen-**

dakî: Bir süre, bir süreliğine.

Hêlîn bira çendakî li mala

me bimîne: Hêlîn bir süre bizim evde kalsın.

çeng *d.* Doldurulmaya hazır durumdaki avuç.

çenge *d.* Çene. **çenge avêtin:**

can çekişmek, azraille

pençeleşmek. **çenge davêje:**

Can çekişiyor, azraille

pençeleşiyor.

çep 1) Sol. **2)** Sapa, ters.

çepel Pis, murdar.

çepik Alkış. **li çepika xistin:**

Alkış çalmak.

çepil *e.* Kol.

çepo Solak (erkek.)

çeporasto Çapraz, çaprazlama.

çeqel *e.* Yengeç.

çeqilmast *d.* Yoğurda su katarak oluşturulan ayran.

çer Nasıl.

çerçî Gezgin satıcı, çerçi.

çerçîfe *d.* Çerçeve.

çerçîtî *d.* Gezgin satıcılık.

çerez *d.* Çerez.

çerez kirin Çerez yemek.

çergî -i gibi, nasıl ki ... **çergî ket, mir:** Düştüğü gibi öldü.

çerixandin Döndürmek, çevirmek. (**diçerixîne, biçerixîne**)

çerm *e.* Deri.

çermandin Deriyi bıçak veya benzeri bir şeyle yüzmek.

(**diçermîne, biçermîne**)

çerm kirin Deriyi bıçak veya benzeri bir şeyle yüzmek. (*bkz.* "çermandin")

çerx *d.* Çark, torna.

çerx kirin Çarka vurmak.

çetinî *d.* Zorluk.

çetlastîk *d.* Çatallastik.

çewal *e.* Çuval. **çewalê geltikî:**

Bir çeşit çuval. **çewalê nîkê:**

Bir çeşit çuval.

çewlîg *d.* Hafif çimenlik.

çewt Eğri, ters, çarpık.

çewt bûn Eğri olmak, ters olmak, çarpıklaşmak.

çewtî *d.* Eğrilik, terslik, çarpıklık.

çewt kirin Eğri etmek, çarpık hale getirmek.

çewto mewto Eğri büğrü, çarpık çurpuk, ters.

çexşûr *d.* Yiyilebilen bir bitki. **çê lyi.**

çêbûn Yapılmak, oluşmak, iyi olmak, düzgün olmak.
çêkirin Yapmak, oluşturmak. **bi çêkirin dan/dan çêkirin:** Yaptırmak.
çêkirî Yapılmış olan, mamul.
çêle Yavru.
çêlik Yavru.
çêlkew Keklik yavrusu.
çêlrû Terbiyesiz.
çêrandin Otlatmak.
çêre *d.* Otlak.
Çêrmûg *d.* Diyarbakır'ın Çermik ilçesi.
çêryan Otlamak.
çêtir Daha iyi.
çêtir kirin Daha iyi etmek.
çêtî Et parçası. **çêtî ji hev kirin:** Birbirini kıyasıya dövme, birbirini perişan etmek veya bir-biriyle çok sert bir biçimde dalaşmak.
çêtî kirin Eti parçalamak.
çêyî *d.* İyilik. **çêyiya Keja ye, li pişt Mila ye:** İyiliği biz yaptık, karşılığını başkası aldı.
çi Ne. **çi çax:** ne zaman. **çi feyde:** Artık geçmişte kalan bir durum karşısında, öne sürülenin ya da istenenin geçersizliğini, işe yaramzlığını göstermek için söylenir; ne fayda! **çi heye, çi tune ye?:** Hangi haberler, ne gibi havadisler var? ne var, ne yok? **çi heyf:** Çaresi yok, elden ne gelir, ne çare.

çiçik *d.* Meme.
çiço *çd.* Meme.
çiftexas Patiska.
çikandin (Su kaynağı, çeşme vb. yerlerin suyunu) Kurutmak.
çik kirin (Direk, ağaç vb.) Dikmek.
çikos Cimri.
çikosî *d.* Cimrilik.
çikyan (Su kaynağı, çeşme vb. yerlerin suyu) Kurumak.
çilek Pisboğaz.
çilekî *d.* Pisboğazlık.
çileqe Geveze.
çileqî *d.* Gevezelik.
çilfis Hırsız.
çilfisandin Çalmak, aşırmaq. (diçilfisîne, biçilfisîne)
çilfisi *d.* Hırsızlık.
çilik *d.* Kadın cinsel organı.
çilk *d.* Damla.
çilkandin (Sıvı vb.) Sıçratmak.
çilkyan (Sıvı vb.) Sıçramak.
çilm *bkz.* "fiçik"
çilmisandin Soldurmak, soluklaştırmak.
çilmisîn Solmak, soluklaşmak.
çilmo *bkz.* "fiço"
çilo *e.* Yaprakları dökülmemiş olan ağaç dalları.
çilope *bkz.* "çilo"
çim *e.* Uç.
çima Neden, niçin.
çimaq *e.* Ateş yakmada kullanılan bir cins taş.
çimik *e.* Uç.
çind Zıplama, sıçrama. **xu çind**

kirin: Zıplamak, sıçramak.
çingîn Şingirtı. **çingînî ji tasê hat:** Tas şingırdadı.
Çingûş *d.* Diyarbakır'ın Çüngüş ilçesi.
çinîn Biçmek, ekin biçmek.
(diçine, biçine)
çip-çip *d.* Suyun damlama sesi.
çipisk *d.* Fiske.
çiq "Tık" tesî.
çir *d.* Bir yudumluk sıvı.
çir Diri, zinde.
çira Neden, niçin.
çirandin Yırtmak. (**diçirîne, biçirîne**)
çiravk *d.* Su kaynağı.
çirçirî kirin Yırtmak ve parça parça etmek.
çirçirk *d.* 1) Cırcırböceği. 2) Hallaçhane.
çire *d.* Çıra.
çirge *bkz.* "çiravk"
çirik *d.* Küçük su kaynağı.
çirî *d.* Meme ağzı, meme deliği.
çirnî Zayıf ve kara kuru kimse.
çironek *d.* Su oluşu, çörten.
çirtik 1) Hafif kadın, hoppa kadın. 2) Parmak şaklatma.
çirtim *d.* Salkımdan bir parça, salkım parçası.
çirt û virt *bkz.* "tirt û virt"
çirûsîn Parıldamak.
çirûsk *d.* Parıltı.
çiryân Yırtılmak.
çist Canlı, hareketli, zinde.
çişo *çd.* Çiş.
çito Nasıl.

çitonî Nasıl, ne şekilde.
çiv *d.* 1) Zikzak. 2) Hile, oyun, düzen.
çivandin Büzmek. (**diçivîne, biçivîne**)
çiv û dolab Hile, düzen, dala-vere, üçkâğıt.
çixe İneği sağıma sürerken söylenen sözcük.
çixir *d.* Karda açılan yol.
çixlik *d.* İçi kof çıkan kurumuş nohut.
çiya *e.* Dağ.
çiyayî Dağlı.
çizirik *d.* Kuyruk yağı veya içyağının eritilmesinden sonra geriye kalan posası.
çizirîn Sızmak, su sızmak.
(diçizire, biçizire)
çiz kirin *çd.* 1) İşemek. 2) Yakmak.
çîçik Az.
çîk *d.* Uzun namlulu bir çeşit silah.
çîk Şey.
çîksayî Apaçık (hava.)
çîkufte *d.* Çiğköfte.
çîmen Çimen.
çîp *d.* Baldır.
çîprût Çıplak bacaklı.
çîr Kayısı kurusu.
çît *d.* 1) Çadırların etrafına dikilen çubuklar. 2) Bezden kadın başörtüsü.
çivandin (Kurşun) Vınlamak.
çiv-çiv *d.* Vınlama.
çixsor *d.* Yiyilebilen bir bitki.

ço *e.* Sopa.

ço Eşek, katır gibi hayvanlara hızlı yürümeleri için söylenen sözcük.

çoçik *d.* Derin kepçe.

çoço *çd.* Eşek.

çoğ *d.* Diz.

çoğanî Çökerek, dizüstü.

çoğeri Dizleri tutmaz olan.

çoğeri bûn Dizleri tutmaz olmak.

çol *d.* Çöl, kır, kırsal alan. **çol û pol:** Çöl, kır. **çol û çepel:** *bkz.* "çol û pol"

çolbir *d.* Kestirme yol.

çollik Bir sürü, pek çok. **çollik**

peya: Bir sürü erkek. **çollik**

zarê hûr: Bir sürü ufak çocuk.

çoqal Eli sakat kimse.

çoqal bûn Eli sakat olmak.

çoqalî *d.* Eli sakat olma durumu.

çoqal kirin Elini sakat etmek.

çort Kaba, kırıcı (söz.)

çortan *e.* Çökelek kurusu.

çortanî *d.* Çökelek kurusundan yapılan bir tür kışlık ayran çorbası.

çuqa Ne kadar.

çuqas *bkz.* "çuqa"

çurmîş bûn *bkz.* "rizyan"

çurûğ Çürük.

çuxur *d.* Tezek kalıbı.

çûç! *çd.* Otur!

çûçik Küçük.

çûçik *d.* Serçe, serçegiller.

çûçi kirin *çd.* Oturmak.

çûk *d.* Kuş.

çûk Küçük.

çûkti *d.* Küçüklük.

çûn Gitmek. **çûn destê (...):** (...)

elini öpmek. **çûn heyfa bavê**

çûna dê dan ser: Daha iyi

şeyler elde etmeye çalışırken

elindekini de kaybetmek;

"Dimyat'a pirince giderken

evdeki bulgurdan olmak" **çûn**

rehmetê: Rahmetli olmak,

vefat etmek. **çûn sala xu:**

(Çocuk) Bir yaşını doldurmak.

çûn ser qismetê xu: (Gelin

olacak çağa gelmiş kız)

Kocaya varmak, kısmeti çıkıp

evlenmek. **çûn zora wî:**

Ağırına gitmek, gücüne git-

mek.

çûr Bir koyun çeşidi.

çûyin Gitmek.

çûz-çûz *d.* Sıçan, fare gibi hayvanların çıkardığı ses.

D

dabançe *d.* Tabanca.

daçikandin Bağ, bahçe ekimi.

(**dadiçikîne, daçikîne**)

daçivandin Büzmek. (**dadiçivîne, daçivîne**)

daç kirin Dikmek, dik duruma getirmek.

dadan 1) Ateş yakmak.

2) Kapmak.

dager *d.* Dönme, sapma.

dagerandin Döndürmek.

dageryan Dönmek, sapmak.

dagirtin 1) Doldurmak. 2)

Salamura yapmak. (**diya min penêr dadigre, meta min jî isota dadigre**)

dagirtî Soldurulmuş olan.

dahatin İnmek.

dak *d.* Anne.

daketin İnmek.

daketî İnik, inmiş olan.

dakirin Sokmak, hapsedmek.

daliqandin Asmak. (**didaliqîne, bidaliqîne**)

daliqandî Asılı, asılmış olan.

daliqîn Asılmak. (**didaliqe, bidaliqe**)

damarî *d.* Üvey anne.

damiş bûn Dayanmak.

dan *e.* 1) Dövülmüş buğday. 2)

Günün üçte biri, öğün.

dan Vermek. **dan ber gulla:**

Kurşun yağdırmak. **dan bin çenga:** Pohpohlamak, yağ çekmek. **dan bin pihîna:** (Birini)

Tekmeyle dövmek. **dan dest:**

Ele vermek, yakalatmak. **Beko**

ez dam dest: Beko beni ele

verdi, yakalattı. **dan pê:** Ardına

koyulmak, takip etmek, peşinden

gitmek. **dan rê:** Yola koyulmak:

dan rû: Kabahatini, kusurunu

yüzüne karşı söyleyip ayıpla-

mak; yüz(ün)e vurmak. **dan**

sûndê: Yemin ettirmek.

dangî *d.* Kuzuları emzirme zamanı.

danhûrk *d.* Dövülmüş buğdaydan arta kalan ufak, kırık vb. kırıntısı.

danizilandin Süzmek. (**dadinizilîne, danizilîne**)

danizilîn Süzülme. (**dadinizile, danizile**)

danîn 1) Bırakmak. 2) Kurmak.

danîştin 1) İnmek, yere konmak.

2) Dinmek, sakinleşmek, yatışmak.

dan kirin Kuzuları emzirmek.

dankut *e.* Buğday döveceği.

danok *d.* Dişbuğdayı.

danrijî *d.* Dövülmüş buğdaydan yapılan yağsız pilav.

daqultandin Yutmak.

(**dadiqultîne, daqultîne**)

dar *d.* Ağaç.

dar *e.* Sopa, çubuk vb. şeyler.

darbest *d.* Sedye.

darçîn *d.* Tarçın.

darda kirin Asmak.

darê dunyayê Daridünya.
darê zorê Kaba kuvvet.
darik *e.* Sigara ağızlığı.
darîn Ağaçtan yapılmış olan.
darloq *e.* Dam loğunu çekmeye
yarayan üçgen ağaç.
darmoqe *d.* Darbuka.
darniklok Ağaçkakan.
das *d.* Orak.
daşir *d.* Hela, kenef.
daşir *d.* Süt anne.
daş kirin Yün taramak.
daw *d.* 1) Koyun kuyruğu. 2)
Elbisenin etek bölümü.
dawet *d.* Düğün. **daweta ruvî:**
Hava güneşliken bastıran
yağmur.
dawî *d.* Son.
dawrivandin Süzme.
(dadiwrivîne, dawrivîne)
dawrivîn Süzülmek. **(dadiwrive,**
dawrive)
dawşandin Silkelemek, çırpma.
(dadiwşîne, dawşîne)
daxistin İndirmek.
dax kirin *d.* Dağlamak.
daxme Dama.
dayê Anaya hitap şekli.
dayik *d.* Anne.
dayin Vermek. **dayina Xwedê:**
Allah vergisi.
de Haydi. **de ji xu ra ha!:**
Hoppala! Buyur bakalım!
debar *d.* Geçim.
debax *d.* Dabak.
debax kirin Dabaklamak.
debirandin Darındırmak. **(dide-**

birîne, bidebirîne)
debirin Barınmak. **(didebire,**
bidebire)
debo *e.* Bidon.
def *d.* Davul.
defin kirin Defnetmek.
deh *e.* On.
dehdeh *çd.* At.
dehf *d.* At, katır gibi hayvanların
uzun kuyruk kılları.
dehfik *d.* Kuş tuzağı.
dehf kirin Defetmek.
dehful bela Def-i bela.
dehl *d.* Bögürtlen ormanı.
dehs *bkz.* "dehsik"
dehsik Sipa.
dehw *d.* Dava.
dehwî Davalı.
dehw kirin Bir şeyin davasını
gütmek, iddiasında bulunmak,
istemek.
dek Hile, aldatma.
dek û dolab Hile, düzen, katakulli,
dalavere.
delal Aziz, sevgili, değerli, güzel.
delalî Şımarık.
delav *d.* Çok ufak göl, gölcük.
deling Kadınların giydiği uzun
don, şalvar vb. paçası. **daw û**
deling hilkişandin: Bir işe gir-
işmek için hazırlanmak; paçaları
sıvamak.
delme *d.* Topaç.
delo *d.* Beştaş oyunu.
delxe *d.* 1) Moral, keyif, neşe. 2)
Alay, istihza, dalga. **delxê xu pê**
derbas kirin: (Onunla) Alay

etmek, dalga geçmek.
delyan (Mide açlıktan) Kazınmak.
 (didele, bidele)
dem *d.* Zaman.
dendik *d.* Çekirdek.
dendî Dilim, tane.
deng *e.* Ses. **bê deng û hes:** Sessiz sedasız bir şekilde. deng girtin: Ses almak, ses kaydetmek.
dengê defê ji dûr ve xweş e: "İşin içinde olmayanlar o işi kolay ya da kârlı sanırlar; davulun sesi uzaktan hoş gelir".
dengê wî birrîn: Sesini kesmek.
dengê wî ketin: Sesi düşmek, ses kısıklığı. **dengê xu vê ra nekirin:** (Onunla) Konuşmamak, dargın olmak.
dengbêj Ses sanatçısı.
dengbêjî *d.* Ses sanatçılığı.
dengiz *d.* Deniz.
deng kirin Ses etmek, konuşmak.
dengvedan Aksetmek, yankı.
dengxweş Güzel sesli.
deq *d.* Dövme, vücuda yapılan dövme .
deqa-deq Ucu ucuna, santimi santimine.
deqandin Dövme yapmak.
deqdeqî Benekli, benek benek, nokta nokta olan.
deqe *d.* Dakika. **deqe carê:** İkiide bir, zırt pırt.
der *d.* Yer, mahal.
der Dış, dışarı.
derab Yorgan, döşek gibi şeyleri dikmek.

derabe *d.* Kepenk.
derax *d.* Esirgeme, diriğ.
derax kirin Esirgemek, diriğ etmek.
derb *d.* 1) Darbe. 2) Kere, kez. 3) Mermi, silah mermisi.
derbas bûn Geçmek.
derbas kirin Geçirmek.
derbasok *d.* Su geçidi.
derben *e.* Çuval kulpu.
derbend *d.* Sarp geçit.
derbkanî Sapan taşı, sapan konulup fırlatılan taş.
derbûn Sivilce veya çıbanın (ayrıca burun vb.) patlayarak irinin (ya da kanın) dışarı akması; sıvı şeylerin kapalı bir yerden baskı nedeniyle dışarı çıkması.
derd *e.* Dert.
derdiyan *e.* Öteberi.
der dor *d.* Etraf, çevre.
derdû *e.* Öteberi.
derem *d.* Dirhem.
deremît *d.* Dinamit.
dereng Geç, geç olma.
derengî Geçlik, geç olma.
dereng ketin Geç olmak, gecikmek.
dereng xistin Geciktirmek.
derew *d.* Yalan.
derewçin *bkz.* "derewîn"
derewîn Yalancı.
derewîntî *d.* Yalancılık.
dereş *d.* Sıkışık an, dar vakit.
Derê Çiyê Diyarbakır'ın kapılarının biri ve Dağkapı semti.
Derê Mêrdînê Diyarbakır'ın

kapılarından biri ve Mardinkapı semti.
Derê Ruhayê Diyarbakır'ın kapılarından biri ve Urfakapı semti.
dergîstî *d.* Nişanlı kız.
dergûş *d.* Bebek.
derhal Derhal.
deribandin Yorgan ve benzeri şeyleri ortasından dikmek.
derizandin Çatlatmak, yarmak.
derizîn Çatlamak.
derî *e.* Kapı. (Bu sözcük çok az ve o da gerektiğinde kullanılıyor. bunun yerine Türkçe "qapî" kullanılıyor.)
derketin Çıkmak.
derkirin İçinden çıkarmak, dışlamak, kovmak.
dermalok Evde oturmayı sevmeyen kimse.
derman *e.* Derman, ilaç. **dermanê kulora:** Çörek ilacı.
derman kirin İlaçlamak, pansuman yapmak.
dernixûn Ters, tersüstü.
dernixûn bûn Ters dönmek, tersüstü dönmek.
dernixûn kirin Ters döndürmek, tersüstü döndürmek.
derpê *e.* Don, kilot.
der û ber Etraf, çevre.
der ve **Dış**, dışarı, hariç.
derxistin Çıkarmak.
derz *d.* Çatlak, katı cisimlerde oluşan çatlak.
derzî *d.* İğne. **derziya eba:** Yorgan

İğnesi.

derzîdank *d.* İğnelik.

desbirak *e.* Ahbap, dost.

desgul *d.* Koz.

desmêj *d.* Abdest. **desmêj girtin:** Abdest almak.

dest *e.* El. **bi dest ketin/ketin dest:**

Ele geçmek. **bi dest xistin:** Ele geçirmek. **dan dest:** Ele vermek, yakalatmak. **dest desta dişo**

vedigere ser çava dişo: Bazı durumlarda yardımcısız iş yapılamayacağını anlatır. **dest û nig jê da ketin:** (El ve ayakları) Soğuktan (veya yorgunluktan) üşümek veya bitkin düşmek.

destê sibê: Sabahın körü, ortalığın daha ağarmamış olduğu vakit. **destê wî jê nebûn:**

Bırakmamak, vazgeçememek, terkedememek. **destê xu dan**

hev: El sıkışmak. **destê xu li quranê xistin:** Kuran'ın üzerine elini koyarak yemin etmek, ant içmek; kuran'a el basmak. **dest dan ser:** El koymak. **dest**

hılanîn: El kaldırmak, karşı koymak, karşı gelmek. **dest** **vegirtin:** El açmak, avuç açmak. **ji destê wî filitîn:** Birinden kaçmayı başarmak; "elinden kurtulmak". **ji destê wî hatin:** Elinden gelmek.

destav *d.* Helaya çıkma. **destava**

biçûk: Küçük abdest. **destava mezin:** Büyük abdest.

destbela Belalı, belayı seven

kimse.
dest dan Elle dokunmak.
desteng Eli darda olan, maddi sıkıntı çeken kimse.
destengî d. Eli darda olma durumu.
destfire Eli darda olmayan, maddi sıkıntısı olmayan.
destfireyî Eli darda olmama durumu.
destgirtî Cimri, elisıkı.
destik e. Dibek dövme kolu.
destî d. Tutam.
destî e. Kulp, kabza.
dest pê kirin Başlamak.
dest û mist İşinde karışanının olmaması, işinde sorumsuz olma durumu. **Asê bi dest û mistê xu ye:** Asê işinde sorumsuzdur, karışanı, müdahale edeni yoktur.
destûr d. İzin.
destûr dan İzin vermek.
destvala Eli boş.
destvalayî d. Eli boş olma durumu.
deşil bûn Yayılmak, dağılmak.
deş d. Ova.
deşî Ovalı.
dev e. Ağız. **devê rûvi negiya tirî, go tirş e:** Elde edemedikleri şeyi hor göstermeye kalkışanlar için söylenir. **devê wî ji hev çûn:** Hayretten ağzı açıkta kalmak.
devê wî li hev piçikîn: Korkudan, hastalıktan ya da sarhoşluktan söyleyeceği şeyi bir türlü anlatamamak; "dili dolaşmak". **devê wî ji şîr şewitiye ji tirs a pifi dêw dike:** Başlarına

beklenmedik bir durum gelenler benzer durumlar karşısında çok ihtiyatlı davranırlar; "sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer".
devê xu li ber wî xwar kirin: Bir şeyi -ondan- yalvarıncasına istemek; ağız eğmek -ona- **devê xu li xêrê veke!:** Kötü ihtimallerden söz edenler için söylenen söz; ağızını hayra aç! **devê xwe pê nekirin:** (O şeyden) Hiç yememek, "ağızına sürmemek". **ji devê xu revandin/filitandin:** Söylemek istemediği bir şeyi boş bulunup söyleyivermek; ağızından kaçırmak.
devbelaş Boş ve gereksiz şeyler söyleyen kimse.
devbelaşî d. Boş ve gereksiz şeyler söyleme durumu.
devbest d. Vadi ağzı.
devbikef Ağzı köpük saçan, ağzı köpüklü.
devçarox Çarpık, iri ve biçimsiz ağızlı (hakaret yolu kullanılır.)
deve e. Deve.
devekî Dizüstü, deve misali oturuş.
deveko Deve gibi, deveye yaraşır şekilde, kaba bir şekilde.
develik d. Deve barınağı.
devî d. Funda.
dev jê berdan Boşvermek.
devkivil Beceriksizce konuşan, konuşmasını beceremeyen.
devkox Üst çenesi alt çenesinden ileride olan.
devliken Güler yüzlü.

devmesil *d.* Küçük vadi.
devnerm Tatlı sözlü, yumuşak sözlü kimse.
devnermik Yumuşak ağızlı kimse (alay yollu kullanılır.)
devpozix Küfürbaz.
devşekal Çarpık, iri ve biçimsiz ağızlı (hakaret yollu kullanılır.)
devşewitî *d.* Yağda kızartılan pekmeze doğranan ekmekten oluşan yemek.
devşil Ağzı salyalı (hakaret yollu söylenir.)
devşo *d.* Ayran artığı.
devxwar Eğri ağızlı.
dew *e.* Ayran.
dewar *e.* Büyükbaş hayvan sürüsü, sığır.
dewarkî *bkz.* "dewarko"
dewarko Sığırcasına, öküzvari, kaba bir şekilde.
dewçink *d.* Ayran tulumu.
dewijn *d.* Tereyağ eritildiğinde üstte oluşan köpüğü.
dewixandin Baygınlaştırmak.
dewixîn Baygınlaşmak.
dewkil Ayran yayan kadın.
dewkîs *e.* Torbaya konularak süzdürülen ayran.
dewl *d.* Kova.
dewlet *d.* Zenginlik, servet.
dewletî Zengin, servet sahibi.
dewr *d.* 1) Zaman, dönem. 2) Yasin süresi.
dewran *d.* Zaman, dönem.
dewrêş Derviş.
dewrêştî *d.* Dervişlik.

dews *d.* Yer, birinin veya bir şeyin işgal ettiği yer.
dewsîrk *d.* İçine ezilmiş sarmısak katılan ayrana doğranan ekmekten oluşan yemek.
dewx *d.* Baygınlık, baş dönmesi.
dewxa wî çûn: Baygınlık geçirmek, başı dönmek.
dexil *d.* Masa gözü, çekmece.
dexl *e.* (Birine) Sığınma, (ocağına) düşme. **ez ketime dexlê te:** Ocağına düşmüşüm, sana sığınmışım.
dey *d.* Ot yığını.
deyax *d.* Dayanma, dayanma gücü.
deyax kirin Dayanmak.
deyn *e.* Borç. **deyn û dû:** "Borç vb." anlamındaki söz. **dî bin deyna da mayin:** Borcu çok olmak; "borca batmak."
deyndar Borçlu.
deyndarî *d.* Borçluluk.
deyn kirin Borç etmek.
dezge *d.* Tezgaah.
dezgedar Tezgahtar.
dezi *e.* Dikiş ipliği.
dê *d.* Anne. **diya mera tim lawa nayne/tim û tim diya merya lawa nayne:** Durum ve koşullar her zaman uygun gitmez, fırsatlar da ele seyrek geçer. **ji diya xu bûn:** Dünyaya gelmek, doğmak.
dê/tê *Ta* (uzaklık ifade eden sözcük.) **mala wan dê li ku ye:** Evleri ta nerededir.
dêjnik *d.* Tereotu.

dêl *d.* 1) Kuyruk. 2) Bedel, ıvaz. 3)

Dişi kurt veya köpek.

dêlgur *d.* Dişi kurt.

dêlik *d.* 1) Kancık. 2) Kadınlar için hakaret anlamında kullanılan ve "kancık" anlamına gelen sözcük.

dêlîn (Kurt ve köpek için) Dişil.

dêmax Demek, demek ki, şu halde.

dêr *d.* Kilise.

Dêrik *d.* Mardin'in Derik ilçesi.

Dêrsim *d.* Dersim, Tunceli.

dêw Dev.

di Başka.

di ber ... -den önce. **ez di ber wî**

hatim: Ondan önce geldim.

di ber ... da -nin yerine. **min di**

ber wî da jî da: Onun yerine de verdim.

dihîn *çd.* Makina.

dik *d.* Seki.

dikan *d.* Dükân.

dil *e.* Kalp, yürek, gönül. **dilê**

şivan bixwaze di gunnê nêrî da

gulmastê çêdike: Bir işi bitirecek kişi, isterse olmayacak gibi görünen işlere çözüm yolu bulur.

dilê wî bijyan: Canı çekmek,

imrenmek. **dilê wî buhurîn:** İçi

geçmek. **dilê wî çûn** (xwarinê,

vexwarinê): (Yiyecek, içecek

vb.'yi) Canı istemek, canı çek-

mek. **dilê wî hiştin:** Kalbini kır-

mak, gücendirmek. **dilê wî ketin**

(yekê): Gönülü düşmek, sevdalan-

mak (birine). **dilê wî mayin:**

Kalbi kırılmak, gücenmek. **dilê**

wî neçûn: (Yiyecek, içecek

vb.'yi) Canı istememek, canı

çekmemek. **dilê wî xweş kirin:**

İsteğini yerine getirerek sevin-

dirmek; gönlünü hoş etmek. **jî**

dil: Gönülden, içtenlikle. **jî dilê**

safi: Gönülden, içtenlikle.

dilbijok İmrenen.

dilbirehm Merhametli.

dilêş Kalp veya gönül acısı çeken.

dil girtin Sevdalanmak.

dil kirin İstemek, arzu etmek.

dilnerm Yumuşak kalpli, şefkatli.

dilop *d.* Damla.

dilop kirin Damlamak.

dilreş Kötü kalpli, fesatçı.

dilreşî *d.* Kötü kalplilik, fesatçılık.

dilşa Mutlu, şen, sevinçli.

dilşewitî Yufka yürekli.

dilteng Hoşnut olmayan, içinde

sıkıntı olan, yüreği daralan.

diltengî *d.* Hoşnutsuzluk, canı

sıkın olma durumu, iç sıkıntısı.

dilûl Çift hörgüçlü deve.

dilxwestik Canı isteyince yapan

istemeyince yapmayan, isteğine

göre davranan kimse.

dilxweş Memnun.

dilxweşî *d.* Memnuniyet.

dims *d.* Pekmez.

din *bkz.* "di"

diqdiqandin Gıdıklamak.

(**didiqdiqîni**, **bidiqdiqîni**)

diran *e.* Diş. **diranê heftsafî:** Yedi

yaş dişi. **diranê êqil:** Azı dişi.

diranê wî hişin hatin: Dişi çık-

mak, diş çıkarmak. **diranbêr:**

Kazmadış. **diranfiq**: Seyrek dişli, dişleri aralıklı olan. **diran-ketî**: Dişi yerinden çıkmış olan, dişi düşmüş olan. **diranqîc**: Dişi fırlak olan, dişlek. **diranzêr**: Altın dişli.

dir-dir *d.* Motorlu araç vb. sesi.

dirêj Uzun. **şût î dirêj**: (Boy, endam için) Çok uzun, upuzun.

dirêj bûn Uzamaq, uzanmak.

dirêjî *d.* Uzunluk.

dirêj ketin Uzanmak, ayaklarını yere uzatıp yatmak.

dirêj kirin Uzatmak.

dirêş *d.* Biz aleti.

dirik *d.* Diken.

dirî *d.* Böğürtlen.

dirîhop/dirîdop *d.* Tahterevallî.

werin em xu dirîdop bikin: Gelin tahterevallî oyunu oynayalım. (Çocuklar söyler.)

dirreh Koçu çağırırken söylenen sözcük.

dirrêt Davanı (koyunları) su içmeye çağırırken kullanılan sözcük.

dirûn *d.* Dikiş.

dirûn Dikmek. **bi dirûn dan**: Diktirmek. (**bidirû**, **didirû**)

dirûtin Dikmek.

dirûti/dirûyi Dikili, dikilmiş olan.

dismal *d.* Mendil.

distar *d.* Eldeğirmeni

distarhêr Eldeğirmencisi.

dixan *d.* Toz toprakla karışık esen rüzgar.

di xu ra nedîyîn Üşenmek. **min di xu ra nedî herim bajêr**: Şehre

gitmeye üşendim.

diyar *e.* Üst, yukarı, yukarı taraf.

diyarê xênî: Dam, evin tepesi.

diyarê xurbetê: Gurbet diyarı.

Diyarbekir *d.* Diyarbakır.

diz Hırsız. **dizo**: Çocuklar bir şey aşırıdıklarında, şaka yollu "seni gidi hırsız!" anlamına gelen bu sözcük kullanılır.

dizek Hırsız.

dizî *d.* Hırsızlık.

dizî Gizli. **bi dizî**: Gizliden, gizlice. **dizî dizî**: Gizli gizli.

dizîka Gizliden, gizlice. **ez bi dizîka ketim hundir**: Gizlice içeri girdim.

dizîn Çalmak, hırsızlık yapmak.

dizî kirin Hırsızlık yapmak.

dîk *e.* Horoz.

dîksilêman *e.* İbibik kuşu.

dîlan *d.* Eğlence, halay.

dîlber Alımlı, şuh.

dîlok *d.* Halayda söylenen türkü.

bûn dîlok: Herkesin diline düşmek; "herkesin ağzına sakız olmak."

dîn *e.* Din. **dîne wî çûn ser serê wî**: Aşırı öfkelenmek. **li ser dîne xu**: Dinine bağlı, dini bütün

dîn Deli. **ji dîna ra tim eydî ye**: Her fırsattan yararlanarak bayrammış gibi davrananlara ve herşeyi eğlenceli yönden alanlara alay yollu söylenir.

dîn bûn Delirmek.

dîndar Dindar.

dîne (Kadınlar için) Hey, be,

behey.

dîng *d.* Çeltik değirmeni.

dînik Delice.

dîn î berradayî Zirdeli.

dîn kirin Delirtmek.

dîno (Erkekler için) Hey, be, behey.

dîntî *d.* Delilik.

dîsa Yine, bir daha.

dîwar *e.* Duvar. **dîwar** bi guh in: Gizli konuşulan bir şey umulmadık bir yoldan başkalarınca duyulabilir; "yerin kulağı var."

dîyin Görmek.

dîzik *d.* Çömlek, toprak çömlek.

dîzme *d.* Çizme.

do Dün.

dol Döl.

dolab *d.* 1) Çekmece, dolap. 2) Hile, oyun, düzen.

dolbend *d.* Tülbent.

dolkûçik Erkek köpekle dişi tazıdan olan yavru.

dolme *e.* Taze kabak.

doltaji Erkek tazıyla dişi köpekten olan yavru.

don *e.* 1) Kuyruk yağı. 2) Gazyağı.

donxiz *bkz.* "beraz"

donzde *e.* On iki.

doq Dikilme.

doq bûn Dikilmek, dik durma, dikilip durma.

doq kirin Dikmek, dik duruma getirmek.

dor *d.* 1) Sıra. **bi dore:** Sırayla, sırasıyla. **bi dora (yekî) geryan:** (Birine) Kurban olmak. **Şemo bi**

dora te bigere: Şemo sana kurban olsun. **dor lê girtin:** Etrafını sarmak, kuşatmak. 2) Etraf, çevre.

doran Hayvanın karnındaki (bağır-sak, mide vb. yerlerdeki) yağlar.

dost Dost.

dostanî *d.* Dostluk.

dostik *d.* Kadın dost, metres.

dostî *d.* Dostluk.

doşab *d.* Pekmez şerbeti.

doşanî Sağmal.

doş bûn Dolaşmak, tur atmak.

doşeg *d.* Döşek.

doş kirin Dolaştırmak.

dot *d.* Kız ocağı.

dotin Sağmak. (**didoşe, bidoşe, dot**)

dotmam *d.* Amca kızı.

dox *d.* Sap. **doxa çêkûç:** Çekiç sapı, **doxa bêrê:** Kürek sapı, **doxa teşiyê:** İğ sapı.

doxîn *d.* Uçkur. **devê xelkê ne doxîna min e gi girêdim:** Elalemin ağzı uçkurum değil ki bağlayayım.

doxînsist Zampara.

doxteşî *d.* İğ in ince ve uzun çubuğu.

doyîn Dünkü, düne ait olan.

dozmam *d.* Amca kızı.

du *e.* İki.

dubend İkilik yapan.

dubendî *d.* İkilik.

dudil Tereddütlü, kararsız.

dudilî *d.* Tereddüt, kararsızlık.

dudu *e.* İki. **çar berxê min hene,**

dudu ji te ra, dudu ji min ra:
Dört kuzum var, ikisi sana ikisi bana.

duhêl Kalburun deriden yapılan ipleri.

dujîn Bitlenmiş kimse veya çamaşır.

dujîni bûn: Bitlenmek, kirlenmek.

dujmin Düşman.

dujminatî d. Düşmanlık.

dunig Halayda bir oyun.

dunya d. Dünya. **dunya alem:**
Bütün herkes, bütün dünya.

dunya neketin serê wî: Hiç bir şey umurunda olmamak, dünya umurunda olmamak. **dunya walî:** Öteki dünya. **dunya xera kirin:** Bir şeye kızarak bağırıp çağırarak, ortalığı velveleye vermek. **hatin dunyê:** Doğmak, dünyaya gelmek.

dupelkî Doğuştan. **ji dupelkî da devê wî xwar e:** Onun ağzı doğuştan eğridir.

duqaf Çift kafa, kafası çiftmiş gibi olan.

duqolî bkz. "dubendî"

dure Melez.

durf e. Sima, yüz şekli.

durû İkiyüzlü.

durûtî d. İkiyüzlülük.

dusê Bir kaç.

dusibe Öbür gün.

dusid b. İki yüz.

duşemî d. Pazartesi.

duşmiş bûn Düşünmek.

duwêl Düvel.

dû art, Arka, geri. **bi dû ketin:** Bir kimsenin arkasından gitmek, arkasına düşmek, izlemek, peşine düşmek, peşi sıra gitmek. **bi dû xistin:** Bir kimseyi başka bir kimsenin arkasına salmak, peşine düşürmek. **dû ra:** Ardından, arkasından, sonra. **ez ê dû ra werim:** Sonra gelirim. **gere kes nebê duyê êr tê te:** En küçük bir şeyden alınıyorsun, çok Alıngan olmuştun; "buluttan nem kapıyorsun." **li dû hev** Art arda, peş peşe.

dû e. Duman.

dûajo Çoban yamağı.

dû kirin Duman yapmak, duman çıkarmak.

dûm Devam, devam etme.

dûman d. Duman

dûm kirin Devam etmek.

dûpişk d. Akrep.

dûr uzak. dûrî vira: Kimsenin başına bu tür felaketlerin gelmemesini dilerim; burdan uzak olsun. **ji dûr ve:** Uzaktan. (Avesta: **dûr**)

dûrbînk d. Dürbün.

dûr bûn Uzak olmak.

dûrik d. Türkü

dûr ketin Uzaklaşmak.

dûrme Etli butlu, dolgun, şişmanca kimse

dûr xistin Uzaklaştırmak.

E

ebare *d.* Nohut kalburu.
ebe *d.* Aba. **ebequt**: Kolsuz bir çeşit aba. **ebê kindokî**: Yarım kollu bir çeşit aba.
ebr *d.* Dara.
ecel *e.* Ecel. **ecelê xafil**: Habersiz ve hazırlıksız bir sırada gelen ölüm. **ecelê wî hatin**: Eceli gelmek.
ecêb Tuhaf, garip, acaip.
ecêb mayin Şaşıp kalmak.
ecêmayî Şaşıp kalan, şaşkın.
ecibandin Beğenmek.
eçî kirin *çd.* Dövmek, vurmak.
edem bûn Kökü kazınmak, kökten yok olmak.
edem kirin Kökünü kazımak, kökten yok etmek.
edet *d.* Huy, alışkanlık, adet.
ediland/in 1) Mükemmelleştirmek. **2)** Bir şeyi olması gereken duruma getirmek, düzene sokmak.
edilî/n 1) Mükemmelleşmek. **2)** Bir şeyin olması gereken duruma gelmesi, düzene girmesi.
edxem Kıskaç.
ee *çd.* Kaka.
Eferim Aferin, bravo.
Efin defin kirin Yerle bir etmek.
efletûn Tatlı dilli, münasip, canayakın kimse.
efrût *e.* İfrit.
efû *d.* Af.
efûkar Affedici, bağışlayıcı.

efû kirin Affetmek.
efûn *d.* Afyon.
egal *d.* Agel.
egal Deve ayağını bağlama işi.
egal kirin Deve ayağını bağlamak.
egîd Yiğit.
egîdî *d.* Yiğitlik.
eheh Eyvah!
ehî kêf Keyif düşkün, eğlence meraklısı.
ekl *d.* Lezzet.
eks İnat, aksi.
eksûg Kadın, kadıncağız.
elaf Hububat tüccarı.
elb *d.* Tahta kova.
elbik *d.* **1)** Tahta kova. **2)** Tamburalı tüfek.
elebazarî (Pazarlıkta) Götürü usulüyle, pazarlıklı olarak.
elebrûs Amerikan tıraşı.
elefrange Alafranga.
eletexmînî Tahmini olarak.
eletirîk *d.* Elektrik.
eletirkî Alaturka.
elewî Alevi.
eleykimeselam Aleykümselam.
Elezîz *d.* Elazığ.
elhemdula Elhamdülillah.
elimand/in Alıştırmak, öğretmek.
elimandî Alışık, alışmış olan, öğrenmiş olan.
elimîn Alışmak, öğrenmek.
Ela *bkz.* "Xwedê"
Ela hê Zikredenlerin, zikir

sırasında tekrarladıkları söz.
elok bkz. "Huli"
em Biz (birinci çoğul şahıs zamiri.)
eman Aman.
emaret *e.* 1) Temizlik yönünden evin iç görünümü. 2) Deri temizleme işi, dabaklama.
emaret kirin Deri temizlemek, dabaklamak.
embar *d.* Ambar, depo.
embar kirin Depolamak.
emel *e.* İshal.
emelyat *d.* Ameliyat.
Emerîqa *d.* Amerika. **mîna**
Emerîqayê binê erdê: Gizli gizli bir takım işler çevirenlere söylenir.
emir *e.* Ömür.
emir *e.* Emir.
emir dan Emretmek.
emir kirin Emretmek.
emir kirin Ömür sürmek.
emr *e.* Ömür.
encûr *e.* Acur.
enî *d.* Alın.
enişk *d.* Dirsek.
ennê *çd.* Anne.
Entab *d.* Antep.
entike Sağlam, dayanıklı, kaliteli (özellikle eşya.)
erbane *d.* Tef.
erd *e.* Tarla.
erd *d.* Yer.
Ereb Arap.
erebe *d.* Araba. **ereba desta:** El arabası. **ereba hespa:** At

arabası.
Erebî *d.* Arapça.
Erebko Arap usulü, Arapvari.
erê evet. **erê welle:** Oh olsun!, canıma değsin!
erfat *d.* Arife.
ero Behey, be, hey, yahu.
Erqenîn *d.* Diyarbakır'ın Ergani ilçesi.
err... "Vay be!" "Vay anasını!" anlamında hayret sözcüğü.
errik bkz. "err..."
erûg *d.* Erik.
erzan Ucuz.
erzan bûn Ucuzlamak.
erzanî *d.* Ucuzluk.
erzan kirin Ucuzlatmak.
esir *d.* İkinci.
esirkî İkinci vakti.
esmer Buğday rengi.
eşa *d.* Yatsı.
eşakî Yatsı vakti.
eşaret Tipsiz, çirkin.
eşar kirin Ham tulumu terbiye etmek.
eşed *d.* Kelime-i şahadet. **eşeda**
xu anîn: Şahadet getirmek.
eşîr *d.* Aşiret.
eşîrtî Aşiretçilik.
eşkere Açık, aleni. **eşkere**
eşkere: Açık açık, açıktan açığa.
eşkere kirin Açığa çıkarmak, alenileştirmek.
eşpabî *d.* Kayısı kurusu.
eşq *d.* 1) Merak, heves. 2) Aşk, sevdâ.

eta kirin Hibe etmek.
etar Aktar.
etari *d.* Aktarlık.
etifand/in Yeni doğmuş deve yavrusuna süt emzirtmek.
etor *d.* Dürüm.
etor kirin Dürmek, dürüm yapmak.
etrakî Uzun kulaklı koyun.
etrakî Uzun kulaklı koyun.
ev Bu. **ev ji me kêmbû!**: Bir bu eksikti!
evd 1) Kul. 2) Simsiyah tenli, kara Arap, zenci.
evdal 1) Yoksul gezgin. 2) Zavallı.
ew O. **ew ro va ro**: "Söz konusu durumun olduğu günden bu yana; o gün bugün."
ewan Bozguncu, fesatçı.
eware Meşgul olan.
eware bûn Meşgul olmak.
eware kirin Meşgul etmek, zahmet vermek. **efû bike, min tu heya vê derê eware kir**: Bağışla, seni buraya kadar zahmete soktum.
ewil İlk. **ewila ewil**: Her şeyden önce, ilk önce. **ji ewil da**: Öteden beri, önceden.
ewilî İlkın.
ewirand/in *bkz.* "eware kirin"
ewirîn *bkz.* "eware bûn"
ewled Evlat.
ewlê buharê Baharın ilk vakitleri, bahar başlangıcı.
ewr *d.* Bulut.

ewravi *d.* Parçalı bulutlu hava.
ewtandin Havlatmak.
ewt-ewt *d.* Havlama.
ewtyan Havlamak.
exlaq *e.* Ahlak.
exlemûr *d.* İhlamur.
eyar *e.* Oğlak derisi, tuluk.
eyarşîr Oğlak derisinden yapılmış olan süt tulumu.
eyb *d.* Ayıp. **eyba reş**: Utanılacak durum, büyük ayıp.
eyb kirin Ayıp etmek.
eydanî *d.* Bayramlık, bayramlaşma.
eydanî kirin Bayramlaşmak.
eydî *d.* Bayram. **eydiya te bim-barek be!**: Bayramın kutlu olsun!
ey ey Keçilere seslenirken söylenen sözcük.
eynat İnatçı.
eynatî *d.* İnat.
eynik *d. bkz.* "neynik"
eynî Aynı.
eywan *d.* Salon, eyvan.
ez Ben (birinci tekil şahıs zamiri.)
ezab *e.* Azap. **ezabê ceħnimê: 1.** Cehennemde uğranılacağına inanılan ceza **2.** Zorlu eziyet, insafsızca çektirilen sıkıntı
ezber Ezber.
ezber kirin Ezberlemek.
Ezircan *d.* Erzincan.
Ezirgan *d.* Erzincan.
ezman *e.* Gök.
ezmanê dêv Damak.

Ê

ê 1) Sahiplik belirtme sözcüğü. **2)** Birinin konuşmaya başlamasını veya konuşmaya devam etmesini sağlamak için söylenen sözcük.

êg/ê gi O ki, kim ki.

êl d. Aşiret, kabile.

êleg e. Yelek.

êlek Çingene.

êletî Geçici, eğreti. **bi êletî**

bidrû: Eğreti dik, geçici olarak dik.

êlûn d. Eylül.

êm e. Yem.

êmidî e. Yuvarlak acur.

êmilik Yeni doğmuş kuzu.

êmiş d. Yemiş.

êriş d. Saldırı.

êriş kirin Saldırmak.

êrî Masum. êrî û bêrî: Masum, suçsuz, günahsız.

êş d. Acı, ağrı, hastalık.

êşandin Ağrıtmak, acıtmak.

êşyan Ağrıtmak, acıtmak.

êtam Yetim.

êvar d. Akşam. **êvar bi êvar:**

Akşam akşam, akşamdan akşam. **êvara te bi xêr:** Hayırlı akşamlar. **êvarê:** Akşamleyin.

êvarkî: akşamleyin.

ezidî Yezidi.

êzing e. Odun.

êzingvan Oduncu.

F

fal Damızlık, tohumluk erkek hayvan.
falxes Tohumluk olmaktan çıkmış olan erkek hayvan.
fam Anlama.
fam kirin Anlamak. **bi famkirin dan:** Anlamasını sağlamak.
famxirab Kötü anlayışlı.
famxirabî d. Kötü anlayışlılık.
fanolye/fanofî e. Fanila.
fanos d. Fener.
farîğ d. Piliç.
fasiq Fasik.
fatreşk d. Dalak.
fayiz d. Faiz.
fecir Felç, felç olma.
fecrî Felçli.
fecrî bûn Felç olmak.
fedeqî bûn Fıtık olmak.
fediq Fıtık.
fediyok Utangaç.
fedî d. Utanma.
fedîkar Mahcup.
fedîkarî Mahcubiyet.
fedî kirin Utanmak.
fedqî Fıtık, fıtık olan.
fedqî bûn Fıtık olmak.
fehş Fahiş.
feks Engel, engelleme.
feks lëxistin Engellemek, mani olmak. **ez ê feks li ber Simo xim:** Simo'ya mani olacağım.
felqe d. Dilim.
felqe İkiizlerden her biri.
felqe kirin Dilimlemek.
fen d. Hile, oyun, düzen. **fen (lê) kirin:** (Ona) Hile yapmak, dalavere yapmak.
fena Gibi, benzer. **fena ro lê hilê:**

Çok sevindi. **fen û fût** Hile, oyun, düzen, dalavere, katakullî. **tu jî fena min bike:** Sen de benim gibi yap.
feq d. Tuzak.
feqî Din öğrenimi yapan öğrenci.
feqîr 1) Fakir. **2)** Kendi halinde, kimseye bir zararı olmayan kimse.
feqîrokî Utangaç davranışlı.
fer d. Tek.
fera d. Kap.
feraşo e. Bulaşık bezi.
Ferat e. Fırat nehri.
fera û fol Kap kakac.
ferikandin 1) (Düğüntü) Sona erdirmek, bitirmek, dağıtmak. **2)** Hazmetme. **şiv li unin ferikî:** Yemeği hazmettim.
ferikîn (Düğün) Sona ermek, bitmek, dağılmak.
ferman d. Emir, ferman.
fersend d. Fırsat.
ferş e. Yassı ve geniş kaya.
feşir Hayret etme.
feşir bûn Hayret etmek.
fetisandin Boğmak.
fetisîn Boğulmak.
fexr d. Kıvanç.
fêhl Foya, açık, kusur, uygunsuz yol.
fêkî d. Meyve.
fêsat Bozguncu.
fêsatî d. Bozgunculuk. **fisk û fêsatî:** Adam çekiştirme işi, fesatçılık, fitne fücür.
fêz d. Koyunların dinlenme yeri.
fıkar d. Düşünce, kaygı.
fikirîn Düşünmek.

fıkr *d.* Fikir.
filankes Falan kişi.
filan û bîvan Falan filan.
file Hıristiyan.
filekî Gavurcasına, zalimce.
filetî *d.* Hıristiyanlık.
filhan *d.* Bir cins toprak.
fınd *d.* Kibrit.
fır *d.* 1) Yudum. 2) Uçuş, uçma
fırandin Uçurmak.
fıre Geniş, bol.
fıre bûn Genişlemek, bol olmak.
fıre kirin Genişletmek, bol etmek.
fıreyî *d.* Genişlik, bolluk.
fırêse İri yarı ve güçlü kuvvetli kimse.
fırfırok *d.* Uçurtma.
fırıkandin Oğuşturmak.
fırıldaq *d.* Hile, dalavere.
fırîngî *d.* Domates.
fırız *e.* Ayrıkotu.
fırîg Olgunlaşmamış buğday başağı.
fırk *d.* Omurgada oluşan ağrı.
fır kirin Yudumlamak.
fırne *d.* Fırın.
fırnik *d.* Burun deliği.
fıro *d.* Süt hayvanlarının doğumdan sonraki ilk sütü.
fırotan Satım, satmak işi, satış.
fırotin Satmak.
fırşık *d.* Kuzu ve oğlak midesi.
fırtone *d.* Fırtına.
fırtone Hileci, dalavereci.
fırıyan Uçmak. **dike ji kêfa bifire:**
 "Çok sevinçlidir, sevincinden neredeyse kanatlanıp uçacak."
fıs *d.* Sessiz ve fena kokulu osuruk.

fısek Sürekli sessiz ve fena kokulu osuruk yapan kimse.
fısırîn Kaytarmak. (**difısire**, **bifısire**)
fısteq *e.* Kokarca.
fıstiqîn Tökelemek, sendelemek.
fıstoqî Kolay çözülebilen düğüm.
fış-fış *d.* Sümüklü veya burnu tıkalı olanların çıkardığı sesi anlatmakta kullanılan sözcük.
fış kirin Sümükmek.
fıtar *d.* İftar.
fıtar Oruçlu olmayan.
fıtıl *d.* Büküm.
fıtılandin Bir şeyi burup başka bir şeyin etrafına sarmak.
fıtılîn Bir şeyin burulup başka bir şeyin etrafına sarılması.
fıkandin Islık çalmak.
fık-fık *d.* Islık sesi.
fılket *d.* Firkete.
Fırewn Firavun.
fıso Hangi kuzu sütünü emerse emsin itiraz etmeyen koyun.
fıstan *e.* Fıstan.
fit İri yarı, güçlü kuvvetli kimse.
fit bûn (Borçta) Ödeşmek.
fitê *bkz.* "fit"
fitê Şıllık.
fitik *d.* Islık.
fors *d.* Hava atma, fıyaka, gösteriş.
fort *d.* Palavra.
fotêr *e.* Fötr şapka.
fûr-fûr *d.* Terin biteviye ve damla damla aktığını anlatmakta kullanılan söz.

G

ga e. Öküz.

gac d. İplik yumağı.

gafkê Bir ara, biraz sonra. **ez ê**

gafkê werim: Biraz sonra gelirim.

gakwîvî e. Yaban öküzü.

galgal d. Laf, konuşma. **bi gal-**

gala da ketin: Lafa dalmak, konuşmaya dalmak. **galgal lêxistin:** Dolayısıyla anlatmak istemek, "laf dokundurmak".

galgala li min dixê: Bana laf dokunduruyor. **galgala bi**

qûnê fam kirin: Sözü tersinden anlamak; "kazı koz anlamak". **galgalê belaş:** Boş ve saçma laf, önemi ve değeri olmayan laf. **min galgala te bi şekir birî:** "Sözünü balla kestim."

galgal kirin Laf etmek, konuşmak.

galik e. Nakışsız, düz ve kalın yün çorap ,

gamêş e. Manda,

ganî d. Öküz arabası, kağnı,

garan d. Sığır sürüsü,

garis e. Darı,

garisê misrî Mısır,

garisî Darıdan yapılmış olan,

gav d. 1) Adım, **2)** An, kısa

zaman parçası, **gav bi gav:**

Adım adım. **gava di:** Az önce.

gavan e. Sığırtmaç.

gavantî d. Sığırtmaçlık.

gawir Gavur. **mîna gawira:** Hiç acımaksızın, insafsızca.

gawirko Gavurcasına, zalimce.

gazinc d. Sitem, serzeniş.

gazincok Çok sitemde bulunan, hep dert yanan kimse.

gazî d. Çağrı.

gazî kirin Çağırarak.

ge Bazen, kâh.

gebe d. 1) Bir çeşit kilim. **2)**

Koyunların boyunlarında olușan şişkinlik.

gede Çocuk.

gedetî d. Çocukluk.

gef d. Tehdit, korkutma.

gef xwarin Tehdit etmek.

gelek Çok, pek çok.

gelfî e. Derin vadi.

gelfî Ey!

gelo 1) Acaba. **2)** Mı? (soru şekli, soru edatı.)

gelt d. Bir çeşit kilim.

gemar d. Kir, pasak.

gemarî Kirli, pasaklı.

gemarî bûn Kirlenmek.

gemarî kirin Kirletmek.

gen Keskin aletlerde meydana gelen aşınma.

gend d. Pislik, pasak.

gendel Pis, pasaklı, mundar kimse.

gend û gemar d. Kir, pasak, pislik.

gend û gû *e.* Bokla karışık pislik, iğrenç kir.
geneg *d.* Ayçiçeği.
genim *e.* Buğday.
genimî Buğdaydan yapılmış olan, buğdaydan olan.
genimok Bir tür yabancı buğday.
genî 1) Kokuşmuş, içine koku düşmüş olan. 2) Sinsi.
genî bûn İçine koku düşmek, kokuşmak.
genî kirin İçine koku düşürmek, kokuşmasını sağlamak.
genîtî *d.* Sinsilik.
gеп *d.* Yanak.
ger *d.* Gezi, gezme, dolaşma.
gerandin Gezdirmek, dolaştırmak.
gerden *d.* Boyun, gerdan.
gere Gerek.
gere Gerek, -sı lazım.
gergerok *çd.* Çocukların yürümelerini sağlamakta kullanılan üç tekerlekli araba.
germ Sıcak.
germajok *d.* İsilik.
germajokî bûn İsilik olmak.
germav *d.* Ilıca.
germayî *d.* Sıcaklık.
germ bûn Sıcak olmak, ısınmak.
germijîn (Türkçe karşılığı yok.) Çok ısınmaktan dolayı lapalaşmak, lapalaşıp tadı bozulmak. (**digermije**, **bigermije**)
germ kirin Sıcak etmek, ısıtmak.
gerok Çok gezen, gezmeyi

seven, gezgin.
gerrek İğrenç kir.
geryan Gezmek, dolaşmak.
geryayî Gezmiş olan.
ges kirin Isırmak, dişlemek.
geşt *d.* Parsa.
gevizandin Ağnamak, debelenmek.
gevler Bezgin, bezmiş olan.
gewad Pezevenk (hakaret için kullanılır.)
gewende Serseri, başıboş kimse.
gewez Koyu kahverengi.
gewî Kibirli, kaba kimse.
gewr Kirli beyaz.
gewr bûn Beyazlaşmak.
gewrî 1) Beyazlık. 2) Yemek borusu, iç boğaz. 3) Gözde oluşan beyaz leke. **dî gewriya wî ra neçûn xwarê:** (Kaygı, üzüntü, acı bir durum vb.'den dolayı) İsteksiz yemek, iştahı kesilmek. **gewriya wî iş (hişk) bûn:** Çok susamak, "boğazı kurumak."
gewr i boz Beyaz tenli.
gewr kirin Beyazlaştırmak.
gewroxî Beyaza çalan renkte olan.
gewşeg 1) İçimi sert olmayan tütün. 2) Eli kalkmayan, korkak kimse.
geyîk *d.* El parmağı eklemi.
gezî/geze/gize *çd.* Isır!
gezî kirin *çd.* Isırmak.
gezo *d.* Bir tür bostan hastalığı.
gêj Sersem, başı dönen. **gêjê:**

sersem kadın. **gêjo**: Sersem herif.

gêj bûn Sersemlemek, başı dönmek.

gêjgele *d.* İzdiham.

gêjî *d.* Sersemlik.

gêj kirin Sersemletmek.

gêr bûn Yuvarlanmak.

gêre *d.* Karınca.

gêr kirin Yuvarlamak.

gêrmî *d.* Pilav, ayran çorbası vb. türden yemekler. **gêrmiya rizê**: Pirinç pilavı. **gêrmiya bilxurê**: Bulgur pilavı.

gi Ki, ise, eğer, şayet.

gidî Gidi.

gidîno "Gidî"nin çoğulu.

gidîş *d.* Biçilip dizilmiş ekin yığını.

gijgijandin İnek veya düve ile çiftleşmesi için boğayı tahrik etmek. (**digijgijîne**, **bigijgijîne**)

gijik Darmadağın ve birbirine karışmış olan saç, tüy vb. şeyler.

gîlik *d.* Klitoris.

gîlî *e.* Şikâyet, yakınma. **gîliyê xu (pê) kirin**: Dert yanmak (ona.)

gîlîkar Şikâyetçi.

gîlî kirin Şikâyet etmek, yakınmak.

gir *e.* Tepe, tümsek.

gir İri.

giran *e.* Balyoz.

giran 1) Ağırbaşlı kimse. 2)

Ağır.

giran bûn Ağırlaşmak.

giranî *d.* 1) Ağırlık. 2) Ağır oynanan bir halay oyunu.

giran kirin Ağırlandırmak.

girboxe İri yarı.

gir bûn İrileşmek.

girêdan Bağlamak.

girêdan *d.* Giyiniş, giyim kuşam. **girêdana Keja**: Kejanlıların giyim tarzı.

girêdayî Bağlı, bağlanmış olan.

girêk *d.* Düğüm.

girêkwîrk *d.* Kördüğüm.

girêz *d.* Salya.

girik *d.* Başparmak.

girik *e.* Küçük tepe.

giri *e.* Ağlama, ağlayış. **bi giri kirin**: Ağlatmak.

gir kirin İrileştirmek.

girmik *d.* Eklem.

girmikê piya *bkz.* "gurzê piya"

girnase Zengin, servet sahibi kimse.

girr Kin, inat.

girrîn *d.* Motorlu kara taşıtlarının çıkardığı ses.

girtin 1) Almak, tutmak, tutuklamak. **bi girtin dan**: Yakalatmak, ele vermek. girtin ser: Baskın yapmak. esker girt ser gund: Asker köye baskın yaptı. 2) Ağzını kapatmak.

girtî Kapalı, tutuklu.

girûzî *d.* Acıklı ağlama.

giryân Ağlamak.

gış hep, Tümü, hepsi, genel.

gişk *bkz. "giş"*

giv Sütün, mayalanmış ama daha tam peynir olmamış peltek hali.

Gixe!/gixik! *çd. Gül!*

gizêr *d. Havuç.*

gizêrê tirê İshal yapıcı bir bitki.

gizgizîn Zonklamak.

gizûz *d. Güve.*

gîha *e. Ot.*

gîhan Yetişmek, ulaşmak. digê, bigê, gîha)

gîhandîn Yetiştirmek, ulaştır-
mak. (**digihîne**, **bigihîne**)

gîsin *e. Saban demiri.*

gîsk *e. Çepiç, keçi tekesi.*

goç/goçê/goço *çd. Et.*

gog *d. Top. goga zêr:* Güzel ve tumbul olan kucak çocukları için bir benzetme sözü.

gol *d. Göl.*

golik Buzağı.

gom *d. Koyun ini.*

gome *e. Büyük ve yere sabit taş.*

gonc *e. Dügümü olan ve çok zor kırılabilen odun.*

gopal *e. Baston.*

gor *d. Mezar.*

gore *d. Çorap.*

gore Göre. **gorey qal dikin:**

Dediklerine bakılırsa,
dediklerine göre.

gorim *d. Görümce.*

goristan *d. Mezarlık.*

gornepişik Özellikle mezardaki ölülere dadanan bir tür böcek.

goroz *d. Tomar.*

gorpişk *bkz. "gornepişik"*

goşe *d. Köşe.*

goşt *e. Et.*

gotin *d. Söz, laf, konuşma, deyiş. gotina ewil:* İlk söz.
hatin ser gotina wî: İlk başta birinin düşüncesini kabul etmezken sonradan doğru bulup onu kabul etmek,
"dediğine gelmek."

gotin Söylemek, demek. **ez dibê m qey:** Sanırım, tahminimce. **merî dibê qey:** sanırsın ki, sanki. **tu dibê qey:** Sanki, sanırsın ki. **tu mebê:** Deme! **tu nabê:** Meğer, meğerse.

gotinê pêşîya Atasözü.

govend *d. Halay.*

gozleg *d. İri gözlü nohut kalburu.*

gozlig *bkz. "çavik"*

guç *e. (Bez, halı, masa vb. şeylerde) Köşe, uç.*

guh *e. Kulak. guhê wî giran e:*

Onun kulakları ağır işitiyor.

guh dagirtin: Belli etmeden söylenilenleri duymaya çalışmak; "kulak kabartmak". **guhê xu kerr kirin:** Duymamış gibi davranmak; "duymazlıktan gelmek". **ji guh kirin/ji guha da kirin:** Gürültü veya

gevezellekle bir kimseyi tedirgin etmek, "kafa şişirme.k"

guhan *e. Hayvan memesi.*

guhanreşî *d. Hayvanlarda meme iltihabı.*

guhar *e. Küpe.*

guh dan 1) Dinlemek, kulak vermek. **2)** Bir şeyi korumak, önemsemek; kulak asmak.

guhdar Dinleyici.

guhdar bûn Dinlemek.

guhdarî Dinleme.

guhdarî kirin Dinlemek. (Bazen "guhdar"daki **h** düşer ve bu "gudarî kirin" biçiminde kullanılır.)

guher d. Açık alan.

guherandin Değiştirmek, değiş tokuş etmek. **bi hev**

guherandin: (Birbiriyle)

Değiş tokuş etmek.

(**diguherîne, biguherîne**)

guhestin Nakletmek, taşımak, yer değiştirmek. (**diguhêze, biguhêze, guhest**)

guhfire Aldırış etmeyen, vurdumduymaz, ihmalkâr.

guhişk d. Dizlerin iç kısmı.

guj Su vb. boşaltırken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

gul d. Gül.

gulan d. Mayıs (ayı.)

gulaş d. Güreş.

gulfan Aşırı yalancı.

gulgulî Gül desenli.

gulik d. Püskül.

gulî d. Dal.

gulî e. Saç örgüsü, belik. **gulîsor:** Sarışın veya kızıl saçlı bayan. **gulîzer:** Sarışın bayan.

gulîbir Yas vb. bir olaydan dolayı örgüsü kesilmiş bayan. (bkz. "porkur")

gulle d. 1) Kurşun, gülle. **gulle tê da sar kirin:** Kurşunlamak, vücuduna kurşun saplamak. **2)** Misket. **3)** Gözbebeği.

gulok d. İplik yumağı.

gulover/guover Yuvarlak.

gulover bûn Yuvarlaklaşmak.

guloverî d. Yuvarlaklık.

gulover kirin Yuvarlaklaştırmak.

gulp İnsan veya hayvan yere düşerken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

gulyê hespê bkz. "buji"

guman d. Kuşku.

gumgumok d. Bir cins semender.

gumîn d. Gümbürtü.

gun e. Testis.

gund e. Köy.

gundî Köylü.

gundîko Köylü usulü, köylüvari.

gundîfî d. Köylülük, köylü olma durumu.

gune e. Günah, suç. **gunekê:** "Vay haline!" "Zavallıcık!" anlamındaki sözcük. **gunê xu pê anîn:** (Ona) Acımak, yazığı gelmek.

gunek Fıtıklı olan kimse.

gunekar Günahkâr.

gunekarî d. Günahkârlık.

gunekî Fıtık.

gunîr Çift öküzlerinde boyunduruk ipi.

gupandin 1) Sıvı olmayan şeyleri herhangi bir Kaba sıkıştırarak doldurmak. **2)** (Mecazi olarak) Cinsel ilişki

bulunmak, sikmek. (**digupîne**, **bigupîne**)

gupik *d.* Penis başı.

gur *e.* Kurt, yırtıcı hayvanlardan olan kurt.

guran Deriyi elle yüzmek. (**diguro**, **biguro**)

gurcan *e.* Alaca renkli bir tür tarla faresi.

gurçik *d.* Böbrek.

gurd *e.* Dokuma tezgahının bir parçası.

gurê manco Umacı, öcü.

gurêx *bkz.* "gurxenêq"

gur-gur *d.* Gök gürültüsü.

guricîn (Gök) Gürlemek. (**digurice**, **bigurice**)

gurî Kel.

gurî bûn Kelleşmek, tüysüzleşmek.

gurî kirin Kelleştirmek, tüysüz hale sokmak.

gurîtî *d.* Kellik, tüysüzlük.

gurmih *d.* Pamuk, yapağı, kıl vb. şeylerin yumağı.

gurr *d.* İtaat, söz dinleme. **gurra wî kirin**: Sözünden çıkarmak, itaat etmek, sözünü dinlemek.

gurxenêq Kurtboğan köpek, kurtçul köpek.

gurz *d.* Demet.

gurz *e.* Gürz, topuz.

gurzê piya Omuz başları.

gustîl *d.* Yüzük.

guvaştin Sıkmak, limon veya yaş çamaşır misali sıkmak.

guy-guy *d.* Rüzgarın uğultulu sesi.

guvişk 1 (Helva, haşlanmış sebze vb. şeyler için) Avuçta sıkılarak oluşturulan lokma. 2, Yaş çamaşır.

guvîj *d.* Alıç.

gû *e.* İnsan dışkısı, bok. **gû di xudan**: Çok kızmak, çok öfkelenmek; "ifrit olmak". **ji gûkî ra nabe**: Bir boka yaramıyor.

gûgerîn *d.* Bokböceği.

gû kirin *bkz.* "rîyin"

gûmişk Fare dışkısı.

gûxur "Bok yiyen" anlamındaki hakaret sözcüğü.

gûyîn Boktan olan, boka ait olan, bokçul.

gwîn Bozuntuya vermeme, istifi ni bozmama.

gwînî *e.* Geven.

gwînîkurk *e.* Ufak ve dikenli bir cins geven.

gwîriz *d.* Çirişotu denilen yiyilebilen bir bitki. yaprakları ilaç diye kullanılır, ağrıyı keser, yaranın cerahatını çeker. (Lat. Folium Asphodeli)

gwîşî *d.* Salkım.

gwîz *d.* Ceviz.

gwîzan *d.* Ustura.

gwîzik *d.* Bacak kemiğinin ayakla birleştiği yerin iki tarafında bulunan ceviz şeklinde olan şişkin kemik.

H

ha Seslenişi duyan kimsenin kendisine seslenildiğini duyduğunu belirten ve "buyur", "ne var?", "ne istiyorsun?" anlamına gelen sözcük. **ha bibê ha bibê**: "Ha söyle ha söyle, para etmiyor ki, laf anlamıyor ki."

hac *d.* Haber, bilgi, malumat. **hac û bac**: Haber, bilgi, malumat. **bê**

hac û bac: Herşeyden habersiz.

hadê Haydi.

hafız Kör.

haho *d.* Feryat, figan.

hak-hak *d.* Kahkaha.

hal *d.* Nezle.

hal *e.* Hal, durum. **ji hal da ketin**:

Halden düşmek, takatten düşmek. **ji hal da xistin**: Halden düşürmek, takatsız bırakmak. **ji**

hal û heş da ketin: Halden düşmek, takatten düşmek. **hal**

mesele: Bütün mesele, meselelerin tamamı. **hal û hewal**:

Ahval. **bi halkî**: Hamile (kadın.)

halbû Halbuki.

hal bûn Hallolmak.

halet *e.* Saban.

hal kirin Halletmek.

halkirî Halledilmiş olan.

halmewt *d.* Nezle. (Soranca: helamet)

halmewtî Nezleli.

halxirab Durumu kötü olan, kötü

durumdaki kimse.

halxweş Durumu iyi olan, hali vakti yerinde olan.

hamiş Atı durdurmakta kullanılan sözcük, durması için ata söylenen sözcük.

hamûd *e.* At semeri.

ham û tam Bihaber, alakası bulunmayan.

han İsimlerin sonuna gelen ve "fılan" anlamı taşıyan bir zamir.

har Kuduz, kuduruk.

har bûn Kudurmak.

har kirin Kudurtmak.

hasilandin Muhtaç etmek.

(**dihasilîne**, **bihasilîne**)

hasilîn Muhtaç olmak. (**dihasilê**, **bihasilê**)

hatê *d.* Teyze.

hatin Gelmek. **hatin bîra wî**:

Aklına gelmek, anımsamak.

hatin cî: Yerine gelmek. **hatin**

dunyê: Doğmak, dünyaya

gelmek. **hatin îmanê**: 1. İslam-

lığı benimsemek 2. Sonunda

doğruyu söylemek. 3. Önce karşı

çıktığı birşeyi kabul edip iste-

nileni yapmak.

havil *d.* Çare, çıkar yol, çözüm.

havîn *d.* Yaz.

havînge *d.* Yazlık.

hawe *e.* 1) Biçim, şekil. 2) Müzik parçalarında tür, hava.

hawûd *e.* Deve semeri.

hay *d.* Haber, malumat, haberi olma. **bê hay û bay:** Herşeyden habersiz. **feqîro bê hay û bay hat kuştin:** Zavallı herşeyden habersiz öldürüldü. **hay jê bûn:** Haberi olmak. **haya min jê hebû:** Haberim vardı, haberdardım. **lê hay bûn:** Farkına varmak, -ni farketmek. **ez lê hay nebûm:** Farkına varmadım, fark etmedim.

haylo Bir kimseye bir şey hatırlatıldığında, hatırlayan kişi tarafından kullanılan ünlem.

heb *d.* 1) Hap.2) Tane.3) Bir tür hayvan hastalığı.

heban *d.* Kuzu postundan yapılan ve içine eklemek konulan çoban çantası.

hebillmêlûk *d.* İshal yapıcı bir bitki.

hebin *e.* Halat.

hebirman *d.* Kış için kurutulup saklanan nar taneleri.

hebirmanî *d.* Kış için kurutulup saklanan nar tanelerinden yapılan şerbet.

hebîn *bkz.* "Xwedê hebîni"

hebûn *d.* Varlık, servet.

hebûn Varolmak. **hebû tunebû:** Masallarda "bir varmış bir yokmuş" diye başlayan tekerleme.

hec *d.* 1) Çalı, çırpı. 2) Hac.

hecac *d.* Kasırga.

hecheck *d.* Kırılacağı.

heciqandin Ezmek.

heciqîn Ezilmek.

heçî *d.* Çengel.

hedar Uyanık, tetikte olan, dikkatli.

hedik *d.* Kışın karda batmamak için giyilen bir çeşit kar ayakkabısı.

hedimandin Yıkamak, harabeye döndürmek.

hedimîn Yıkılmak, harap olmak.

hedûr *d.* Yalnızlığını giderme işi.

hefs *d.* 1) Hapishane. 2) İçtinap, sakınma. **hefsa xu kirin:** İçtinap etmek, sakınmak.

hefsar *e.* Hayvan yuları.

hefsid *e.* Yedi yüz.

hefsî Tutuklu, mahpus.

hefşo *e.* Ağıl.

heft *e.* Yedi.

hefte *d.* Hafta.

heftê *e.* Yetmiş.

heftreng Rengarenk giysi veya dokuma türünden şeyler.

hefruh Ölümle sonuçlanabilecek birçok tehlikeyi atlatıp sağ kalabilen (kimse ya da canlı.)

heftûz *d.* Çıban.

heg Eğer, şayet.

heger Eğer, şayet.

hek *d.* Abla.

hela hela Allah Allah! Şuna bak hele! Yok be!

helak Ağır hasta.

helal 1) Helal. 2) Temiz, pâk, haram olmayan.

helamet *d.* Nezle.

helandin Eritmek.

helandî Eritilmiş olan.
helaw *d.* Helva.
helawa êrd İrmik helvası.
helawa sor *bkz.* "**helawa êrd**"
hel-hel *d.* Hızlı hızlı soluk alıp verirken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.
helikandin/(xu lê helikandin) (Cinsel olarak birine) Sulanmak.
xu lê dihelikîne, xu lê bihelikîne.
helisandin Ezmek.
helisîn Ezilmek.
heliz 1) Bir ot cinsi. **2)** Çok şişman olan ve zor hareket edebilen kimseler için kullanılan sözcük.
helil *d.* İpek.
helyan Erimek.
hem *çd.* Yemek, yiyecek.
hema 1) Ama, lakin. **2)** Hemen.
hema hema: Aşağı yukarı, neredeyse, hemen hemen. **hema wer:** Öylesine, öylece.
hemawî *d.* Bir çeşit kefiye.
hember Karşı, mukabil.
hemd *e.* İstenç, irade. **bi hemdê xu:** Kendi iradesiyle.
hemet Himaye, koruma.
hemetî *d.* Himaye.
hemetkar Himaye eden, koruyucu.
hemet kirin Himaye etmek, korumak.
hemilandin At, katır gibi hayvanları eyerlemeye, palan vurmaya alıştırmak. (**dihemilîne, bihemilîne**)
hemilîn At, katır gibi hayvanların

eyerlenmeye, palan vurulmaya alışması. (**dihemile, bihemile**)
hem kirin *çd.* Yemek veya yiyecek yemek yemek.
hempişt Bir kardeşten sonra gelen kardeş.
hemzik *d.* Bir çeşit yemek.
henek *d.* Şaka. **henekê xu pê kirin:** (Onunla) Alay etmek, dalga geçmek.
henekçi Şakacı.
henekvan Şakacı.
hepê/hepo *çd.* Yemek, yiyecek.
hepis kirin Hapsetmek.
hepîxane *d.* Hapishane.
hep kirin *çd.* Yemek vb. Yemek.
heq *e.* Hak. **heq neheq:** Haklı da olsa haksız da olsa, başka yolu yok. **heqê mêra înkâr meke:** "Yiğidi öldür ama hakkını yeme". **ji heq derketin:** Zor bir işi başarı ile bitirmek, gereğini tüm olarak yerine getirmek, hakkından gelmek. **heqê xu helal kirin:** Hakkını, emeğini başışlamak; hakkını helal etmek.
heqî *d.* Haklılık.
heqîb *d.* Heybe.
heqîq Akik.
heq kirin Hak etmek.
her Her. **her carê:** Her seferinde.
her dîk li ser ziblê xu xurt e: Herkes ancak kendi çevresinde bir değer taşır ve sözünü orada geçirebilir. **her gav:** Her zaman.
her ro Hergün. **her ro duro:** Her gün; "Tanrı'nın günü." **her ruyê**

Xwedê: bkz. "Her ro duro." **her tim:** Her zaman. **her tişt:** Her şey. her yek: Her bir, her biri.

heram 1) Haram. **hil û heram kirin:** Bir şeyi berbat hale sokmak, içinden çıkılmaz hale getirmek. 2) Bozguncu.

heram bûn Bozulmak, kirlenmek, haram olmak.

heramî d. Bozgunculuk.

heram kirin Bozmak, kirlenmek, haram etmek.

herb d. Savaş.

herçî Her, ise, her ki, ...gelince, hepsi.

herdu Her ikisi.

hergî -ça, -e. **hergî dihere zehîf dibe:** Gittikçe zayıflıyor. **hergî serî bimîne qul (qûn) ecêba dibîne:** Yaşadıkça insanın türlü olaylarla, ilginç durumlarla karşılaşabileceğini anlatır.

heri "Git" anlamındaki düzensiz fiil.

herikîn Akmak.

herimandin Bozmak, işe yaramaz hale getirmek, haram etmek.

herimîn Bozulmak, işe yaramaz hale gelmek, haram olmak.

herî d. Çamur.

herkes Herkes. **herkes û xu:** Herkes kendine.

herq d. Kanal, ark.

herqidor Çepeçevre.

herwanî e. Bir çeşit kürk.

hesab e. Hesap. **bi hesabê min:** Bence, sanırım. **biratî bi qeyn-**

tera, hesab bi misqala: İnsanlar, aralarındaki akrabalık derecesi ne kadar ileri olursa olsun, alış verişte yabancı imiş gibi davranmalı, birbirinden menfaat beklememelidir. **hatin hesabê wî:** Ona uygun ve elverişli olmak. **hesabê mal û çarşiyê nabe yek:** İşler önceden tasarlandığı halde, umulmayan durumlar ortaya çıkabilir.

hesan d. Bileği taşı.

hesandin Haberdar etmek. **pê**

hesandin: Duyurmak, haberdar etmek

hesan kirin Bilemek.

hesibandin 1) Hesaplamak. 2)

Saygı göstermek, hesaba katmak, (birşeyden) saymak. **bi tişteki nehesibandin:** (Birini) Hiç bir şeyden saymamak.

hesin e. Demir.

hesinî Demirden yapılmış olan.

hesîr d. Hasır.

hesk d. Keççe.

hesnî Kederli, üzgün.

hesp At.

hespikê hesinî (Eskiden) Bisiklet.

(Bizim dedelerimiz bisikleti ilk gördüklerinde, ona, tıpkı Kızılderililer gibi "**hespikê hesinî/hespê hesinî**" (demir atçık veya demir at) demişler. Ama herhalde bu isim uzun ve telaffuzu zor olduğu için fazla uzun ömürlü olamamış.)

heste e. Çakmak.

hestî *e.* Kemik.

hestîhêr İnatçı, şirret kadın.

hesûd Kıskaç.

hesûdî *d.* Kıskaçlık.

hesyan Haberdar olmak. **bi xu**

hesyan: Kendine gelmek, uyanmak, akli başına gelmek. **pê**

hesyan Duymak, haberdar olmak.

heş *e.* Akıl. **heşê wî çûn**: Baş dolanmak. **heşê wî çûn ser serê**

wî: Tepesi atmak. **heşê wî hatin**

serê wî: 1. Kendine gelmek,

ayılmak 2. Doğruyu yanlıştan

ayırabilecek duruma gelmek,

gerçeğin farkına varmak; akli

başına gelmek. **heşê xu wenda**

kirin: Hafızasını kaybetmek.

heşa Haşa. **heşa ji hizûrê/heşa ji**

hizûra we: Haşa huzurdan.

heştir *e.* Deve.

heta Kadar, değin.

hetanî Kadar, değin.

hetikandin Rezil etmek.

hetikîn Rezil olmak.

hev Beraberlik, birleştiricilik göre-

vi yapan bir sözcük. **hev girtin**:

Birbirini tutmak, birbirine destek

olmak, birbirine arka çıkmak.

heval Arkadaş.

hevalçûk *d.* Etene, meşime, son.

hevalkiras *e.* Kadın iç giysisi.

hevaltî *d.* Arkadaşlık.

hevcark *d.* Yedi defa soktuktan

sonra insanı bıraktığına inanılan

bir böcek.

hevdakefî Parçaları birbirinden

ayrılmış, darmadağın, demon-
teleşmiş olan şey.

hev dan/dan hev Biriktirmek.

hevde *d.* Dokuma tezgahında kul-
lanılan yün.

hevdu Birbirini.

hevgel Karma koyun sürüsü.

hevîr *e.* Hamur.

hevîrtîş *e.* Mayalı hamur.

hevkidank *d.* Hamur açmada kul-
lanılan hamur bezi.

hevnîsk *d.* Mercimek, nohut,
soğandan oluşan bir yemek.

hevrîng *d.* Yapağı makası.

hevrîş *bkz.* "hefil"

hevrîşk *d.* Yağa doğranan ekme-
ten oluşan yemek.

hev ra Birlikte, beraber.

hevser Arkadaş, denk.

hev û di Birbirini. **hev û di**

maçkirin: Öpüşmek. **hev û di**

xwarin: (İki ya da daha fazla

kişi) Birbiriyle uğraşmak.

hevûrî *bkz.* "gîsk"

hew 1) Son, tamam. **2)** Yalnız, yal-

nızca, bir tek, sadece. **hew Aso**

hat: Bir tek Aso geldi.

hewa *d.* Hava. **bi hewa ketin**:

Havalanmak. **tiyare bi hewa**

dikeve: Uçak havalanıyor.

hewadîs Havadis.

hewal *d.* Ahval.

hewale *d.* Havale.

hewan *d.* Havan.

hewandin 1) Yatıştırmak, teskin

etmek. **2)** Barındırmak.

hewante *d.* Avanta. **hewante ye!:**

"Yağma yok!" "Öyle şey olmaz!"
hewar *d.* İmdat sözcüğü.
hewayî Boş, havai.
hew bûn Bir şeyin bitmesi, sona ermesi, son bulması.
hewce Gerekleme.
hewce kirin Gerekmek.
hewceyî Gerekliklik.
hewcêg/hewcê gi -ına, -ine. **hewcêg tê wî bikirî vîya bikire:** Onu satın alacağına bunu satın al.
hewes *d.* Heves
hewî *d.* Kuma
hewînî *d.* Can sıkıntısının yok olması, avuntu, yatışma.
hewîfî *d.* Kumalık, kuma olma durumu.
hewq *d.* Sebze bahçesi.
hewqa O kadar, bu kadar.
hewqas *bkz.* "hewqa"
hewş *d.* Avlu.
hewyan Yatışmak, teskin olmak.
hewz Havuz.
heya Kadar, değin. **heya dêv:** Boş yer kalmamak üzere; "ağzına kadar." **heya îmanê:** Boş yer kalmamak üzere; "ağzına kadar."
heya navê mera derdikeve bira canê mera derkeve: İnsanın bir kere adı çıktıktan sonra onun hakkındaki genel kanı artık düzelmez. **heya nuha:** Şimdiye kadar. **heya qiyametê:** Dünya durdukça, sonsuzluğa dek, "kıyamete kadar."
heyanî Kadar, değin

heyf *d.* 1) Öç, intikam. **heyf hilanîn:** İntikam almak, öç almak. 2) Yazık.
heyirandin Şaşkına çevirmek, şaşkınlıktırmak.
heyirîn Şaşkına dönmek.
heyne *e.* Kendi halindelik. **Şîrîn di heyne xu da ye:** Şîrin kendi halindedir. Şîrin hiç kimsenin işine karışmaz.
heyr *d.* Şaşkınlık.
heyran *d.* Hayran, kurban. **bi heyran û qurban:** Dil dökerek, yalvarırcasına.
heysid *e.* Sekiz yüz.
heyşt *e.* Sekiz.
heyştê *e.* Seksen.
heyştik Yeni evlenmiş olan gelinin sekiz günlüğüne baba evini ziyareti.
heyvan *e.* Maya.
heyvan kirin Mayalamak.
heywan *e.* Hayvan.
heywax Eyvah.
hezandin Titretmek, sarsmak.
hezar *e.* Bin.
hezaz *d.* Bataklık.
hezek *d.* Batak.
hezêran *d.* Haziran.
hez kirin Sevmek. **bi hezkirin dan:** Sevdirmek.
hezok Titrek.
hezyan Titretmek, sarsılmak.
hêbet Can havli. **ji hêbeta:** Ölümlük korkusundan kaynaklanan güçlü tepkiyle; "can havli ile."
hêc Çıldıran, sağa sola saldıran,

zaptedilemeyen hayvan.
hêc bûn Hayvanın çıldırması, sağa sola saldırması.
hêcîr *d.* İncir.
hêcîrkerk *d.* Yabani incir.
hêc kirin Hayvanı çıldırtmak, sağa sola saldırmasına neden olmak.
hêdî Yavaş.
hêdî hêdî Yavaş yavaş.
hêdîka Yavaşça, yavaş bir şekilde.
hêdî kirin Yavaşlatmak.
hêge *d.* Eye.
hêja Değerli.
hêjandin Sallamak.
hêj kirin Sallamak.
hêk *d.* Yumurta.
hêkel *e.* Heykel.
hê ketin Zikredip kendinden geçmek.
hêl *d.* Taraf, yan, yön.
hêl *d.* Güç, kuvvet.
hêlîn *d.* Yuva, kuş yuvası.
hêlînkew *d.* Keklik yuvası.
hêlkan *d.* Salıncak.
Hêlwan *d.* Urfa'nın Hilvan ilçesi.
hêmî Çürüme (giysi, kumaş vb. şeyler için kullanılır.)
hêmî bûn (Giysi, kumaş vb.) Çürümek.
Hênê *d.* Diyarbakır'ın Hani ilçesi.
hênijîn Uyuklamak.
hênî *d.* (Taş fırlatma şeklinde oynanan oyunlarda) Taşı hedefe atmak için durulan yer.
hêram Kâbe'ye girerken hacıların örtündükleri dikişsiz örtü.
hêran Öğütmek.

hêrfonek Gevrek.
hêrifandin (Gevrek veya benzeri şeyleri) Ufaltmak, toz haline getirmek. (**dihêrifine**, **bihêrifine**)
hêrifîn (Gevrek veya benzeri şeyler) Ufalmak, toz haline gelmek. (**dihêrife**, **bihêrife**)
hêrik *e.* Küçük tepe.
hêrs *d.* Kızgınlık, öfke. **hêrsa wî danîştin**: Öfkesi dinmek, sinirleri yatışmak.
hêrs bûn Kızmak, öfkelenmek.
hêrs ketin: Sinirlenmek..
hêrs kirin Kızdırmak, öfkelenlendirmek.
hêrsok Çabuk kızan, çabuk öfkeleyen kimse.
hêsir Gözyaşı. **hêsir barandin**: Hüngür hüngür ağlamak. **hêsir bi çava ketin**: Duygulandırıcı bir durum ya da olay karşısında gözleri yaşla dolmak; "gözleri yaşarmak". **hêsir quraftin**: İki gözü iki çeşme ağlamak, hüngür hüngür ağlamak.
hêsir Esir.
hêsirî *d.* Esirlik.
hêstir *d.* Katır.
hêsiftî Koyun ve sığırların memelerinde oluşan ve sütlerinin kesilmesine neden olan bir hastalık.
hêşî *d.* Kurulan çadırın yanı.
hêşîg *d.* Eşik.
hêt *d.* But.
hêwir Barınma.

hêwirandin Barındırmak.
 (dihêwirine, bihêwirine)
hêwirîn Barınmak. (dihêwire, bihêwire)
hêzranî *e.* Bir çeşit kamıştan yapılan baston.
hibrî *d.* İpekli başörtüsü.
hibûbk *d.* El ve ayak parmağı eklemi.
hiciz Haciz. **hiciz hatin ser:** Haciz konmak (bir şeye.)
hidet *d.* Hiddet.
hi hi Olması beklenen bir şeyin gerçekleşmesi durumunda söylenen ve "işte şimdi tamam", "şimdi oldu işte" anlamına gelen söz.
hihi "Hele hele!", "bak hele!" anlamındaki ünlem.
hi ihi "Oldu mu şimdi?" "Yaptığımı beğendin mi?" anlamındaki söz.
hijde *e.* On sekiz.
hılanîn 1) Bir şeyi kaldırmak, bir kenara ayırmak veya saklamak.
2) İçine almak, çekmek. birinc **avê pir hiltîne:** Pirinç çok su çekiyor.
hilatin (Güneş) Doğmak. (**hiltê, hilê**)
hilatî Kabarık ekmek, ekşi ekmek.
hibijartin Ayıklamak.
hilborîk *d.* Şamata, curcuna.
hildan *d.* Hareketli oynanan bir folklor oyunu.
hildan Kaldırmak.
hilêbî Koyun sağımcısı.
hilfirandin Uçurmak. (**hildifirîne,**

hilfirîne)
hilfiryân Uçmak. (**hildifire, hilfire)**
hilgirtin Taşımak, yüklemek. (**hildigre, hilgire)**
hilhatin 1) Yükselmek. **dû hiltê:** Duman yükseliyor. **2)** Sıgmacı. **ce di torbe hilmayê:** Arpa torbaya sığmıyor.
hilhilî Çok yaşlı kimse.
hilik Sarı başlı bir koyun cinsi.
hilî 1) 5-6 aylık kuzu. **2)** Baharın erken gelmesi.
hilî "Kalk, fırla!" anlamındaki sözcük.
hilkirin Kaldırmak. (**hildike, hilke)**
hilkışandin Çekmek, çekip çıkarmak. (**hildikîşîne, hilkîşîne)**
hilkîşyan 1) Çekilmek, çekilip çıkarılmak. **2)** Tırmanmak. (**hildikîşe, hilkîşe)**
hilkutan Çakmak, dövmek. (**hildikute, hilkute)**
hilkutandin Hoplatmak, sarsmak. (**hildikutîne, hilkutîne)**
hilm *d.* 1) Nefes. 2) Buhar.
hilmoşkî Sıcaktan tadı bozulmuş olan yemek vb.
hilmoşkî bûn Yemek vb. şeylerin sıcaktan tadının bozulması.
hilopirçî Birbirine karışmış olan saç, tüy vb. şeyler.
hilpekyan 1) Aniden tüm hızıyla kaçmak, fırlamak. **2)** Şiş olmak, balon gibi şişmek. (**hildipeke, hilpeke)**
hilpifandin Üfleterek tozunu almak. **birincê hildipifinim:**

pirincin tozunu üfleyerek alyorum. (**hildipifîne, hilpifîne**)
hilqûm *d.* Can çekişme.
hilşandin Yıkılmak. (**hildişîne, hilşîne**)
hilşyan Yıkılmak. (**hildişe, hilşe**)
hilşyayî Yıkık, yıkılmış olan.
hilûp Koni, mahrut .
hilûpî Konik. **satila hilûpî:** konik bakraç.
him Hem.
himêlî *d.* Hamayli.
himêz *d.* Kucak.
himêz kirin Kucaklamak.
himîn *d.* Gümbürtü.
hinar *d.* Nar.
hincik *d.* Taranmamış ve birbirine karışmış olan saçlar. **hincê:** Saçları taranamamış ve birbirine karışmış olan kız. **hincô:** Saçları taranamamış ve birbirine karışmış olan erkek.
hincirandin Ezmek, paramparça etmek. (**diñincirîne, biñincirîne**)
hincirîn Ezilmek, paramparça olmak. (**diñincire, biñincire**)
hinda Nezd.
hindik Az. (**hindik hindik:** Azar azar. **hindik mabû:** Az daha, az kalsın, hemen hemen olacaktı. **hindikê xu:** En azından, yoksa yoksa.
hindik bûn Azalmak.
hindikî *d.* Azlık.
hindik kirin Azaltmak.
hine *d.* Kına.

hinedaşk *d.* Kayaların yüzünde biten yosun, yapraklı kara yosunları.
hine kirin Kınalamak.
hingirîn Kişneme.
hingirme *d.* Münakaşa, ağız dalaşı.
hingiv *d.* Bal.
hingulîsk *d.* Yüzük.
hinik 1) Pis koku, iğrenç koku. 2) Az, biraz, bazı.
hirç *d.* Ayı.
hirço pirço Saçları, tüyleri, püskülleri vb. şeyleri birbirine karışmış olan herhangi biri veya herhangi bir şey.
hirhop Hoppa kimse.
hirî *d.* Yün.
hirîşo Yün yıkayıcısı, yün yıkayan kimse.
hirîmî *d.* Armut.
hise *d.* Hisse.
hisedar Hissedar.
hisret *d.* Hasret.
hisretî *d.* Hasret çeken, hasretlik.
histirî *e.* Diken.
histirîbirk *d.* Çalı, çırpı, diken vb. şeyleri biçmede kullanılan bir alet.
histûn *d.* Sütun, direk. **te histûna dilê min şikand:** Sen beni kırdın, gönümünü incittin.
histûr Kaba, kalın.
histûrî *d.* Kabalık, kalınlık.
hiş "Sus", "ses çıkarma" anlamındaki sözcük.
hiş bi Sus! de hiş be lo!: Sus be!
hişin Mavi.
hişin bûn 1) Mavileşmek. 2)

Yeşermek.

hişin hatin Yeşermek. **diranê piti-ka me hişin tê:** Bebeğimizin dişleri çıkıyor.

hişin kirin Mavileştirmek.

hişk Kuru. (**Pehlevice: huşk, xuşk**)

hiş ke Sus! **de hiş ke lo!:** Sus be!

hişnayî d. Yeşillik, sebze.

hîcim e. Büyük kaya.

Hîk-hîk d. "Kıs kıs" gülme.

hîle d. 1) Bilinmez hastalık, maraz.

2) Tiksinti. **hîla wî jê çûn:** (Birinden) Tiksirmek, nefret etmek. **hîla min ji Sîno dihere:** Sîno'dan tiksinti duyuyorum.

hîm e. Temel.

hîn Daha, henüz. **hîn û hîn:** "Ta o zamandan", "daha o tarihten beri."

hînd Dövdüş horozu.

hînga O halde, o zaman.

hîngî -ken daha. **hîngî eyarê te pere dike xanîkî ji wî bixwaze:** Daha değerlin varken ondan bir ev iste.

hînik Serin.

hînik bûn Serinlemek.

hînik kirin Serinletmek.

hînkayî d. Serinlik.

hîq-hîq d. Nefessiz kalan birinin çıkardığı sesi anlatmakta kullanılan söz.

hîr-hîr d. Kişneme, kişneyiş.

hîro d. Hatmi çiçeği.

hîryan Kişnemek. (**dihîre, bihîre**)

hiştin Bırakmak.

hîtik Tiftik keçisi.

hîv d. Ay, gökteki ay. **hîva bin ewr:** Uzun süre ortalıkta gözükmeyenler için söylenir.

hîvastian Örmek. (**dihîvêse, bihîvêse**)

hîvî d. Umut, beklenti. **hîvya xu birrîn:** Umudunu kesmek, artık umutlanmamak. **hîvya min ji Xwedê heye...:** Umarım..., inşallah...

hîvron d. Dolunay.

hîz e. Yağ tulumu.

ho 1) Sığırları güderken kullanılan sözcük. **2)** Uzaktaki kimselere seslenirken kullanılan sözcük.

hoç kirin çd. Kalkmak.

hogeç e. 2 Yaşındaki koç.

hogir 1) Alışık. **hogirî hev bûn:** Biribirine alışmak. **hogirî hev kirin:** Biribirine alıştırmak.

hogirî nimê bûye: Namaza alışmış. **2)** Yoldaş, arkadaş.

hogir bûn Alışmak.

hogir kirin Alıştırmak.

ho ho... Usanç veya sevinç belirten bir ünlem.

hol d. Harman dövme, harman sürme işi.

hol Harman sürme sırasında harmanı daha çabuk sürmesi için hayvana söylenen sözcük.

hol bûn Hoplamak, zıplamak, sıçramak.

holik d. Çoban kulübesi.

hol kirin Hoplamak, atlamak. **Şero xu holî ser xalî kir:** Şero halının

üstüne atladı.
hol kirin Harman dövmek, harman sürmek.
hophop *çd.* Araba.
hophop Develeri durdurmak için söylenir.
hoqe Bir ağırlık ölçüsü.
horî *d.* Huri.
hors *e.* Örs.
hoste Usta. (**Pehlevce:** *ostat*)
hostefî *d.* Ustalık.
hoşt Hoşt.
hov Vahşi.
hovtî *d.* Vahşilik.
hukim *e.* Egemenlik, erk, güç.
hukmê wî pere kirin: Hükümü (sözli) geçmek, hükümü yetmek.
hukimat *d.* Hükümet.
hukimdar Hükümdar.
hukim kirin Hükmetmek.
hula kirin Yuhlamak, kovmak.
hulî *d.* Hindi.
hulo *bkz.* "hulî"
hundik *d.* Yumruk.
hundir İç, içeri. **hundir lê** **qetandin:** Ödünü koparmak. **te hundir li min qetand/te hundirê min qetand:** Ödümü kopardın. **hundirê wî xerabûn:** Midesi bozulmak. **hundir lê qetyan:** Ödüyü kopmak. **ji hundir da:** İçten, içerden.
hur Tam manasıyla, bütünüyle, tümünden, safi, gerçek manasıyla.
hustu *e.* Boyun. **di hustu da** **hîştin:** Boynunda bırakmak. **di**

hustu ra kirin: 1. Başkasının suçunu ona yüklemek 2. Bir işin sorumluluğunu, ağırlığını ona yüklemek. "üstüne yıkmak."
hustu di ber da mayin: Boynu altında kalmak. **hustyê xu xwar kirin:** Kendisine acındırıcı davranışta bulunmak.
hustukur *d.* Yaka.
hustuxwar Boynu bükük.
huş Eşek ve katırı durdurmak için kullanılan sözcük.
hutik *d.* Yumruk.
hut kirin Yumruklamak.
huvde *e.* On yedi.
hûf kirin Yutmak.
hû kirin Ağzını yaklaştırtıp soluğunu bir şeyin üzerine hızla vermek, hohlamak.
hûn Siz (ikinci çoğul şahıs zamiri.)
hûnan Örmek. (**dihûne, bihûne**)
hûr *e.* Mide.
hûr Ufak.
hûr bûn Ufalmak.
hûrgir İri göbekli kimse.
hûrhûrî bûn Unufak olmak.
hûrhûrî kirin Unufak etmek.
hûrik *d.* Pirinç kırığı, pirinç ufağı.
hûrik Ufak, ufacak, küçücük.
hûr kirin Ufaltmak.
hûrkirî Ufaltılmış veya bozdurulmuş olan.
hûr mûr Ufak tefek şeyler, öte beri.
hût *e.* Dev.

I

i "Evet" anlamında kullanılan bir sözcük.

icêl *d.* Bir çeşit kilim.

ilim İlla.

ingirîn Darılmak. (**diingire**, **biingire**)

inînî/enînî Meydan okuma.

inînî xwestin Meydan okumak.

înt-înt *d.* İkinma, inilti, inleme.

întyân İnlemek veya nefesini içinde tutarak kendini zorlamak; ıkınmak. (**diînte**, **biînte**)

istefila Estağfurullah.

iş Kuru, sert.

işbihîv *d.* Bir ağaç çeşidi.

iş bûn Kurumak.

işk Kuru, sert. **işk î ola:**

Kupkuru, pek kuru, çok sert.

işka Yüksek sesle.

işkî *d.* Kuruluk.

işk kirin Kurutmak.

işkolekî Kuruca, sertçe.

işkonekî Kuruca, sertçe.

itim Kôr.

îdî Artık, bundan böyle.

îfade *d.* İfade. **îfada wî girtin:** 1.

İfadesini almak. 2. Cezasını vermek.

îftere *d.* İftira.

îjar Bu sefer, bu kez.

îlancux *d.* Yılcancık hastalığı.

îlehîm İlle.

îlela İlallah. **îlela kirin:** Bıkıp usanmış olmak; "yaka silkemek."

îlhes İlle.

îlim İlle.

îlim *e.* İlim.

îman *d.* İman. **hatin îmanê:** 1.

İslamlığı benimsemek. 2.

Sonunda doğruyu söylemek 3.

Önce karşı çıktığı birşeyi kabul edip istenileni yapmak.

îmana wî çikandin: (Birini)

Çok yormak, (ona) çok sıkıntı vermek imanını gevretmek.

îmana wî jê çûn: *bkz.* "hîla wî jê çûn."

îna kirin İnanmak.

încaz *d.* Kara erik.

înciraxî bûn Büyük acı, eziyet ve sıkıntılar çekmek.

înciraxî kirin Büyük acı, eziyet ve sıkıntılar çektirmek.

înî *d.* Cuma.

îpirnî *d.* Yiyilebilen bir bitki.

îro Bugün.

îroyîn Bugünkü, bugüne ait olan.

îs "Vay be!" "Vay anasını!" anlamındaki ünlem.

îsal Bu yıl.

îskînî *d.* Hıçkırık.

îskyan Hıçkırık. (**dîiske, biiske**)

îsot *d.* Biber.

îspatî *d.* İskambilde, elliiki oyununda sinekli.

îспенax *d.* İspanak.

îspeyî *d.* Diyarbakır'daki ünlü Sipahi Çarşısı

îsteson/îstesûn *d.* İstasyon.

îstop Stop, durma.

îstop kirin Stop etmek.

îşela İnşallah.

îşev Bu gece.

îşlig *e.* Gömlek.

îzin *d.* İzin. **bi îzna Xwedê:** Allah'ın izniyle.

J

jan d. Sızı.

jana zirav Verem.

jan dan Sızlamak, sızı vermek.

jarjor d. Şarjör.

jan kirin Sızlamak, sızı yapmak.

jehr d. Zehir.

jehra silêmanî Aşırı acı şeyler için kullanılan bir deyim.

jehrdadayî Zehirlenmiş olan.

jehrdadayî bûn Zehirlenmek.

jehrdadayî kirin Zehirlenmek.

jehr û zîqûm *bkz.* "jehra silêmanî"

jendin Ditmek, pamuk yün gibi nesnelere tellere ayırıp kabartmak. (**dijene, bijene**)

jê -den, -dan, ondan. jê birin: (Oyun vb. şeyler için) Yutmak, kazanmak. **jê da ketin:** -den düşmek. **jê da xistin:** -den düşürmek. **jê danîn:** -den düşürmek, -den indirmek, fiyatını düşürmek. **jê geribîn:**

İlişmemek, karışmamak, rahat bırakmak. **Beko ji min nageribe:** Beko beni rahat bırakmıyor. Beko bana karışıyor. **jê geryan** *bkz.* "jê geribîn". **jê hewyan:**

İlişmemek, karışmamak, rahat bırakmak. **Beko ji min nahewe:** Beko beni rahat bırakmıyor. Beko bana karışıyor.

jê sar bûn: (Birinden veya bir şeyden) Soğumak. **jê vebûn:** -den kesilmek, -den soğumak, canı veya iştahı (onu) çekmez olmak. **ez ji goşt vebûme:** Etten soğumuşum. **jê veqetandin:** -den ayırmak. **jê xwîn verşiyân:** (Ondan) Aşırı nefret etmek.

jêbûn Kesilmek.

jêhatî Becerikli.

jêkirin Kesmek.

jêlî Aşağı, aşağıdan, aşağı taraftan.

jêr Aşağı.

jê ra Ona.

jêrin Aşağı taraftaki, aşağıya ait olan.

ji -den, -dan, -le, -leyin.

ji ber çûn Düşük yapmak. **gede ji ber Sarê çûye:** Sarê düşük yapmış.

ji bo İçin.

ji bona İçin.

ji hev Birbirinden. **ji hev bûn:**

Birbirinden ayrılmak. **ji hev**

da ketin: Demonte olmak. **ji**

hev da xistin: Demonte

etmek, parçalarını birbirinden

ayırmak. **ji hev gerandin:**

Birbirinden ayırmak, ayırt

etmek. **wan ji hev bigerîne:**

Onları birbirinden ayır. **Xwedê**

Asê û Zînê ji hev gerandîye:

Tanrı Asê ile Zînê'yi birbirinden ayırt etmiş. **ji hev kirin** Birbirinden ayırmak. **ji hev safî bûn** Ayrışmak, saflaşmak....

jijo Kirpi.

jimartin Saymak. (**dijmêre**, **bijmêre**)

ji nêz da Açlıktan.

jin d. Kadın.

jinbî d. Dul kadın.

jinik d. Kadın.

jintî d. Kadın elti.

jinxal d. Dayı karısı.

ji pez İrade dışı, bilinç dışı.

ji pezna İrade dışı, bilinç dışı. **ji**

pezna qısa dike: İrade dışı konuşuyor, sayıklıyor.

jirgî -den beri. **jirgî tu hatîyî Sîno qet rehet nasekine:** Sen geldiğinden beridir Sino hiç rahat durmuyor.

jirra Ciddi, sahi.

jixu Zaten.

ji xu Kendinden.

ji xu kirin (Giysiyi) Üzerinden çıkarmak, soymak.

jî De, dahi.

jîk e. Direk, kiriş.

jolî Yukarıdan, yukarı taraftan.

ew ji jolî tê: O yukarıdan geliyor.

jor Yukarı.

jorin Yukarıya ait olan, yukarı taraftaki.

K

ka *bkz.* "kanê"

ka *d.* Saman.

kab *d.* Aşık kemiği ve aşık kemiğiyle oynanan oyun.

kabgawir Aşık kemiğiyle oynanan bir çeşit oyun.

kabok *d.* Diz.

kadiz *d.* Samanyolu.

kadîn *d.* Samanlık.

kakil Ceviz, badem gibi şeylerin içi.

kal Çiğ (meyve, yemiş gibi şeyler.)

kal Yaşlı, ihtiyar adam.

kalan *e.* Kın.

kalanî *d.* Enli, yassı ve kaba bıçak.

kal bûn İhtiyarlamak, yaşlanmak.

kalik *e.* Dede.

kalî *d.* 1) İhtiyarlık, yaşlılık 2) Çiğlik.

kalîn Melemek. (**dikale**, **bikale**)

kal-kal *d.* Meleme, koyunların "me" diye çıkardıkları ses.

kalo Dedeye hitap şekli.

kalo *e.* Uğurböceği.

kalome 1) Yaşlı ve güçlü kuvvetli erkek. 2) Eski bıçak, kılıç vb. şeyler.

kalşûv *d.* Nadas süresi bittikten sonra sürülüp ekilen tarla.

kalxenî *d.* Bir çeşit yemek.

kalyan Melemek. (**dikale**, **bikale**)

kamaş *d.* Yeşilken koparılıp

kurutulan tütün.

kanê "Nerde" "Hani?" anlamındaki sözcük.

kanî *d.* 1) Pınar. 2) Sapan.

kanîn Edebilmek, yapabilmek.

nikane bi kerê, bi daşikê

kane: Büyüklerden birine kızıp da ondan alamadığı hıncını kendisinden daha zayıf olandan (veya çevresindekilerden) çıkarmaya çalışanları anlatır.

nikane qûna xu ji erdê rake:

Hantal, şişman veya tembel insanlar için söylenir. (**ez**

kanim, ez ê bikanibim, tu dikanî)

kanûn *d.* Aralık ve ocak aylarının ortak adı.

kapek *d.* Kepek.

kapik İpten bir parça.

kapol *d.* Çok ufak saman, toz halindeki saman.

kar Oğlak.

kar *d.* Kâr, kazanç.

kar *e.* İş, çalışma.

karçî Çalışkan.

karik *çd.* Oğlak.

karî *d.* Yıllanyastığı otu.

karîn Acıyla bağırmak. (**dikare**, **bikare**)

karkir İşçi.

kar kirin 1) İş yapmak, çalışmak.

2) Tesir etmek, para etmek.

karrî Uyuz ve uyuzlu.

kartol *d.* Patates.

kar û hal *e.* İş güç, meşguliyet.
karvan Oğlak çobanı.
karwan *e.* Kervan.
karya gulika Yıllanyastığı otunun bir cinsi.
karyan Acıyla bağırarak.
(dikare, bikare)
karya zinara Yıllanyastığı otunun bir cinsi.
kaş *e.* Dik yokuş.
kaş kirin Çekmek, sürükleyerek çekmek.
kat *d.* Ekinler biçilirken tarlaya dökülen tanelerden ertesi yıl kendiliğinden yetişen ekin, halaza.
katib Kâtip.
katik *d.* Halaza.
kavir 2 Yaşındaki koyun, şişek.
kaxet *d.* Kâğıt.
kaxetîn Kâğıttan yapılmış olan.
kayik *d.* Geviş.
kayin Geviş getirmek. (**dikaye, bikaye**)
keç *d.* Kız.
keçel Kel.
keçel bûn Kelleşmek.
keçelî *d.* Kellik.
keçik *d.* Kız.
keçiktî *d.* Kızlık, kız olma durumu.
ked *d.* Emek.
keda enîyê Öz emek.
kedik *d.* Küçük ayran tulumu.
kedî Evcil.
kedî bûn Evcilleşmek.
kedî kirin Evcilleştirmek.

kef *d.* 1) Köpük. 2) Avuç içi, aya.
kef dan Köpük vermek, köpürmek.
kefenê mara Yılan gömleği.
keftar *e.* Sırtlan.
kefz/kevez *d.* Kurbağa köpüğü, yosun.
kej Sarışın.
keji *d.* (Kadınlarda) Kuşak, bele bağlanan kuşak.
kek *e.* Ağabey.
keke çd. Ağabey.
keke Kekeme.
kekej Kekeme.
kekemî *d.* Nezle.
kekibe Meydan okuma.
kekibe xwestin Meydan okumak.
kekir çd. Şeker.
keko Ağabeye hitap şekli.
kel *d.* Kaynama.
kela *d.* Kale.
kelandin Kaynatmak.
kelbitan *d.* Kerpeten.
kelboqî Kolay çözülebilen düğüm.
keldiz *d.* Haydut ini, hırsız kalesi.
kelem *d.* Lahana.
keleş Fedai.
keleşkof *d.* Kalaşnikof.
kel-kel *d.* Kaynamayı veya aşırı sıcaklığı anlatan söz.
kelmê Sık sık altını ıslatan kız çocuğu.
kelmêş *d.* Sivrisinek.
kelmîzek Sık sık altını ıslatan çocuk.
kelmkarî Eski püskü olmuş,

çürümüş, işe yaramaz hale gelmiş olan eşya vb.
kelmkarî bûn Eski püskü hale gelmek, çürümek, işe yaramaz hale gelmek.
kelmo Sık sık altını ıslatan erkek çocuk.
kelegirî Yarı ağlamaklı olma durumu.
kelegirî bûn Yarı ağlamaklı olmak.
kelegirî kirin Yarı ağlamaklı hale getirmek.
keloşk *d.* Kale harabesi.
kelox Etsiz, cılız hayvan.
kelpîç *e.* Kerpiç.
kelxwî Ani gelen terleme, aniden bastırnan terleme.
kelyan Kaynamak.
kember *d.* 1) Kemer. 2) Yabani gül.
kemêl *d.* Koyun, keçi gibi hayvanların kuyruk altındaki kıllarına takılıp kuruyan pislik; çakıldak.
kemilîn Olgunlaşmak.
kem kirin Kılları, tüyleri kesmek, kısaltmak.
ken *e.* Gülüş. **bûn kenê xelkê:** El alemin eğlenip alay ettiği biri durumuna düşmek. **ji kena iş (hişk) bûn:** Gülmekten kırılmak. **kenkî da ser min:** Gülme tuttu beni. **ji kena rwîvî di zik da neman:** Gülmekten kırılmak. **kenê wî hatin:** Gülesi gelmek:

kenandin Güldürmek.
kenar *e.* Kenar.
kendal *d.* Bayır.
kenêr *d.* Sedir ağacı.
kenîfe *d.* Hela, tuvalet.
kenîn Gülmek.
kenyan Gülmek.
kepir Sert toprak.
kepiro Bir cins kumaş.
ker Eşek. **kerê pîr hefsarê rengîn:** Gereksiz özentî ve gösterişi anlatır.
kerajo Eşek sürücüsü.
kerax Pirinç tarlasına bakıp gözetleyen görevli.
kerb *d.* Üzüntü. **ez ji kerba nexweş ketim:** Üzüntüden hastalandım.
kerbe Kehribar.
kerbeşk *d.* Yiyilebilen dikenli bir bitki.
kerdiz Eşek hırsızı.
kerdî *d.* "mişar"ın yuvarlak olanı ("mişar" sözcüğüne bakınız.)
kerem *d.* Lütuf.
kerem kirin Lütfetmek.
kereng *e.* Kenger.
kerê (Kadınlar için) Hey, behey, yahu. **kerê tu tu:** (Kadınlar için) "Gördün mü gününü!" anlamındaki söz.
kerge *d.* Üzüm kaynatma kazanı.
kerî *e.* Koyun sürüsü.
kerkere İriyarı kimse.
kerkon *e.* Eskimiş, eski püskü hale gelmiş çadır.

kerme e. Ahır ve ağıllarda kuruyan gübre parçaları.
kero (Erkekler için) Behey, be, yahu. **kero tu tu:** (Erkekler için) "Gördün mü gününü!" anlamındaki söz.
kerr Sağır. **bi kerr û lali:** Kimsenin ruhu bile duymadan, sessiz sedasız bir biçimde.
kerr bûn Sağırlaşmak.
kerr kirin Sağırlaştırılmak.
kerre Çok iri, azman.
kerri d. Sağırlık.
kertal e. Kenger kurusu.
kertî d. Eşeklik.
kerxane d. Genelev.
kes Kimse. **kes nabê dewê min tirş e:** Herkes sattığı malı, herkes kendi işini, tutumunu ve davranışını över.
keser d. İç çekmesi.
kesîre Zavallı, kendi halinde kimse.
kesk Yeşil.
kesk bûn Yeşil olmak.
keskî d. Yeşillik, yeşil olma durumu.
kesk kirin Yeşil etmek.
keskûsor d. Gökkuşağı.
kespik d. Nazar boncuğu.
kesp û kar e. İş, iş gücü, hizmet.
kesrewan d. Bir cins kadın başörtüsü.
keşîş e. Papaz.
keşke d. Bir yemek çeşidi.
ketin Düşmek. **bi hev ketin:** Aralarında anlaşmazlık çıkmak,

birbirine düşmek. **bi ser av û arê ketin:** Delirmek, çıldırmak.
ketin ber desta: Yaşlılık, sakatlık gibi nedenlerle çalışma gücünü yitirip yaşamını tek başına yürütememek, düşkünleşmek. **ketin bextê wî:** bkz. "ketin dextê wî". **ketin destê hev:** El ele tutuşmak. **ketin dextê wî:** (Ona) Koruması için sığınmak ya da ondan yardım istemek; "ocağına düşmek".
ketin hefsê/hepsê: Suçlu bulunup cezaevine konmak; hapse girmek. **ketin qirika hev:** Kavga etmek; boğaz boğaza gelmek. **ketin serê wî:** Kafasına yatmak. **tiştê gi te go ket serê min:** Söylediğin şey kafama yattı. **ketin şikê:** Kuşkuya düşmek, şüphelenmek.
kevanî d. Ev hanımı.
kevantî d. Ev hanımlığı.
kevçî e. Kaşık.
kevîr e. Taş.
kevîrê hedê Mezarda, ölünün başı üstüne gelecek şekilde enlemesine bırakılan uzun ve yassı taş.
kevîrê hesta Çakmak taşı.
kevîrhêr Taş öğütücü, taş öğüten makine.
kevn Eski.
kevnar Eski, antik.
kevn bûn Eskimek.
kevnî d. Eskilik.

kevn kirin Eskitmek.
kevn û kot Eskimiş eşya, eski püskü eşya.
kevok d. Güvercin.
kevod d. Akçağaç, isfendan.
kevûrk d. Dikenli bir bitki.
kew d Dağlama, kaynaştırma.
kew d. Keklik.
kew Gri.
kewa çîr Çil keklik.
kewa gozel Kınalı keklik.
kewandin Yarayı dağlamak, kaynaştırmak.
kewar d. 1) Arı kovanı. 2) Hububat ambarı.
kewaşe e. Kurumuş ot, dal, çalı vb. şeyler.
kewhişink d. Bir cins yabani güvercin.
kewn d. Devir, dönem.
kewyan Yaranın dağlanması, kaynaşmak.
keya Kâhya.
keyatî d. Kâhyalık
keys d. Fırsat, olanak.
kezab Yalancı.
kezeb d. Ciğer. **kezeba wî hatin devê wî:** Yüreği ağzına gelmek. **kezeba wî şewitîn:** 1. Susamak. 2. Çok üzölmek.
kezebhilûk Yufka yürekli.
kezebreqî d. Bir çeşit hayvan hastalığı.
kezî d. Saç örgüsü, belik.
kêç d. Pire.
kêf d. Neşe, sevinç, keyif. **dike ji kêfa bifire:** "Çok sevinçlidir,

mutluluktan neredeyse kanatlanıp uçacak" anlamında çok sevinçli birinin durumunu ifade ederken kullanılan söz. **kêfa mîra kirin:** Bolluk içinde yaşamak; bey gibi yaşamak. **kêfa te zane:** Nasıl istersen öyle yap, keyfin bilir. **kêfa wî hatin:** Neşelenmek, keyfi gelmek. **kêfa wî hatin ci:** Keyfi yerine gelmek. **kêfa wî xera kirin:** Canını sıkmak, keyfini bozmak. **kêfa wî xweş bûn:** Keyfi yerine gelmek, sevinmek, neşelenmek. **kêfa wî xweş kirin:** Sevindirmek, neşelendirmek. **li kêfa xu mêze kirin:** Dilediğince yaşamak, güzel vakit geçirmek, keyfine bakmak.
kêf kirin Keyif sürmek. w **kêfxweş** Neşeli, sevinçli, keyifli. **kêfxweşî** d. Neşeli olma durumu, sevinçlilik.
kêl d.1) Dikiş. 2) Kile. 3) Mezar taşı.
kêlek d. Yan, yan taraf. **li ser kêlekê:** Yanlama, yanlamasına, yan olarak veya yampiri bir şekilde.
kêlik 1) Mezar taşı. 2) Direk.
kêlimandin Konuşturmak. (**dikêlimîne, bikêlimîne**)
kêlimîn Konuşmak. (**dikêlime, bikêlime**)
kêlišk d. Çapak, gözde oluşan çapak. **çavê min kêliška**

dibire: Gözlerimde çapak oluşuyor.
kêm Eksik, noksan. **ev ji me kêm bû!**: Bir bu eksikti!
kêmanî *d.* Eksiklik, noksanlık, kusur.
kêmaqil Ahmak, akı kıt kimse.
kêmber Dar enli, eni dar olan.
kêm bûn Eksilmek, noksanlaşmak.
kêmfersend Fırsatçı, oportunist.
kêmfersendî *d.* Fırsatçılık.
kêm kirin Eksiltmek, noksanlaştırmak.
kêmtir Daha eksik, daha noksan.
kêr *d.* Bıçak.
kêran *d.* Mertek, kiriş.
kêrhatin İşe yaramak, elvermek.
kêrik *d.* Küçük bıçak.
kêrt/kert Eskiden kullanılan yirmi beş kuruş değerindeki para.
kês *d.* Harmanda, kalburdan geçirilen üründen geriye kalan çer çöple karışık tahıl taneleri.
kêsat Zayıf.
kêsım *d.* Fiyaka, caka.
kêsreg *e.* Kesek.
kêş **1)** Çeken, çekici. **2)** İri yarı, güçlü kuvvetli erkek.
kêzik *d.* Böcek.
kidê *çd.* Oğlak.
kid-kid *d.* Oğlaklara seslenirken kullanılan sözcük.
kifş *d.* Keşif.
kihêl *d.* Küheylan.
kijale *d.* Kirişlerin üzerine serilen

çalı çırpı gibi şeyler.
kil *d.* Sürme, göz sürmesi.
kilam *d.* Türkü.
kilamê qedîm Kur'an, kalam-ı kadim. **bi kilamê qedîm:** "Kutsal kitap üzerine yemin ederim ki."
kilandin Yayık yaymak. (**dik-ilîne, bikilîne**)
kildank *d.* Sürme kabı.
kil kirin **1)** Göze sürme çekmek. **2)** *bkz.* "kilandin"
kin Kısa. **kin î kutek:** Kısa ve şişman kimse. **kino mino:** Ufak tefek, minicik, mini minicak.
kin bûn Kısalmak.
kinç *e.* Giysi. **kinç û kol:** *bkz.* "çek û çol"
kindir *d.* Kenevirde yapılmış ip.
kindira wî bi dar da kirin: Asacak kadar (ona) kızmak.
kinik Kısa boylu kimse.
kinî *d.* Kısalık.
kin kirin Kısaltmak.
kir Güdük kulaklı oğlak, kuzu vb.
kiras *e.* Entari.
kiraşo Çamaşır yıkayan kadın, çamaşırcı kadın.
kirbît/kibrît/kufrît *d.* Kibrit.
kirê *d.* Kira. **dan kirê:** Kiraya vermek.
kirêc *d.* Kireç.
kirêçî Kiracı.
kirê kirin Kiralamak.
kirênek *d.* Kıkırdak.

kirin Yapmak, etmek. **kir nekir:**
Her ne yaptıysa; bütün çabasına rağmen. **dike:** -mek üzere. **dike lêxe:** Vurmak üzere. **dikira:** -mek üzereyken, -mek üzereydi. **dikira lêxista:** Vurmak üzereydi, vurmak üzereyken.

kiritandin Katı bir şey yerken ağızdan ses çıkarmak, gıcırdatmak.

kirîb Kirve.

kirîbatî *d.* Kirvelik.

kirî boz Bembeyaz ve güdük kulaklı oğlak, teke gibi hayvanlar.

kirîn Satın almak.

kirkişîn Kahrılanmak. (**dikirkişe, bikirkişe**)

kirt *bkz.* "kirtîn"

kirtik *d.* Kıkırdak.

kirîn En ufak ses, çıt (ses çıkarmama.)

kir yaz *d.* Kiraz.

kitab *d.* Kitap.

kitan *d.* Bir çeşit kadın başörtüsü.

kitanbelaş Pamuklu fabrika bezi.

kiş Tavukları kovarken kullanılan sözcük.

kişandin Çekmek.

kişyan Çekilmek. **bi erdê ve kişyan:** (Etek, yaygı, giysi ya da paçalar, etek bölümü vb.) Yerlere sürünmek.

kitim Ketum.

ki vil *d.* Ölü davar (koyun) tüyü.

kix Küçük çocuklara zararlı, pis şeyleri yememeleri için söyle-

nen sözcük.

kixs *bkz.* "kixsik"

kixsik *d.* Soğan arpacığı.

kiyan Ayran yaymak. (**ez dikêm, ez ê bikêm, min kiya, min kiyabû, min kiyaye, min bikiya, dikê, bikê**)

kiz Yanık yün kokusu.

kizin Burçak.

kizirandin Alazlamak, tütsülenmek.

kizirîn Alazlanmak, tütsülenmek.

kiz-kiz *d.* Bebeğin yarı ağlamaklı sesi veya iniltisi.

kizot Kor.

kizûrî Yanmış yemek.

kizûrî bûn Yemeğin yanması.

kizûrî kirin Yemeği yakmak.

kizwan *d.* Çitlembik.

kî Kim. **kî mêr e...!:** "İçinizde erkek varsa..! "Kendine güvenen...!" anlamında meydan okuma.

kîjan Hangi, hangisi.

kînga Ne zaman.

kîp kirin Kenetlemek. **min pacê**

kîp kir: Pencereyi kenetledim, tam kapattım.

kîr *e.* Penis.

kîrxirîn Orospu.

kîs *e.* Kese. **ji kîsî diya xu çûn:**

Bok yoluna gitmek.

kîsik *e.* Ufak kese.

kîs kirin Keselemek.

ko Kör, keskin olmayan.

ko bûn Körelmek.

koç *d.* Göç ve yüklenen göç

eşyası.
koç kirin Göç etmek.
koçek İyi rakseden, iyi danseden kimse.
koçer Göçebe.
koçerî d. Göçebelik.
kofî d. Kadınların başörtülerini başlarına dolayıp düğümlemeleri.
koka wî anîn Kökünü kazımak, kırma uğratmak, soyunu tüketmek.
kokim Yaşlı, ihtiyar.
ko kirin Köreltmek.
kol Boynuzsuz keçi veya koç.
kol d. Omuz.
kolan Kazmak.
kole Köle.
koleî d. Kölelik.
kolm d. Büyük ve içi çukurlu taş.
kolme d. Evin yağmur suyundan korunmasını sağlamak için arkasında açılan ark.
koloz e. Erkek yün başlığı.
kom d. Topluluk, yığın. **kom û kuflet:** Topluca, hep birlikte, cümbür cemaat.
kom bûn Yığılmak, kümelenmek.
komir d. Kömür.
kom kirin Yığmak, toplamak.
kon e. Çadır. **konê sê histûnî:** Üç direkli çadır.
kone Savuşan, kaytarıcı.
konê pîrê Örumcek ağı.
kor Kör.
koranî Körce, körcesine.

kor bûn Kör olmak.
korfam Kalın kafalı.
kormışk d. Kör fare, köstebek.
koro Körolasıca! Kör herif!
kort d. Çukur. **kert kort:** Çarpık çurpuk, çukurlu yol, sokak vb.
kortaxî d. Tavukkarası hastalığı.
kortik d. Küçük çukur, çukurcuk.
kortika çav: Göz çukuru, göz yuvarı.
korûcax/korîcax Çocuksuz aile.
korx d. İçinde çeltik, buğday vb. şeyler dövülen içi çukur veya oyuk taş.
kose Köse.
kosemisrî d. Bir çeşit kılıç.
kosetî d. Köselik.
kosre Bıçak vb. şeyleri bilemekte kullanılan bir cins taş.
kostekqetandin Çocukların kendi başlarına yürüyebilmeleleri, "ipini koparmak."
koş d. (Mecazi) Kadın cinsel organı.
koşk d. Köşk.
koşkar Ayakkabı tamircisi.
koşkarî d. Ayakkabı tamirciliği.
kotek d. Dayak, kötek. **kotek xwarin:** Dövmek, dayak yemek. (Bu sözcük "vurmak, dövmek" anlamına gelen "kutan" fiilinden türemiş.)
kotin Kemirmek. (**dikoje, bikoje**)
kotî İğrenç bir hastalığı olan kimse.
kotî bûn İğrenç bir hastalığa

yakalanmak.

koyal Sarmal, helezon.

kovik *d.* Huni biçiminde, külah biçiminde olan şey.

kox *bkz.* "devkox"

koxpiniġ Enayi.

koz *d.* Kuzu-oġlak aġılı.

kozik *d.* Eneze, gözleġi, siper.

kozir *d.* Köz.

ku Nere, neresi

kubab *d.* Kebap.

kubar Kibar.

kuġ Ele sığabilen irilikteki taş.

kuġê qewetê: Taşı ileri fırlatarak oynanan bir tür güç sınama oyunu.

kuġe *d.* Sokak.

kuġe İtibarsız, değersiz kimse.

kuġik Ateş ocağına bırakılan ve üzerinde yemek vb. pişirilen taşlar.

ku da Nereye.

ku der Hangi yer, neresi.

kudik Aslan, ayı gibi hayvanların yavrusu.

kufik *d.* 1) Küf. 2) Sümük.

kufikî Küflü.

kufikî bûn Küflenmek.

kufikî kirin Küflendirmek.

kufir *d.* Küfür.

kufirbaz Küfürbaz.

kuflet *d.* Külfet.

kuftê *d.* Köfte.

kuftîn *d.* Sigara püfürdetme.

kuft-kuft *d.* Sigara püfürdetme.

kul *d.* Yara, dert, hastalık. **kula dû mirinê:** Çok kötü bir duru-

mun (felaket vb.) üzerine daha kötüsünün gelmesini anlatır.

kula şewatê: Acı veren yara, çıban vb. şeyler. **kula xirab:** Kanser.

kulab *d.* Koyun kuyruğunun etli ve yağlı kısmı.

kulandin Topallatmak. (**dikulîne, bikulîne**)

kulav *e.* Keçe.

kul bûn Yara, çıban vb. şeyler oluşmak.

kulek Topal.

kulêmek *d.* Kalça.

kulêmekî Kalça nahiyesinde oluşan romatizmal hastalığa yakalanmış olan kimse.

kulih *e.* Küllah.

kulik *e.* Yastık kılıfı.

kulî *d.* 1) Çekire. 2) Kar tanesi.

kulî *e.* Yumak.

kulîlk *d.* Çiçek.

kulîn *d.* Divan altı.

kulînce *d.* Çörek.

kulk *d.* 1) Gevenin pamuksu tüyleri. 2) Keçi kılındaki beyaz ve pamuksu tüyler.

kulm *d.* 1) İki elin açılmasıyla oluşturulan avuç. 2) Yumruk.

kulmist *d.* İki elin birleştirilmesiyle oluşturulan avuç.

kulor *d.* Ortası delikli ekmek, çörek.

kulp-kulp *d.* Tulumdaki ayran vb.'yi yayarken çıkan ses.

kulyan Topallamak. (**dikule, bikule**)

kum e. Başlık.
kumêt Koyu kıztıl renkli bir at cinsi.
kumik d. Şişe, çaydan vb. şeylerin kapağı.
kun e. Su tulumu.
kuncandin Kumaş, bez türü şeyleri diş, taş veya benzeri bir şeyle ezmek. (**dikuncîne, bikuncîne**)
kuncî e. Susam.
kuncyan Kumaş, bez türü şeylerin diş, taş veya benzeri bir şeyle ezilmesi. (**dikunçe, bikunçe**)
kund e. Baykuş.
kundê kwîr *bkz.* "kund"
kundîr e. Kabak. **kundîrê avê:** su kabağı. **kundîrê zivistanî:** Kış kabağı.
kungî d. Çadırda, üzerine yatakların konulduğu özel tahtalar.
kur e. Oğul.
kur d. Dağı oluşturan tepelerden her biri.
kur 1) Tıraş, tıraş olma. **kur û kem kirin:** Kılları, tüyleri kesmek, kesip kısaltmak. 2) Kısa. 3) Güdük kulaklı koyun.
kur bûn Tıraş olmak.
kurbeşk e. Porsuk.
Kurd Kürt.
Kurdistan d. Kürdistan.
kurik Sıpa.
kurisandin Aşındırmak. (**dikurîsîne, bikurîsîne**)
kurisîn Aşınmak. (**dikurise,**

bikurise)
kurîşk Kıvırcık.
kur kirin Tıraş etmek.
kurk e. Kürk.
kurm e. Kurt, solucan, tırtıl.
kurm bi çavê wî ketin: Gözüne uyku girmemek, hiç uyumamak. **kurmê xu rijandin:** Kurtlarını dökmek.
Kurmanc Bir Kürt boyu.
Kurmancî d. "Kurmanc" denilen Kürt boyunun konuştuğu lehçe.
kurmancko Köylüvari, köylü usulü.
kurmik e. Kavun, karpuz, hıyar gibi şeylerin ufak olanları.
kurmî Kurtlu, içine kurt düşmüş olan, kurtlanmış olan.
kurmî bûn Kurtlanmak.
kurmî kirin Kurtlandırmak.
kurmwîrî/kurmûrî Karınca.
kuro Be! Behey! Oğul! Yahu!
kurot Basık, küt, yassı.
kur-pîst d. Fısıltı.
kursî d. İskemle, kürsü.
kurtêl d. Ekmek kırıntısı.
kus d. Sessiz ve kokusuz osuruk.
kuş Bir taş cinsi.
kuştin Öldürmek. **bi kuştin dan/dan kuştin:** Öldürtmek. (**dikuje, bikuje**)
kuştî Maktul.
kutan Dövmek, çakmak.
kut kirin Dövmek, vurmak.
kuvan d. Yay.
kuvark d. Mantar.

kuxandin Öksürtmek.
kuxik *d.* Öksürük.
kuxikî Öksürüklü, sürekli öksüren kimse.
kuxtîn *d.* Öksürme.
kuxt-kuxt *d.* Öksüren birinin öksürüşünü anlatmakta kullanılan söz.
kuxyan Öksürmek.
kûçik *e.* Köpek. **kûçikbab:** "Köpeğin dölü" anlamına gelen bir küfür biçimi. **kûçikê**
Helebê: Zügürt, önemsiz, değer verilmeyen kimse.
kûçikî *d.* Köpeklik.
kûçî *çd.* Köpek.
kûlik *d.* Kir, toz, pasak.
kûp *e.* Küp.
kûpandin Berelemek, çöktirmek, (madeni şeylerin içe doğru çökertilmesi.) (**dikûpîne**, **bikûpîne**)
kûp kirin Hastanın karnına küp ile hacamat yapmak.
kûpyan Berelenmek, çökmek (madeni şeylerin içe doğru çökmesi.) (**dikûpe**, **bikûpe**)
kûr Derin.
kûr bûn Derinleşmek.
kûrayî *d.* Derinlik.
kûre *d.* Demirci körüğü.

kûrik *d.* Issız yer, تنها, köşe bucak.
kûr kirin Derinleştirmek.
kût Topal. **kel û kût:** "Uyuz, sakat, topal vb." anlamındaki söz.
kût bûn Topal olmak.
kûtî Köpek yavrularına seslenirken kullanılan sözcük.
kût kirin Topal etmek.
kûz *e.* Su testisi.
kûze *e.* Sansar.
kûzik *e.* Küçük su testisi.
kwêrgî Tavşan. **kwêrgî ji çiya xeyidiye haya çiyê jê tune:** İstenilen etkiyi yapmaktan çok uzak kalan dargınlıklar karşısında söylenir.
kwêrî *d.* Yayığı gergin tutan iki ağacı.
kwînêr *d.* Çıban.
kwîr Kör.
kwîr bûn Kör olmak.
kwîrik *d.* Buğday başaklarının boş olması.
kwîr kirin Kör etmek.
kwîsî *e.* Kaplumbağa.
kwîvî Yabani.
körgî Tavşan.
kõrî *d.* Yayığı gergin tutan iki ağacı.

L

labût *d.* Çift sürerken saban demirini temizlemek için üvendireye geçirilen demir.

la hewli wela La havle.

lakan *d.* 1) Bir çeşit kar ayakkabısı. 2) Ayakkabıya yapışan çamur.

lal Dilsiz.

lal bûn Dilsizleşmek, lal olmak.

lala *çd.* Uyku.

lala kirin *çd.* Uyumak.

lalê Dilsiz kadın.

lali *d.* Dilsizlik.

lali kirin *çd.* Uyumak.

lal kirin Dilsizleştirmek.

lalo Dilsiz erkek.

lalûte Konuşma yeteneği kıt olan, dilsiz kimseler gibi konuşan.

lapat *d.* Elin bütünüyle vurulan şamar, kaba bir şekilde vurulan tokat.

lapûrî *bkz.* "hîrço pirço", "hevdaletî"

laş *e.* Vücut.

law *e.* Oğul, erkek evlat.

lawik *e.* Oğlan, genç adam.

lawîn Erkek cinsten olan.

lawmet *e.* Hala oğlu.

lawxal *e.* Dayı oğlu.

le "Ya" anlamındaki ilgeç.

lebelê Ama, lâkin, bununla birlikte.

lec *e.* Kavga, vuruşma. **lec û bec:** Büyük kavga, büyük vuruşma.

lee "Ya, işte böyle" anlamındaki sözcük.

lefflek *d.* Sarmaşıklı bir ot.

legan *d.* Leğen.

legleg *d.* Leylek.

leht *e.* İri ve yassı taş.

leke *d.* Leke.

lem *d.* 1) Sebze bitkisi, tevek. 2) Hayvan memeleri.

lema Onun için, o yüzden.

lem-lem *d.* Kendi kendine söylenme. **çi lem-lema te ye?:** Nedir kendi kendine söylenip duruyorsun?

lemreş *d.* Koyunların memesinde oluşan bir hastalık.

lenger *d.* Kapı zıvanası.

lengerî *d.* Büyük tepsi.

lep *e.* El.

lepik *e.* Eldiven.

lep-lep *d.* Karın yağışını anlatmakta kullanılan sözcük.

leq Kıpırdama, kımıldama.

leqandin Kıpırdatmak, kımıldatmak.

leqat İkinci sefer sürülen, iki sefer üst üste sürülen tarla.

leqeb *e.* Lakap.

leqitîn (Ayağı) Takılmak. (**dileqite, bileqite**)

leqyan Kıpırdamak, kımıldamak.

lewante *d.* Lavanta.

lewitandin Bulaştırmak.

lewitîn Bulaşmak.

lewlewok Velveleci.

lexem *d.* Lağım.

lexeri Atıl, durağan, hareketsiz.

lext *d.* İtme.

lext kirin İtmek.

leylan *d.* Serap, ılgıt.

leymûn *d.* Limon.

lez Hızlı, acele. **lez û bez:** Çabucak, çok acele olarak.

lez kirin Acele etmek, çabuk olmak.

lê Kadınlara seslenirken kullanılan sözcük.

lê çûn (Birisine) Çekmek, (birisine) benzemek. **Zînê li diya xu çûye:** Zînê annesine çekmiş.

lê gerandin Etrafına sarmak, dolamak.

lê geryan 1) Etrafına sarılmak, dolanmak. **2)** Aramak, araştırmak.

lê hatin Uymak, uygun gelmek, yakışmak. **pantor li te nayê:** Pantolon sana yakışmıyor.

lêketin Değmek.

lêkirin 1) (Sıvı vb.) Dökmek. **2)** Kar ve yağmurun yağması. **3)** İnşa etmek, duvar örmek

lêmişt *d.* Alüvyon.

lêgewimî Görmüş geçirmiş, tecrübeli kimse, güngörmüş.

lêv *d.* Dudak.

lêvse Dışlek.

lêvsor Dudağı boyalı, dudağına ruj vb. sürmüş olan.

lêxistin Dövmek, vurmak. **bi lêxistin dan:** Dövdürmek.

li Yer bildiren bir edat.

libikîn Zayıflamak, cılızlaşmak.

(**dilibike, bilibike**)

libûn *d.* Keçe yapımında kullanılan yün.

libûnçî *bkz* "libûnkar"

libûnkar Keçe yapımcısı.

Licê *d.* Diyarbakır'ın Lice ilçesi.

licimîn Topallamak. (**dilicime, bilicime**)

li dar xistin 1) Kurmak. **2)** Asmak.

li hev Birbirine, birbirini

li hev anîn 1) Barştırmak, uzlaştırmak. **2)** (Allah) Rast getirmek, uygun getirmek, başarılı kılmak. **Xwedê îşê te li hev bîne:** Allah işini rast getirsin.

li hev gerandin Birbirine sarmak, birbirine dolamak.

li hev geryan Birbirine sarılmak, birbirine dolanmak.

li hev hatin Barışmak, uzlaşmak.

li hev ketin Birbirine değmek, karışmak.

li hev kirin Uzlaşmak, anlaşmak.

li hev piçikandin Birbirine sarmak, birbirine dolamak.

li hev piçikîn Birbirine sarılmak, birbirine dolanmak.

li hev xistin Birbirini dövmek, birbiriyle kavga etmek.

li hewa Anında, hemencecik, bir çırpıda.

lihêf *d.* Yorgan.

likimîn Sendelemek. (**dilikime, bilikime**)
likyan (Keçi) Melemek. (**dilike, bilike**)
lilaw Behey! Yahu! oğul!
liv d. Kımıldı, kıpırtı, teprenme.
liva d. Kuzu yünü, ince yün.
livandin Kımıldatmak, kıpırdatmak, tepretmek.
livyan Kımıldamak, kıpırdamak, teprenmek.
li xu danîn Tenezzül etmek. **li xu danayne bi me ra qısa bike:** Bizimle konuşmaya tenezzül etmiyor.
li xu hay bûn Kendine gelmek, uyanmak, bilinci yerine gelmek.
li xu kirin Giymek, giysi giymek.
liyaq Layık.
liçê Sürekli sümüğü akan kız çocuğu.
liçik d. Sümük.
liço Sürekli sümüğü akan erkek çocuk.
lilandin Zılgıt çekmek. (**dilîlîne, bilîlîne, liland**)
liskandin Oynatmak.
listik d. Oyun. **listika fincana:** Fincanların altına yüzük saklayarak oynanan oyun, yüzük oyunu.
listin Oynamak.
lîtir d. Batman.
liwan Gem.
lo Erkeklerle seslenirken kul-

lanılan sözcük.

lod d. Yığın.

lodik d. Küçük yığın.

lok e. Erkek deve.

lokiz d. Lüks lambası.

lolib d. 1) Ayrın tulumunun ayaklarını tutan iki çubuk. 2) Kaval kemiği.

lolik d. Top biçiminde olan, top gibi yuvarlak olan şeyler.

lome d. Sitem, serzeniş.

londer Pek çok, bir sürü.

lop d. Kalın şayak, çul.

lopax d. Çiğköfte vb. şeylerin avuçta sıkılarak top şeklinde lokma haline getirilmiş.

lopik İçli köfte.

loq e. Loğ.

loqandin At, eşek gibi hayvanların sarsılarak, zıplayarak yürümeleri. (**diloqîne, biloqîne**)

lorandin Ninni söylemek. (**dilorîne, bilorîne**)

lorik d. Lor peyniri.

lorî d. Ninni.

lûle bkz. "lûlî"

lûlik bkz. "lûlî"

lûlî d. 1) Boru. 2) Namlu.

lûl kirin İpliği makaraya veya hamuru oklavaya sarmak, kıvrımlı hale getirmek, bükümlü hale getirmek, lüle yapmak.

M

ma Bir soru sözcüğü.

macir Göçmen.

maç Öpme, öpücük.

maçi kirin *çd.* Öpmek.

maç kirin Öpmek.

mahfûr *d.* Halı.

mak (Oyunda) Ebe.

mak *d.* Ana, anaç.

makîne *d.* Makine. **makîna şuştinê:**

Çamaşır makinesi. **makîna**

çeka: Çamaşır makinesi. **makî-**

na dirûnê: Dikiş makinesi.

mal *e.* Mal, emtia. **malê dizyê:**

Çalıntı mal. **malê firotanê:**

Satılık mal. **malê heram:**

Haram mal.

mal *d.* 1) Ev. **mala minê:** "Pek yazık oldu, vah vahr!" anlamına gelen bu söz acınma anlatır.

mala te ava be: "Evin şen olsun!" anlamına gelen bu söz minnettarlık ve şükran duyguları ifade eder. **mala Xwedê:**

Cami. **malneketo:** "Evi yıkılmayasıca!" anlamına gelen bu sözcük yakınma vb. durumlarda kullanılır. 2) Aile.

malbat *d.* Aile, sülale.

malbûk *d.* 1) Gelin evi. 2)

Çocukların oynadığı evcilik oyunu.

malêz *d.* Bulamaç.

malhaziri (Evde) Halihazırda.

maliq Bakakalan, dalan, dalıp giden.

maliqîn Dalmak, bakakalmak.

(**dimaliçe, bimaliçe**)

maliştin Silmek, süpürmek.

(**dimale, bimale**)

malîno Ev sakinlerine hitap şekli.

malkir Hamarat.

malmeyt Ölecekmiş gibi bir durumda olan.

malmîrat Malı mirasa kalan.

malofî Evcil.

malxwê Aile reisi.

malxwêfî *d.* Aile reisliği.

Mandel *d.* Urfa il sınırları içinde bulunan Karacadağ'ın en yüksek tepesi.

mange *d.* İnek.

mangedoş İnek sağan kadın, kadın inek sağımcısı.

maniñ Engel, engelleme.

maniñ bûn Engellemek, engel olmak.

manker Dişi eşek.

manqal *d.* Mangal.

mar *e.* Yılan. **mîna li marê reş**

binire: "Suratı öyle asık, bakışları o denli sert ki, düşmanına bakar gibi bakıyor".

mîna marê pê di zik da:

"Ayakları karnındaki yılan gibi" anlamındaki bu söz kötü kalpli, hain ve özellikle sinsi kimseler için söylenir.

marê kwîr Kör yılan, engerek.

marî Üvey.

marîjok *d.* Kertenkele.

marmasî *e.* Yılanbalığı.

masî *e.* Balık.

mast *e.* Yoğurt.
mastêrk *d.* Huni.
masûr *d.* Dokuma tezgahının yassı tahtası.
maşalê İnşallah, umarım.
maşela Maşallah.
max *e.* Kiriş.
max kirin Kiriş çekmek.
mayin Kalmak. **tu nemînî!**: Ölesin! (sevgi sözü.) (**dimîne**, **bimîne**)
maz *e.* 5 Yaşındaki koç.
mazbir *d.* Koyun ve keçilerin tırnak bölgesinde oluşan bir hastalık.
mazî *e.* Mazı.
mazmaze İriyarı, dolgun kimse.
mazûvan Konukçu, ev sahibi.
mazûvantî *d.* Konukçuluk.
me Biz (üçüncü çoğul şahıs zamiri.)
mecî *d.* 3 Yaşındaki dişi deve.
medreb *d.* Pirinç tarlası.
meçlim Muallim, öğretmen.
meçlimtî *d.* Muallimlik.
meene *d.* Muayene.
meenexane *d.* Muayenehane.
meh *d.* ay, Yılın on ikide biri.
serê mehê: Ay başı. **ser û binê mehê**: Bir çocuk hastalığı.
mehd *e.* 1) Yüz rengi, yüz ifadesi. 2) İştah. **mehdê wî neçûn** (**ji ho xwarin û hwd.**): Midesi kabul etmemek, "içi almamak."
mehê *çd.* Kuzu.
mehf kirin Mahvetmek. **mehf û perîşan kirin**: Çok perişan

etmek.
mehfeze kirin Muhafaza.
mehik *çd.* Kuzu.
mehle *d.* Mahalle.
mehne *d.* 1) Anlam. 2) Bahane. **li mehna geryan**: Bahane aramak.
mehr *d.* Nikâh.
mehr birrîn Nikâh kıymak.
mehr kirin Nikâhlamak.
mehrkirî Nikâhlı kadın.
mehş *e.* Temizlik yönünden evin iç görünümü.
mehwên Muavin.
mehwêntî *d.* Muavinlik.
mekûk *d.* Mekik.
Melazgir *d.* Muş'un Malazgirt ilçesi.
meleqof *e.* Kadın fanilası.
melisandin Sindirmek, pes ettirmek.
melisîn Sinmek, pes etmek.
melisok Sinmiş, pes etmiş olan.
melle *e.* Din adamı, hoca.
melletî *d.* Din adamlığı, hocalık.
melûl Kederli, üzüntülü.
meme *çd.* Su.
memik *d.* 1) Emzik. 2) Meme.
Mem û Zîn Ünlü bir Kürt halk hikâyesi ve bu hikâyenin iki kahramanı "Mem ile Zin."
meqes *d.* Makas.
meqledûz *e.* Miknatıs.
mer *d.* Bel aleti.
merbend *d.* Pranga.
merd Mert.
merdî *d.* Mertlik.

merez d. Maraz. **merezî kirin:**

bkz. "merezdarî kirin")

merezdar Marazlı. **merezdarî**

kirin: Hasta etmek, deli etmek; fittirtmek.

meriko Adam gibi, centilmence, insana yakışır bir şekilde.

merifî d. İnsanlık.

merî 1) İnsan, adam. **bûn merî:**

Bir kimse, kendini yetiştirip topluma yararlı duruma gelmek; adam olmak. **merî dibê qey:** Sanki. sanırsın ki, insan sanır ki. 2) Akraba.

merkezêt d. Bir tür kefiye.

mer kirin Bel aletiyle bellemek.

merş d. Büyük ve yünlü bir çeşit kilim.

mertal e. Kalkan.

meru bkz. "merî"

mervan Saygılı, cömert, alice-
nap.

mervantî d. Akrabalık.

merxur d. Kanser. (Bu kelime

"merî" -adam, insan- ve

"xur" -yiyen, yiyici-

kelimelerinden meydana gelmiş olup "adam/insan yiyen" anlamındadır.)

meseb d. Mezhep.

mesele d. 1) Sorun, mesele. 2)

Fıkra, kısa masal vb. şeyler.

meselok d. Fıkra, kısa masal vb. şeyler.

mest Mest.

mest bûn Mest olmak.

mestir Daha büyük.

mest kirin Mest etmek.

meş d. Yürüme, yürüyüş.

meşandin Yürütmek. (**dimeşîne,**
bimeşîne)

meşgiran Ağır yürüyen, ağır yürüyüştü.

meşk d. 1) İçinde ayran yayılan

tulum, ayran tulumu. **meşka**

dew: Ayran tulumu. 2)

Koyunların tırnak bölgesinde oluşan bir çeşit yara.

meşşivik Hızlı yürüyen, hızlı yürüyüştü.

meşyan Yürüme.

met d. Hala, bibi.

mewij d. Kuru üzüm.

mewlûd d. Mevlit.

mewşer d. Teneşir tahtası.

mexel e. 1) Koyunların dinlenme yeri. 2) Koyun vb. hayvanların yatması.

mexel kirin Koyun vb. hayvanları yatırmak, dinlendirmek.

mexlûl | Yaşından büyük olan deve.

mexmer d. Tahta kova.

mexmûr Mahmur.

mexsed d. Maksat.

mexsûs Mahsus.

meyandiz Mühendis.

meyaro bkz. "meyremxort"

(Lat. Herba Polii)

meydan d. Meydan.

meyir d. Ayran çorbası.

meyremxort bkz. "talik" (Lat. Herba Polii)

meyt e. Cenaze.

mezel *e.* Mezar.
mezin Büyük. **mest î mezin:**
 Büsbüyük, kocaman.
mezin bûn Büyüme.
mezin kirin 1) Büyütmek. **2)**
 Abartmak.
mezintir Daha büyük.
mezintî *d.* Büyüklük.
meznayî *d.* Yücelik, ululuk.
mê Dişi.
mêl *d.* Eğilim.
mêldar Eğilimli.
mêmî *çd.* Pilav.
mêr *e.* 1) Erkek. 2) Yiğit. 3)
 Koca, kadının kocası.
mêranî *d.* Erkeklik, yiğitlik.
mêrbî Dul erkek.
mêrg *d.* Otlak, çayır, çimenlik.
mêrik *e.* Adam.
mêr kirin Kadının kocaya var-
 ması, evlenmesi.
mêrkuj Katil, adam öldüren.
mêrkujî *d.* Katillik.
mêrxas Yiğit.
mêrxasî *d.* Yiğitlik.
mêş *d.* Sinek. **mêşa wî li (...)**
venîştin: (Ona, en güçsüz
 olana) Gücü yetmek. **mêşa wî**
jî li Sîno vedine: Onun da
 gücü Sîno'ya yetiyor.
mêşe Meşe.
mêşê hingiv Balarısı.
mêşin Koyun.
mêşinî Koyun eti.
mêş û mol *e.* Haşarat.
mêtin Emmek. (**dimije**, **bimije**,
mêt)

mêw *d.* Bağ kütüğü, asma.
mêze kirin Bakmak. (**mêze:** Bak!
"mêze bike" den.)
mêzîn *d.* Tartı.
micirfe *d.* Karküreği.
miçiqandin (Çeşme, su kaynağı
 vb. yerlerin) Suyunu kurutmak.
(dimiçiğîne, bimiçiğîne)
miçiğîn (Çeşme, su kaynağı vb.
 yerlerin) Suyunun kuruması.
(dimiçiğe, bimiçiğe)
midûr Müdür.
midûrtî *d.* Müdürlük.
mift Belaş, bedava.
mifte *d.* Anahtar, kilit.
mihîn *d.* Kısırak.
mij *d.* Sis.
mijdîyaq Mertek.
mijguro Deriyi usulüne aykırı,
 yarım yamalak bir şekilde
 yüzme.
mijmijok *d.* Yiyilebilen bir bitki
mijmijonek *bkz.* "mijmijok"
mijok Emici.
mijûl Meşgul, iştigal eden.
mijûl bûn Meşgul olmak.
mijxale *d.* Sisli ve yağmurlu
 hava.
mil *e.* Omuz. mil dan: Omuz ver-
 mek.
Mila Büyük bir Kürt aşireti.
milahîm Mülâyim.
milamet Berbat.
milamet bûn Berbat olmak.
milameti *d.* Berbat olma durumu.
milamet kirin Berbat etmek.
milç Öpme sesi, öperken ağız ya

da dudaklardan çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.
milç-milç kirin Öperken ağız ya da dudaklarla ses çıkarmak.
milet *e.* Millet.
milêb *d.* Yaba.
milik *e.* Hörgüç.
milik *e.* Omuz. **milikê xu**
hilkirin: Omuz silmek, aldırmamak, önem vermemek, önemsiz bulmak.
Milî "Mila" aşiretine mensup olan kimse.
milk *e.* Mülk.
milûk Melek.
milûn Milyon.
milyah İnsana alışıp sürekli peşinden giden koyun.
milyaket Melek.
min Ben (birinci tekil şahıs zamiri.)
Minara Çarnig Diyarbakır'ın Hançepik semtinde bulunan, dört ayrı sütun üzerine oturtulmuş olan ünlü minare, Dört Ayaklı Minare.
minasib Terbiyeli, saygılı kimse.
minet *d.* Minnet. **minet xwarin:** Minnet etmek. **ez mineta ji kesî naxum:** Kimseye minnet etmem.
minêkar İstekli, arzulu.
minê kirin İstemek, arzu etmek.
miqam Makam, kaide.
miqate Göz kulak olma, mukayet.
miqate bûn Göz kulak olmak.

miqlacî Usta binici.
miqlik Çerez.
mirad *e.* Murat. **bi miradê xu şa bûn:** Çok istediği şeye kavuşmak, dileği gerçekleşmek, muradına ermek.
mirandin Öldürmek. (Bu, sadece bazı hallerde kullanılıyor. örnek : **ji tîrsa xu dimirîne:** Korkudan ölü numarasına yatıyor.
mirar Kesilmeden kendi kendine ölmüş olan hayvan, haram ölmüş hayvan.
mirar bûn Hayvanın kendi eceliyle ölmesi, haram ölmesi.
mircan Mercan.
mird *d.* Başta oluşan kepek.
mirdar Pis, mundar
mirin Ölmek.
mirin *d.* Ölüm. **ji mirinê filiftin:** Azrailin elinden kurtulmak, ölümden kurtulmak. **ji mirinê xirabtir kirin:** Ölümden beter etmek. **mirina wî hatin:** Ölmek istermiş gibi tehlikeli işlere girişmek; "eceline susamak". **mirinê dan pêş çavê xu:** Ölümü göze almak.
mirî Ölü. **miryê pera:** Para düşkününü, paraya aşırı düşkün kimse.
mirîd Mürit.
mirîko Ölüvari, ölü gibi, ölü pozisyonunda.
mirîşk *d.* Tavuk.
mirîşka avê Çulluk.

mirîšo Ölü yıkayıcısı.
mirnayî *d.* Ölme durumu, ölümlük.
misas *d.* Üvendire.
misawî Eşit.
misdan Ovmak. (**misdide**, **misde**)
misîn *d.* İbrik.
misk *d.* Misk. **misk û ember:** Güzel kokular.
misqal Kalıp, miskal.
misqof Moskof.
mist *d.* Avuç.
misteheq Müstehak.
misteqîl Müstakil.
miswaq *d.* Misvak.
mişar *d.* Sebze bahçesinde, sebze ekmek için hatlarla birbirinden ayrılmış olan toprak bölümler.
mişembe *d.* Muşamba.
mişk *e.* Fare.
mişmiş *d.* Kayısı.
mişrag *e.* Meşe ağacından yapılan kısa değnek.
mişt Ağzına kadar dolu kap.
mişt bûn Kabın ağzına kadar dolması.
mişt kirin Kabı ağzına kadar doldurmak.
mit *d.* Tümsek.
mitehît Müteahhit.
mitêl *d.* Döşek.
mitfax *d.* Mutfak.
mitrib Çingene.
mixare *d.* *bkt.* "şkeft"
mixaze *d.* Mağaza.
mixerm Bir nakış çeşidi.

mixmor Kor.
miz Mayhoş.
mizawir Dalavereci, hileci.
mizawirî *d.* Dalavere, hilecilik.
mizgîn *d.* Müjde.
mizgînî *d.* Müjdeyi getirene verilen armağan.
mizicîn Gülümsemek. (**dimizice**, **bimizice**)
mî *d.* Dişi koyun, marya. **mî bi dizî here nêrî wê dîsa jî bi şkere bizê:** Gizli tutulması imkânsız durumlar karşısında söylenir.
mîjo *e.* Beyin.
mîkut *e.* Tahta tokmak.
mîkutok *d.* Kızıl hastalığı.
mîmik Burnu havada olma, kibirlilik.
mîna Gibi, benzer. **mîna kûçikê xwedî ye xu bibîne:** (Çocuklar çok sevdikleri ve uzun zamandır görmedikleri birini gördüklerinde) Çok sevinmek.
mîr Bey.
mîrat *e.* Miras.
mîrat Körolası! Meret!
mîratxur Mirasyedi.
mîrî *d.* Beylik.
mîrustan *d.* Bir hastalık.
mîstin İşemek. **bi tiliya kul nemîstin:** En küçük bir yardımı bile esirgemek. (**dimîze**, **bimîze**)
mîtro *d.* Metre. **mîtruya caw bi çuqasî ye?:** Bezin metresi kaçadır? **ka mîtrok caw bide**

min, mîtrokê jî ji cîrana min ra hazir bike: Bana bir metre bez ver, bir metre de komşum için hazırla.

mîvan Misafir.

mîvandar Misafirperver.

mîvandarî *d.* Misafirlik.

mîx *e.* Çivi.

mîz *d.* Sidik, işek.

mîzawiqî İdrarını etmekte zorluk çeken.

mîzmîzk *d.* Mesane, sidik torbası.

molet *d.* Mühlet.

mor Mor.

mor *d.* Mühür.

morî *d.* Boncuk. **moriya qul bi etara ra namîne:** Az çok işe yarayan her şeyin isteklisi bulunur.

mor kirin Mühürlemek.

mot *bkz.* "dîms"

motac *bkz.* "motaj"

motaj Muhtaç. **Xwedê te motajî wî neke:** İnşallah ona muhtac olmazsın.

movik *d.* Mafsal, omur.

moxil *d.* Un eleği.

moz *d.* Yaban arısı, büvelek.

mozqirtik *d.* Sarı renkte bir çeşit yaban arısı.

muhbet *d.* Muhabbet.

mukir Başbelası.

mukir *d.* İtiraf. **li xu mukir hatin:** İtiraf etmek. **dawîya dawî li xu mukir hat:** Nihayet itiraf etti.

mushef *d.* Kur'an.

(**mushef/mishef** sözcüğü Yezidilerin kutsal kitabı mushafı reş'ten gelmektedir. burdan da anlaşılıyor ki Kürtler eski dinlerini bırakıp müslüman olduktan sonra da bu sözcüğü yeni dinlerinin kutsal kitabı için de kullanmışlar. bilindiği gibi Yezidilerin iki kutsal kitabı vardır: 1. cilwe 2. mishefa reş. bunlardan cilwe Kürtçe'nin Soranca lehçesiyledir, **mishefa reş** ise Kurmançça lehçesiyledir.)

muturh *e.* Eyer.

muxbîr Muhbir.

muxbîrtî *d.* Muhbirlik.

muxtar Muhtar.

muxtarî *d.* Muhtarlık.

muxurbe *d.* Muğrup. **muxur-bakî:** Muğrup vakti. **muxur-bakî were:** Muğrup vakti gel.

mû *e.* Kıl. **muyê heram:**

Koltukaltı, apışarası gibi yerlerde çıkan tüyler; haram tüy.

mûçing *d.* Cımbız.

mûm *d.* Mum.

mûmar *d.* Dolama hastalığı.

mûmdank *d.* Şamdan.

mûsele *d.* Sabanın ok demiri.

mûyîn Kıldan yapılmış olan.

mwîrî/mürî Karınca.

mwîristan/müristan *d.* Karınca yuvası.

N

na 1) Hayır (olumsuzluk yanıtı.)

na lo: "Yok yahu!" "Sahi mi?" anlamındaki söz. **2)**

Olumsuzluk öneki.

nal *d.* İnilti.

nalandin İnletmek.

nalbend Nalbant.

nalbendî *d.* Nalbantlık.

nalyan İlemek.

nan *e.* Ekmek. **mîna nanê sêlê:**

İki yüzlü kimseler için söylenir. **nan û xwiyê wî ser çogê ra ye:** Ahlaksız, aşırı utanmaz kimseler için söylenir.

nanê avkî: Ekşimik katılmamış ekmek. **nanê bajêr:**

Şehir ekmeği, fabrika ekmeği.

nanê sêlê: Sac ekmeği. **nanê tîrê:** Sac ekmeği. **nanê şkeva:**

Yufka ekmek. **nan û dan:** *e.* Ekmek, katık vb. şeyler.

nançûk *bkz.* "tolik"

nandar Cömert, misafirperver.

nanê çd. Ekmek.

nangenimî Dalkavukluk, yağcılık, yaltaklanma işi.

nanik Ekmek gibi yamyassı olmuş şey.

nankor Nankör.

nankorî *d.* Nankörlük.

nano Beceriksiz, tembel, ondan bundan otlanan kimse.

nas Tanıdık, tanış.

nas kirin Tanımak. **bi naskirin dan:** Tanıtmak.

nav *d.* Ara. **nava ruyê:** Gün

ortası. **nava wan xera bûn:**

İlişkileri bozulmak; "araları açılmak". **nava wî qetandin:**

Ödünü koparmak. **nava wî qetyan:** Ödüyü kopmak.

nav *e.* Ad, isim. **li ser navê**

(**tişteki yan jî kesekî**): (O şeyin veya o kimsenin)

Yerinde olarak, namına, (onun) hesabına. **navê te bi xêr?:**

"Adını bağışlar mısın? adın ne?" anlamındaki bir soruş biçimi. **navê wî derketin:** Adı

çıkarmak. **nav lê danîn:** Ad koymak, ad takmak. **nav lê kirin:** Ad koymak, ad takmak.

navbên *d.* Ara.

navcî Arabulucu, aracı.

navcîfî *d.* Arabuluculuk, aracılık.

navdar Ünlü, meşhur.

navik *d.* Göbek.

navmil Omuza atılan şey.

navran *d.* Don, pantolon gibi giysilerin apışarası bölümü.

navroj *d.* Öğlen yemeği.

navsal Orta yaşlı kimse.

navteng *d.* Palan, semer gibi şeylerin kemeri, bağlama şeridi.

nav û deng *e.* Ün, şöhret.

nav û nûçik Kötü şöhret.

naxir *d.* Sığır sürüsü.

naz Naz.

nazdar Edalı.

nazik Nazik.

nazir Yönetici.

nazî Naz.
ne Olumsuzluk takısı. **ne şeytên**
bibîne, ne nehlê lê bîne: Ne
şeytanı gör ne salavat getir.
nebaş Kötü.
nebaşî *d.* Kötülük.
nebxêr Hayırsız, uğuruz.
neçar Çaresiz, yoksul.
neçarî *d.* Çaresizlik, yoksulluk.
neçel Ucu eğri sopa, ağaç vb.
şeyler.
neçê Yanlış, hatalı.
neçê bûn Yanlış olmak, hatalı
olmak.
neçê kirin Yanlış yapmak, hata
yapmak.
nefel *d.* Tırıl.
nefs *d.* 1) Öz. 2) İştia.
nefsek Yemek düşkünü.
nefsekî *d.* Yemeğe düşkünlük.
neg/ne gi Değil ki, sadece ..., -
den dolayı değil, sanılmasın ki.
neh *e.* Dokuz.
nehberk *d.* Dokuz taş oyunu.
neheq Haksız.
neheqî *d.* Haksızlık.
nehf *d.* Fayda, yarar, çıkar.
nehfet *d.* Fayda, yarar, çıkar.
nehkevirk *d.* Dokuz taş oyunu.
nehle *d.* Lanet. **nehle lê were:**
(Ona) Lanet olsun, (onu) Allah
kahretsin.
nehletula Allah'ın laneti.
nehmet *e.* Nimet.
nehsid Dokuz yüz.
nehşit Toy, tecrübesiz.
nehyet Nihayet.

nekeh *d.* Nikâh.
nekeh birrîn Nikâh kıymak.
neks *d.* Nefes darlığı.
nelirê Yolunda olmayan,
uygunsuz.
nemêr İktidarsız erkek.
nemêrî *d.* İktidarsızlık.
nemir Ölümstüz.
Nemrûd *e.* Nemrut.
nenûk *d.* Tırnak. **nagê nenûka**
(filankes) (Birinden) Daha
değersiz, daha aşağı olmak;
"tırnağı bile olmamak." **nenûk**
û goşt ji hev naqetin: Yakın
akrabalar arasındaki bağ kolay
kolay kopmaz.
nepak Pis, temiz olmayan.
nepix Şişme.
nepixandin Şişirmek.
nepixandî Şişik.
nepixîn Şişmek.
neqandin Ayıklamak, seçmek.
neqeb *d.* Gedik.
neqeb kirin Gedik açmak.
neqil *d.* Nakil.
neqil kirin Nakletmek.
nerast Doğru olmayan, düzgün
olmayan.
nerdiwan *d.* Merdiven.
nerind Kötü.
nerindî *d.* Kötülük.
nerm Yumuşak.
nerm bûn Yumuşamak.
nermayî *d.* Yumuşaklık.
nermgoşt *e.* Kemiksiz ve
yumuşak et.
nermijandin Katı şeylerin

katılığını giderip yumuşatmak.
nermijîn Katı şeylerin katılığının giderilip yumuşaması.
nermika guh Kulak memesi.
nermika qêf Bingıldak.
nermî d. Yumuşaklık.
nerm kirin Yumuşatmak.
nermojankî Yumuşağımsı.
nesax Sıhhsiz, hasta.
nesaxî d. Sıhhsizlik.
neşir kirin Neşretmek.
netê Geçersiz sayılan oyun, gele.
netu Hiç bir şey.
newal d. Vadi.
newêrek Ödlek.
newêrekî d. Ödleklik.
newq d. Vücudun bel kısmı.
nex e. Kalın örülmüş yün iplik.
nexş d. Nakış.
nexşandin Nakışlamak.
nexşbend Nakışçı.
nexşîn Nakışlı.
nexweş Hasta.
nexweş bûn Hasta olmak.
nexweşî d. Hastalık.
nexweş ketin Hastalanmak, hasta düşmek.
nexweş kirin Hasta etmek.
nexweşokî Hastalıklı, marazlı veya hastaymış gibi bir hali olan kimse.
neynik d. Ayna.
nezan Cahil, bilgisiz.
nezanî d. Cahillik, bilgisizlik.
nêçe bkz. "nêçele"
nêçele Nice.

nêm d. İrin, cerahat. **nêm girtin:** İrin bağlamak, irin toplamak, irinli hale gelmek.
nêrgele d. Nargile.
nêrî e. 1) Teke. **2)** Bitkilerde tohumluk organı.
nêt d. Niyet. **nêta xirab:** Kötü niyet, art düşünce. **nêta baş:** İyi niyet.
nêt kirin Niyet etmek.
nêtxirab Kötü niyetli.
nêzîk Yakın. **ji nêzîk ve:** Yakından.
nêzîk bûn Yakınlaşmak, yakın olmak, yaklaşmak.
nêzîkî d. Yakınlık.
nêzîk kirin Yakınlaştırmak, yaklaştırmak.
ni 1) Değil. **ew ni kêr e:** O, bıçak değil. **2)** "**kanîn**" ve "**zanîn**" fiillerinin olumsuzluk takısı. (**nikane, nizane**)
niç "Hayır", "olmaz" anlamındaki sözcük; "cık."
niç-niç kirin "Cık" etmek.
nîfir d. Beddua.
nîfq e. Nafaka.
nift d. Kibrit çöpü.
nig e. 1) Tetik, silah tetiği. **2)** Ayak. **bi ser niga ketin:** (Yürüme çağına gelen çocuk) İki ayağı üzerinde durmayı başarmak; "tay durmak." **dî bin niga da çûn:** Ayaklar altında kalmak, ayaklar altında ezilmek, izdihama kapılmak. **li nigê wî xistin 1.** Laf dokun-

durmak **2.** Ayakkabı ayağını rahatsız etmek, ayakkabı ayağına vurmak. **li ser niga:** Ayak üstü, ayakta olarak, ayakta durarak. **niga li ba kirin:** "Ölmek üzere olmak; nalları dikmek". **"niga li ba dike:** Nalları dikmek üzere". **nigê wî (te/we/...) bi xêr bû:** Geldiği yere uğur getirdiğine inanılan kimse (veya kimseler) için söylenir; "ayağı uğurlu geldi". **nigê wî elimîn (derekê):** (Biri) Bir yere gidip gelmeyi alışkanlık haline getirmek; ayağı alışmak (bir yere.) **nigê xu avêtin ser hev:** Otururken bir bacağını ötekinin üstüne koyarak oturmak, "bacak bacak üstüne atmak."

nikil e. Gaga.

nimare d. Numara.

nimê d. Namaz. **nimya sibê: 1.** Sabah namazı **2.** Sabah erken, sabahın körü. **bi nimê û avdest:** Namazında niyazında. **Simo merîkî bi nimê û avdest e:** Simo namazında niyazında bir adamdır.

nimê kirin Namaz kılmak.

nimûne d. Numune.

nin çd. Ayak.

nine Değil. **ew nine:** O değil.

nino çd. Ayak.

niq nakit, Peşin.

niqirandin (Taş, maden vb.

şeyler) Çentiklemek, diş açmak, çentik açmak, kertik yapmak. **(diniqirîne, biniqirîne)**

niq niq d. Tavuklara yem vermeye çağırırken kullanılan söz.

niqre d. Derin olmayan büyük kazan.

niqurçandin Çimdiklemek. **(diniqurçîne, biniqurçîne)**

niqut d. Damla.

niqutandin Damlatmak.

niqutîn Damlamak.

nirîn Bakmak. **(dinire, binire)**

Nisêbîn d. Mardin'in Nusaybin ilçesi.

nisilandin Süzmek, suyundan arındırmak. **(dinizilîne, binizilîne)**

nisilîn Süzülme, suyundan arınmak. **(dinizile, binizile)**

nisûbetî d. Musibet. **nisûbetî lêketin:** Musibete uğramak.

nisûbetî lêxistin: Musibete uğratmak.

nişka ve Aniden.

nişmî Titiz.

nişmîtî d. Titizlik.

niyişt d. Muska.

niyiştko Üçgen biçiminde, muska şeklinde olan, muskavari.

nivîn d. Yatak, yere serilen yatak.

nivişk e. Tereyağ.

nixamtin Örtmek, üstünü örtmek. **(dinixême, binixême)**

nixamî Örtülü, üstü örtülü.
nixilîn Halsizleşmek, güçten takatten düşmek. (**dinixile**, **binixile**)
nixurî İlk evlat, ilk göz ağrısı. niyan Cinsel ilişkide bulunmak. (**dinê**, **binê**)
niyehw *d.* Miyavlama, kedilerin "miyav" diye çıkardıkları ses.
niyêr Eril, erkek cins.
niyêrmo Hünsa.
niza Bilmem, bilmem ki, acaba.
nizar *d.* Dağların gölgeli yanı.
nizle *d.* Sızıntı.
nizm Alçak.
nizm bûn Alçalmak.
nizmî *d.* Alçaklık.
nizm kirin Alçaltmak.
nîçik *d.* Klitoris.
nîk *d.* 1) İğ kancası. 2) Tığ.
nîna kirin *çd.* Oynamak, dansetmek.
nîr *e.* Boyunduruk.
nîsan *d.* Nisan.
nîsk Mercimek.
nîşan Nişan, işaret, simge.
nîşan dan *bkz.* "rêdan"
nîşandar Nişancı.
nîşange *d.* Nişangah.
nîşan girtin Nişan almak.
nîşanî *d.* Nişanlı kız.
nîşanî kirin Nişanlamak.
nîv yarım, Buçuk. **nîvê hindik:** Yarıdan azı. **nîvê pir:** Yarıdan fazlası.
nîva-nîv Yarı yarıya.
nîvber Yarım enli.

nîvçe Yarım, yarı halde.
nîvî Yarı, yarım.
nîvî bûn Yarılanmak.
nîvî kirin Yarılanmak.
nîvmerî Erkekliğini yitirmiş olup cinsel yönden görevini yerine getiremeyen erkek.
nîvro *d.* Öğle.
nîvrokî Öğleyin, öğle vakti.
no 1) Şiddetli, sert. **2)** Bir çoğul takısı.
no bûn Şiddetlenmek, sert olmak.
nod *e.* Doksan.
nofican *d.* Afiyet. **nofican be!:** Afiyet olsun!
nogin *d.* Düve.
nok *d.* Nohut.
nokbec *d.* Yabani nohut.
no kirin Şiddetlendirmek, sert etmek.
nola Gibi.
noman Erkek eşek.
nono *çd.* Cici, güzel.
notî *d.* Şiddet, sertlik.
nozde On dokuz.
nuh Yeni. **ji nuh ve:** Yeniden.
nip û nuh: Yepyeni. **nuh î cedîd:** Yepyeni. **nuh î top:** Yepyeni. **nuh î xaşêl:** Yepyeni.
nuha Şimdi. **ji nuha da:** Şimdiden.
nuh bûn Yeni olmak, yenilenmek.
nuh kirin Yeni etmek, yenilemek.
nuhmal Yeni evliler, kendine

yeni ev kurmuş olan aile.

nuka Şimdi.

nuxsan Eksik, noksan, sakat.

nuxsanî *d.* Eksiklik, noksanlık, kusur.

nuxse *d.* Muska.

nuxte *d.* Nokta.

nuxtik *d.* Nokta.

nûq Dalma, suya dalma.

nûq bûn Kuş, tavuk vb. hayvan-

ların su içmesi, gagalarını suya ... daldırmaları. **çûk nûqî avê**

dibe: Kuş su içiyor.

nûranî Nur yüzlü.

nûtik *d.* Bit yumurtası, sirke.

nûz-nûz *d.* 1) Genzekçe ses çıkarma. 2) Köpek-kedi yavrularının çıkardıkları ses.

nûzo Genzek erkek.

O

oç *çd.* Et.

of Usanç sözcüğü, öf.

olanî -denen şey. **heş olanî di**

min nema: Bende akıl denen

şey kalmadı, **sekin olanî tê**

tune: Dur durak bilmiyor, durmak nedir bilmiyor.

olçeg *d.* 35 kg ağırlığındaki bir hububat birimi.

olme Ekini elle derleme işi.

omet *d.* Ümmet. ometa

Mihemed: Muhammed
ümmeti.

once Yonca.

operlo *d.* Hoparlör.

ordeg *d.* Ördek.

orispî Orospu.

orispîti *d.* Orospuluk.

orxan *d.* Yorgan.

otopêz *d.* Otobüs.

ox Oh.

oxir *d.* Uğur. **oxir be!:** Esenlikle

git, yolun açık olsun!, uğurlar

olsun! **Oxira te a xêrê be!:**

Esenlikle git, selamtle git,

yolun açık olsun!

oxweş "Oh olsun!" "Canıma
değsin!"

oxweş kirin "(Yapmakla) Çok
iyi etmek." anlamına gelen bu
söz başkasını üzen bir duruma
sevinildiğini anlatmakta kul-
lanılır.

oy Acı duyma veya feryat ifade
eden ünlem.

oyin Kurnazlık, hile, oyun, dala-
vere, numara.

oyindar Kurnaz, hileci,
numaracı, dalavereci.

P

pa bûn Kurtulmak.

pace *d.* Pencere.

paç *e.* Çaput, bez. **paçê sifrê:**

Sofra bezi.

paçik *e.* Ufak çaput, bezcik.

paçîn Bezden yapılmış olan.

paç û pincûr *e.* Bez, çaput, giysi parçacıkları vb. şeyler.

padîşa Padişah.

pak Temiz.

pak bûn Temiz olmak, temizlenmek. (Genellikle "pak"taki k harfi düşer ve "pa bûn" şeklinde kullanılır.

pa kirin Temizlemek.

pakî *d.* Temizlik.

pal *e.* İri taş.

pal *d.* 1) Yaslanma. 2) Yamaç.

palas *d.* Kıldan yapılan bir çeşit basit kilim.

palaxî Aşırı iştahlı.

pal dan 1) Yatmak. 2)

Yaslanmak.

paldûz *d.* Baldız.

pale Orakçı, ekin biçen kimse, tarım işçisi.

paleyî *d.* Orakçılık, tarım işçiliği.

palik *e.* Eşek semeri.

palî *d.* Ekin biçme işi.

palî kirin Ekin biçmek.

palûke *d.* Fabrika.

pan 1) Yassı. 2) Basık, küt.

pan *bkz* "payin"

pan bûn Yassılaştırmak.

pang *e.* Harabe, yıkık ev.

panik Yassı, yassı olan şey.

panî *d.* Topuk.

pan kirin Yassılaştırmak.

pançe *d.* Banka.

pantor *e.* Pantolon.

panzde *e.* On beş.

pap *e.* Posa.

papik *d.* Patik.

papûr *d.* Şose.

paq *d.* Bacak.

paqij Temiz.

paqij bûn *bkz.* "pak bûn"

paqijî *bkz.* "pakî"

paqij kirin *bkz.* "pa kirin"

par *d.* Pay, hisse. **li para wî**

ketin: Payına düşmek.

pa ra Arkadan, geriden.

pardax Diriğ.

pardax kirin Diriğ etmek.

pardîso *e.* Pardösü.

parêz *d.* Perhiz. **parêz girtin:**

Perhiz tutmak. **parêza devê xu**

nizane: "Ağzına geleni

söylüyor."

pargûn *d.* Çadırı yağmur sularından korumak için etrafına kazılan sığ hendek.

parî *d.* Lokma. **parîkî:** Bir miktar, biraz, azıcık, bir lokma. ("pariyekî"den.)

par kirin Paylaşmak.

parone 1 Yaşını doldurmuş buzağı.

pars *d.* Sadaka toplama işi,

dilenme. **pars û pûrs:**

"Dilenme" anlamındaki söz. t

parsê ketin: Muhtaç duruma düşmek, dilenmek.
parsek Dilenci.
parsekî *d.* Dilencilik.
pars kirin Dilenmek, sadaka toplamak.
parsû *d.* Kaburga.
parzin *e.* Süt vb. şeyleri süzmede kullanılan bez, süzme bezi.
parzinandin Süzme beziyle süzmek. (**diparzine**, **biparzine**)
pastû *e.* Ense.
paş Arka, art, geri.
paş da xistin Geri düşürmek, ertelemek.
paşeport *d.* Pasaport.
paşê Sonra.
paşgotinî *d.* Dedikodu.
paşil *d.* Koyun, insan koynu.
paşin Arkaya ait olan, sonda olan.
paşî *d.* Art, arka, son. paşya
Reşo bi min da bû: Reşo'nun arkası (sırtı) bana dönüktü.
min paşya xu bi wî da kir:
 Ona arkamı (sırtımı) döndüm.
paşika Sonra.
paşînî *d.* Cumartesi.
paşiv *d.* Gece yiyilen yemek.
paşker Balığ.
paş ketin Arkaya geçmek, arkaya düşmek.
paşmêr Birine destek olan veya arka çıkan kimse, destekçi.
paşnîvro Öğleden sonra.

paşpê Tersyüz, tersine.
paşpê kirin Tersyüz etmek, içini dışına çıkarmak.
paş ve Arkadan, geriden.
patlax dayin: Gizli kalması istenilen ya da hoş olmayan bir şey ansızın ortaya çıkmak.
paxil *bkz.* "paşil"
paxir *bkz.* "sifir"
payin Beklemek. (**dipê**, **bipê**, **pa**) (**Pehlevîce:** **paten**, **payîten**)
payîtext *d.* Başkent.
payiz *d.* Sonbahar.
payizxêr *d.* Sonbaharda yeşeren otlar.
pazbend *d.* Kola takılan muska.
pel *d.* Yaprak. **pelê cixara:**
 Sigara yaprağı. **pelê dara:**
 Ağaç yaprağı. **pelê reza:** Bağ yaprağı, üzüm yaprağı.
pelandin Dokunmak, yoklamak.
 (**dipelîne**, **bipelîne**)
pelax *e.* Kurumuş ot.
pelaxtin Ezmek. (**dipelêxe**, **bipelêxe**)
pelepûçî Boş, önemi ve değeri olmayan (söz, laf vb.)
pelik *d.* Yaprakcık.
pelixandin Ezmek. (**dipelixîne**, **bipelixîne**)
pelixîn Ezilmek. (**dipelixe**, **bipelixe**)
pelîn Yaprığa ait olan, yaprakcıl.
pelkandin Sıçratmak, fırlatmak.
 (**dipelkîne**, **bipelkîne**)
pelkute *d.* İnce bulgur.

pelkyan Sıçramak, fırlamak.

(**dipelke, bipelke**)

pelok *d.* Unlu sıvı, bulamaç.

pembo *e.* Pamuk.

pençik Kedi, köpek gibi hayvanların pençesi.

penêr *e.* Peynir. **penêrê helandî:** Erimiş peynir.

pengizandin Sıçratmak, fırlatmak. (**dipengizîne, bipengizîne**)

pengizîn Sıçramak, fırlamak. (**dipengize, bipengize**)

pepik *çd.* Eldiven.

pepo *çd.* Ayak.

pepûk *d.* Guguk kuşu.

peqik *d.* Kabarcık.

peqle *d.* Bakla.

peqlewe *d.* Baklava

per *e.* 1) Uzun kuş tüyleri, kanat.

per pê ve hişin hatin:

Kanatlanmak, kanatlı hale gelmek, kanatları oluşmak. **per tune** **ye pê bifire:** "Kanat olsa takıp uçacak" anlamındaki bu söz pek çok sevinçli olan birinin durumunu anlatmakta kullanılır. 2) Kenar.

perçe *e.* Parça.

perçe kirin Parçalamak.

perde *d.* Perde.

perdilk *d.* Perde.

pere *e.* Para. **nake du perê xer-**

abûyî: (O birinin veya o şeyin) "Hiçbir değeri ve önemi yok". **pere hûr kirin:** Bütün parayı ufak paralar haline

getirmek, ufak paralarla değiştirmek; para bozmak.

pere kirin: Fayda etmek, etki etmek; para etmek. **pere**

nekirin: Etkisi olmamak, işe yaramamak, "para etmemek."

perê gir: Bütün para. **perê hûr:** Bozuk para, ufak para.

pergal *d.* İstikrarlı, huzurlu, tasasız olma durumu. **pergala wî xera bûn:** İstikrarı bozulmak, huzuru kalmamak.

pergental İstikrarı bozulmuş, huzuru kalmamış olan kimse.

perikandin Tüylerini yolmak.

(**diperikîne, biperikîne**)

peritandin (Et) Haşlamak.

peritîn (Et) Haşlanmak.

perîşan Perişan.

perîşan bûn Perişan olmak.

perîşanî *d.* Perişanlık.

perîşan kirin Perişan etmek.

peroncek Kedi vb. hayvanların pençesi.

peroncek kirin Tırmalamak.

perpitîn Debelenmek, çırpınmak, kanat çırpınmak. (**diperpite, biperpite**)

perpûtî Yıpranmış, eski püskü şey.

pertav *d.* Takat, güç, derman. **ez ji pertav da ketime:** Güçten, takatten düşmüşüm.

perwane *d.* Pervane.

pesin *d.* Övgü, övme.

pesinandin Övmek. (**dipesinîne, bipesinîne**)

pesinîn Övülmek. (**dipesine**, **bipesine**)
pesinok Övücü.
peşk *d.* Kura.
petêx *e.* Kaklı, yumuşak ve sulu bir çeşit kavun.
petîşok *d.* Ufak bir cins kavun.
pevçinîn Kavga etmek.
 (**pevdiçine**, **pevçine**)
pevçûn *d.* Kavga.
pexîl Kıskaç.
pexîlî *d.* Kıskaçlık.
peya *e.* Adam, erkek, er.
peya Yaya.
peya bûn İnmek.
peya kirin İndirmek.
peyatî *d.* Erkeklik, adam olma durumu.
peyatî Yayan, yaya olarak.
peyda Temin, sağlanma.
peyda bûn Temin olmak, sağlanmak, bulunmak, edinilmek.
peyda kirin Temin etmek, sağlamak, bulmak, edinmek.
pez *e.* Koyun ve keçilerden oluşan sürü.
pezkwîvî *e.* Yaban keçisi.
pê Arka, art. **dan pê:** Ardına koyulmak, takip etmek, peşinden gitmek. **li pê hev:** Art arda, peş peşe. **pê ketin:** Ardından gitmek, peşine düşmek, takip etmek. **pê xistin:** Peşine takmak, peşinden gitmesini sağlamak. **min Silo bi pê wî xist:** Silo'yu

onun peşine taktım.
pê *e.* Ayak. **li pê:** Ayak üstü, ayakta olarak, ayakta durarak.
pêçan Sarmak. (**dipêçe**, **bipêçe**)
pêçek *d.* Kundak, çocuk kundağı.
pê da ... boyu, ... boyunca. **pê da pê da:** Boylu boyunca.
pê da ketin Uğraşmak. **em bi sobê da ketine:** Sobayla uğraşıyoruz.
pê da kirin: Takmak, takıştırmak. **ez perda pê da dikim:** Perdeleri takıyorum.
pê da mîstin: *bkz.* "pê da rîyin"
pê da rîyin: İçine etmek, bombok etmek.
pê da xeyidîn: Azarlamak, paylamak.
pê girtin 1) (Yılan, böcek vb.) Sançmak, sokmak, -ni ısırarak.
2) (Elektrik vb.) Çarpmak.
pêkirin (Ayağa) Giymek.
pêl *d.* Dalga, suda oluşan dalga.
pêl Kulak kabartma.
pêlêkirin Basmak, ayak basmak.
pê li dêla kûçika meke bira nê te: Kötü kimseye fırsat verme ki sana kötülük yapmasın.
pêlwan *e.* Pehlivan.
pêlwantî *d.* Pehlivanlık.
pênc *e.* Beş. **pênc quruşê xu tê nedan:** (Ona) Önem vermemek, değer vermemek, aldırış etmemek. **pênc tilyê**

merya nabin yek: Aynı anne babadan olan çocuklar (ya da insanlar) çeşitli özelliklere sahiptirler ve bu yüzden de birbirlerine benzemezler.

pênce *e.* Elli.

pênsid *e.* Beş yüz.

pênşemî *d.* Perşembe.

pêr Önceki gün.

pêrgî Karşılama. **em çûn pêrgî**

wi: Onu karşılamaya gittik.

pêsir *d.* Meme.

pêtag *d.* Arı kovanı.

pêş *d.* Etek. **pêşik:** Bir sürü, bir etek dolusu.

pêş Ön, ileri.

pêş da İleri, ileriye.

pêş da çûn İlerlemek.

pêşin İlk, birinci sırada olan, **peşin**, birinciye ait olan.

pêşî *d.* Ön, ileri.

pêş ketin Öne geçmek, öne girmek.

pêşmal *d.* Peştemal.

pêştir Daha ileri, daha önde.

Fato ji Eyno pêştir e: Fato Eyno'dan daha ileridir.

pêştir İleri gelenler.

pêti *d.* Alev.

pê ve 1) Takılı, ilişik. **2)** -den itibaren. **ewê ji îro pê ve dest pê bike:** Bugünden itibaren başlayacak.

pê ve girtin (Meyva için)

Olmak, oluşmak. **erûg pê ve girtiye:** Erik olmuş.

pê ve kirin Takmak, ilişirmek,

takıştırmak.

pêvetir -den başka. **ji Hemo**

pêvetir kesî nas nakim:

Hemo'dan başka kimseyi tanımiyorum.

pêwend *d.* Kendirden yapılmış kısa ip.

pêwer kirin (Toz şeyleri)

Serpmek. **ez xwê bi şorbê wer**

dikim/ez xwê pêwerî şorbê

dikim: Şorbaya tuz serpiyorum.

pêwir *d.* Nebula.

pêxember Peygamber.

pêxemberî *d.* Peygamberlik.

pêxîr *d.* Bağır, göğüs.

pêxwarinî *d.* Katık.

pêxwas *bkz.* "xwasî"

piç Az, biraz, birazcık, azıcık.

piçik Az, biraz, birazcık, azıcık.

piçifîn Filizlenmek. (**dipiçife**, **bipiçife**)

piçikandin Etrafına dolamak.

piçikîn Etrafına dolanmak.

pif Üfleme, üfürük.

pif kirin Üflemek.

pihîn *d.* Tekme. **dan bin pihîna:** (Birini) Tekmeyle dövmek.

pijê *çd.* Çiç.

pijgurî Ayaküstü işlerde çalıştırılan çocuk.

pijiqandin Fışkırtmak.

pijiqîn Fışkırtmak.

piling *e.* Kaplan.

pil-pil *d.* Dırdır.

pil-pil kirin Dırdır etmek.

pincar *e.* Yenilebilen otlar.

pindik *d.* Filiz, gonca.
pinpinik *d.* Kelebek.
pir Çok. **pir cara:** Çoğu sefer.
piranî *d.* Çoğunluk.
pir bûn Çoğalmak.
pirç *d.* Saç, tüy.
pirçik *d.* Saç, tüy.
pirç û pal Saç, tüy, kıl vb. şeyler.
pire *d.* Köprü. **Pira Dehderî:** Diyarbakır'daki tarihi Ongözlü Köprü.
pirêze *d.* Anız.
pirik *d.* Karasaban'da birinci ve ikinci parçayı tuturan parça.
pirî *d.* Çokluk.
pirî *bkz.* "pudu"
pirîsk *d.* Kıvılcım.
pir kirin Çoğaltmak.
piroç Ufak tefek yapılı olan.
pirpar *d.* Semizotu.
pirs *d.* Soru.
pirsê pêşiya Atasözü.
pirsîn Sormak.
pirs kirin Sormak.
pirtik *d.* Pürüz.
pirtir Daha çok.
pis *e.* Oğul.
pisik *d.* Kedi.
piskiwît *d.* Bisküvi.
pismam *e.* Amca oğlu.
pismamtî *d.* Amca oğlu olma durumu.
pisô *çd.* Kedi.
pisqilêt *d.* Bisiklet.
pist-pist *d.* Fısıltı.
pişaftin Eritip ufaltmak, yoğurup

eritmek. **ez çortan dipişêfim:** Çökelek eritip ufaltıyorum, yoğurup eritiyorum. (**dipişêfe**, **bipişêfe**)
pişêfk *d.* Eritilip ufaltılmış olan çökelek kuruşu artığı.
pişik *d.* Akciğer.
pişirandin (Ekmek vb.) Ufaltmak. (**dipişirîne**, **bipişirîne**)
pişirîn (Ekmek vb.) Ufalmak. (**dipişire**, **bipişire**)
pişkyan Hapşırmaq. (**dipişke**, **bipişke**)
pişo *çd.* Kedi.
pişo pişo Yağ çekme, yaltaklanma. **pişo pişo kirin:** Yağ çekmek, yaltaklanmak.
pişpişk *d.* Kadınların alınlarına taktıkları bir takı.
pişrast Tembel, üşengen.
pişrûng *d.* Sulu un, bulamaç.
pişt art, Arka.
pişt *d.* Sirt. **ji pişt:** Sırtından, sayesinde. **li pišta xu kirin:** Sırtına almak, sırtlamak. **li ser piştê:** Sırtı yere gelecek biçimde, arka üstü, sırt üstü.
pişt girtin: Arka çıkmak, destek olmak. **pišta hev girtin:** Birbirine destek olmak, dayanışmak. **pišta wî ketin ber wî:** İki büküm olmak.
pišta xu tu gere bi destê xu bixurînî: İnsan, kendi işini kendi yapmalıdır.
piştî -den sonra.

piştî *e.* Sırt yükü, sırtlık.
piştîmêr Arka çıkan, destek olan, destekçi.
pitê 1) Dişi bebeğe hitap şekli.
 2) Kocanın, karısına seslenirken kullandığı kelime.
pitik *d.* Bebek.
pitirpêr Dün değil, evvelki gün değil daha evvelki gün.
pito Erkek bebeğe hitap şekli .
pixêrî *bkz.* "rojîn"
pixk Birini korkutmak, ürkütmek için söylenen sözcük.
pixpix *d.* Horultu.
pizbênd *d.* Kıırda, sürü kaybolmasın diye bir ucu koyunlardan birinin, diğer ucu da çobanın ayağına bağlanan ve sürü gitmeye kalkıştığında uyuyan çobanı uyaran ip.
pizdan *d.* Etene, meşime, son.
pizirik *d.* Sivilce.
pizirîn Dokumanın birbirinden kopması. (**dipizire**, **bipizire**)
pizî *d.* Uçkurluk.
pizûr *bkz.* "**hûr û pizûr**"
pî *e.* Kol .
pîj *e.* Şiş, çorap şişi.
pîjik *e.* Küçük şiş.
pîkolî Atın ön ayaklarıyla yukardan aşağıya tekme atması, yeri tepmesi.
pîl *e.* Kürek kemiği.
pîlaq *d.* Plak.
pîlaqe *d.* Plaka.
pîlik *bkz.* "pîl"
pîlik *e.* Bir çeşit hediyelik takı.

pîn *d.* Kümes.
pînc Piç.
pîncî *d.* Piçlik.
pîne *d.* Yama.
pîne kirin Yamamak.
pîngal Yataklık eden, suçluyu gizlice koruyan kimse.
pîngalî *d.* Yataklık, suçluyu koruma işi.
pînik *d.* Küçük kümes.
pîqut Kolsuz giysi.
pîr Yaşlı, ihtiyar. **pîrê nemire buhar tê, kalo nemire pincar tê:** Umutsuz, boşu boşuna bir bekleyişi anlatmak için kullanılır.
pîr bûn İhtiyarlamak, yaşlanmak.
pîrebotk *d.* Cadı.
pîrek *d.* Kadın.
pîrektî *d.* Kadınlık.
pîrê *d.* Örümcek.
pîrik *d.* Nine.
pîrket *e.* Briket.
pîr kirin İhtiyarlatmak, yaşlandırmak.
pîrût Çıplak kollu.
pîs Pis, fena, kötü.
pîsik Çirkin görünüşlü, pis ve tipsiz kimse.
pîsî *d.* Pislik.
pîspîsk *d.* Ağaç kabuğundan yapılan ve kavala benzeyen bir çeşit çalgi.
pîşo *e.* Yanık kokusu.
pî û bask *e.* Kol kanat.
pîvan Ölçmek. (**dipîve**, **bipîve**)

pîvaz *d.* Soğan. **pîvazê işk** (hişk): Kuru soğan. **pîvazê hişin:** Yeşil soğan.
pîvazok *d.* Soğan yahnisî.
polat *e.* Çelik. (**Pehlevîce:** **polat, polawt**)
polês/pûlis Polis.
ponijîn Düşünmek.
por *e.* Saç.
porçik *d.* Saç, dağınk saç.
porkur Yas nedeniyle örgüsü kesilmiş bayan.
porsimk *d.* Hızma.
porsipî Ak saçlı.
post *e.* Post, deri. (**Pehlevîce:** **post, pûst**)
post kirin (Post, derî) Yüzmek.
pot Kısa kuyruklu. **mirişk pot** *e:* Tavuk kısa kuyrukludur.
poşman Pişman. (**Pehlevîce:** **peşaman**)
peşaman
poşman bûn Pişman olmak.
poşmanî *d.* Pişmanlık.
(Pehlevîce: peşamanîh)
poşman kirin Pişman etmek.
potre *d.* Pudra.
poz *e.* Burun. **pozê wî cixcix** *ye:* "Ar etmiyor, burnu yanmıyor" anlamına gelen bu söz arsız kimseler için söylenir.
pozê wî neşewitîn: Ar etmemek, burnu yanmamak.
pozê kêrê: Bıçak ucu.
pozbilind Kibirli.

pozbilindî *d.* Kibirlilik.
pozik *e.* Hayvan yavrusunun süt emmesini engellemek için takılan gem.
pozkuftê İri burunlu kimse.
pozkurot Küt burunlu kimse.
pozpan Basık burunlu, küt burunlu.
pozpelişî Basık burunlu kimse.
pozterx İri burunlu kimse.
puđu *e.* Dişeti.
pûç Boş, kof, çürük.
pûç bûn Uyuşmak.
pûç kirin Uyuşturmak.
pûk *d.* Tipi.
pûng *d.* Yarpuz.
pûngbecî *d.* Yabani yarpuz.
pûrt *d.* Tüy, saç.
pûrtikandin Tüylerini yolmak. (**dîpûrtikîne, bipûrtikîne**)
pûst (Çocuklar birbirleriyle oynarken) Popoya parmak çekerken söylenen sözcük.
pûstî qûnê *bkz.* "pûst"
pûstqal *d.* Portakal.
pûş *e.* Kurumuş ot, yaprak vb. şeyler.
pûşî *d.* Poşu.
pûş û pelax Kurumuş ot, yaprak vb. şeyler.
pûyin Haşlanmış sebze vb. şeyleri avuca alıp sıkılmak. (**dîpû, bipû**)

Q

qab *d.* Kitap kapağı.

qaçor *d.* (Eskiden) Hayvan ver-gisi.

qaf *e.* 1) Kafa, baş. **qafê wî xera bûn**: Kızmak, kafası bozul-mak. 2) Kafa kemiği, kurukafa.

qafgirûz Kel, dazlak.

qafik *e.* Çömlek.

qafilqeda Görünmez bela.

qaf-qor *e.* 1) İnsan ve hayvan iskeleti. 2) Öte beri.

qafirût Kel, başı kel olan.

qaj-qaj *d.* Kümes hayvanlarının ürüntüden dolayı çıkardıkları ses.

qal *d.* Bahis, bahsetme.

qalib *e.* Cüsse, fiziki yapı.

qalik *e.* Kabuk.

qalind Kalın.

qalindî *d.* Kalınlık.

qalix *e.* Tuzlanıp samanla korunarak yaza saklanan kar.

qal kirin Bahsetmek.

qaltax Şıfıntı.

qalûç *d.* Küçük orak.

qam *d.* Boy, insan boyu.

qame *bkz.* "berjêr"

qamqulî *bkz.* "xûz"

qam sekinîn *çd.* Taytay durmak.

qam ke!/qam bisekine!:

Bebeklerin ayakta durmaları için söylenen söz. bu sözle bir-likte "qamogulê" kelimesini de söylerler.

qanik Kenger sakızı.

qanqiran *d.* Kangren.

qantir *d.* Katır.

qapan *d.* Kantar.

qapax *d.* Kapak. **qapaxa serî:** Başın üst kısmı, saçların altında bittiği yerin biraz ilerisinden tepeye kadar olan kısmı.

qapî *e.* Kapı. **qapîyê mirada:** İnsanı mutlu eden kimse (veya şey); murat kapısı.

qapsûn *d.* Kapsül.

qaqijîn Telaşlanmak. (**diqaqije, biqaqije**)

qariş bûn Karışmak, ilişmek.

qarixî Gözün kardan kamaşması.

qarolî *bkz.* "qarolye"

qarolye *d.* Karyola.

qar-qar *d.* Feryat.

qartik *d.* Kurumuş yara kabuğu.

qartkulengî *bkz.* "micirfe"

qaryan Feryat etmek. (**diqare, biqare**)

qasid Elçi.

qasna Şakadan. **min qasna wer go:** Şaka olsun diye öyle söyledim.

qasto Güya, sözde. (*bkz.* "qaşo")

qaş bûn (Kabuğu) Soyulmak.

qaşik *e.* Kabuk.

qaş kirin (Kabuğunu) Soymak.

qaşo Güya, sözde.

qatix *e.* Süt türünleri.

qat kirin Katlamak.

qawin *e.* Kavun.

qawîş *d.* Koğuş.

qawît *d.* Bir çeşit helva.
qax *e.* Kurutulmuş kışa saklanan patlıcan, biber, domates gibi şeyler.
qayil Razı, kabul eden.
qayil bûn Razı olmak.
qayim Dama oyununun berabere bitmesi.
qayim bûn Dama oyununda berabere kalmak.
qayim xistin Dama oyununun berabere bitmesini sağlamak.
qaymax *e.* Kaymak.
qaz *d.* Kaz.
qazaxî *d.* Gazyağı.
qazik *d.* Küçük tahta kova.
qe Hiç. **qe mebê:** Deme gitsin, sorma gitsin, hiç sözünü etme!
qe qal meke: Sorma gitsin, deme gitsin.
qeberdîn *e.* Gabardin.
qebhet *e.* Kabahat.
qeb-qeb *d.* Keklik ötüşü.
qebr *d.* Mezar.
qebrax Pezevenk.
qebraxî *d.* Pezevenklik.
qeda *d.* Bela, felaket, musibet.
qedandin Bitirmek, sona erdirmek.
qedir *e.* Değer, prestij, kadir.
qedyan Bitmek, sona ermek.
qefes *d.* 1) Kafes. 2) Küçük, süslü ve camekânlı çeyiz sandığı.
qefilandin Soğuktan dondurmak.
(diqefilîne, biqefilîne)
qefilîn Soğuktan donmak.
qefle *d.* Kâfile.

qehrandin Kızdırmak, öfkelen-dirmek. **(diqehrine, biqehrine)**
qehrîn Kızmak, öfkelenmek. **(diqehere, biqehere)**
qehpe Kahpe.
qehpik Kahpe.
qehr *d.* 1) Kızgınlık, öfke. 2) Üzüntü, keder. **qehr û qotik:** Kahır, elem, acı, keder. **qehra wî hatin:** Kızmak, öfkelenmek.
qehreman Kahraman.
qehrok Çabuk öfkelenen, asabi.
qehwe *d.* 1) Kahve. 2) Kahve, kıraathane.
qela *d.* Kalay.
qela kirin Kalaylamak.
qelandin Kavurmak.
qelaştin Yarmak, yırtmak. **(diqelêşe, biqelêşe)**
qelaw Şişman.
qelaw bûn Şişmanlamak.
qelawî *d.* Şişmanlık.
qelaw kirin Şişmanlatmak.
qelênek *d.* Kavrulmuş nohut, buğday gibi şeyler.
qelibandin Devirmek.
qelibîn Devrilmek.
qelihandin Kökünü kazımak, kökten yok etmek, kırma uğratmak.
qelihîn Kökü kazınmak, kökten yok olmak, kırma uğramak.
qelin *e.* Başlık parası.
qelişandin Yarmak, yırtmak. **(diqelişîne, biqelişîne)**

qelişin Yarılmak, yırtılmak.

(**diqelişe, biqelişe**)

qeli *d.* Kavurma.

qelişte *d.* Yarık.

qelm *d.* Döven.

qels Zayıf, cılız.

qels bûn Zayıflamak, cılızlaşmak.

qelsî *d.* Zayıflık, cılızlık.

qelş *d.* Yarık, yırtık.

qelûn *d.* Pipo.

qelyan Kavrulmak.

qemer Esmer.

qenc İyi.

qene Hiç olmazsa, bari.

qeneviç *d.* Kanaviçe.

qenhet *d.* Kanaat.

qer Siyah.

qerac *e.* Çorak arazi.

qerace *e.* Manivela, lövye.

qeraş Değirmenci.

qerbelek Siyah beyaz renkli koyun.

qerçimandin Buruşturmak.

qerçimandî Buruşuk.

qerçimîn Buruşmak.

qerçimokî Buruşuk.

qerdiyan Gardiyan.

qerebafûn *d.* (Eskiden)

Gramofon.

qerebalix *d.* Kalabalık.

qereçi Çingene.

Qerejdax *d.* Urfa il sınırları

içinde bulunan Karacadağ.

(Karacadağ'ın kürtçe adı "kara

dağ" anlamına gelen "Çiyayê

Reş"tir. Ama bu ad asimilasyona

paralel olarak getirilen yer adlarının Türkçeleştirilmesi sonucu unutulmuştur. ayrıca, Karacadağ eskiden Diyarbakır'a bağlıyken, cumhuriyet sonrası Urfa'ya dahil edildi.)

qeremendo Karamandola.

(Erkek şalvarlığı olarak kullanılan siyah renkli bir cins bez.)

qereqûçek *d.* Serçe parmağı.

qerez *d.* İnat. **bi min ra qereza**

dike: Benimle inatlaşıyor.

qerezok İnatçı.

qerf *d.* Alay, istihza.

qerf û qûçik Alay, istihza, dalga.

qerimandin Yormak, bitkin düşürmek. (**diqerimîne, biqerimîne**)

qerimîn Yorulmak.

qerimok *d.* Hayvanların topallamasına yol açan bir hastalık.

qerpal *e.* Yırtık pırtık giysi.

qerpe Yeni doğum yapmış keçilerin soğuktan korunmalarını sağlamak için arkalarına örtülen bez vb. şeyler.

Qers *d.* Kars ili.

qert Kart, kartlaşmış olan.

qert *d.* Elma, hıyar gibi şeylere diş geçirme, ısırma.

qertanoz Aşırı kartlaşmış olan insan veya hayvan.

qertîş Çizgi çizgi olan, çizgili, hatlı.

qert kirin Elma, hıyar gibi şeylere diş geçirmek, ısırmaq.
qerxaş Siyah beyaz renkli koyun.
qerxûş Bir cins kartal.
qesir *d.* Şato.
qest *d.* Kasıt.
qeşa *d.* Buz.
qeşab *d.* Kaşağı.
qeşa girtin Buz tutmaq.
qeşmer Soyтары, maskara.
qeşmerî *d.* Soytarılık, gülünçlük.
qet *bkz.* "qe"
qet *d.* Arkin suyunu kesmek için oluşturulan engel.
qet *e.* İpten bir parça.
qetab *d.* Deve semerinin iskeleti olan tahtalar.
qetandin Koparmak.
qeteh *d.* Akit.
qethen Katiyen, kesinlikle.
qethîn Katiyen, kesinlikle.
qetil *d.* Katletme.
qetilham *d.* Katliam.
qetil kirin Katletmek.
qet kirin Arkin suyunu kesmek için set oluşturmak, suyu kesmek.
qetoberk *bkz.* "qetobeto"
qetobeto Parça parça olmuş ip.
qetyan Kopmak.
qevd *d.* 1) Tutam, demet. 2) Kabza. 3) Bileğin elle birleştiği yer.
qewax *d.* Kavak.
qewet *d.* Kuvvet. **qewet be!**: İş yapan kimseye söylenen iyi

dilek sözü; kolay gelsin!
qewimandin Olaylara maruz bırakmaq, başına (olay) getirmek.
qewimîn Vuku bulmaq, başa (olay) gelmek, olay olmak.
qewitandin Kovmaq. (**diqewitîne**, **biqewitîne**)
qewîn Sağlam, dayanıklı.
qewîn kirin Sağlamlaştırmaq, dayanıklı hale getirmek.
qewl *e.* 1) "Dediği gibi" anlamında kullanılan sözcük. 2) Randevu ve randevu yeri. 3) Sözleşme.
qewlik *e.* Zarf biçimindeki bez çanta.
qewm *e.* Kavim.
qews Gevşek.
qey Herhalde.
qeybet Adam çekiştirme işi, dedikodu.
qeyd *d.* 1) Kayıt. 2) At kösteği, bukağı.
qeyd kirin 1) Kaydetmek. 2) Atın ayağına bukağı takmaq, köstek vurmaq.
qeynter *d.* Kantar.
qeyntirme *d.* Köprü vb. yerlerin kemeri.
qeys *d.* Ölçü.
qeysik *d.* Kuş tuzağı.
qeysî *d.* Kayısı.
qeys kirin Ölçüsünü almak.
qeza *d.* 1) İlçe, kaza. 2) Kaza. **li qezê ketin**: Kazaya uğramak.
qezenc *d.* Kazanç, kâr.

gezenc kirin Kazanmak, kazanç elde etmek.

gez û qerez "İnat vb." anlamındaki söz.

qêmîş bûn Acımamak, kıymak.

qibûr *d.* Tabanca kılıfı.

qicix Birine veya birinin hareketlerine karşı sinir olma.

qicix girtin: Birine veya birinin hareketlerine karşı sinir olmak.

qiçik *d.* Yeni doğmuş bebek.

qijik *d.* Bir çeşit karga.

qijilandin Yağı kızartmak veya yağda bir şey kızartmak. (**diqijilîne, biqijilîne**)

qijilîn Yağın kızarması veya yağda bir şeyin kızarması.

qijnax *d.* Asalak bir böcek.

qij-qij *d.* Yağın kızarma sesi.

qil *d.* Karar.

qilafet *e.* Cüsse, fiziki yapı.

qilçik *d.* Kadınların süs için omuzlarına attıkları bir çeşit yemeni.

qilêr *d.* Kir.

qilêrî Kirli.

qilêrî bûn Kirlenmek.

qilêrî kirin Kirlenmek.

qilêrokî 1) Kiri, pasağı seven kimse, pasaklı. **2)** Kirlice, kirlimsi, kirlimiş gibi olan.

qiloç *e.* Boynuz.

qilop Eli veya ayağı sakat olan.

qilopanî *çd.* Takla.

qilopanî *d.* Dalavere, üçkâğıtlık.

qilopilo *d.* Hile, dalavere, üçkâğıt, katakulli.

qilûs Kambur.

qilûsî *d.* Kamburluk.

qimil *e.* Kımıl.

qimilandin (Bez vb. şeyleri) Yakıp sarartmak. (**diqimilîne, biqimilîne**)

qimilîn (Bez vb. şeylerin) Yanıp sararması.

qinat *d.* Bir tahıl ölçüsü (bir tür şinik.)

qinêberk *bkz.* "qinêbinê"

qinêbinê *d.* Yiyilebilen bir bitki.

qinût Azla yetinebilen, tutumlu.

qir *d.* Kırağı.

qir *d.* Kırım, yok etme, kökünü kazıma. **qira wî anîn:** Kökünü kazımak, soyunu tüketmek.

qirar *d.* Karar. **qirar girtin:** Karar almak. **qirar dan:** Karar vermek.

qirax *d.* Kenar.

qir bûn Kökü kazınmak, kırıma uğramak.

qirçandin Gıcırdatmak, çatırdatmak. **Reşo tiliyê xu diqirçîne:** Reşo parmaklarını çatırdatıyor. (**diqirçîne, biqirçîne**)

qirç-qirç *d.* Gıcırta, çatırtı.

qirç-qirç kirin Çatırdatmak.

qirçyan Gıcırdamak, çatırdamak. (**diqirçe, biqirçe**)

qird *e.* Şans, talih.

qirdmirî Şanstan yana yüzü hiç gülmeyen, şanssız, talihsiz.

qirêder *d.* Grayder.

qirêpîn *d.* Gripin (bir tür baş ağrısı hapı.)
qirik *d.* 1) İmik. 2) Karga.
qirim *d.* Tırpan.
qir kirin Kökünü kazımak, top-tan yok etmek.
qirm û qal *bkz.* "qırş û qal"
qirn *d.* Tahmin.
qirrate *d.* Klarnet.
qirnî Bir çeşit kene.
qirnîyeo *bkz.* "qirnîyewî"
qirp Çatırdama.
qirpandin Çatırdatmak. (**diqirpîne, biqirpîne**)
qirpik *d.* Geğirti.
qirpyan Çatırdamak. (**diqirpe, biqirpe**)
qirqirîn *d.* Şamata, gürültü.
qırş *e.* Çalı.
qırşik *e.* Çalıcık.
qırş û qal Çalı çırpı.
qirwelk *d.* Mizah (fıkra veya bu gibi komik şeyler.)
qirxir Ak sakallı.
qisawet *d.* Endişe, kaygı.
qise *d.* Konuşma, söz, laf.
qiseçort Sözlere kaba ve kırıcı olan kimse.
qise kirin Konuşmak.
qışawî *d.* Kaşığı.
qiyame Aşağıya doğru.
qiyame bûn Aşağıya doğru yönelmek.
qizilme *d.* Hastanın içine düştüğü aşırı ateşli hal.
qizilqurt Zıkkımın kökü!
qîç Zayıf, Cılız.

qîç bûn Zayıf olmak, cılız olmak.
qîf *d.* Tutku.
qîj *d.* Çığlık.
qîj-qîj *d.* Çığlık, bağırıtı.
qîjyan Çığlık atmak, bağırmak. (**diqîje, biqîje**)
qîl *e.* Hayvanların azı dişi.
qîm Yetme.
qîm kirin Yetmek, yeterli olmak.
qînt *d.* Çelikçomak oyunu.
qîpik İspirto rengi.
qîq Boynu uzun ince olan kimse.
qîr *d.* 1) Zift. 2) Bağırıtı.
qîrîn *d.* Bağırıtı, gürültü.
qîrqîr *d.* Gürültü, bağırıp çağırma, velvele.
qîrqîr kirin Gürültü yapmak, bağırıp çağırma, velvele yapmak.
qîrqîrok Gürültücü, velveleci.
qîryan Bağırmak. (**diqîre, biqîre**)
qîş *e.* Büyük, sarp ve asi taş.
qîtqîti Parça parça, paramparça.
qîtqîti bûn Parça parça olmak.
qîtqîti kirin Parça parça etmek.
qîz *d.* Kız.
qîzê Koca'nın karısına hitap ederken kullandığı sözcük.
qîzik *d.* Kız.
qîzmet *d.* Hala kızı.
qîztî *d.* Kızlık.
qîzخال *d.* Dayı kızı.
qocix *e.* Gocuk.
qoçandin İnsanın, yeni doğmuş

hayvan yavrusunun süt emmesine yardımcı olması.
(diqoçîne, biqoçîne)
qol Köpek ve kurt gibi hayvanlardan kesik kuyruklu olanları.
qolanî/qolanye *d.* Kolonya.
qol bûn (Köpek ve kurt gibi hayvanlar için) Kuyruğu kesilmek.
qolinc *d.* İki omuz arası ve iki omuz arasında oluşan sızı.
qol kirin (Köpek ve kurt gibi hayvanların) Kuyruğunu kesmek.
qolo Kuyruğu kesik olan erkek köpek.
qom *d.* Kavim, kabile. **tu ji qoma xu ji fedî nakî?:** Kavminden (kabilenden) de mi utanmıyorsun?
qondire *d.* Kundura.
qop eli Veya kolu sakat ya da kesik olan.
qopik *d.* Popo.
qopix Kendini beğenmiş, burnu havada olan, kakavan.
qopixî *d.* Kendini beğenmişlik.
qoq Dövüş horozu.
qor *d.* Dizi, sıra.
qor bi qor Dizi dizi, sıra sıra.
qor bûn Dizilmek.
qoriçî Korucu.
qoriçîtî *d.* Koruculuk.
qorik *d.* Sırt.
qorî İdare, idare etme, çekip çevirme, yönetme.
qorî kirin İdare etmek, çekip

çevirmek, yönetmek.
qor kirin Dizmek.
qotik *d.* 1) İzmarit. 2) Kahr, elem, keder. 3) Öldürücü bir hayvan hastalığı. hayvanlar bu hastalığa yakalandıklarında aniden ölürler (bazen hayvanlara kızdıklarında şöyle bir beddua ederler; "**qotik vê keto!**": "**qotik**" hastalığına yakalanasica! **qotika canê te:** zıkkımın kökü!
qozî *d.* (Taşla oynanan oyunlarda) Nişan taşı, nişan alınan taş.
qub *d.* 1) Kubbe. 2) Ziyaret, türbe.
qubale *d.* Götürü iş.
qufe *d.* Üzüm sepeti, küfe.
qufil *d.* Kilit.
qufilandin Kilitlemek.
(diqufilîne, biqufilîne)
qufilin Kilitlenmek. **(diqufile, biqufile)**
qufil kirin Kilitlemek.
qul *d.* 1) Delik. 2) Anus. 3) Tilki, tavşan, sincap vb. hayvanların ini.
qulbe *d.* Kible, güney. **qulba xu şaş kirin:** Pusulasını şaşırmaq.
qulbename *d.* Pusula.
qul bûn Delinmek.
qulibandin Devirmek, tersyüz etmek. **(diqulibîne, biqulibîne)**
qulibîn Devrilmek, tersyüz olmak. **(diqulibe, biqulibe)**
qulik *d.* Delik.

qulik û pilik Köşe bucak, تنها ve sığıntılık yerler.
quling *e.* Turna.
qulix *d.* Karakol, kolluk.
qul kirin Delmek.
qulp *d.* 1) Kulp. 2) İlik, elbise iliği.
qulpik *d.* Kulplu tas.
qulpîn Kulpu olan, kulplu.
qulqulî Delikli, delik delik olan.
qulrwîvî/qulrûvî *d.* Tilki ini, tilki yuvası.
qult *d.* Yudum.
qultandin *bkz.* "daqultandin"
qul û pil *bkz.* "qulik û pilik"
qulwela Kurân'ın "kulhuvel-lahu" diye başlayan ihlas süresi.
qumrî *d.* Kumru.
qunc *d.* Köşe.
quncik *d.* Köşe.
qunçik *d.* Düğme.
quraftin Bükerek koparmak, bükerek kırmak. **di xu da quraftin:** Duyduğu acıyı, üzüntüyü sezdirmemek, gizli gizli üzülme. (**diqurêfe, biqurêfe**)
qurçandin (Göz) Kırpmak. (**diqurçîne, biqurçîne**)
qurçik *d.* Giysi parçası, bez parçası, paçavra vb. şeyler.
qurçik û pirçik Giysi parçası, paçavra, bez parçası vb. şeyler.
qurçimandin Boynunu koparmak. (**diqurçimîne, biqurçimîne**)

qurçimîn Boynu kopmak.
qurçimyê!: Boynu kopasica! (kadın için.) **qurçimyo!:** Boynu kopasica! (erkek için.) (**diqurçime, biqurçime**)
qurç kirin (Göz) Kırpmak.
qurde İşe yaramayan, cılız ve yaşlı yük hayvanı.
qure Kibirli.
qurefî *d.* Kibirlilik.
qurf Saç, tüy gibi şeyleri kesme, kısaltma, kırpmak.
qurf kirin Saç, tüy gibi şeyleri kesmek, kırpmak.
qurifandin *bkz.* "quraftin"
qurifîn 1) Bükülerek kopmak, bükülerek kırılmak. **2)** Paniğe kapılmak. (**diqurife, biqurife**)
qurincandin Çimdikleme. (**diqurincîne, biqurincîne**)
qurincok *d.* Çimdik.
quri-qur *d.* Karın gurultusu.
qurix Koruk üzüm.
qurm *d.* Ağaç kütüğü.
qurnefil *d.* Karanfil.
qurp Kuluçka.
qurp ketin Kuluçkaya yatmak.
qur-qur *d.* Kurbağanın çıkardığı ses, vıraklama.
qurqur beg İmalı olarak "büyük adam", "bey" anlamında kullanılır. **Zeyno qıza qurqur begê ye!** Zeyno qurqur bey'in kızıdır!
qursik *d.* Yama.
qursik û pirsik Bez, kumaş parçası, elbise yamamada kul-

lanılan dokuma maddesi vb. şeyler.

quruşo Paragöz (erkek.)

qurût bûn Eğilerek, kuş misali (el yardımı olmaksızın) su içmek. **ez dikim qurûfî avê bibim:** Kuş misali su içeceğim.

qusandin Süt, ayran gibi şeylerin kaynarken kesilmelerine, ekşiyip kabarmalarına neden olmak. (**diquşîne, biqusîne**)

qusêsi Koyun kırkımcısı, koyun kırkan kimse.

qusyan süt, ayran gibi şeylerin kaynarken kesilmeleri, ekşiyip kabarmaları. (**diquşe, biquşe**)

qut Kesik, kopuk.

qutifin Soğuktan donacak duruma gelmek. (**diquşife, biquşife**)

qutik e. Kadınların giydiği, yarım kollu, süslü bir çeşit ceketimsi giysi.

qut kirin Kesmek, koparmak.

qutnî Bir çeşit dokuma maddesi.

quz e. Kadın cinsel organı.

quzek Dalkavuk, yaltakçı.

quzekî d. Dalkavukluk.

quzo! Yalaka herif!

qûçik bkz. "qerf û qûçik"

qûn d. Kıç. **qûn lê qetyan/qûna wî qetyan:** Bütün gücünü kullanarak uğraşmak, çok zorluk çekmek, çok yorulmak, çok

sıkıntı çekmek; anası ağlamak.

qûnç d. Taş yığını.

qûnç kirin Taşları üst üste yığmak.

qûndax d. Tüfek dipçığı.

qûnde İffetsiz.

qûnderzk d. Ufak dikiş.

qûndetî d. İffetsizlik.

qûnek Homoseksüel, ibne.

qûngir İri kıçlı kimse.

qûnkişk 1) "Kıçı yerde sürünen" anlamındaki bu sözcük oldukça şişman, hantal ve iri kıçlı kimselere söylenir. **2)** Küçük çocukların kıç üstü sürüklene sürüklene yürümeleri.

qûno Homoseksüel, ibne.

qûrix d. Kutup yıldızı.

qûrîn d. Feryat.

qûr-qûr d. Feryat.

qûryan Feryat etmek. (**diquêre, biquêre**)

qûş d. Kuskun.

qûş kirin Kuskunlamak.

qûşxane d. Tencere.

qût e. Tavuk yemi.

qût î nemrût Ölmeyecek kadar yiyeceği (veya azığı) olan.

Reşo qût î nemrût e:

Reşo'nun ölmeyecek kadar azığı var.

qwand Denk, emsal, kadar.

qwas Kadar, miktar.

R

rabûn Kalkmak. **rabûn pê:**

Oturma durumundan ayakta durumuna geçmek; ayağa kalkmak. **rabûn ser niga:** Oturma durumundan ayakta durumuna geçmek; ayağa kalkmak.

racan Üstüne gitme, (biriyle) dalaşma.

radan (Mecazi) Cinsel ilişkide bulunmak. (**radide, rade**)

rahêlan Tutmak, kapmak, kaldırmak. **hela rahêle vî çewalî:** Şu çuvalı kaldırıversene. **rahêlan hev:** Güreşmek, kepişmek. **me rahêla hev:** Güreştik, (kapiştık.)

rahîştin Bir şeyi almak için el atmak, bir şeyi yakalamak veya tutmak için davranmak. **rahîştin hev:** Güreşmek, kepişmek. **min û Seydo me rahîşt hev:** Seydo'yla güreştik, (Seydo'yla kapiştık.) (**radihêle, rahêle**)

raketin Yatmak.

rakirin Kaldırmak.

ramûsan *bkz.* "maç"

ramûsandin *bkz.* "maç kirin"

rapelik Musallat olma, başına bela olma.

rarû Yüzyüze olma hali. **em rarûyî hev hatin:** Yüzyüze geldik.

rast *d.* Düzlük, meydan.

rast 1) Doğru. **2)** Sağ, sağ yön.

rast bûn Doğrulmak, doğru hale

gelmek.

rast derketin Doğru olduğu anlaşılacak, doğru çıkmak.

rast hatin Rast gelmek, rastlamak.

rastî *d.* Doğruluk.

rastî hev hatin Rastlaşmak.

rast kirin Doğrultmak, doğru hale getirmek.

rast û rast Doğrudan doğruya.

raxistin Sermek. (**1. radixe, raxe**
2. radixîne, raxîne)

reben Zavallı.

reca/rica Rica.

recî *d.* Dilencilik.

ref *e.* Kuş sürüsü.

ref Yandaş.

reh *e.* **1)** Damar. **2)** Bitki-ağaç kökleri. (**Pehlevice: reg**)

rehet 1) Kolay, basit, rahat. **2)** Sağ, esen, rahat.

rehet bûn 1) Kolay olmak, rahat olmak. **2)** İyileşmek.

rehetî *d.* **1)** Kolaylık, rahatlık. **2)** Esenlik, huzur, rahat.

rehet kirin 1) Kolaylaştırmak, rahat hale getirmek. **2)** Rahat etmek, esenlikli ve huzurlu hale gelmek.

rehm *d.* **1)** Rahim. **2)** Merhamet.

lê hatin rehîmê: (Ona)

Merhamet etmek, acımak.

Xwedê li wî hat rehîmê: Tanrı ona acıdı.

rehme *d.* Rahmet.
rehmeti Rahmetli.
reh û rîçik Bitki-ağaç kökleri,
 kök tüyleri vb. şeyler.
reml *d.* Remil.
reng *e.* Renk.
rengîn Renkli.
rentele Kafadan yana sakat kimse.
rep Sertleşip dikleşme.
repal Züğürt, çulsuz.
repandin "Pat küt" dövmek.
 (**direpîne, birepîne**)
rep bûn Sertleşip dik hale
 gelmek.
repîn *d.* Ayak gürültüsü, tepinme.
rep kirin Sertleştirip dik hale
 getirmek.
req *e.* Su kaplumbağası.
reqandin Patırtılı bir şekilde
 dövmek. (**direqîne, bireqîne**)
reqas *d.* Oyun, dans, raks.
reqas Dansçı, rakkas.
reqisîn Dansetmek, raksetmek.
reqîn *d.* Patırtı, takırtı.
req-req *d.* Patırtı, takırtı.
req-rût Bomboş, tamtakır.
resas *e.* Kurşun.
reş Siyah, kara.
reşandin Serpmek.
reşayî *d.* Siyahlık, karalık.
reşbelek Siyah beyaz renkli.
reş bûn Siyahlaşmak.
reşek *d.* Çeyrek.
reşêşk *d.* Çilenti.
reşê tarî Koyu siyah renk.
reş girêdan Yas tutmak; karalar
 bağlamak.

reşik Siyahi, zenci.
reşi-qûl Simsiyah.
reşî *d.* Siyahlık.
reş kirin Siyahlaştırmak.
reşotankî Kara kuru kimse.
reşreşk *d.* Çöretu.
reş ve hatin (Gözün) Kararması.
çavê min reş ve tên: Gözlerim
 kararıyor.
rev *d.* Kaçış.
revandin Kaçırarak. **bi revandin**
dan: Kaçtırmak.
revandî Kaçırılmış olan.
revî revî Apar topar, kaçarcasına.
revyan Kaçmak.
rewag *d.* Çadır siperliği.
rewan Rahvan.
rewaqe *d.* Mercimek ve nohut
 tınazı.
rewiqîn Ekinin veya meyvanın
 boş, kof, çürük olması.
 (**direwiqe, birewiqe**)
rex *e.* Yan, kenar.
rext *e.* Fişeklik.
rez *e.* Bağ, üzüm bağı.
 (**Pehlevîce: rez**)
Reza Diyarbakır'ın Bağlar semti.
 (Burası eskiden üzüm bağları ile
 ünlüydü. bugün bu isim unutul-
 maya yüz tutmuş. bunu sürekli
 annem kullanırdı. Bağlar ismi
 yöneticilerce asimilasyon para-
 lelinde o semte verildi. ama
 annem ve onun yaşındakiler
 Bağlar ismini hemen hemen hiç
 kullanmadılar, belki de alışkan-
 lıktan dolayı Kürtçe ismi tercih

ettiler)
rezil Rezil. **rezîlî alemê kirin**: Ele güne karşı rezil etmek. **rezil û rusya**: Rezil ü rüsva.
rê d. Yol. **dan rê**: Gidilecek yere doğru yola çıkmak, yola koyulmak. **ji rê derxistin**: Aklını çelmek, baştan çıkarmak; yoldan çıkarmak. **riya wî vêketin**: Yolu düşmek. **riya xu şaş kirin**: Yanlış yola sapmak, yolunu şaşırarak.
rêber Rehber.
rêberî d. Rehberlik.
rêbir Haydut, eşkıya, yol kesen.
rêdan Göstermek. **wî rismî rê min bide**: O resmi bana göster.
rêjber Rençber.
rêjberî d. Rençberlik.
rêj kirin Kazımak.
rêketin Yola çıkmak, yola koyulmak. **erebe bi rê ket**: Araba yola çıktı.
rêkirin Yolculamak, yolcu etmek. **min meta xu bi rê kir**: Halamı yolculadım.
rêwî Yolcu.
rêwîî d. Yolculuk.
rêx d. Sığır pisliği.
rêxistin Yolculamak, yolcu etmek. **te Bazo bi rê xist?**: Bazo'yu yolculadın mı?
rêz d. 1) Satır, yazıdaki satır. 2) Dizi, sıra. **bi rêze**: Dizili. **bi rêz xistin**: Sıralamak. **ez ê nuha navê zaroka bi rêz xim**: Şimdi çocukların adını sıralayacağım.

rêz bûn Dizilmek.
rêz kirin Dizmek.
rib d. Çeyrek.
ribab d. Rebab.
ribik e. Bidon.
ricif Titreme, ürperti.
ricifandin Titretmek, ürpertmek.
ricifin Titremek, ürpermek.
ricim Kötüleme, taşlama.
ricimandin Kötülemek, taşlamak.
rihal d. Damat tarafının hazırlayıp gelin olacak kızın evine götürdüğü ve daha sonra kızın çeyizinin de buna katılmasıyla oluşturulan eşya.
riham d. Alt dudağın alt kısmı, banteli.
rihan d. Reyhan.
rijandin Dökmek. (**dirjîne, birjîne**)
rijî Yağsız yiyecek.
rijyan Dökülmek. (**dirje, birje**)
rik d. Kafayı (birine) takma işi, inat, kin. **rika xu lê girêdan**: (Birine) Kafayı takmak, başına bela olmak, (biriyle) inatla uğraşmak. **Soro rika xu li min girêdaye**: Soro kafayı bana takmış.
rikêb d. Saldırı.
rikêb kirin Saldırmak. **min rikêbî ser wî kir**: Ona saldırdım.
rim d. Mızrak.
rincik Pürüzlü, yırtık bez, giysi vb. şeyler.
rind Güzel, iyi.

rind bûn Güzelleşmek, güzel olmak.
rindî *d.* Güzellik, iyilik.
rind kirin Güzel etmek, iyi etmek.
rindtir Daha güzel, daha iyi.
rino Dokuma tezgahında kul-lanılan ağaçtan tarak.
rism *e.* Resim.
ristin Eğirmek. (**dirêse, birêse, rist**)
rişme *d.* Yular.
riz *d.* Pirinç.
rizandin Çürütmek. (**dirizîne, birizîne**)
rizyan Çürümek. (**dirize, birize**)
rizyayî Çürük, çürümüş olan.
rî *d.* Sakal. **rî berdan:** Sakallarını kesmeyip uzatmak, sakal bırakmak.
rîçal *d.* Reçel.
rîçik *bkz.* "reh û rîçik"
rîkê Sık sık altını pisleten kız çocuğu.
rîko Sık sık altını pisleten erkek çocuk.
rîs *e.* Yün iplik.
rîsipî *e.* Yaşlı, ihtiyar, sakalı ağarmış olan yaşlı kimse.
rîsî *d.* Kışın hayvanlara yedirilmek üzere saklanan burulmuş kuru ot destesi.
rîsîn Yünden yapılmış olan, yünlü.
rîş *d.* Ur, şark çıbanı.
rîşik *d.* Püskül.
rîşî *d.* Püskül, saçak

rîşîn Püsküllü.
rîşk *d.* Bit yumurtası, sirke.
rîyin Sıçmak. (**dirî, birî**)
ro *d.* 1) Gün. **ro bi ro:** Gün gün, gün be gün. **rokê pêş da:** Bir gün evvel. **royê pê da:** Gün boyu, bütün gün. 2) Gündüz. 3) Güneş. **ro vekirin:** Güneş açmak, hava aydınlanmak.
roava *d.* Batı.
rocî *bkz.* "rojî"
rohilat *d.* Doğu.
rojin *d.* Baca.
rojî *d.* Oruç.
rokirin Dökmek, boşaltmak. **genimê nav wî çewalî roke erdê:** Çuvalın içindeki buğdayı yere boşalt.
Romî Türk.
ron 1) Berrak. 2) Sıvı, cıvık, açık sıvı, sulu sıvı, açık ince sıvı.
ron bûn Sıvılaşmak, cıvıklaşmak, sulu hale gelmek, (sıvı) açık ince olmak.
ronî Aydın, ışıklı.
ronî bûn Aydınlanmak, ışıklı hale gelmek.
ronî kirin Aydınlatmak, ışıklı hale getirmek.
ronkayî *d.* Aydınlık, berraklık.
ron kirin Sıvılaştırmak, cıvıklaştırmak, (sıvıyı) açık ince hale getirmek.
rot *e.* İnce direk, uzunca sınık.
ruh *e.* Ruh. **bê ruh mayin:** Yüzü sararıp solmak, cansız ve güçsüz kalmak. **mîna ruhê xu zanîn:**

Çok iyi bilmek, "adı gibi bilmek". **ruh jê kişyan**: Ruh bedeninden ayrılmak, ölmek.

ruh tê neman: Beti benzi kalmamak.

Ruha *d.* Urfa. (**Pehlevîce**: Orya)

ruhber Canlı.

ruhîstîn Azrail.

rutbe *d.* Rutubet. (*bkz.* "şilekî")

rû *e.* Yüz, surat. **bi dev û ruya**:

Yüzüstü. **dan rû**: Kabahatini, kusurunu yüzüne karşı söyleyip ayıplamak; yüze/yüzüne vurmak. **ji ruyê xu avêtin**: Bir istekte bulunanı bir bahane ile uzaklaştırmak, "başından atmak veya savmak". **ruyê wî**

neêşyan: Utanması sıkılması olmamak, yüzüstü olmak. **ruyê**

wî negirtin: Çekinme, sıkılma gibi nedenlerle bir kimseden bir şey istemeye, ona bir şey söylemeye çekinmek; yüzü tutmamak. **ruyê xu reş kirin**: Yalan yere konuşmak; yüzünü kara etmek. **ruyê te reş be!**: Yüzün kara olsun! yalancı! **rû ji rû fedî dîke**: İnsanlar karşı karşıya gelince daha kolay uzlaşırlar.

rûber Yorgan önyüzü.

rûbes *d.* Okçur otu. (**Pehlevîce**: **rêpas, rêwas**)

rûçikandin Yolmak. (**dirûçikîne, birûçikîne**)

rûçikîn Yolunmak.

rûdan Yüz vermek, şımartmak.

rûgirtin Yüz bulmak, şıarmak.

rûgirtî Şıarmak.

rûken Gülerlyüzlü.

rûmet *d.* Yüzakı, şeref.

rûn *e.* Yağ. **rûnê helandî**: Erimiş

yağ. **rûnê malê**: Hayvansal yağ.

rûnê nebatî: Bitkisel yağ.

rûnerm Yumuşak yüzlü.

rûnermî *d.* Yumuşak yüzlülük.

rûnişkandin Oturtmak.

(**rûdinişkîne, rûnişkîne**)

rûniştin Oturmak. (**rûdine, rûne**)

rûreş Yüz kızartıcı bir iş yapan, yüzü kara kimse.

rûreşî *d.* Yüz kızartıcı durum.

rûsipîti *d.* Yüzaklığı, şeref.

rûşuştî Terbiyesiz, saygısız kimse.

rût 1) Tüysüz, çıplak. **2)** Züğürt,

çulsuz. **rût î repal**: Beş parasız,

züğürt, çulsuz kimse. **rût û pût**

kirin: Soyup soğana çevirmek,

beş parasız bırakmak.

rût bûn 1) Tüysüzleşmek, çıplak

olmak. **2)** Züğürtleşmek, beş

parasız olmak.

rût kirin 1) Tüysüzleştirmek,

çıplaklaştırmak. **2)**

Züğürtleştirmek, beş parasız

bırakmak.

rûto Beş parası olmayan, züğürt,

meteliksiz ve itibarsız erkek.

rwîn/rûn *d.* Kök boyası.

rwîvî/rûvî *e.* **1)** Bağırsak. **2)** Tilki.

S

sadir *d.* Sebze fidesi.

sadir bûn (Birinden) Olmak, (birinin) belinden gelmek, (birinin) dölü olmak. **Oso ji Remo sadir bûye:** Oso, Remo'nun dölüdür.

safi Tamamiyle, tamamen, safi.

safi bûn Saf olmak, duru olmak, safi olmak.

safi kirin Duru etmek, saf hale getirmek, safi etmek.

sagat Avare, işsiz güçsüz, serseri.

sak *e.* Manda yavrusu.

sal *d.* Yıl, sene. **sala çwînî, (sala çûnî):** Geçen yıl. **salê mehê carê:** Ayda yılda bir. **salê pê da:** Yıl Boyu, bütün yıl. **salê tê:** Gelecek yıl.

sal Yaş, doğuştan beri geçen zaman. **ew sê salî ye:** O üç yaşındadır.

salawext Yılın bütün zamanlarında, yıl on iki ay.

salix *e.* Salık, haber. **salix dan:** (Birşeyi, birini) Onun uygun olduğunu söylemek, tavsiye etmek.

salixirab Kötü salıklı.

sam *d.* İğrenç koku.

sandoq *d.* Sandık.

saq *d.* 1) Ayak bölümü olmayan ve dize kadar uzanan bir çeşit çorap, tabansız çorap. 2) Çorap, çizme gibi şeylerin ayak bölümünden yukarıda olan kısmı.

saqo *e.* Ceket.

sar Soğuk.

sar bûn Soğumak.

sarger mî *d.* Nezle.

sarî *d.* Soğukluk.

sarîbarî Abuk sabuk (söz, laf)

sarînc *d.* Sarnıç.

sar kirin Soğutmak.

sarogerm Ilık.

satan *bkz.* "çîp"

satil *d.* Bakraç.

satilko Bakracımsı, bakraç biçiminde.

sator *d.* Satır, kesici satır aleti.

saw *d.* Ürküntü, ürkme.

saw girtin Ürkmek, dehşete kapılmak.

sawgirtî Ürkmüş olan, dehşete kapılmış olan.

sax Sağ, canlı, esen. **sax bî!:** Teşekkür ederim! Eksik olma! Sağol!

sax bûn Sağ olmak, sağlığına kavuşmak, iyileşmek.

saxî *d.* Sağlık.

sax kirin Sağaltmak, sağlığına kavuşturmak, iyileştirmek.

saxmîrat Daha ölmeden malı mirasa kalan kimse.

saxtî *d.* Yoklama.

saxtî kirin Yoklamak. **here sax-tiya mirîşka bike:** Git tavukları yokla.

saya Sade örülen nakışsız örgü.

sayî Açık hava, berrak hava.

saz *d.* Saz, çalgı.

sazbend Çalgıcı.
sazbendi *d.* Çalgıcılık.
seba İçin.
sebir *d.* Sabır.
sebir kirin Sabretmek.
sebirîn Sabretmek. (**disebire**,
bisebire)
sebî Çocuk.
sed *e.* Yüz (yüz sayısı). **sed qat**:
Yüz kat, kat kat, pek çok
(kıyaslama deyimini.)
seder *d.* Sedir.
sedqe *d.* Sadaka.
seet *d.* Saat. **seet çend e?: seet ji**
pênca ra dibuhure du deqe û
nîv: Saat kaç? Saat beşi iki
buçuk dakika geçiyor. **seet**
çend e? seet ji pênca kê m sê
deqe: Saat kaç? Saat beşe üç
dakika var.
sehan *d.* Tabak.
sehet *d.* Sıhhat. **sehet be!**:
Sıhhatler olsun! **sehetxweş**:
"Ağzına sağlık" anlamındaki
sözcük.
sekbav "Köpeğin dölü" anlamın-
da bir küfür.
sekin duruş.
sekinandin Durdurmak. **bi sek-**
inandin dan, (dan sek-
inandin): Durdurmak. (**disek-**
inîne, bisekinîne)
sekinîn Durmak. **bise!**: dur!
("bisekine"den.)
se kirin Üzerini aramak, yokla-
mak, kontrol etmek. **polêsa**
bavê min se dikirin: Polisler

babamın üzerini arıyorlardı.
seklawî Bir cins asil at.
sekman Keskin nişancı.
selepatî Üstünkörü.
selewat *d.* Salavat.
selexane *d.* Kesimevi.
selexane Hantal, oldukça şişman
ve ağırcaanlı kimse.
selitîn Musallat olmak. **ew li**
min selitiye: O bana musallat
olmuş, başıma bela olmuş.
(**diselite, biselite**)
selte *d.* Salata. **selta firingya**:
Domates salatası. **selta xiyara**:
Cacık.
selwan/serwan Deve çobanı .
semitîn (Derinin) Soyulması.
(**disemite, bisemite**)
semt *d.* Bir kimsenin çevresi,
etrafı, yanı yöresi. **ji Kamo ra**
bibêje bira bi semta min
nekeve: Kamo'ya söyle sakın
uğramasın yanıma.
seqem *d.* 1) Ayaz. 2) Zatürre.
seqem girtin: Zatürre olmak.
ser *e.* Baş, kafa. **bi serê (...)**: Bir
kişinin adına yemin edilirken
"(...) başı hakkı için" anlamın-
da, adına yemin edilen kişinin
adından önce kullanılan yemin
biçimi. **bi serê xu**: Bir başına,
tek başına. **hatin serê wî**: 1.
Kötü durumla karşılaşmak 2.
Beklenmedik, şaşırtıcı bir olay
veya durumla karşılaşmak;
"başına gelmek". **serê merî**:
Her bir kimseye; adam başına.

serê te (we) sax be: Başın (başınız) sağolsun. **serê wî êşandin:** 1. Gereksiz sözlerle (onu) bunaltmak 2. Bir iş için (onu) tedirgin etmek, uğraştırmak. **serê wî ketin belê:** Başı belaya girmek. **serê wî ketin teşqelê:** Başı derde girmek. **serê wî xistin belê:** (Onun) Başını belaya sokmak. **serê xu kirin ber xu:** Başını önüne eğmek. **serê xu xistin belê:** Başını belaya sokmak. (Pehlevîce: ser)

ser Üst. **di ser ra:** Üstünden, üzerinden. **di ser ra çûn:** Taşmak, sıvı şeylerin kabı taşırması. **li ser:** Üzerinde, üstünde. **li ser hev:** 1. Tekrar tekrar, birbiri arkasından 2. Birbirinin üstünde. **ser dilê wî tîrş bûn:** Midesi ekşimek, midesi yanmak. **ser sera, (ser çava):** Memnuniyetle, hiç rahatsız olmaksızın; "başımınla beraber."

sera d. Saray. (Pehlevîce: seray, sray)

serad d. İri delikli elek.

serapê Baştan başa.

serapîra Bunca ömürden sonra, yaşlı haliyle, yaşlanmış olduğu bir sırada.

serbazî Yüklemede ikinci kat yük.

serberê Koyun sağımında, koyunların başlarından tutup

sağıma yardımcı olan kimse.

serberjêr Başaşağı doğru.

serbest 1) Serbest, özgür. **2)**

Başına buyruk kimse.

serbest bûn Serbest olmak.

serbest kirin Serbest etmek.

serbestî d. Serbestlik.

serbilind Şerefli, onurlu.

serbilindî d. Şeref, onurluluk.

sercil d. Kaparo.

serçavî Baştaçı edilen, büyük

değer verilen, üstün tutulan.

sergîn e. Tezek. (Pehlevîce:

sergîn)

sergome Kocaman kafalı kimse.

sergoş Geme bağlanan ip.

sergovend Halayda başı çeken kimse.

serhed d. Hudut boyu.

serhevde Başa kakma, tenkit.

serhezok Başı sürekli titreyen, titrek başlı olan insan veya hayvan.

serhêl Halayda başı çeken kimse.

seridandin Kalburdan geçirmek.

seridîn Kalburdan geçmek.

serik e. 1) Başcık, başcağız. **2)**

İğ başlığı.

serişk Dik kafalı.

serî 1) Başlık. **2)** Baş, kafa, uç.

ji serî da Başından, baştan. **ji**

serî heya binî: Her yönüyle,

iyice, baştan aşağı. **serî lê bela**

bûn: Başı çok ağrımak, başı

çatlamak. **serî lê gerandin:**

Oyalamak. **serî lê werimîn:**

Gürültü vb.'den dolayı rahatsız olmak; kafası balon gibi şişmek. **serî lêxistin**: Müracaat etmek, baş vurmak.
serî hildan Baş kaldırmak.
serkel *d.* Fazla kaynama.
serkul *e.* Eşek dışkısı.
serma *d.* Soğuk. **serma girtin**: Soğuk almak, üşütmek. **serma hılanîn**: Soğuk almak, üşütmek.
sermiyan *e.* Sermaye, anamal.
sermiyan Reis, aile reisi.
sermiyandar Sermayedar.
ser nixamtin Örtbas etmek.
serobin Altüst.
serobin kirin Altüst etmek.
serpalî Ekin biçen işçilerin başı, orakçıbaşı.
serpişt *d.* Kırkılan koyunların sırtında kırılmadan bırakılan kısım.
serpiştê Sirtüstü.
serqame Yukarı doğru.
serqeydem (Tarlada) Hat başı, hat başlangıcı.
serqiyame Yukarı doğru.
serqot Başında başlık veya örtü olmayan, başaçık.
serqûnç Ağzına kadar dolu kap.
serrast Düzeltilmiş olan.
serrast bûn Düzelmek.
serrast kirin Düzeltmek. **ez dikim herim antênê serrast bikim**: Anteni düzeltmeye gidiyorum.
serrax *d.* Yorganın üzerine atılan

örtü.
serrê Yol üstü.
serrût Kel.
sersal *d.* Yılbaşı.
serserî Serseri.
serşivan Kaliteli çoban, çihil çoban, usta çoban.
serşo *d.* Yıkama yeri, banyo.
ser şuştin Banyo yapmak.
ser û kinc *e.* Üst baş.
ser û pê Kelle paça.
servekirî Üstü açık olan.
serwext Anlayışlı, haberdar.
serxoş Sarhoş.
serxoş bûn Sarhoş olmak.
serxoşî *d.* Sarhoşluk.
serxoş kirin Sarhoş etmek.
sewal *d.* Soru.
sewal kirin Sormak.
sewax *d.* Sıva.
sewax kirin Sıvamak, sıva vurmak.
sewq Sevk.
sewqat *d.* Sevkiyat.
sewq kirin Sevketmek.
sews Akli denge bozukluğu.
sewsî bûn Akli dengesi bozulmak.
sewt *d.* Avaz.
sexî Cömert.
seyandin Sıvamak, sıva vurmak.
(diseyîne, biseyîne)
seyandî Sıvalı.
seyd *d.* Av.
seydvanî Avcı.
seyran *d.* Piknik.
sê Üç.

sêgavk *d.* Üç adım uzun atlama.
sêgoşe Üçgen.
sêkevir Üç taşla telak atma,
 karıyı taşla boşama işi.
sêl *d.* Ekmek sacı.
sênî *d.* Sini.
sêr *d.* Seyir.
sêr kirin Seyretmek.
Sêrt *d.* Siirt.
sêsibe Üç gün sonraki gün.
sêsîd *d.* Üç yüz.
sêşemî *d.* Salı.
sêv *d.* Elma.
sêvanok *d.* Uyluk kemiği.
sêvok *d.* Uyluk kemiği.
sêwan *e.* Değnek.
Sêwas *d.* Sivas.
sêwî Öksüz.
sêwîti *d.* Öksüzlük.
sêxîçk *d.* Üç taşla oynanan bir
 oyun.
sêzde *e.* On üç.
sibat/sebat *d.* Şubat.
sibe *d.* 1) Yarın. 2) Sabah. **siba**
te bi xêr!: Hayırlı sabahlar!
 Günaydın!
sibeda Yarın. **ez ê sibeda**
werim: Yarın gelirim. **kî sibe-**
da tê? Yarın kim geliyor?
sifet *e.* Sima, yüz.
sifir *e.* Bakır.
sifil Sivil.
sifre *d.* Sofra. (**Pehlevîce: stefr**)
sihêr *d.* Sihir.
sihêrbaz Sihirbaz.
sihor *d.* Sahrur.
sihorîk *d.* Sincap.

sike *d.* Demir kazık.
sikran Ölüm hali, ölüm
 döşeginde olma hali.
siktir kirin Defetmek, siktir
 etmek. **siktir be!**: Defol!
sik û sar Sopsoguk.
silav *d.* Selam. **silav dayin**:
 Selam vermek. **silav girtin**:
 Bir kimsenin selamına karşılık
 vermek; selam almak. **silav**
kirin: Selam etmek.
silek Korkak, eli kalkmayan.
silh *d.* Silah.
Silîva *d.* Diyarbakır'ın Silvan
 ilçesi.
Silîvî Silvanlı.
sim *e.* Hayvan tırnağı, hayvan
 toynağı. (**Pehlevîce: sumb**)
simaq *d.* Sumak.
simêl *d.* Bıyık. **simêl berdan**:
 Bıyıklarını kesmeyip uzatmak,
 bıyık bırakmak. **simêlê wî şûr**
nabire: Çok büyülenmeyi,
 kimseden çekinmesi kalma-
 mayı anlatır.
simêlboq Palabıyıklı.
simil *e.* Başak.
simsim Üzeri simli olan kadife
 vb. şeyler.
sinc *d.* İğde.
sinciq *d.* Ceviz, bademiçi gibi
 şeylerden yapılan sucuk.
sincirandin (Fırın, tandır vb.
 yerleri) Isıtmak.
sincirîn (Fırın, tandır vb. yer-
 lerin) Isınması.
sing *e.* Kazık.

singilk *e.* Ufak ve kısa kazık.
singo *e.* Süngü.
singodewran (Eskiden) Göğüs göğüse çarpışmayı anlatan bir sözcük.
sinhet *e.* Sanat, meslek.
sinetkar Sanatkâr.
sinî *d.* Sini.
sipî *d.* Bit.
sipî Beyaz, ak.
sipî bûn Beyazlaşmak.
sipîçek *d.* 1) Gözaki. 2) Yumurta akı.
sipîçolkî Beyaza çalan renkte olan.
sipî kirin Beyazlaştırmak.
sip î sax Capcanlı, sapaşğlam.
sipî w boz Apak ve temiz olan.
siqî *d.* Fital, tampon.
siqî Sert içimli tütün.
sirgûn Sürgün.
sisê Üç.
sist Gevşek. (**Pehlevic:** **sust**)
sist bûn Gevşemek.
sistî *d.* Gevşeklik. (**Pehlevic:** **sustîh**)
sist kirin Gevşetmek.
sisto pisto Gevşekçe.
sitar Koruma.
sitare *d.* Barınma yeri, sığınak.
sitêr *d.* Yataklık, yatakların konulduğu yataklık.
sitirandin Korumak.
sitirin Barınmak.
siûd *d.* Şans, talih.
sivik Hafif.
sivik bûn Hafifleşmek.

sivikayî *d.* Hafiflik.
sivik kirin Hafifleştirmek.
sivikî *d.* Hafiflik.
sivînek *d.* Dam vb. yerlerin saçağı.
sivîng *bzk.* "sivînek"
siwe Sıyrık, hafif yara.
sixletî *d.* Kalabalık.
sixte Sahte.
sixtekar Sahtekâr.
sixtekarî *d.* Sahtekârlık.
sixye Sıhhiyecî, iğneci.
sixyefî *d.* Sıhhiyecilik.
sî *d.* Gölge.
sî *e.* 1) Otuz. 2) Deri, giyecek imalatında kullanılan hamlığı giderilmiş deri.
sîng *d.* Göğüs.
sînor *d.* Sınır.
sîpe Sıpa.
sîper *d.* Siper.
sîr *d.* Sarmısak. (**Pehlevic:** **sîr**)
sîravk *d.* Tuzlu su.
sîrbend Atın göğsüne takılan süsleri, at'ın süs takımı.
sîrkirî Sarmısaklanmış olan.
sîrku *e.* Sarmısak döveceği.
sîrmast *d.* Yoğurt ve sarmısaktan oluşan bir yemek.
sîsalk *d.* Akbaba.
sîtil *d.* Kazan.
sîxur Oklu kirpi.
sobe *d.* Soba. **soba ceyrânê:** Elektrik sobası. **soba êzinga:** Odun sobası. **soba komirê:** Kömür sobası.
sofi Sofu.

sogilme *d.* Beğendi (alinazık) yemeği.
sol *d.* Ayakkabı.
sonî sonî Eninde sonunda.
sor Kırmızı.
sorboz Bir at cinsi.
sor bûn 1) Kırmızılaşmak. 2) Kızarmak.
sorgul Bir cins buğday.
sorik *d.* Kızamık.
soring *d.* Kırmızı renkli bir cins toprak.
sor kirin 1) Kırmızılaştırmak. 2) Kızartmak.
sorsork *d.* Düğün evi belli olsun diye bir sopanın ucuna takılıp düğün evinin damına asılan kırmızı bez parçası (kırmızı bez asma geleneği çok eskilere dayanmaktadır. bu gelenek Karacadağ'da hala sürdürülmektedir.
sorxî *d.* Sorgu.
sosin *d.* Çiğdem.
sosret Skandal, elaleme karşı rezil olma durumu.
soterî Soyтары, serseri.
soxe Meret! Geberesice!
soxe Ölüden geriye kalan.
soxîn Sonuç, sonunda.
soz *d.* Söz. *soz dan:* Herhangi bir şeyi yapacağını kesin olarak söylemek; söz vermek.
spar *d.* Dayanak.
spartin 1) Dayamak. 2) Emanet etmek. **Hemo kane mala xu bispêre Simo:** Hemo evini

Simo'ya emanet edebilir.
stendin Almak.
stewr Sütten kesilmiş olan hayvan.
stêwrk *d.* Yıldız.
stran 1) Türkü söylemek. 2) Yoğurmak. (**distrê, bistrê**)
stran *d.* Türkü.
subhanela Fesüphanallah.
sukr *d.* Suyu kesmek için yapılan bent, set, bûğet.
sultanî *d.* Salkımsöğüt.
sunux Üzgün, melul, düşünceli.
sur *d.* 1) Esinti. 2) Sır.
suxre *d.* 1) Angarya. 2) Baştan savma yapılan iş.
suyar Süvari, atlı, binici.
suyar bûn Binmek.
suyarî Atlı, binili olarak.
suyar kirin Bindirmek.
sûc *e.* Suç.
sûk *d.* Ayaz.
sûnd *d.* Yemin. **dan sûndê:** Ant içirmek, yemin ettirmek.
sûnd kirin Yemin etmek.
sûnd xwarin Yemin içmek.
sûndxwarî Yeminli.
sûs *d.* Meyankökü.
sût Aylak, serseri.
sûtal Aylak, serseri.
sûtik Aylak, serseri.
sût î dîn Zirdeli.
sûyin 1) Ayakla vurarak sıkıştırmak, tepmek. 2) Bilemek. (**disû, bisû**)
Swêrek/Sörek *d.* Urfa'nın Siverek ilçesi.

Ş

şa Sevinçli, neşeli, mutlu.

(Pehlevce: şat)

şabaş *d.* Düğünde damat için
çalgıcıya verilen paralar.

şa bûn Sevinmek, mutlu olmak.

şagird Çırak, öğrenci.

(Pehlevce: eşakirt, eşagird)

şagirdî *d.* Çıraklık.

şah kral, Padişah.

şa kirin Sevindirmek, mutlu
etmek.

şalebe Bir çeşit aba.

şalê İnşallah.

şalik *e.* Süt sağarken kullanılan
süzme bezi.

şalûl Arıkuşu.

şamik *bkz.* "firingî"

şamî *bkz.* "hulî"

şandin Göndermek, yollamak.
(dişîne, bişîne)

şanik *d.* Ben, vücuttaki siyah
leke.

şanzde *e.* On altı.

şapat *d.* An, en küçük zaman
parçası.

şaqiz Haylaz, yaramaz.

şar *d.* Kadınların başlarına ört-
tükleri siyah yazma.

şaristan Memleket, ülke.

şaş Şaşı.

şaş bûn Şaşkınlaşmak, şaşıp
kalmak.

şaşik *d.* Sarık.

şaşî *d.* Şaşırma, hata, yanlışlık.

şaş kirin Şaşkırtmak.

şaş mayin Şaş kalmak.

şaşo Şaşı erkek.

şavî *d.* Su kaynağı, akak.

şax *e.* Filiz.

şax dan Filizlenmek, dallanmak.

şaxşaxî Üzeri dallı desenli olan
giysi vb. şeyler.

şayî *d.* Sevinç, neşe, mutluluk.

(Pehlevce: şahîh)

şayîş Çekinme. ji min şayîşa
dike: Benden çekiniyor.

şe *e.* Tarak.

şeb *d.* Şap.

şebî 1) Alımlı, çekici. 2) Asil at,
cins at.

şehde Şahit.

şehdeyî *d.* Şahitlik.

şehetandin Bozmak. (dişe-
hetîne, bişehetîne)

şehetîn Bozulmak. (dişehete,
bişehete)

şehne "şeşil" işini yapan
görevli. ("şeşil" sözcüğüne
bakınız.)

şek Hamarat, çalışkan.

şekal *d.* Eskimiş, yırtık pırtık
deri ayakkabı. nagê şekala
(filankes): *bkz.* "nagê nenûka
-filankes")

şekir *e.* Şeker. şekirê gir:

Kesme şeker, küp şeker. şekirê

hûr: Toz şeker. şekirê nav

kaxeta: Kâğıda sarılı şeker.

şekirê noka: Leblebi şekeri.

şekirê qulqulî: Ortası delikli şeker.

şekirdank *d.* Şekerlik, şeker kabı.

şe kirin Taramak.

şekrok *d.* Yabani enginar.

şele Biçilip dizilmiş ekin yığını.

şeliḥ Cömert.

şeliḥandin (Kabuḡunu) Soymak.

(**dişeliḥîne, bişeliḥîne**)

şeliqîn Pişik olmak. (**dişeliqe, bişeliqe**)

şelpe Kendini kaybetme, çıldırma, cinnet geçirme. **şelpe bi wî ketin:** Cinnet geçirmek.

şelte *d.* Yüzsüz yorgan, döşek vb. şeyler.

şelwer *e.* Şalvar.

şemedan *e.* Muşamba.

şemil *d.* Hayvan yavrusunun süt emmesini engellemek için memeye takılan bez.

şemitandin Kaydırmak.

şemitîn Kaymak.

şemitok Kaygan.

şemî *d.* Cumartesi. (*bkz.*

"paşînî")

şemtonek Kaygan.

şemze Yeni doğmuş kuzu, oğlak, buzağı gibi hayvanlar.

şepelî *d.* Yağış.

şeplor Vücutta alerji sonucu meydana gelen sivilceli kızarıklık vb. şeyler.

şeq *d.* İki bacak arası, apışarası.

şeqil *d.* Hububatin çalınmasını

önlemekte kullanılan ve üzerine hububat ölçüsü işaretlenen tahta.

şeqitandin Sıyırmak. **Beko**

çakêt ji ser min şeqitand:

Beko, ceketî üzerimden sıyırdı.

şeqitîn Sıyrılmak. **pozê Beko**

şeqifî: Beko'nun burnu

sıyırdı.

şeqî Dinsiz.

şeqşeqî kirin (Mecazi)

Bacaklarını birbirinden ayırmak, bacaklarını "cart" diye yırtmak.

şer *e.* Savaş, kavga.

şerḥ *d.* Şeriat.

şerjêkirin Boğazlamak.

şer kirin Savaşmak, kavga etmek.

şerpeze Perişan, kötü durumda olan.

Şerqî Yezidi.

şert *e.* Şart, koşul.

şert Bahis, iddiaya girme, bahse tutuşma. **şert girtin:** Bahse tutuşmak.

şerûd Belayı seven, kavga etmeyi seven, kavgacı, yaramaz.

şerwer *e.* Şalvar. (**Pehlevic:** **şervar**)

şesid *e.* Altı yüz.

şeş *e.* Altı.

şeşderb *d.* Tabanca, altıpatlar.

şeşek *d.* Ramazan'dan sonra tutulan altı günlük oruç.

şeşkin Kadınların topluca yün

taramaları.
şet *e.* Nehir.
şev *d.* Gece. **bi şev û ro:** Sürekli, her zaman; gece gündüz. **şeva beratê:** Berat gecesi. **şeva hinê:** Kına gecesi.
şevaro Gece gündüz, bütün gün.
şevbêr *d.* Geceyi bir yerde geçirme.
şevder Geceleyin dışarda kalmış olan kimse.
şevgêr Gece gezmeyi seven.
şevîn *d.* Gece otlatması.
şevîn Geceye ait olan.
şevîn kirin Geceleyin sürüyü kırdada otlatmak.
şewat *d.* 1) Yanma. 2) Acıma.
şewate *d.* Yangın.
şewitandin Yandırmak.
şewitîn Yanmak.
şewq *d.* Işık.
şewqe *e.* Şapka.
şewqet *d.* Şefkat.
şexs Şahıs.
şê Al renkli bir at cinsi.
şêkirandin Şükretmek, teşekkür etmek. (**dişêkirîne**, **bişêkirîne**)
şêlandin Soymak, soygun yapmak. (**dişêlîne**, **bişêlîne**)
şêlmok *d.* Hardal.
şêlpîs Temizlik yönünden evine önem vermeyen, evi pasaklı olan kadın.
şêl û şimûl *d.* Boy pos, endam.
şên 1) Şen, neşeli, her tarafa neşe saçan, herkesi şenlendiren kimse. 2) Şen, meskûn yer.

şênayî *d.* Şenlik.
şên bûn Şenelmek, meskûn olmak.
şênî Şen, meskûn yer.
şên kirin Şeneltmek, meskûn hale getirmek.
şêr *e.* Aslan.
şêrgîn Kışkırtıcı.
şêst *e.* Altmış.
şêwirîn Danışmak.
şêwr *d.* 1) Danışma. 2) Sohbet.
şêwrxweş Hoşsohbet kimse.
şêx Şeyh.
şêxtî *d.* Şeyhlik.
şêz *d.* At sineği.
şibandin Benzetmek. (**dişibîne**, **bişibîne**)
şidandin Sıkamak. (**dijdîne**, **bijdîne**)
şidyan Sıkılmak. (**dijde**, **bijde**)
şifa Şifa. **şifa be!**: Afiyet olsun! "Şifa olsun!"
şihîre *d.* Şehriye.
şik *d.* Şüphe.
şikandin Kırmak. (**dişkîne**, **bişkîne**)
şikandî *bkz.* "navsal"
şikare *d.* Bir çiftçinin çifti çubuğu olmayan biri için ektiği ekin.
şikeft *d.* Mağara.
şikev *d.* İçinde çökelek kurusu eritilen ağaçtan tekne.
şikeva Mayasız ekmek.
şikêrandin Kırmak. (**dişkênîne**, **bişkênîne**)
şikil *e.* Biçim, şekil.

şikyan Kırılmak. (**dişkê, bişkê**)

şikyayî Kırık.

şil Yaş, ıslak.

şil bûn Islanmak.

şilekî *d.* Nem, rutubet.

şilikî Yaşlı insanlarda sonradan çıkan dişler.

şilingo *e.* Mardin acuru.

şilî *d.* Yağış.

şil kirin İslatmak. **binê xu şil kirin:** Altını ıslatmak.

şilope *d.* Sulu kar, eriyen kar.

şilp Aniden kaçan birinin ani kaçışını anlatmakta kullanılan sözcük. **şilp û bazda:**

Birdenbire kaçtı, aniden kaçtı.

şil û pil Sırılsıklam.

şil û pil bûn Çok ıslanmak; "sırılsıklam olmak."

şil û pil kirin Çok ıslatmak; "sırılsıklam etmek."

şilût Çıplak, çırılçıplak.

şilût bûn Çırılçıplak olmak.

şilût kirin Çırılçıplak etmek.

şil-zuha Ufak ve yassı bir taşın bir tarafı ıslatılıp havaya fırlatılarak "yaş mı kuru mu?" anlamına gelen **şil-zuha?** diye sorulan kura çekme şekli (bir tür yazı-tura oyunu.)

şima *d.* Balmumu.

şimamok *d.* Şamama.

şimarûn Balmumu ve yağdan yapılan ve yara tedavisinde kullanılan bir çeşit hamur.

şimik *d.* Terlik.

şimikî Ayakkabının topuk kıs-

mını içe doğru büküp giyme şekli.

şinaqî Aşırı susamış kimse.

şinaqî bûn Aşırı susamak.

şinaqî kirin Aşırı susatmak.

şindilandin Sarkıtmak.

(**dişindilîne, bişindilîne**)

şikî *e.* Kengerin yeşil ve taze olan yeni yeşermişi.

şirinqe *d.* Şırına.

şirîg Ortak.

şirîgatî *d.* Ortaklık.

şirît *d.* Şerit.

şirt *d.* Süpürge.

şirt kirin Süpürmek.

şitifin *bkz* "şutufin"

şitil *d.* Fide.

şitilandin Budamak. (**dişitilîne, bişitilîne**)

şiv *d.* İnce ve yaş dal parçası, çubuk vb. şeyler.

şivan Çoban.

şivantî *d.* Çobanlık.

şivaq *d.* Şafak.

şivik *d.* İnce ve yaş dal parçacığı, çubuk vb. şeyler.

şivteli *d.* Şeftali.

şiyar Uyanık.

şiyar bûn Uyanmak.

şiyarî *d.* Uyanıklık.

şiyar kirin Uyandırmak.

şihyan Kışnemek. (**dişihe, bişihe**)

şilafk *d.* Pankreas.

şîp *d.* Çağlayan.

şikîn *d.* Vururken "şappadak"

diye çıkan sesi anlatmakta kul-

lanılan sözcük.
şîr e. Süt.
şîranî d. Tatlı yiyecekler. **şîranî xwarin:** Sözlü veya nişanlı durumuna getirmek.
şîravoçkî Yarı tatsız yiyecek vb. şeyler.
şîret d. Nasihat, tavsiye.
şîretkar Nasihatçı.
şîrêz d. Çiriş.
şîrgermî Ilık.
şîrhelal Helal süt emmiş kimse.
şîrheram Haram süt emmiş kimse.
şîrîn 1) Tatlı, şirin. **2)** Sempatik, canayakın.
şîrîn bûn Tatlı olmak.
şîrînî d. Tatlılık.
şîrîn kirin Tatlılaştırmak.
şîрмаq d. Tokat.
şîrq (Cam vb.) Kırılırken çıkan ses.
şîrqînî d. Tokat vururken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.
şîr ve kirin Çocuğu süttten (memeden) kesmek.
şîrvekirî Süttten kesilmiş olan çocuk.
şît Düz.
şîv d. 1) Yemek. **2)** Akşamüstü koyun otlatması.
şo Köpekleri çağırırken kullanılan sözcük.
şo Sabun tanesi, sabun kalıbı. **du şo sabûn:** İki kalıp sabun.
şonik e. Tokaç, çamaşır tokacı.

şonik kirin Tokaçlamak.
şop d. İz.
şopger İzci.
şopgerîn bkz. "şopger"
şor d. Sohbet, söz, laf, laflama.
werin em şora bikin: Gelin sohbet edelim (lafalayalım.)
şor Tuzlu, tuzu fazla olan.
şorayî d. Tuzluluk.
şorbe d. Çorba. **şorba nîska:** Mercimek çorbası.
şorbeşîr d. Sütlaç.
şor bûn Tuzlu olmak.
şoret d. Gösteriş, fiyaka.
şorik d. Ağızdan akan salya.
şor kirin Tuzlu yapmak, fazla tuzlu hale getirmek.
şortik d. Fazla su katılmış ayran.
şoşman Sağdıç.
şoşmantî d. Sağdıçlık.
şuh d. Lahza, en kısa zaman parçası.
şujde d. Seccade.
şujî d. Peynir suyu, ayranın üste çıkan su vb. kısmı.
şur Ayakta işeyenlerin çıkardığı işeme sesi.
şuştin Yıkamak. **bi şuştin dan/dan şuştin:** Yıkamak. (**dişo, bişo, şuşt**)
şutufin Tüymek, sıvışmak. (**dişutufe, bişutufe**)
şuxul d. Çalışma, iş..
şuxulandin 1) Çalıştırmak. **2)** Kullanmak. (**dişuxulîne, bişuxulîne**)
şuxulandî Kullanılmış olan.

şuxulîn Çalışmak.
şûf *d.* Yüz şekli, sima.
şûjin *d.* Çuvaldız.
şûm Nazlı.
şûpik *d.* Yapağı yumağı.
şûr *e.* Kılıç.
şûrkêş 1) İyi kılıç kullanan. 2) Fedai.
şûş bûn 1) (Buzlu, kaygan vb. yerlerde) Kaymak. 2) Kandırılmak, yoldan çıkarılmak.
şûşe *d.* Şişe.
şûşik *d.* Küçük şişe.
şûş kirin Kandırmak, yoldan çıkarmak.
şût Çıplak.
şûv *d.* Nadas.

şûx Şuh.
şwêli/şöli Bulanık.
şwêli bûn/şöli bûn Bulanıklaşmak.
şwêli kirin/şöli kirin Bulanıklaştırmak.
şwêliti/şöliti *d.* Bulanıklık.
şwîn/şûn *d.* 1) Yas 2) Yer, birinin veya herhangi birşeyin işgal ettiği yer.
şwînda/şûnda 1) Geri, anarya. 2) Sonra. **Mendo hat şwînda ez çûm:** Mendo geldikten sonra gittim.
şwîn da kirin/şûn da kirin Geri çekmek, gerilemek, anarya yapmak.
şwîni/şûni Yaslı.

T

ta d. Sıtma.

ta e. 1) Dikiş ipliği. 2) Bitki tanesi. 3) Değirmen taşı. 4) Saç kılı, saçtan bir kıl.

tab d. Çaba, emek.

tab xwarin Çabalamak, emek harcamak.

tabih Tabi, bağımlı. **ez ne tabihî kesî me:** Ben kimseye tabi (bağlı) değilim.

ta girtin Sıtmaya yakalanmak.

tajan d. İnce sızı.

tajî e. Tazi.

tal d. Şans.

tal Acı (kahve, ot vb. şeylerin acısı.)

talan d. Talan. **talanê yekî birin:** Birini talan etmek.

talan bûn Talan olmak.

talan kirin Talan etmek.

talanî Talan olma durumu.

talaz d. Hortum, havada oluşan hortum.

tal bûn Acılaşmak.

talde d. Tenha ve sakin olan yer, gözden ırak yer, gizlenme veya kulis yapma yeri.

talib İstekli.

talik d. Kantaron otu. (Lat. Herba Polii)

talî d. Son, sonuç.

talizok d. Kasırğa.

tal kirin Acılaştırmak.

taloq avêtin (Mahkeme) Davayı ileri bir tarihe ertelemek.

talşîr d. Süt salgılayan tüylü bir bitki.

talûke d. Tehlike.

tam d. Tat. **tam jê dîyin:**

Hayrını görmek, bir faydasını görmek. **min tam ji lawê xu nedî:** Oğlumdan hiçbir yarar görmedim. oğlumun bana hayrı dokunmadı. **tam nedan:** Rahatını kaçırmak, rahatını bozmak, rahat vermemek. **tam tê neman:** (Birşeyin) Eski, güzel, hoş giden tarafı kalmamak, yozlaşmak, zevksizleşmek; tadı tuzu kalmamak.

tamar d. Damar. **tamara (...)** di (...) da heyê: (Soyunun ya da birinin) Huyuna çekmek, "damarına çekmek."

tam dan İtmek.

tam kirin Tatmak.

tamsarkî Tatsız, lezzetsiz yiyecek.

tan Samimi arkadaş.

tane e. Dana (bkz. "cange")

(Sanskritçe: **dhenû**)

tapan Deve tabanı.

taqî e. Erkeklerin giydiği, beyaz fistan ve uzun dondan meydana gelen bir çeşit giysi.

tar d. 1) Kasnak, kalbur vb. şey-

lerin kasnağı. 2) Orakla ekin biçerken sol elde tutulan, daha fazla biçmeyi ve tutamı kontrol etmeyi sağlayan bir el aracı.

taret *d.* Abdest.

tarî Koyu.

tarî *d.* Karanlık.

tarî bûn Karanlık olmak, karar-mak.

tarî kirin Karanlık etmek, karartmak.

tar û mar Tarümar.

tar û mar kirin Tarümar etmek.

tasa manga İçinde inek sütü sağılan ve 3-4 kilo süt alabilen büyük tas.

taşfê *d.* Sabah kahvaltısı.

tav *d.* Güneş ışığı.

tavilê Derhal, hemen.

tawe *d.* Tava.

tawî Sıtmalı.

tax *d.* Mahalle.

taxim *e.* Tarla sınırı.

tazî Çıplak. **şilf û tazî:** Çırlıçıplak.

şût î tazî: Çırlıçıplak.

tazî bûn Çıplak olmak, elbiselerini çıkarıp soyunmak.

tazî kirin Çıplak etmek, elbiselerini soymak. **xu tazî kirin:** Soyunmak.

tazîfî *d.* Çıplaklık.

te Sen, seni.

tebax *d.* 1) Ağustos 2) Tabak

tebaxçe *d.* Küçük tabak

tebek Bezden veya dokuma maddesinden bir parça

tebek *d.* Şap hastalığı

tebekî Şap hastalığına yakalanmış olan hayvan

teberik *d.* Ermiş kimseler olarak bilinen evliya, şeyh vb. kimselerin vermiş olduğu ve uğurlu olduğuna inanılan kutsal yiyecek, içecek türünden şeyler. **ev teberik e?:** Çok az verilen veya ikram edilen bir şeye karşılık söylenir.

tebh *e.* Ahlak

tefandin Söndürmek (**ditefine, bitefine**)

tefyan Sönmek (**ditefe, bitefe**)

tehdâyî *d.* Zorluk, zahmet, baskı

tehdê Zor, zahmetli

tehevandin Bitkin düşürmek, takatsız bırakmak (**ditehevîne, bitehevîne**)

tehevîn Bitkin düşmek, takatten düşmek (**diteheve, biteheve**)

tehmûl *d.* Tahammül

tehmûl kirin Tahammül etmek

teht *e.* Büyük yassı taş

tej *e.* Kilim, dokuma maddesi vb. şeylerin birbirine eklenen her bir parçası

tekelig *d.* Tekerlek

tekya *d.* Tekke

telaq *bkz.* "fatreşk"

telaq *e.* Nikâhlı kadını boşama.

bi telaq: "Şöyle yapmazsam ya da şöyle değilse karım boş düşsün" anlamında yemin sözü; "şart olsun". **telaqê xu avêtin:** *bkz.* "bi telaq" bi sê

telaqê bê fitye: *bkz.* "Bi telaq"

telaqî bûn Susuzluktan ölmek, susuz kalma sonucu ölmek

telaqreş Hain, kalleş. **hûn çima wa bêbext û telaqreş in?:**

Niçin böyle hainlik yapıyorsunuz.

telaş *e.* Büyük yün yumağı

telbîz *d.* Toprak biraz eşelendiğinde veya kazıldığında ortaya çıkan nemli kısım

teleb Dişi köpeğin erkek köpekle çiftleşme isteği

telik *d.* Terlik

teliqîn Köpeğin yavrulması

teliş Deri ya da herhangi bir dokuma maddesinden uzunlamasına kesilen parça

teliş kirin 1) Yarmak **2)** Deri ya da herhangi bir dokuma maddesini uzunlamasına kesmek veya dilimlemek.

telîz *e.* Telis.

teloqan Takla atma işi.

teloqanî bûn: Takla atarak yuvarlanma.

teloqanî kirin: Takla atarak yuvarlanmak.

telp *d.* 1) Çay, kahve gibi şeylerin tortusu. 2) Dere, kanal gibi yerlerin kenarında yapılan gölcük.

telpe *d.* Tarla-arazi bölümleri veya dilimleri.

telqîn *d.* Talkın.

tem *d.* Arzu, istek, meyil. **tema**

min têda ye: Arzum ondadır.

min tem kir gi herim, lebelê

nebû: Gitmek istiyordum ama olmadı.

temaşe *d.* Seyir, izleme.

temaşe kirin Seyretmek.

tembûr *d.* Saz, çalgı, tanbur.

temelî Alabrus tıraş biçimi.

temerî *d.* Kakül.

temerîk *d.* Kakül.

temezî *d.* İpekli kadın başörtüsü.

temisandin Bastırmak.

(ditemisîne, bitemisîne)

temisîn Bastırılmak **(ditemise, bitemise)**

temî *d.* Tenbih, uyarı.

tem kirin İstemek, arzu etmek.

tenapîya Başında ve omuzunda başlık, örtü, giysi olmaması durumu.

tendûr *d.* Tandır.

tene *e.* Ekin.

tenê Yalnız, tek başına. **tik û**

tenê: Yalnız olarak, yanında

hiç kimse bulunmadan, bir

başına.

tenêbûn *d.* Yalnızlık.

teng Dar. **teng û tal:** Dapdar,

çok dar.

tengal Deve ayağını bağlama ipi

tengayî *d.* Darlık.

teng bûn Daralmak.

tengijandin Daraltmak.

(ditengijîne, bitengijîne)

tengijîn Daralmak. **(ditengije,**

bitengije)

teng kirin Daraltmak.

tenik İnce, yufka gibi ince.
tenik bûn İncelmek.
tenikî *d.* İncelik.
tenik kirin İnceltmek.
tenişt *bkz.* "kêlek"
tenî *d.* İs.
tenî bûn İs olmak.
tenî kirin İs etmek, is sürmek.
tepandin Tokmaklamak.
(ditepîne, bitepîne)
tepelik *d.* Başın tepe bölümü.
tepi-dûz Dümdüz.
teplik *e.* Duvar vb. yerlere yapıştırılıp kurumaya bırakılan yaş tezek.
tep û rep Pat küt (vurma.)
teqa *d.* Duvarın iç tarafında, içine eşya koymak için yapılan küçük dolap, kör pencere.
teqandin Patlatmak.
teqawît Tekavüt.
teqilandin Bir şeyin ağırlığını tartmak (**diteqilîne, biteqilîne**)
teqilîn (Ayağı) Takılmak. (**diteqile, biteqile**)
teqîn *d.* Patlama, patlayış.
teqteqok *d.* Patpat tabancası.
teqwîm/teqwîn *d.* Takvim.
teqyan Patlamak.
ter Yaş ağaç, bitki gibi şeyler.
teral Tembel. **teralê Bexdê:**
 Hiçbir işe el sürmeden keyfince yiyip içip, yaşayan; iş yapmayı sevmeyen, rahatına düşkün, tembel kimseler için söylenir.
teralî *d.* Tembellik.

tercal *e.* Deccal.
teres Teres.
tereşqof *bkz.* "keleşqof"
terewîh *d.* Teravi.
terextor/tirextor *d.* Traktör.
terezî *d.* Terazi. (**Pehlevice: terazûk**)
terêx Obur, sünepe.
tergî Yeter ki .
terh İnce ve uzun ağaçcik, çalı gibi şeyler.
terikandin Terketmek.
(diterikîne, biterikîne)
terikîn Çatlamak. (**diterike, biterike**)
teriqandin Atın parlamasına neden olmak. (**diteriqîne, biteriqîne**)
teriqîn 1) Atın parlaması. **2)** Aşırı öfkelenmek. (**diteriqe, biteriqe**)
terişandin Kaydırmak. (**diterişîne, biterişîne**)
terişîn Kaymak. (**diterişe, biterişe**)
terî *d.* Kuyruk.
terk Çatlama.
ter kirin Terketmek.
termê mexîl Büyükayı takım yıldızı.
terş *e.* Sığırlar ve davarlar.
terşonek Kaygan.
tertere İriyarı kimse.
terxê Obur, sünepe kadın.
terxo Obur, sünepe erkek.
tesediq *d.* Sadaka.
teselî *d.* Ümit, teselli. **teseliya wî**

ketin: Ümidi son bulmak, ümidi kalmamak.
teşenek d. İnsan veya hayvanlarda oluşan sulu yara.
teşi d. İğ.
teşîris İğ eğiren kadın
teşk d. Bacak.
teşkvaca Çarpık bacaklı.
teşqele Karışıklık, kargaşa, şamata, sorun.
tevirxanî Mide fesadına yakalanmış olan kimse.
tevirxanî bûn Mide fesadına yakalanmak.
tevirxanî kirin Mide fesadına uğratmak.
teto çd. El.
tev hep, Birlikte.
teveyî d. Genel, birliktelik.
tevda Tüm, hepsi, tamamen.
tev dan (Yemek) Karıştırmak.
tevdîr d. Evi çekip çevirme, evi idare etme işi, ev idaresi.
tevê Katılmış.
tevê bûn Katılmak.
tevê kirin Katmak.
teverandin Devindirmek, hareket ettirmek. (**tevdigerîne, tevbigerîne**)
tevgeryan Devinmek. (**tevdigere, tevbigere**)
tevgêr d. Devinim, hareket.
tevgirêdan (Yolculuğa çıkıldığında) Sıkı giyinmek. (**tevgirêdide, tevgirêde**)
tevhev Tüm, hepsi.
teviz Uyuşma, uyuşukluk.

tevizandin Uyuşturmak. (**ditevizîne, bitevizîne**)
tevizî Gerinme. **tevizî dan xu:** Uyuşukluğunu gidermek üzere kollarını açarak, gövdesini gererek vücudunu gergin bir vaziyete sokma, gerinme.
Beko tevizya dide xu: Beko geriniyor.
tevizîn Uyuşmak. (**ditevize, bitevize**)
tevihev Birbirine katılmış olan, bütün, toplu halde.
tevihev kirin Birbirine katmak.
tevlihev bûn Karmakarışık olmak.
tevlihev Karmakarışık.
tevlihev kirin Karmakarışık etmek.
tevlihevi d. Karmakarışıklık.
tevliv "İğne atsan yere düşmez" olma durumu, teprenecek yer olmaması durumu.
tevn d. Dokuma tezgahı.
tevnî Dokuma tezgahının tahtaları.
tevr e. Çapa aleti.
tevşo e. Keser aleti.
tew 1) Hiç. **2)** Ses sanatkârının türkü söylerken, dinleyenlerin onu onaylarken söyledikleri sözcük.
tewandin Bükmek, eğmek. (**ditewîne, bitewîne**)
tewîl İnce, uzun ve sıska olan.
tewl d. Otlakta at'ın ayağına bağlanan ip, tavlâ.

tewlandin At yaylatmak.
(dîtewlîne, bitewlîne)
tewle *d.* Tavla.
tewqîf Tevkif.
tewqîf kirin Tevkif etmek.
tewr Çeşit, tür.
tewrî ...o kadar ki, ...hatta.
tewş İşe yaramaz, boş.
texmîn *d.* Tahmin.
texmîn kirin Tahmin etmek.
texsî *d.* Taksi.
texsîr kirin Esirgemek, diriğ
 etmek.
text *e.* 1) Tahta. 2) Taht.
textik *e.* Küçük tahta.
textikê çog Dizkapağı.
textîlo *d.* Daktilo.
textîn Tahtadan yapılmış olan.
text û bext *e.* "Güvenirlilik"
 anlamındaki söz.
teyr *e.* Kuş.
teyrê hur Şahin.
teyst *d.* Leğen.
teze Taze.
tezetî *d.* Tazelik. **bi tezetî:** Taze
 halde.
têbuhurîn Feragat etmek,
 vazgeçmek.
tê çûn Sızmak, su sızmak
 (birşeyden.) **av di beroşê**
dihere: Kazandan su sızıyor.
tê da İçinde.
têdan Sürmek.
têderxistin Bilmek, tahmin
 etmek.
têgerandin Bulaştırmak. **Beko**
herî di min gerand: Beko

bana çamur bulaştırdı.
têgeryan Bulaşmak. **boyax di**
çakêtê Beko gerya: Beko'nun
 ceketine boya bulaştı.
têhildan 1) Kaldırmak, dikmek.
2) Dürtmek. **(Beko ço di min**
hilda: Beko sopayla beni
 dürttü.
têketin Girmek. **têkeve**
hundir! / di hundir keve!: İçeri
 gir!
têkirin Koymak. **têkêyê!:** Koy,
 içine koy! **solê xwe têke pê!:**
 Ayakkabılarını
 giy/Ayakkabılarını ayağına
 koy.
têkilî *d.* Alaka, ilişki
têkişandin Yorgan gibi şeylere
 yüz çekmek. **(têdikşîne,**
têksîne)
tê qarmîş bûn Karışmak,
 ilişmek.
têr *d.* Ortasından birbirine
 yapışık iki çuvaldan oluşan
 heybevari çuval.
têr 1) Tok. **2)** Doyunca,
 yeterince.
têra çûn Batmak, içinden
 geçmek.
têra kirin Batırmak, içinden
 geçirmek, içine sokmak.
têr bûn Doymak.
têrî Doyum, doyma.
têr kirin 1) Doyurmak. **2)**
 Yetmek, yeterli gelmek.
têr xwarin Doymak, karnını
 doyurmak, doyunca yemek.

têrxwarinî *d.* Doyum, doyma, tatmin. **têrxwarinya Beko tuneye:** Beko doymak nedir bilmiyor/Beko doyumusuzdur.

têwerbûn Atılmak. **Beko di kortê werbû:** Beko çukura düştü.

têwerdan Kabı çalkalamak. **ez avê di tasê werdidim:** Tası çalkalıyorum, tasa su çalışıyorum.

têwerdayî Çalkalanmış olan kap

têwerkirin Atmak. **Beko kevira têwerî/têwrî min dike:** Beko bana taş atıyor. **Beko ez têwerî jêr kirim:** Beko beni aşağıya attı.

tidarek Hazırlık, tedarik.

tifal Çocuk.

tifaq *d.* İttifak.

tifik *d.* Tükürük.

tifif "Tuh!" "Yazıklar olsun!" anlamındaki ünlem.

tifû Tuh!

tiho *d.* Dardağan

tije Dolu

tije bûn Dolmak

tije kirin Doldurmak

tifi *d.* Parmak. **merî tiliya xu vê ra dixu:** Bir yiyeceğin çok lezzetli olduğunu anlatmak için söylenir. **tiliya (bêçiya) xu di qulika moza ra kirin:** Belayı üzerine çekmek, bela aramak.

tilifi *d.* Zılgıt.

tim Daima, hep. **tim û tim:** Her

daim, devamlı, hep, her zaman.

tima Açgözlü, cimri.

timayî *d.* Açgözlülük.

ting ring *d.* Saz vb. çalanların saz çalışını anlatmakta kullanılan sözcük, tıngırdatma.

tiqis kirin Kenetlemek. (*bkz.* "kîp kirin")

-tir "Daha..." anlamına gelen bu sonek fazlalık, üstünlük sıfatı verir. **Ez ji te mestir im:** Ben senden daha büyüğüm.

tir *d.* Sesli osuruk. **tira ser mîkut:** Hiçbir yarar sağlamayan, sonucu olmayan iş. **tir tê da neman:** Hiç bir sırrı saklayamamak; "ağzında bakla ıslanmamak". **tir tê nesekinîn:** Hiç bir sırrı saklayamamak; "ağzında bakla ıslanmamak". **tir û vir:** Dalavere, yalan dolan.

tirafûn *d.* Telefon.

tirb *d.* Mezar, türbe.

tirek 1) Sık sık sesli bir şekilde yellenen kimse. **tirek kirin** (Birini) Çok dövmek; pestilini çıkarmak. **2)** Burnu havada olan, kibirli.

tirekî *d.* Kibirlilik.

tirê adi Kadın!

tirik *d.* Sesli osuruk. **tirika wî derketin:** Çok hırpalanmak; "cıcığı çıkmak". **tirik çûye, virik maye:** "Ahı gitmiş vahi kalmış."

tirî e. Üzüm.

Tirk Türk.

Tirkî d. Türkçe.

tiro Pis herif, adi herif.

tirone Züppe.

tirp d. Turp.

tirs d. Korku.

tirsandin Korkutmak.

tirsandî Korkutulmuş olan.

tirsek Korkak.

tirsekî d. Korkaklık.

tirsonek Korkak.

tirsyan Korkmak.

tirsyayî Korkmuş olan.

tirş Ekşi.

tirş bûn Ekşimek.

tirşik d. 1) Türlü ve bu türden sulu yemekler. **tirşika kundira:** kış kabağı, et ve salçadan meydana gelen kış yemeği. 2) Dügün yemeği.

tirşikçi Yaltakçı, yağcı, pohpohçu.

tirşî d. Ekşilik.

tirş kirin Ekşitmek.

tirşoqî Tadı ekşiye çalan, ekşimsi.

tirt û virt İkide bir, zırt pırt.

tir û dîn Kafadan yana biraz kontak, dengesiz, hoppa kimse.

tisî Yavan ekmek.

tişt e. 1) Şey. **tiştik pê ve tune:** "Zararı yok, önemli değil" anlamındaki söz. **tiştê zû ye, şil e gû ye:** Düşünüp taşınmadan, acele olarak yapılan

işten iyi sonuç beklenmemesi gerektiğini anlatır. **tiştik bi sêrî da hatin:** Kötü bir durumla karşılaşmak; başına bir şey gelmek. 2) Eşya.

tiştîr 1 Yaşını doldurmuş keçi.

titûn d. Tütün. **titûna qaçax:**

Kaçak tütün.

tiving d. Tüfek.

tixtor/dixtor Doktor. **tixtorê çava:** Göz doktoru. **tixtorê dirana:** Diş doktoru.

tixûb d. Sınır.

tiyare d. Uçak.

tiyê "Vah vah!", "yazık oldu!" veya "umurumdaydı sanki!" anlamlarına gelen ünlem.

tizbî d. Tespih.

tî e. Kayın, elti.

tî Susuz, susamış olan.

tî bûn Susamak. **ji tîna behecîn:** Çok susamak, susuzluktan fenalık geçirmek.

tîk Dik.

tî kirin Susatmak.

tîlle Tallahi.

tîn d. Isı.

tîngermî İlık.

tîntroşk Yuvarlak herhangi bir cisim.

tîr d. 1) Ok. 2) Sancı. **tîr lê rabûn:** Sancısı tutmak.

tîr Yoğun, koyu, koyu sıvı

tîr bûn Sıvının koyulaşması

tîrêj d. Işın, güneş ışığı

tîr kirin Sıvıyı koyulaştırmak

tîrmar e. Ok yılanı

tış Yırılma, yarılma
tış bûn Yırılmak, yarılmak
tışık d. Yırtmaç
tış kirin Yırtmak, yarmak
tîtik Alacalı bulacalı, rengarenk, fantastik eşya
tîtik çd. Oyuncak.
tîti e. Bir çeşit serçe kuşu.
tîtreyi bûn Nefret etmek. **ez ji derewîna tîtreyi dibim:** Yalancılardan nefret ederim.
tîzik d. Çifte, hayvan çiftesi.
tobe d. Tövbe. **tobe istefila:** Tövbe estağfurullah.
tobedar Tövbeli.
tobe kirin Tövbe etmek. **bi tobekirin dan:** Tövbe ettirmek.
tobekiri Tövbeli.
tod d. Hastayı üzerine yatırmak için binek hayvanının sırtında yapılan sedye.
tof d. Bela, felaket, musibet.
tofan d. 1) Tufan 2) Bela, felaket, musibet.
tog İşe yaramayan köpek.
tol Serseri.
tolaz Hovarda, serseri.
tole İşe yaramayan köpek.
tolik d. Ebegümeci.
tomast d. Bir çeşit kaymaklı çökelek.
tomofil d. Otomobil.
tonpiz e. Topuz.
top Büyük halı, duvardan duvara halı (boydan boya halı.)
topa dunyê Herkes, bütün

dünya, dünya alem.
topajê berfê Kar topu.
top avêtin İflas etmek, top atmak.
top û gurover Yusuvarlak.
toq d. Köpek tasması, tavk.
tor d. Ağ.
toraq d. Çökelek.
torbe e. Torba.
tore Komik (insan.)
torim 1 Yaşına kadar olan deve.
torin Ağdan yapılmış olan.
tornewide/tornewit d. Tornavida.
tortore Aylak, işsiz güçsüz kimse.
toş d. An, çok kısa zaman süresi.
tot bûn Yuvarlanmak. **kûçik totî kortê bû:** Köpek çukura yuvarlandı.
totik Kafa.
tot kirin Yuvarlamak.
totok çd. Çocukların yürümelerini sağlamakta kullanılan üç tekerlekli araba.
toxim e. Tohum.
tozan d. Toz toprakla karışık esen rüzgar.
toz û tebar Toz toprak.
tu 1) Sen 2) Hiç, hiç bir, asla. **tê derbê mêra bibînî:** Sana gününü göstereceğim, görürsün sen! **tu bi kêfa xu yî:** Nasıl istersen, nasıl istersen öyle yap, keyfin nasıl istiyorsa.
tu car: Hiç bir zaman. **tu dibê qey:** Sanki, sanırsın ki. **tu dibê**

qey devê wî kirê dixwaze:

"Sanki ağzı kira istiyor"
anlamındaki bu söz konuşmak-
tan aciz kimseler için söylenir.

tu dîn î yan tu baqil î?:

Delice, aptalca işler yapanlara
söylenir; "aklını ekmek peynir-
le mi yedin?" tu kes: Hiç
kimse. **tu ne li pêş dihere tu
ne li paş dihere:** Önünde
ardında gidilmez, arkadaşlığı-
na güvenilmez.

tulh *d.* Çıban.

tunebûn *d.* Yokluk.

tuni Yok (bulunmama.)

tut Köpeği kovarken kullanılan
sözcük.

tutik Ayak parmakları üzerine
çömelerek oturma şekli.

tuxt *d.* Eskiden kullanılan bir
ağırlık ölçüsü.

tû *d.* Dut.

tû kirin Tükürmek.

tûle *e.* Tuğla.

tûlik *e.* Küçük tepe, tepelik.

tûm Bitki tanesi.

tûmarî Yekpare, bütün.

tûncik *d.* Alna sarkan saçlar.

tûr *e.* Torba, çanta. **tûrê parsê:**

Dilenci çantası.

tûr-tûr *d.* Düdük sesi.

tûtik Çingene pembesi.

tûtik *d.* 1) Mermi kovanı. 2)

Düdük.

tûtya *e.* Çinko.

twîj/tüj 1) Keskin, sivri 2) Acı,
biber acısı.

twîj bûn/tüj bûn 1)

Keskinleşmek, sivrileşmek. 2)

Acılaşmak.

twîjî/tüjî *d.* 1) Keskinlik, sivri-
lik. 2) Acılık

twîj kirin/tüj kirin 1)

Keskinleştirmek,

sivrileştirmek. 2) Acılaştırmak.

U

u_{dr} Hazırlık.

u_{fare} *d.* Afara.

u_{hu} Öksüren birinin öksürüşünü taklit etmek için kullanılan sözcük.

u_{lm} *e.* Malumat. **u_{lm} û dilm:** "Malumat, bilgi" anlamındaki

söz.

u_{r-ur} *d.* Deve bağirtısı.

u_{tim} KÖr. (Bu, "i_{tim}" biçiminde de telaffuz edilir.)

u_{ve} *çd.* Yara, sızı, acıma, yanma vb.

u_{zr} Özü.

Û

û Ve, ile.

û_{cax} *e.* Sülale, ocak.

û_d *d.* Israr.

û_{jd} *e.* Vicdan. **û_{jd}anê wî** **tehmûl nekirin:** Vicdanı elvermemek.

û_{le} *d.* Yama.

û_{le} kirin Yamamak.

û_{midî} *d.* Ümit, beklenti.

Û_{ris} Rus

Û_{ris} *d.* Rusya.

û_{r-ûr} *d.* Deve bağirtısı.

û_{ryan} (Deve) Bağırmaq. (**di_{ûre}**, **bi_{ûre}**)

û_{sik} *d.* Yüksük.

û_{tî} *d.* Ütü.

û_{tî} kirin Ütülemek.

û_{tî}kirî Ütülenmiş olan, ütülü.

û_{yş} İğrenme ifade eden bir ünlem.

V

vaca Ters döndürülmüş, içi dışına çevrilmiş, tersine çevrilmiş olan.

vaca bûn Ters döndürülmek, içi dışına çıkmak, tersine çevrilmek.

vaca kirin Ters döndürmek, içini dışına çıkarmak.

vala Boş. **vik û vala**: Bomboş.

vala bûn Boşalmak.

vala kirin Boşaltmak.

valayî *d.* Boşluk.

valî Bu taraf. ("vî alî"den "valî"ye dönüşmüş)

vana Bunlar (işaret sıfatı.)

varqilîn Farkına varmak.

(**vardiqîle**, **varqîle**)

vaya Bu (işaret sıfatı.)

vebirîn Birbirinden ayırmak, bölmek. (**vedibire**, **vebire**)

vebûn Açılmak, çözülmek.

(**vedibe**, **vebe**)

veciniqandin Ürkütmek.

(**vediciniqîne**, **veciniqîne**)

veciniqîn Ürkemek. (**vediciniqe**,

veciniqe)

veçinîn Ot, çimen gibi şeyleri yerden koparmak, yolmak.

(**vedičine**, **veçine**) (**Pehlevice**: **vaçînîten/viçîten**: ayıklamak)

veçirandin Yırtmak, lime lime etmek. (**vedičirîne**, **veçirîne**)

veçiryan Yırtılmak, lime lime olmak. (**vedičire**, **veçire**)

veçîrkî Debelenme, çırpınma.

vedan 1) Eşmek, eşelemek. 2)

Şimşek çakmak. **do êvarê**

birûsk vedida: dün akşam

şimşek çakıyordu. (**vedide**,

vede)

veger *d.* Dönüş.

vegerandin Döndürmek, geri çevirmek, iade etmek. (**vedigerîne**, **vegerîne**)

vegeryan Dönmek, geri dönmek. (**vedigere**, **vegere**)

vegevizîn Ağnamak, ağınmak.

(**vedigevize**, **vegevize**)

vegirtin Açmak, kurmak (çadır

vb. şeyleri kurmak; el, çuval

vb. şeyleri açmak. (**vedigre, vegre**)
veguhestin Nakletmek, nakil.
vehesyân Yetirmek. (**vedihese, vehese**)
veketin Uzanmak, yere veya yatağa uzanmak. (**vedikeve, vekeve**)
veketî Yere veya yatağa uzanmış olan.
vekirin Açmak. **bi vekirin dan:** Açtırmak. (**vedike, veke**)
vekirî Açık.
vekişandin Geri çekmek. (**vedikşîne, vekşîne**)
vekolan Kazmak. (**vedikole, vekole**)
velistin Oynatmak, kafayı üşütme. (**vedilîze, velîze**)
velo kirin Ağızdaki yiyeceği yutmadan dışarı çıkarmak. (**velo dike, velo ke**)
vemaltin 1) Sıvamak, elbise sıvamak. **2)** Silmek, süpürmek. (**vedimale, vemale**)
vemirandin Söndürmek. (**vedimirîne, vemirîne**)
vemirîn Sönme. (**vedimire, vemire**)
venîştin Konmak. (**vedine, vene**)
veqetandin Ayırmak. **ji hev veqetandin:** Birbirinden ayırmak. (**vediqetîne, veqetîne**)
veqetyan Ayrılmak. (**vediqete, veqete**)
verotin Kazımak. (**vediroje,**

veroje, verot)
verşandin (Kazak vb.şeyleri) Sökmek. (**vedirşîne, verşîne**)
verşî d. Mide bulantısı. **verşiya wî hatin:** Midesi bulanmak.
verşyan 1) (Kazak vb. şeyler) sökülme. **2)** Kusmak. **jê xwîn verşyan:** -dan aşırı nefret etmek. (**vedirşe, verşe**)
veşartin 1) Saklamak, gizlemek **2)** Ölüyü toprağa gömmek. (**vedişêre, veşêre**)
veşartî Saklı, saklanmış olan, gömülmüş olan.
veşuştin Yıkamak. (**vedişo, veşo, veşuşt**)
vexwarin d. İçecek. (**vedixu, vexu, vexwar**)
vexwarin İçmek. (**vedixu, vexu, vexwar**)
vezelandin Esnek hale getirmek. (**vedizelîne, vezelîne, vezelya**)
vezelyan Esnek hale gelmek. (**vedizele, vezele**)
vê 1) Bu (çekime uğramış olan dişil işaret sıfatı). **2)** Bir önek. (*bkz. "pê"*)
vê da Bu tarafa.
vêketin Yanmak, tutuşmak. (**vêdikeve, vêkeve**)
vêra Anında, hemen, derhal.
hema vêra min xu gîhandê: Hemen anında yetiştim.
vê ra Birlikte, beraber.
vêsê Bu sabah. ("**vê sibê**"den.)
vêxistin Yandırmak. (**1.vêdixe, vêxe 2. vêdixîne, vêxîne**)

vingyan Vızıldamak. (**divinge**, **bivinge**, **vingya**)

vino Burnundan konuşan, genzek.

vin-vin *d.* Genzekçe konuşanları anlatmakta kullanılan söz.

vinvinok Genzek.

vir *bkz.* "derew"

vir Bura, burası. **ji vir**: Buradan.

ji vir heya mala Xwedê: Pek çok; "yerden göğe kadar". **li vir**: Burada.

vira Bura, burası. **ji vira**:

Buradan. **ji vira wa**: Bundan böyle. **li vira**: Burada.

virda Buraya, bu tarafa. **virda**

wêda nizanîm: "Şunu bunu anlamam (bilmem); özür kabul etmem, itiraz dinlemem."

virik *d.* Sulu dışkı, ishal. **bi**

virikê ketin: İshal olmak.

virnî Geç doğmuş olan hayvan.

virnî ketin: (Hayvan) Geç doğmak.

virt İkide bir, zırt pırt.

viz bûn Dönmek. **delme viz**

dibe: Topaç dönüyor.

viz kirin Döndürmek.

vî Bu (çekime uğramış olan eril işaret sıfatı.)

vîçînî Cıvciv sesi.

vîç-vîç *d.* Cıvciv sesi.

vîjik *d.* Sulu dışkı, ishal.

vîjo Sık sık sulu dışkı yapan hayvan.

vîya Bu, bunu.

vîz-vîz *d.* Rüzgar sesi, rüzgarın ıslık çalarak ses çıkarması.

W

wa Böyle, öyle.
wah Bir ünlem.
wakîna bkz. "wa"
wakînka bkz. "wa"
wakîno bkz. "wa"
walêz e. Valiz.
walî o Taraf. ("wî alî"den "walî"ye dönüşmüş.)
wana Onlar (işaret sıfatı.)
wanî Böyle, bu şekilde.
waqînî d. Çılgılık, feryat, ağlama sesi.
war e. Yayla, yazlık yayla, yer, yurt.
wardoz d. Yazlık yaylaya (kampa) çıkarken çadır kurmak için tespit edilen yer.
warge d. Kamp yeri, yurtluk.
wawîk e. Çakal.
wax Vah.
wax li mi bkz. "wey li mi"
wax û wax Vah vah.
wax wax Vah vah.
waya O (işaret sıfatı.)
wayê Vah vah!
we Siz.
wec e. Yüz, surat. **wecê wî qelibîn:** Yüzünün rengi değişmek; renk atmak. **wecê**

xu tal kirin: Beğenilmeyen bir durum karşısında kaşlarını çatıp yüzüne somurtkan bir anlam vermek; "surat asmak", "yüzünü ekşitmek."
weckurmî Yüzünde hastalık vb. nedenlerden dolayı iz kalmış olan, çirkin suratlı kimseler için hakaret yollu söylenir.
wecpan Yassı suratlı.
wectal Asık suratlı, somurtkan.
wectepik Basık suratlı.
wehd d. Ahit, yemin.
wehdandin Süre belirlemek, zaman tayin etmek. (**diwehdîne**, **biwehdîne**)
wehîd Herhangi bir işi yaparken işlerini tek başına yapmak zorunda olan, yardımcı olmayan kimse.
wehîdî d. Herhangi bir işi yaparken tek başına, Yardımcısız olma durumu.
wehjin d. Çılgılık.
weşş e. Domuz.
weh weh d. Sığırlara seslenirken kullanılan sözcük.
wek Gibi, benzer.
wekhev Eşit.

wekhev bûn Eşit olmak.
wekhevî *d.* Eşitlik.
wekhev kirin Eşit etmek.
wekî di Başka, daha başka,
 başka türlü.
welat *e.* Yurt.
welatî Hemşeri, yurттаş.
weled Velet. **weledî zinya:** Piç,
 veledi zina.
welidîn Doğurmak, doğmak.
welle 1) Vallahi. **2)** "Öyle mi?"
 "Sahi mi?" anlamındaki
 sözcük.
wel wel "Yok be!" anlamındaki
 söz.
wenda Yitik, kayıp.
wenda bûn Yitmek, kaybolmak.
wenda kirin Yitirmek, kaybet-
 mek. **merî dibê qey heqê aşê**
xu wenda kiriyê: Üzüntülü bir
 hali varmış gibi olanlar için
 söylenir.
weqhet *d.* Olay, vukuat.
weqî *d.* Kıyye.
wer Öyle. **wer xuya dîke:** Öyle
 anlaşılıyor ki, öyle görünüyor
 ki, durum öyle gösteriyor ki.
weremî kirin *bkz.* "merezdarî
 kirin"
wergerandin Devirmek, tersyüz
 etmek. (**werdigêrîne,**
wergerîne)
wergeryan Devrilmek, tersyüz
 olmak. (**werdigere, wergere)**
wergi Öyleyse, o halde.
wergî Devamlı, sürekli, hep.
were "Gel!" anlamında bir tür

düzensiz fiil.
werimandin Şişirmek.
(diwerimîne, biwerimîne)
werimandî Şişik, şişmiş olan.
werimîn Şişmek. (**diwerime,**
biwerime)
werin "Were" fiilinin "geliniz"
 anlamındaki çoğulu.
weris *e.* Kıldan yapılmış ip.
werkîno Öyle, o şekilde.
worm *d.* Şişkinlik, şiş.
werziba *e.* Kuzeydoğu rüzgarı.
wesayîf *d.* Vasıta.
west *d.* Yorgunluk. **westa xu**
kirin (dan) der: Dinlenmek,
 yorgunluğunu gidermek.
westandin Yormak, yorulmasını
 sağlamak. (**diwestîne,**
biwestîne)
westyan Yorulmak. (**diweste,**
biweste, westya)
westyayî Yorgun, yorulmuş olan.
wesyet *d.* Vasiyet.
weş *d.* Vaziyet.
weşandin Döktürmek, dökmek.
weşek *d.* Döküntü.
weşyan Dökülmek.
weşyayî Dökük, dökülmüş olan.
wext *d.* Zaman, vakit. **di wexta**
xu da: Önceden belirlenen
 zamanda, düşünülen zamanda,
 vaktinde.
wexteng Zamanı kıt olan,
 zamanı dar olan.
wextengî *d.* Zaman darlığı.
wey Vay. **wey bavo:** Vay be!
 Vay anasını! anlamındaki taac-

cüp sözcüğü. **wey li min:** Vay halime! Vay başıma gelen! anlamındaki ünlem.
weyla Hay! Hay seni!
wezinandin Tartmak. **bi wezinandin dan:** Tarttırmak. (diwezinîne, biwezinîne)
wezinîn Tartmak. (diwezine, biwezine)
wezîfe *d.* Vazife.
wezyet *d.* Vaziyet, durum.
wêran Viran, harap.
wêran bûn Viran olmak.
wêran kirin Viran etmek.
Wêranşar *d.* Urfa'nın Viranşehir

ilçesi.
wêrîn Cesaret etmek.
wir Ora, orası. **li wir:** Orada.
wira Ora, orası. **li wira:** Orada.
wirîni "Getir, al getir" anlamındaki sözcük.
wî 1) O (çekime uğramış eril işaret sıfatı. Aynı zamanda şahıs zamiri.) **2)** "Aa!" anlamındaki taaccüp sözcüğü.
wîya Onu.
wişik Parmakla bebeğin dudağına dokunup gülmesini sağlamak için söylenir.

X

xaç *d.* Haç.
xaçrê *d.* Dört yol.
xafil Gafil. **ji xafil da:** Aniden, ansızın, apansızın, haberi olmaksızın. **ji xafil da kuştin:** Habersiz ve hazırlıksız olduğu bir anda öldürdüler.
xag Çiğ, ham.
xagî *d.* Çiğlik, hamlık.
xal *e.* Dayı.
xalan Dayıgil, dayılar tarafı.
xalifandin (Yolunu) Şaşırtmak. (**dixalifine, bixalifine**)
xalifin (Yolunu) Şaşırmak. (**dixalife, bixalife**)
xaliq *e.* Allah. (**bi xaliq: bkz. "bi Xwedê"**)
xalî *d.* Halı.
xalî İssiz, boş, تنها. **xik û xalî:** Çok ıssız, ıpsız, çok تنها.
xalî bûn İssiz olmak, boşalmak, تنها olmak.
xalîçe *d.* Küçük halı.
xalojn *d.* Dayı karısı.
xalî *d.* Teyze.
xam 1) Ham, işlenmemiş olan. 2) Acemi, toy, tecrübesiz. (**Pehlevîce: xam**)
xan *d.* Han. **xan û xirabe bûn:** Harabeye dönmek. **Xana Elê Razê:** Hemen herkesin gelip

geçerken uğradığı yer; "yolgeçen hanı."
xanim Hanım.
xanî *e.* Ev. **xaniyê kirê:** Kiralık ev. **xaniyê firotanê:** Satılık ev.
xap *d.* Fol.
xapandin Kandırmak, aldatmak. (**dixapîne, bixapîne**)
xapxapk *d.* Tavuk kursağı.
xapyan Kandırılmak, aldatılmak.
xar *d.* Misket.
xardilob/xardolabî *d.* Gardrop.
xar kirin (At vb.) Koşmak, depara kalkmak.
Xarpêt *d.* Elazığ, Harput.
xas *e.* Patiska.
xas Lahana.
xase *d.* Kâse.
xaş *e.* Harar, telis.
xaşandin Haşlamak. (**dixaşîne, bixaşîne**)
xaşandî Haşlanmış olan.
xaşêl Alındığından beri yıkanma yüzü görmemiş, kullanılmamış olan giysi veya yenmemiş olan yiyecek vb. şeyler.
xaşyan Haşlanmış.
xatir *e.* 1) Hatır, kıymet. **xatir kirin:** Müsamaha etmek, hoş görmek. 2) Veda sözcüğü. **bi xatirê te (we):** Bir yerden

ayrılırken orda kalana (kalanlara) "Allah'a ısmarladık", "esen kal/kalınız!" anlamında söylenen iyi dilek sözü. **xatir xwestin**: Veda etmek, vedalaşmak.

xatûn d. Bayan.

xav Gevşek.

xavik d. Sarığın etrafına sarılan bez.

xavlorkî Gevşekçe.

xawlî d. Havlu.

xax 1) Acaip, tuhaf. **2)** Rezil, rüsva. **xax û tore**: Gülmüş durum, rezaletlik durum. **xaxê nemayê**: Rezalet, elaleme karşı rezil olma durumu, olmadık kötü durum.

xayin Hain.

xayintî d. Hainlik.

xazî e. Beşibiryerde, gazi altını.

xebat d. İş, çalışma.

xebatkar İşçi.

heber d. 1) Haber. **xebera reş**: Kara haber. **xebera te ye**: Haklısın, dediğin gibidir. **2)** Konuşma, laf. **3)** Küfür, sövğu.

xebitandin Çalıştırmak. (**dixebitîne, bixebitîne**)

xebitîn Çalışmak.

xebrişok d. Masal, hikâye.

xedar Derin yara.

xedeme Hademe.

xefye Hafiye.

xela d. Kıtık.

xelas Kurtulma.

xelas bûn Kurtulmak.

xelasî d. Kurtuluş.

xelas kirin Kurtarmak.

xelek d. Halka.

xelfe Kalfa.

Xelfetî d. 1) Urfa'nın Halfeti ilçesi. **2)** Kalfalık.

xelitandin Yanlışla düşürmek, hata yapmasına neden olmak. (**dixelitîne, bixelitîne**)

xelitîn Yanlışla düşmek, hata yapmak. (**dixelite, bixelite**)

xelife Halife.

xelk e. 1) Halk. **2)** El, yabancı, başkası. **xelk û alem**: Elalem.

xelkîno Ey ahali!

xem d. 1) Gam, üzüntü. **2)** Umur. **xema wî nekirin**: Umurunda olmamak, umur-samamak.

xemilandin Süslemek. (**dixemilîne, bixemilîne**)

xemilandî Süslü, süslenmiş olan.

xemilîn Süslenmek.

xem kirin Umursamak, umurunda olmak.

xeml d. Süs, bezek.

xemo Olayları kendine dert etmeyen, aldırış etmeyen, gamsız, miskin.

xemsar İhmalkâr.

xemsarî d. İhmalkârlık.

xemsewat İhmalkâr.

xençer d. Hançer.

xeniqandin Boğmak. (**dixeniqîne, bixeniqîne**)

xeniqîn Boğulmak.

xenîm bûn (Kutsal bir şey, özel-

likle ekmek) Çarpmak.
xenîmet *d.* Ganîmet.
xeniqok *d.* Boğmaca hastalığı.
Nûjen bi xeniqokê ketiye:
 Nûjen boğmacaya yakalanmış.
xeniqokî Boğmaca hastalığına yakalanmış olan, boğmacalı.
xenzîr *e.* Domuz.
xera bûn Bozulmak, arızalanmak.
xerabûyî Bozuk, arızalı.
xerac *d.* Garaj.
xera kirin Bozmak, arızalandırmak.
xerat Marangoz.
xerb *d.* Batı.
xerbilîn Kendinden geçmek, içi geçmek. (**dixerbile, bixerbile**)
xerc *d.* Harç.
xercî *d.* Harçlık.
xere kirin Hercamak.
xerdel *d.* Hardal.
xerîb Yabancı, garip.
xerîbdost Sokulgan.
xerîbî *d.* Yabancılık, gariplik, gurbet. **xerîbî kirin:**
 Yabancılık çekmek, çekingen davranmak. **xerîbiya dike:**
 Yabancılık çekiyor, çekingen davranıyor.
xericandin Döndürmek, çevirmek. (**dixericîne, bixericîne**)
xeriqandin Gark etmek. (**dixeriqîne, bixeriqîne**)
xeriqîn Gark olmak. (**dixeriqe, bixeriqe**)

xeritandin Yontmak.
 (**dixeritîne, bixeritîne**)
xeritîn Yontulmak.
xerxere *d.* Gargara.
xesandin Kısırlaştırmak, iğdiş etmek. (**dixesîne, bixesîne**)
xesar *d.* Zarar, hasar.
xesas Kısırlaştırma işini yapan kimse.
xesirandin Zarara uğratmak. (**dixesirîne, bixesirîne**)
xesirîn Zarara uğramak. (**dixesire, bixesire**)
xesî Kısırlaştırılmış olan hayvan.
xeste *d.* Hastahane.
xestexane *d.* Hastahane.
xet *d.* 1) Hat, çizgi. 2) Sınır.
xeta *d.* Hata.
xetaş Melez.
xetfî bûn (Deve) Yorulmak.
xetif (Deve için) Yorulma, yorgunluk.
xetimandin Tıkamak. (**dixetimîne, bixetimîne**)
xetimandî Tıkalı.
xetimîn Tıkanmak.
xetxetî Çizgili, hatlı, üzeri çizgi desenli olan.
xew *d.* Uyku. **di xew da mayin:**
 Uykuda kalmak. **di xew kirin:**
 Uyumak, uyumasını sağlamak. **lêwik di xew ke:** Çocuğu yatır. **di xew ra çûn** Uyumak, uykuya dalmak. **pitik di xew ra çû:** Bebek uykuya daldı. **ji xew rakirin:** Uyandırmak, uykudan kaldırmak. **xew bi**

çavê wî neketin:
Uyuyamamak, gözlerine uyku girmez olmak. **xewa giran:**
Deliksiz uyku. **xewa wî hatin:**
Uyuma gereksinimi duymak, uykusu gelmek. **xewa wî revyan:**
Uykusu kaçmak. **xewa xu girtin:**
Tam istediği gibi uyumuş olmak; uykusunu almak. **xewê dan ser wî:**
Birdenbire çok uykusu gelmek, uyku basmak.

xewar Çok uyuyan, uykucu.
xewgêr Uyurgezer.
xewgiran Uykusu derin olan.
xewirandin Bayılmak.
(**dixewirîne**, **bixewirîne**)
xewirandî Bayıltılmış olan, baygın.
xewirîn Bayılmak.
xew kirin Uyumak.
xewle d. Halvet, تنها yer, kulis.
xewle bûn Tenha olmak.
xewle kirin Gizli bir şey konuşmak için tenhaya çekmek, kulis yapmak. **min Sîno xewle kir:**
Gizli birşey konuşmak için Sîno'yu tenhaya çektim.
xewletî Tenha olma durumu.
xewn d. Rüya. **mîna xewnê şeva:**
Hayal meyal.
xews Ermiş, keramet sahibi, büyük veli.
xeyb e. Dedikodu.
xeybane Görünmeyen, gaip.
xeyd d. Küskünlük.
xeydok Çabuk darılan, alingan.

keyidandin Küstürmek, darılmak.
keyidîn Küsmek, darılmak.
xeyn Gayri, başka.
xezal d. Ceylan.
xezal Sonbaharda sararan yapraklar.
xezeb d. Gazap.
xezte d. Gazete.
xezûr e. Kayınbaba.
xezûrtî d. Kayınbabalık.
xêlî d. Gelinin başına sardığı ipek mendil, duvak.
xênc Gayri, başka. **xêncî Salo kes nehat:**
Salo'dan başka kimse gelmedi.
xêr d. 1) Hayır, sevap. **bi xêr be!**
Hayırlı olsun! **ser xêrê:**
Hayırlısıyla. **xêr e?:**
"Ne var?" "Ne oluyor?" anlamındaki söz.
xêr û bêr: Bolluk, bereket, zenginlik. **xêr û xweşî:**
İyilik, güzellik, sağlık. **xêra Xwedê:**
"Bundan iyisi can sağlığı" anlamındaki söz. **2)** Fayda, yarar. **xêr tê nehîştin:**
(Bir şeyi) İşe yaramaz duruma getirmek. **xêr tê neman:**
(Bir şeyin) İşe yarar durumu kalmamak, (bir şey) artık işe yaramaz olmak.
xêrat d. Hayrat.
xêrnexwaz Kötülükçü, iyilikten yana olmayan.
xêrxwaz İyiliksever.
xêz d. Çizgi.
xêzik d. Çizgi, hat.

xêz kirin Çizmek.
xidirnebî Hıdrellez.
xiftan Kadınların giydiği kaftan.
xiftanê cebelî: Bir çeşit kaftan.
xij kirin Sürüklemek. **pitik xubi erdê ra xij dike:** Bebek, karnı üzerinde sürünerek yürüyor.
xilandin Ufaltmak, toz veya kıyma haline getirmek. (**dixilîne, bixilîne**)
xilat *d.* Armağan.
xilç *e.* Kenger çıkarmada kullanılan ucu sivri değnek.
xilf *e.* Hayvan memesinin uçları.
xilik *e.* Helik.
xilindor *d.* "firo" nun katı olanı. ("firo" sözcüğüne bakınız.)
xilorîk *d.* Taneleri fazla iri olmayan dolu.
xiloxwarî Eğri büğrü, çarpık çurpuk, yamrı yumru.
xiloxwarî bûn Eğri büğrü olmak, çarpık çurpuk olmak.
xiloxwarî kirin Eğri büğrü etmek, çarpık çurpuk etmek.
xilt *e.* Tarla faresi, köstebek.
xilxilandin Ufaltmak, toz veya kıyma haline getirmek. (*bkz.* "xilandin") (**dixilxilîne, bixilxilîne**)
xilyan Ufalmak, toz veya kıyma haline gelmek. **hestî xilya:** Kemik ufaldı, kemik toz haline geldi. (**dixile, bixile**)
xim-xim *d.* Rap rap.

xinanî Nezle veya başka bir nedenden dolayı burnu tıkanmış olan.
xincik *e.* Yırtık pırtık, eskimiş giysi.
xir *e.* Penis.
xirab Kötü.
xirabe *d.* Yıkık yapı, virane.
xirabî *d.* Kötülük.
xirabtır Daha kötü.
xirankêşan *d.* Şamata.
xirar *d.* Büyük saman çuvalı, harar.
xirboqî Kördüğüm.
xir-cir *d.* Ağız dalaşı, hırgür.
xirçik pirçik Bez parçacıkları vb. şeyler.
xirê Şıfıntı, orospu.
xirêf *d.* İşlenmemiş ham keçi tulumu.
xirifandin Bunatmak. (**dixirifine, bixirifine**)
xirifi Bunak.
xirifin Bunamak.
xirnik *e.* Tavşan yavrusu.
xironek *d.* Ufak çingirak.
xirpik *d.* Kıkırdak kemiği.
xirpo Adi herif.
xirtik *e.* Hıyar, acur gibi şeylerin çok ufak olanları.
xirtikî bûn Burkulmak.
xirxal *d.* Halhal.
xirxe *e.* Hırka.
xirxote Külüstür.
xisar *d.* Hasar.
xisim Kalbur elendikten sonra geriye kalan çer çöp gibi

şeyler, kalbur dibi.
xistin Düşürmek. (1. **dixe**, **bixe**
 2. **dixîne**, **bixîne**)
xışab *d.* Matkap.
xışir 1) Yeni yeni yürümeye
 başlayan çocuk. 2) İri.
xışir *e.* Kadın süs eşyası.
xışim Toy, acemi, cahil. **xortê vê**
wextê xışim in: Günümüz
 gençleri toydur.
xışm *d.* Hiddet, gazap, felaket.
xışrûg *d.* Çocukların başında
 oluşan sivilceler.
xıştîn *d.* Hışirtı, hışırdama.
xışxişok *d.* Çocuk oyuncacı,
 çingirdak.
xitim Hatmetme.
xitim kirin Hatmetmek.
xiya Deveyi İhtırırken kullanılan
 sözcük.
xiya kirin İhtırmak.
xiyal *d.* Hayal.
xiyar *e.* Hıyar, salatalık.
 (Pehlevce: **xuyar**)
xizan Yoksul.
xizan bûn Yoksullaşmak.
xizanî *d.* Yoksulluk.
xizan kirin Yoksullaştırmak.
xizêm *d.* Hızma.
xizmet *d.* Hizmet.
xizmetkar Hizmetçi .
xizmetkarî *d.* Hizmetçilik.
xizmet kirin Hizmet etmek.
xizne *d.* Hazine.
xîç *e.* Çakıl taşı.
xîçik *e.* Ufak çakıl taşı.
xîçir *d.* Çakıllı yer, çakıllık.

xîlaf *e.* Yalan.
xîldank *d.* Kürdan bitkisi.
xîlik *d.* Aba.
xîret *d.* Gayret.
xîret kirin Gayret etmek.
xîzar *d.* Hızar.
xoce Hoca. **Xoce Xizir:** Hızır
 aleyhisselam. **Xoce Nisredîn:**
 Nasrettin Hoca.
xocetî *d.* Hocalık.
xof *d.* Korku.
xofet *d.* Korku.
xopan *d.* Yıkık, harap yer.
xopan kirin Yıkmak, harap
 etmek.
xorim *e.* Balya, ot balyası.
xort *e.* Genç erkek, delikanlı.
xort î xama: "Genç kız,
 yetişkin kız" anlamında kul-
 lanılan bir deyim.
xortanî *d.* Gençlik.
xort bûn Gençleşmek.
xortik Serseri genç, hovarda .
xortim *d.* Hortum.
xoşav *d.* Hoşaf.
xu Kendi, kendisi. **bi xu:**
 Kendiliğinden, bizzat. **xu**
avêtin: Atlamak, kendini
 atmak. **xu bi xu:** Kendi
 kendine. **xu dan bende:** 1. Bir
 işin sırasını beklemek 2.
 Uygun bir fırsat beklemek, fir-
 sat kollamak. **xu danîn:**
 Eğilmek, alçalmak, kendini
 eğmek. **xu dawşandin:**
 Silkelenmek, kendini silkele-
 mek. **xu dizîn:** Gizlenmek,

kendini gizlemek. **xu girtin**: Kendini tutmak, kendine hakim olmak. **xu hemet kirin**: Korunmak, kendini korumak, sakınmak. **xu holî ser kirin**: Üstüne atlamak. **xu jê ra xweş kirin** (Ona) Yağ çekmek, yaltaklanmak. **xu ji bîra kirin**: Unutmak. **xu kerr kirin**: Duymazlıktan gelmek. **xu kişandin**: Erkeklerle yatıp kalkmak, orospuluk yapmak. **xu kuştin** Kendini öldürmek, intihar etmek. **xu lê boqandin**: (Cinsel olarak birine) Sulanmak. **xu lê rakîşandin**: (Ona) Aksilenmek, diklenmek, karşı gelmek, kafa tutmak. **xu mirandin**: Ölü numarasına yatmak, ölüymüş gibi bir pozisyona girmek. **xu nixamtin**: Örtünmek. **xu ragirtin**: Kendine hakim olmak, soğukkanlılığını korumak. **xu teloqan kirin**: Takla atmak. **xu tev hilkişandin**: Paçaları sıvamak. **xu şaş kirin**: Şaşırmak, yanlış yapmak, yanlış düşmek. **xu şêlandin**: Elbiselerini çıkarıp soymak. **xu şuştin**: Yıkamak, kendini yıkamak, banyo yapmak. **xu vedizîn**: Gizlenmek, saklanmak. **xu vegevizandin**: Ağnamak, ağınmak. **xu veşartin**: Gizlenmek, saklanmak, kendini gizlemek. **xu**

veweşandin: Silkelenmek, kendini silkelmek. **xu vexistin**: Uzanmak, yere uzanmak. **xu xam kirin**: Kendini saflığa vurmak. **xu xapandin**: Oyalanmak. **xu xewisandin**: Kırıtmak, cilve yapmak. **xu xistin şiklê (...)**: Kendini (...) gibi göstermek, kendine (...) süsü vermek.

xudarîk "Altını pisleten" anlamındaki hakaret sözcüğü.

xugirtî Tutumlu.

xulam Uşak.

xulamtî *d.* Uşaklık.

xulmaj *d.* Uyumak üzere olma, uyku öncesi yarı uyanık olma durumu.

xulq *d.* Yaradılış, huy, tabiat.

xumam *d.* Gözün dumanlanması, üzerinde pus varmış gibi olması.

xunavî *d.* Çilenti.

xur *d.* Kaşıntı.

xurandin Kaşımak. (**dixurîne**, **bixurîne**)

xurbet *d.* Gurbet.

xurc *d.* Hurç.

xurcîk *d.* Hurç.

xurde Hurda. (**Pehlevîce**: **xord/xvert**: küçük)

xure Obur.

xurikandin Gıdıklamak (**dixurîkîne**, **bixurîkîne**)

xurîkî Gıdıklanma.

xurî *d.* 1) Çiçek hastalığı. 2) Alev.

xurîn Kahvaltısız, daha kahvaltı yapmamış olan.
xurînî d. Kahvaltı.
xurme d. Hurma.
xurt Güçlü, dayanıklı.
xurt bûn Güçlü olmak, dayanıklı olmak.
xurtî d. Güçlülük, dayanıklılık.
xur-xur d. Horultu.
xuryan Kaşınmak.
xusar d. Elekteki artık.
xuset e. Huy, adet.
xuşikandin (Hışırdatarak) Kaydırmak. (**dixuşikîne, bixuşikîne**)
xuşikîn (Hışırdayarak) Kaymak. (**dixuşike, bixuşike**)
xuşîn d. Hışırtı. **xuşînî bi dara ket:** Ağaclar hışırdadı.
xuşk d. Kızkardeş.
xuş-xuş d. Hışırtı, çağıldama.
xutbe d. Hutbe.
xuya bûn Görünmek, belirmek.
xuya kirin Görünmek, belirmek.
xûk d. Haraç.
xûz Kambur.
xûz bûn Kamburlaşmak.
xûzî d. Kamburluk.
xûz kirin Kamburlaştırmak.
xwa bir Taaccüp sözcüğü.
xwanê bûn Görünmek.
xwanê kirin Görünmek.
xwar 1) Eğri, eğik. **2)** Aşağı.
xwar ve hatin: Eğilmek, aşağı eğilmek. **xwaro maro:** Eğri büğürü, çarpık çurpuk.
xwar bûn Eğilmek, çarpılmak,

bükülmek.

xwarin d. Yiyecek.

xwarin Yemek vb. yemek. **bi xwarin dan:** Yedirmek. **ji xwarin û vexwarinê da ketin:** Üzüntü, heyecan vb.'den dolayı yiyemez içemez duruma gelmek, iştahı kapanmak, "yemeden içmeden kesilmek."
(dixu, bixu, xwar)

xwarî d. Eğrilik, çarpıklık.

xwar kirin Eğmek.

xwarzê Kızkardeş çocuğu.

xwasî Yalınayak.

xwazgînçî Görücü, istekçi.

xwe d. Kızkardeş.

xweda e. Tanrı, ilah.

xwedayî Tanrısal, ilahi.

Xwedê e. Allah. **bi ird û**

ezmanê Xwedê: "Allah'ın yeri göğü adına yemin ederim ki."

bi Xwedê: "Allah üstüne yemin ederim ki" anlamında yemin şeklindeki yemin biçimi. **ji (-ya) Xwedê da:** -den beri (sitem yollu söylenir.) **ji**

bona rezza Xwedê: Allah rızası için. **ji êvara Xwedê da:** Akşamdan beri (sitem yollu söylenir.) **ji siba Xwedê da:**

Sabahtan beri (sitem yollu söylenir.) **ji Xwedê bitirse!:** Yapma, utan, yazıktır!
 "Allah'tan kork!" **ji Xwedê ve**

eyan e: "Allah görüyor ya", "nasıl olsa Allah doğrusunu bilir" anlamına gelen ve söyle-

nenin doğru olduğunu anlatan söz. **Xwedê bide:** Dilenciyle konuşurken "sana sadaka vermeyeceğim" anlamında söylenir; "Allah versin"

Xwedê bike: Allah vere, inşallah, temennim odur ki. **Xwedê**

dayin: Doğmak, dünyaya gelmek. **Xwedê (te, we, ...)**

fadîkar dernexe: "İnşallah bu iş başarıyla bitirilir; Allah utandırmazın"

Xwedê hebînî: Allah aşkına. **Xwedê heqê**

min ji te ra nehêle: Ben sana bir şey yapamayacağım, yaptığın haksızlığın (kötülüğün) cezasını Allah versin,

"Allahından bul" **Xwedê hez**

bike: Allah izin verirse, Allah'ın izniyle. **Xwedê ji min**

û te ra mezin e: Günün birinde hakkımı -öcümü- alacağım; "alacağın olsun!"

Xwedê ji te razî be: Yapılan bir iyilik karşısında "Tanrı seninle birlik olsun, iyiliğini senden esirgemesin" anlamında teşekkür olarak kullanılır; "Allah senden razı olsun"

Xwedê mezin e: Kendisine yapılmış olan haksızlıkların düzeleceğine inanmak gerektiğini anlatır; "Allah büyüktür."

Xwedê neke: Olması arzu edilmeyen bir olaydan söz edilirken söylenir; "böyle birşey olmamasını dilerim;

Allah etmesin." **Xwedê qebûl bike:** Sevap sayılan bir iş yapıldığı zaman söylenir.

Xwedê tev kal û pîr bike: Yeni evlenenlere "bir arada yaşlanın" anlamında söylenen bir iyi dilek sözü; "Allah bir yastıkta kocatsın."

Xwedê teala: Allahü taala. **Xwedê wekîl, (Ela wekîl):** "Allah şahidim olsun ki" anlamında yemin biçimi. **Xwedê zane:** 1.

Sanırım, galiba, bana öyle geliyor ki; "Allah bilir" 2.

Belli değil. **Xwedê zêde bike:** Yemek yemekte bulunanlara ya da yemeğe buyurun diyenlere söylenen nezaket sözü; "ziyade olsun."

Xwedêo Ey Allah! Ey Allahım!

xwedî Sahip. xwedîerd: Tarla sahibi, tarlası olan kimse. **Xwedîgede:** Çocuk sahibi, çocuğu olan kimse.

Xwedîgund: Köy sahibi, köyü olan. **Xwedîmal:** Ev bark sahibi olan kimse. **Xwedîzaro:** Çocuk sahibi, çocuğu olan kimse.

xwedî kirin Beslemek, yetiştirmek.

xwedîfî d. Sahiplik, sahip olma durumu.

xwelî d. Kül. xwelî li serê te be!: "Sana yazıklar olsun!" anlamındaki kınama sözü.

xwelîdank d. Küllük, kül tabağı.

xwelîpisk *d.* Toz halindeki kül.

xwende Okumuş kimse.

xwendin Okumak. **bi xwendin dan/dan xwendin:** Okutmak. (**dixwîne, bixwîne**)

xwesî *d.* Kaynana.

xwesîti *d.* Kaynanalık, kaynana olma durumu.

xwestin İstemek. **bi xwestin dan:** İstetmek. (**dixwaze, bixwaze**)

xwestî İstenmiş olan kız.

xweş Hoş, iyi, güzel.

xweş bûn Hoş olmak, iyi olmak, güzel olmak.

xweşik Güzel.

xweşi *d.* İyilik, güzellik. **di xweşyê da bimîne, (bimîne bi xweşi):** Yaşamını sağlık ve esenlik içinde sürdürmeni dilerim; "sağlıcakla kal!"

xweş kirin Hoş etmek, iyi etmek, güzel etmek.

xweying *d.* Kızkardeş.

xwezî *d.* Tükürük.

xwezî Keşke.

xwezîka Keşke.

xwê *d.* Tuz.

xwêdank *d.* Yuz kabı, tuzluk.

xwê kirin Tuzlamak.

xwêmast Tuzu yoğurda

karıştırarak yapılan ve davara yedirilen yiyecek.

xwî *e.* Huy.

xwî Nefret.

xwîdan *d.* Ter.

xwîdan Terlemek. (**xwîdide, xwîde**)

xwî kirin Nefret etmek.

xwîlî bûn Kızmak, öfkelenmek.

xwîlî kirin Kızdırmak, öfkelendirmek.

xwîn *d.* Kan. **xwîna wî lê kelyan:** Ona yakın ilgi ve sevgi duymak; "kanı kaynamak."

xwîn bûn Kanamak.

xwîngerm Sempatik, canayakın.

xwîngermî *d.* Sempatiklik, canayakınlık.

xwînî Boynunda kan davası bulunan, kanlı.

xwîn kirin Kanatmak.

xwînmij Kanemici.

xwînmijî *d.* Kanemicilik.

xwînmîstî Aşırı belalı, azgın kimse.

xwînrîj Kandökücü.

xwînrîjî *d.* Kandökücülük.

xwînsar Antipatik.

xwînsîrîn Sempatik, canayakın.

xwînxur Hunhar.

Y

ya Ya, veya, yahut. **ya hero ya mero**: Zor (ya da tehlikeli) Bir işi yaparken her şeyi göze alarak, "ne olursa olsun" diye düşünüp karar vermek; "**ya herrü ya merrü.**"

yan Veya, yahut.

yanê Yani.

yanzde e. On bir.

yar Yar, sevgili, dost.

yaw Yahu.

yaxe d. Yakı.

yaxme Yağma. **yaxme ye**: "Öyle şey olmaz, öyle yapamazsın; yağma yok!"

yek d. Bir. **yek bi yek**: Birer birer. **yek û nîv**: Bir buçuk.

yek carna: Arada bir, bazı

bazı. **yekî gi**: O ki, o biri ki,

kim ki. **yeko yeko**: Birer birer.

yekane e. Erkek domuz.

yek bûn Birleşmek, bir olmak.

yekcar Büsbütün.

yek kirin Birleştirmek.

yekşemî d. Pazar (günü).

yeqînî d. İnanma, inan, tam inanma. **yeqînya te ji Xwedê hebe...** : Bana inan, inan ki, inan olsun.

yeqîn kirin Tam inanmak. **yeqîn bike**: Bana inan, inan ki, inan olsun. **yeqîn be ji Xwedê**:

Doğru söylüyorum, Allah tanıktır; "Allah seni inandırısın."

yextiyar İhtiyar, yaşlı.

yextiyarî d. İhtiyarlık.

yom Uğur.

yomî d. Yövmiye.

yoxilme d. Yoklama, askeri yoklama.

Z

zad e. Hububat türünü, yiyecek maddesi.

zane Bilgili, bilen.

zanetî Bilgililik.

zanîn Bilmek. **pê zanîn:** Bilgisi olmak, haberi olmak, bilmek. (Aslında bizim yörede bu fiil "**zanibûn**" biçiminde kullanılıyor, ama ben tereddütte kaldığım için "**zanîn**" biçimini esas aldım.) (**dizane/zane, bizane**)

zar e. Dil.

zarçepel Kötü dilli.

zari-zar d. Zare-zar.

zarîn d. Feryat, figan etme.

zaro Çocuk. **zaryê doyîn:**

Tecrübesi az, toy kimse, "dünkü çocuk."

zarotî d. Çocukluk.

zar û zêç Çoluk çocuk.

zarxweş Tatlı dilli.

zatî Zaten.

zatorî d. Zatürre.

zava e. Damat.

zavafî d. Damatlık, damat olma durumu.

zayin Doğurmak, doğum yapmak. (**dizê, bizê, za**)

Zaza Bir Kürt boyu, Zaza.

Zazakî d. "Zaza" denilen Kürt boyunun konuştuğu lehçe, Zazaca.

zabelih İri yarı, güçlü kuvvetli kimse.

zebeş e. Karpuz.

zeft Zapt, elegeçirme.

zeft kirin Zaptetmek, ele geçirmek.

zehferan d. Kusmuk, safra.

zehîf Zayıf.

zehîfokî Zayıfça.

zehv û zêç Çoluk çocuk.

zekem d. Nezle.

zekemî Nezleli.

zetal Berrak, duru.

zetal bûn Berraklaşmak, durulaşmak.

zetalî d. Berraklı, duruluk.

zetal kirin Berraklaştırmak, durulaştırmak.

zeliqandin Yapıştırmak.

(**dizeliqîne, bizeliqîne**)

zeliqîn Yapışmak. **bi erdê ve zeliqîn:** çok utanmak; "utancından yerin dibine geçmek."

zelqok Yapışkan.

zenbelîk d. Yüksek bir yerde akmakta veya damlamakta olan suyun donmasıyla oluşan sarkık buz parçası, saçak buzu.

zencîr d. Zincir.

zend e. Bilek.

zeng d. Pas.

zengar d. Pas.

zengarî Paslı.

zengarî bûn Paslanmak.

zengarî kirin Paslandırmak.

zengil e. Çıngırak.

zengilok d. Adamcık kemiği, adam elması.

zengo d. Üzenği.

zer Sarı.

zeraî *d.* Sarılık, sarı olma durumu.

zer bûn Sarılaşmak, sarı olmak.

zerik *d.* 1) Sarılık hastalığı. 2)

Yumurtanın sarısı.

zerikî Sarılık olan kimse.

zer kirin Sarılaştırmak, sarı yapmak.

zerojankî Sarıya çalan renkte olan, sarımsı.

zewac *d.* Evlilik.

zewicandin Evlendirmek.

(**dizewicîne**, **bizewicîne**)

zewicandî Evli.

zewicîn Evlenmek.

zewq *d.* Zevk.

zexel Hileci, dalavereci, üçkâğıtçı.

zexelf *d.* Hilecilik, dalavere, üçkâğıtçılık.

zexîre *d.* Zahir.

zexm Sağlam, dayanıklı.

zexm bûn Sağlamlaşmak, dayanıklı hale gelmek.

zexmî *d.* Sağlamlık, dayanıklılık.

zexm kirin Sağlamlaştırmak, dayanıklı hale getirmek.

zeyî Yeni evli gelinin, evlenme sonrası baba evine yaptığı ilk ziyaret.

zeynandin Doğurmakta zorluk çeken hayvanı doğurtmak.

(**dizeynîne**, **bizeynîne**)

zeynet *e.* Ziyet.

zeyt *e.* Zeytin yağı.

zeytûn *d.* Zeytin.

zêdayî *d.* Fazlalık.

zêde Fazla.

zêde bûn Fazlalaşmak.

zêde kirin Fazlalaştırmak.

zêdetir Daha fazla.

zêr *e.* Altın.

zêrîn Altından yapılmış olan.

zêrzemîn *d.* Evlerin güneş görmeyen bodrum vb. yerleri.

zêvistanî Lohusa.

zêwî *d.* Tarla.

zibl *d.* Çöp yığını, zibil.

ziblo Pis herif, adi herif.

zibûn *d.* Bir çeşit kaftan.

ziftî (Eskiden) Zaptiye, jandarma.

zihêr *d.* Zehir. **mîna zihêrê şuxulîn:**

Sağlam, dakik, hiç aksamadan çalışmak (çalışan saat, araba vb. şeyler için söylenir.)

zik *e.* Karın. **bi zikê birçî:** Boş mideyle, aç karına. **zikê tazî tembûrê dixwaze:**

Yoksulluğuna bakmayarak süs ve gösteriş yapmak isteyenleri anlatır. **zikê wî pê şewifîn:**

(Ona) Acımak, yazığı gelmek.

zik dayin (Duvar) Bel vermek, kamburlaşmak.

zikêş *d.* Karın ağrısı.

zikêşî İshalli, amel olan kimse.

zikmakî Doğumla ilgili, doğuştan.

zikmezin İri göbekli kimse.

ziko Obur.

zikreş Hain, kıskanç.

zikşewat Yufka yürekli.

zikşewitî Yufka yürekli.

zil *e.* Kamaş.

zilam Adam, erkek.
zilamâtî *d.* Adam olma durumu, erkeklik.
zilm *d.* Zulüm.
zilmkar Zulmedici.
zilmkarî *d.* Zulmedicilik.
zilm kirin Zulmetmek.
zilût çıplak, Tüysüz.
ziman *e.* Dil. **li serê zimanê min** *e:* Bir söz ya da isim ansınacak gibi olup da ansınamadığı zaman söylenir, "dilimin ucunda." **zimanê wî geryan:** Konuşabilmek, dili dönmek.
zimanê wî negeryan: Anlatmak istediğini tam söyleyememek, bir sözü doğru söylemeyi becerememek; "dili dönmemek." **zimanê xu birrîn:** Susmak; "dilini kesmek."
zimandirêj Küstah.
zimandirêjî *d.* Küstahlık.
zimanê biçûk Küçük dil.
zimanok *d.* Dilcik.
zime *d.* Güneş görmeyen yer.
zimirût *e.* Zümrüt.
zinar *e.* Kaya.
zindî 1) Canlı. 2) Zındık.
zinya Zina.
ziqîfîn Çok ağrımak, çok acımak. (**diziqite, biziqite**)
ziqnebût "Afiyet olmasın", "boğazında kalsın" anlamındaki sözcük.
ziqûm *d.* 1) Zakkum. 2) Zıkkım.
zîrar *d.* Zarar. **zîrar birê karê ye:** Ticarete kâr etmek düşünülmez,

zarar da edilebilir.
zirav *e.* Öd. **ziravê wî qetandin:** Ödünü koparmak. **ziravê wî qetyan:** Ödünü kopmak.
zirav İnce.
zirav bûn İncelmek.
ziravî *d.* İncelik.
ziravîçikî Uzun ve incemsi.
zirav kirin İnceltmek.
ziravoçkî Uzun ve incemsi.
zirhet Ziraat.
zirnixîn (Yara) Şişmek. (**dizirnixe, bizirnixe**)
zirta Eşek herif, adi herif.
zirtola Adi, serseri kimse.
zirx *e.* Zirh.
ziryan Anırmak.
zirzop İrkiriyım kimse.
zirzopanî Kabaca, hayvanca, kaba bir şekilde.
zivistan *d.* Kış.
zivistangî Kışlık.
zixt *d.* Nodul.
zift û zeber *bkz.* "jehra silêmanî"
zîl *e.* Topraktan yeni çıkan bitki ucu.
zîlanzer Kengerin yeni filizlenmiş olanı, yeni uç vermiş olanı.
zîl dan Bitkinin uç vermesi, daha yeni yeni yeşermesi.
zîlê elemê Buğdayın yeni yeşermiş olanı.
zîlik *d.* 1) Soğan cücüğü. 2) Klitoris.
zîlq *d.* Kuş dışkısı.
zîn *e.* Eyer.

zından *d.* Zından. (Pehlevîce:

zından)

zîpik *d.* Dolu, gökten yağan dolu.

zîq-zîq *d.* Zırlama.

zîrt Sesli bir şekilde yellenirken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

zîrtinî *bkz.* "zîrt"

zîv *e.* Gümüş.

zîvir *d.* Dönüş, dönme.

zîvirandin Döndürmek.

(**dizîvirîne, bizîvirîne**)

zîvirîn Dönmek.

zîvîn Gümüşten yapılmış olan.

zîwan *d.* Ekinler arasında yetişip hububata karışan siyahımsı taneli yabancı bir bitki.

zîyin İpliği masuraya sarmak veya yumaklamak. (**dizî, bizî**)

zîz bûn Kendi çevresinde dönmek, kendi eksenini etrafında dönmek.

zo Çift, "tek" in karşıtı.

zo-fer "Tek mi çift mi?" oyunu.

zolt *e.* (Eskiden) Bir para birimi.

bi zoltakî nekirin: "(O birinin veya o şeyin) Hiçbir değeri ve önemi olmamak."

zomik Top gibi yuvarlak olan koyun.

zomp *e.* Balyoz.

zoqe bûn Bıkmak.

zor zor Güç.

zorayî *d.* Zorluk, güçlük.

zor birin Yenmek, mağlup etmek.

zor dan Zorlamak.

zorî *d.* Zorluk.

zornaq *d.* Kapı sürgüsü.

zox kirin Deriyi uzun parçalar halinde kesmek, uzunlamasına dilimlemek.

zozan *d.* Yayla.

zozanî Büyüklerin sırtüstü yere uzanarak ayaklarını küçük çocukların karınlarına dayayıp onları havaya kaldırarak oynadıkları bir oyun.

zuha Kuru, ıslak olmayan. **zip î**

zuha: Kupkuru, yaş olmayan,.

zuha bûn Kurumak, ıslaklığı gitmek.

zuha kirin Kurutmak, ıslaklığını gidermek.

zuhatî *d.* Kuruluk.

zurne *d.* Zurna.

zû Çabuk, tez, acele, erken. **zû bi**

zû: Çabuk çabuk, acele acele, çok çabuk.

zûda Çoktan.

zûka Çok çabuk, çabucak.

zû kirin Acele etmek, çabuklaştırmak.

zûrîn Ulumak.

zûryan Ulumak.

zûr-zûr *d.* Uluma.

zûtik *d.* Anusun iç kısmı, kalın bağırsağın son kısmı. **zûtika** **sibê:** Sabahın körü, günün daha ağarmamış olduğu vakit (kızgınlık yollu kullanılır.)

zûtir Daha çabuk, daha erken.

zwîrî/zürî Kurt, tenya.

NOTLARIM

Not: 1

Ö sesi ve Ö'lü sözcükler:

Körgi, Köri, Söreg, Şöli
sözcüklerini ve bunlardan türemiş olan diğer sözcükleri orijinal telaffuzlarına uygun olarak sözlüğe aldım. Tümüyle bilimsel sınırlar içerisinde hareket ettim. Kürtçe'de olmayan bu ses, dikkat edilirse öz Kürtçe sözcüklerde kullanılıyor. Bunun nedenini araştırmak benim işim değil, ama kesinlikle bunun araştırılması gerektiğine inanıyorum.

Not: 2

Û sesi ve Û'lü sözcükler:

**Cüni, Müri, Müristan, Rün,
Rüvi, Şün, Şünda, Tüj**

Not: l'de kullanmış olduğum ifade bunun için de aynen geçerlidir.

Not: 3

Gw, Kw ve Qw sesleri:

**Gwîn, Gwîni, Gwîriz, Gwîşi,
Gwîz, Gwîzan, Gwîzik,
Kwînêr, Kwîr, Kwîrik, Kwîsi,
Kwîvi, Qwand, Qwas**
Bunların diftong ile bir ilgisi yok

ama (Gw, Kw, Qw) bir tek ses vermektedirler.

Not: 4

ê ve î, û ve o uzun seslileri ve bunları yerlerini i ve u kısa seslilerine bırakması:

a) ê ve î uzun seslileri ile biten isimler bir edatla kullanıldıklarında (cins edatı aldıklarında) bunlar i'leşirler. Yani ê ve î uzun seslileri yerlerini i kısa seslisine bırakırlar. **Örnek:**

Dê: diya min (annem)

Xwê: xwiya me (tuzumuz)

Tî: tiyê min (eltim)

Rî, rê: riya min (sakalım, yolum)

b) Sonu û seslisi ile biten isimler bir edatla kullanıldıklarında, û uzun seslisi yerini u kısa seslisine bırakır. **Örnek:**

Dû: duyê cixarê (sigaranın dumanı)

Tû: dara tuyê (dut ağacı)

Rû: ruyê te (senin yüzün)

Gû: guyê mişka (fare dışkıısı)

c) O uzun seslisi ile biten isimler bir edat ile kullanıldıklarında, o uzun seslisi yerini u kısa seslisine bırakır. **Örnek:**

Ço: çuyê min (sopam)

Devşo = devşuya te (ayran)

artığımı)

Ro = ruya min (günüm veya güneşim)

Hefşo = hefşuya me (ağıtlımız)

Not: 5

Here ve Were düzensiz fiilleri:

Here (git) düzensiz fiili:

Şimdiki (geniş) zaman ve gelecek zamanların çekiminde ile emirde sürekli olarak **Here** düzensiz fiili kullanılıyor.

Bunun dışındaki zamanlarda

Çûyin fiili kullanılıyor.

Örnek:

Şimdiki zaman:

Ez Diherim, tu diherî, ew dihere, em diherin, hûn diherin, ew diherin

Gelecek zaman:

(Ez ê) Herim, (tê/tunê/tuyê) herî, (ewê) here, (emê) herin, (hûnê) herin, (ewê) herin

Emir:

Here! (git!) herin! (gidiniz!)

Mere! (gitme!) merin! (gitmeyiniz!)

Were Düzensiz fiili:

Gelecek zamanın çekiminde (ve emirin olumlu biçiminde) sürekli olarak **Were** düzensiz fiili kullanılıyor. Bunun dışındaki zamanlarda **Hatin** fiili kullanılıyor. **Örnek:**

Geçmiş zaman:

(Ezê) werim, (tê/tunê/tuyê)

werî, (ewê) eere, (emê) werin, (hûnê) werin, (ewê) werin

Emir:

Were! (gel!) werin! (geliniz!)

Emiri olumsuz yaparken **Hatin**

fiili devreye giriyor: **Mê!**

(gelme!), **Mên!** (gelmeyiniz!)

Not: 6

ê Belirteci:

ê belirteci **Tu** zamiriyle kullanıldığında, onunla bileşip **Tê'**ye dönüşür ve **Tu'**daki **u** ve kaynaştırma harfi olan **y** ise düşer. Bu biçim (**Tê**), bizim yörede genel olarak kullanılır.

Not: 7

Diftong (Xw):

Diftong bizim yörede genel olarak kullanılıyor. Ama bazı hallerde ortadan kalkmış.

Xu (xwe: kendi, kendini): **Xwe** biçimi genel olarak ortadan kalkmış.

Xwarin ve **Vexwarin** fillerinin şimdiki zaman ile gelecek zamanlarının çekiminde ve emirde diftong kullanılmıyor:

Şimdiki zaman:

Ez dixum, tu dixu, ew dixu, em dixun, hûn dixun, ew dixun

Gelecek zaman:

Ezê bixum, tê bixu, ewê bixu, emê bixun, hûnê bixun, ewê bixun

Emir:

Bixu! (ye!) **bixun!** (yiyiniz!)
Mexu! (yeme!) **mexun!**
 (yemeyiniz!)

Not: 8

Sed sayısındaki değişim ve önüne gelen sayılardaki ses düşmeleri:

Sed (yüz/100) tek başına kullanıldığında değişmez, ama önüne gelen du'dan neh'e kadar olan sayılarla kullanılınca değişir ve önüne gelen bu sayılarda ses düşmeleri olur.

Örnek: sed (sed), dusid (du sed), sêsid (sê sed), çarsid (çar sed), pênsid (pênc sed), şesid (şes sed), hefsid (heft sed), heysid (heyşt sed), nehsid (neh sed). Dikkat edilirse **pênc, şes, heft ve heyşt** sözcüklerinde ses düşmeleri olmuştur.

Not: 9

Gi (ki) bağlacı:

Bu bağlaç çoğunlukla sonuna geldiği sözcükle birleşir. Sözcük sesli harfle bitiyorsa **gi**'daki **i** düşer. **Gi** bağlacı bazen **gi**'ye dönüşür:

Wergi: öyle ise, o halde

Wergi: hep

Yekîg: o ki, kim ki, o biri ki

Hergî: -çe, -ça

Hewcêg: -ına, ine

Neg: değil ki...

Tergî: yeter ki
Mademag: madem ki

Not: 10

İşaret sıfatları:

Yazı dilindeki mevcut işaret sıfatları bizim yörede de hemen hemen aynı şekilde kullanılıyor. Ama bu işaret sıfatlarının türevi olan ve yazı diline aykırı düşen (bizdeki) diğer işaret sıfatlarını aşağıya aktarıyorum:

Va (bu -yakın için- yalın)

Va keçika (bu kız)

Va mêrika (bu adam)

Va pantora (bu pantolon)

Va keçikana (bu kızları)

Va mêrikana (bu adamları)

Va pantorana (bu pantolonları)

Wa (o -uzak için- yalın)

Wa keçika (o kız)

Wa mêrika (o adam)

Wa pantora (o pantolon)

Wa keçikana (o kızları)

Wa mêrikana (o adamları)

Wa pantorana (o pantolonları)

Vaya (bu)

Vîya (bu)

Vana (bunlar)

Waya (o)

Wîya (o)

Wana (onlar)

Not: 11

Vî ve Wî (çekime uğramış eril işaret sıfatları) ile işaret edilen isimdeki eril cins edatının çekime uğramış î (veya yalın ê) olması gerekirken, bu kurala bazen uyulmaz:

Bizim yörede	doğrusu
Vî/Wî pera	Wî pereyî
Vî/Wî paça	Wî paçî
Vî/Wî hesina	Wî hesinî
Vî/Wî kevira	Wî kevirî

Not: 12

Bizim yörede bazen şahıs zamiriyle ê belirteci arasında kullanılan kaynaştırma harfi y'yi n şeklinde telaffuz ediyor:

Bizim yöre	doğrusu
Tenê bişuşta	(Teyê bişuşta)
Winê bişuşta	(Wiyê bişuşta)
Menê bişuşta	(Meyê bişuşta)
Wenê bişuşta	(Weyê bişuşta)

Ama genelde y kaynaştırma harfi kullanılır.

Not: 13**Bazı ses düşmeleri:**

a) Şa - şayî - şaya wê
Teng - tengayî - tengaya wê
Fire - fireyî - fireya wê
Tehde - tehdayî - tehdaya wê
Zêde - zêdayî - zêdaya wê
Zer - zerayî - zeraya wê
Zor - zorayî - zoraya wê

b) Firngî - firngya me:

firngiya me

Pêşî - pêşya me: pêşiya me

Hevaltî - hevaltya me:

hevaltiya me

c) Mase - masa me: maseya me

Çire - çira me: çireya me

Xwe - xwa min: xweya min

Hefte - hefta berê: hefteya berê

Sifre - sifra me: sifreya me

d) Yanzde - yanzda: yanzdeyan

Donzde - donzda: donzdeyan

e) Herdu - herda: herduyan

Zaro - zara/zarya: zaroyan

Not: 14**-an/ên çoğul edatı:**

Bu sözcüklerdeki **-an/ên** çoğul edatı üzerinde durmak gerekir. Bilindiği üzere Kürtçe'de isimler tek başına çoğul (**çavan, nigan, vb.**) kullanılmaz, ama bazen istisnalar oluşur. Aşağıda iki ayrı örnek var; birinci örnektekiler ayrı birer kelime haline gelmişlerdir. Bu örneklerden ikincisinde (ve genel olarak) çoğul edatındaki **n** hiç kullanılmaz.

Örnek: 1

Apan: amcagil, amcalar

Xalan: dayıgil, dayılar

Xezûran: kayınpedergil

Örnek: 2

Keja: Kejan aşireti

Mila: Milan aşireti

Îzola: İzolan (İzol) aşireti

Not: 15

*Edat+sıfat, sıfat+sıfat,
edat+isim kaynaşması:*
Jêlî (ji+jêr: jêlî: aşağıdan)
Jolî (ji+jor: jolî: yukarıdan)
Valî: vî alî (bu taraf)
Walî: wî alî (o taraf)
Vêse: vê sibê
Vêvarê: vê êvarê
Ji birçîna: ji birçîbûna

Not: 16

(wî / wê) zamiri :
a) Dikêyê: dike wî/wê
Rabûmêyê: rabûm wî/wê
Ji bîrê: ji bîra wî/wê
Ji bêrîyê: ji bêrîya wî/wê
Ji dê: ji diya wî/wê
b) Seba - sebê: seba wî/wê
Bende - li bendê: li bende
wî/wê
Hinda - li hindê: li hinda wî/wê

Not: 17

İsimlerin çekimi:
Sola Silêmanî (sola Silêmanî)
Gundê axê (gundê axayî)
Ji hêsî (ji hesinî)
Ji lêwik (ji lawikî)
Qalindya dêr
Ji dêv (ji dev)
Dengê hêsp
Li şeytên (li şeytanî)
Ji mîvîn (ji mîvan)

Not: 18

-kî: -leyin, ...vakti (isimlerden

zaman zarfı türeten ek):
Esirkî: ikindileyin, ikinci vakti
Nîvrokî: öğleyin, öğle vakti
Eşakî: yatsı vakti
Muxurbakî: muğrup vakti

Not: 19

Belirsiz tanım harfi:
Belirsiz tanım harfi "ik"tır.
Hevalik: hevalek (bir arkadaş)
Mêrikik: mêrikek (bir adam)

Not: 20

Fiilde emir:
Bizim yörede net olarak bi
(olumlu) ve me (olumsuzu)
kullanılır. **Örnek:**
Bike!: yap!
Meke!: yapma!

Not: 21

Cins edatı eril olursa:
Dev - devê min (benim ağzım)
Deve - devê min (burdaki v vur-
guludur) (deveyê min: benim
devem)
Gun - gunê wî (burdaki n vur-
guludur) (onun taşığı)
Gune - gunê wî (guneyê wî:
onun günahı)

İçindekiler

Pêşek.....	3
Du Gotin.....	4
Kısaltmalar.....	4
A.....	5
B.....	8
C.....	20
Ç.....	24
D.....	30
E.....	40
Ê.....	43
F.....	44
G.....	46
H.....	52
I.....	63
Î.....	64
J.....	65
K.....	67
L.....	78
M.....	81
N.....	88
O.....	94
P.....	95
Q.....	103
R.....	112
S.....	117
Ş.....	124
T.....	130
Û.....	140
U.....	140
V.....	141
W.....	144
X.....	147
Y.....	157
Z.....	158
Notlarım.....	162

KURTEHIYANA MIN

Li gor gotina diya min a rehmetî ez sala 1958'au li gundê Şêxuliya Jêrin (bi Siwêregê ve girêdayî ye) hatime dinê. Lê belê nasnameya ku di bêrîka min de, ne ya min e. Beriya min birayekî min hatiye dinê û piştî demekê miriye. Nav û nasnameya wî birayê min ê rehmetî ji min re mîrat maye.

Hîn ez pitik bûm, di pêçekê de bûm, bavê min ji ber karê xwe malê ji gund bar dike tîne Diyarbekirê. Ez ji pitikiya (bebekiya) xwe û vir de ye li Diyarbekirê dijîm. Min dibistana seretayî, a navîn û lîse li Diyarbekirê xwend. Ez ji eşîra Keja me. Eşîra me, xizmên me bi pîranî li derdora Qerejdaxê, li Siwêregê (Sêrek) û hinek jî li Diyarbekirê û Serê Kaniyê (Ceylanpınar) bi cihûwar bûne. Şecera min ewha ye; Mustafa (ez), Bira hîm, Bekir, Bişo, Ayib, Mehmo, Elî, Evdo, İbrahim, Kejo.

Gelek sal in ez di warê zargotin, ziman û muzîka Kurdî de dixebitim. Piştî 1991'ê min donzde salan mamostetiya zimanê Kurdî kir, dersên zimanê Kurdî da gelê xwe (1991-1992). Niha bi pîranî di warê muzîka Kurdî de dixebitim. Ez hem kilam û stranan çêdikim, hem ên gelêrî berhev dikim û hem jî derhêneriya albuman dikim.

Gelek xebatên min di kovar û rojnameyan de weşiyan. Bi navê "Diyarbakır Türkçesi" û "Pırpırım"ê du pirtûkên min hene.

Mustafa GAZÎ

